ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଦୀଘନିକାଯେ

ପାଥିକଵଗ୍ଗଟ୍ଠକଥା

୧ । ପାଥିକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

ସୁନକ୍ଖତ୍ତଵତ୍ଥୁଵଣ୍ଣନା

୧ ।ଏଵଂମେ ସୁତଂ…ପେ… ମଲ୍ଲେସୁ ଵିହରତୀତି ପାଥିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅପୁବ୍ବପଦଵଣ୍ଣନା। ମଲ୍ଲେସୁ ଵିହରତୀତି ମଲ୍ଲା ନାମ ଜାନପଦିନୋ ରାଜକୁମାରା, ତେସଂ ନିଵାସୋ ଏକୋପି ଜନପଦୋ ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ‘‘ମଲ୍ଲା’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ ମଲ୍ଲେସୁ ଜନପଦେ। ‘‘ଅନୁପିଯଂ ନାମ ମଲ୍ଲାନଂ ନିଗମୋ’’ତି ଅନୁପିଯନ୍ତି ଏଵଂନାମକୋ ମଲ୍ଲାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ଏକୋ ନିଗମୋ, ତଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ଵା ଏକସ୍ମିଂ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନେ ଵନସଣ୍ଡେ ଵିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୋପିଯନ୍ତିପି ପାଠୋ। ପାଵିସୀତି ପଵିଟ୍ଠୋ। ଭଗଵା ପନ ନ ତାଵ ପଵିଟ୍ଠୋ, ପଵିସିସ୍ସାମୀତି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ପନ ପାଵିସୀତି ଵୁତ୍ତୋ। ଯଥା କିଂ, ଯଥା ‘‘ଗାମଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଗାମଂ ଅପତ୍ତୋପି ‘‘କୁହିଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ଗାମଂ ଗତୋ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଏଵଂ। ଏତଦହୋସୀତି ଗାମସମୀପେ ଠତ୍ଵା ସୂରିଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି। ଅତିପ୍ପଗୋ ଖୋତି ଅତିଵିଯ ପଗୋ ଖୋ, ନ ତାଵ କୁଲେସୁ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି। କିଂ ପନ ଭଗଵା କାଲଂ ଅଜାନିତ୍ଵା ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି? ନ ଅଜାନିତ୍ଵା। ପଚ୍ଚୂସକାଲେଯେଵ ହି ଭଗଵା ଞାଣଜାଲଂ ପତ୍ଥରିତ୍ଵା ଲୋକଂ ଵୋଲୋକେନ୍ତୋ ଞାଣଜାଲସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପଵିଟ୍ଠଂ ଭଗ୍ଗଵଗୋତ୍ତଂ ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ଅଜ୍ଜାହଂ ଇମସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ମଯା ପୁବ୍ବେ କତକାରଣଂ ସମାହରିତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ କଥେସ୍ସାମି, ସା ଧମ୍ମକଥା ଅସ୍ସ ମଯି ପସାଦପ୍ପଟିଲାଭଵସେନ ସଫଲା ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ଵାଵ ପରିବ୍ବାଜକାରାମଂ ପଵିସିତୁକାମୋ ଅତିପ୍ପଗୋଵ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ପଵିସିତୁକାମତାଯ ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି।

୨ ।ଏତଦଵୋଚାତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ମାନଥଦ୍ଧତଂ ଅକତ୍ଵା ସତ୍ଥାରଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଏତଂ ଏତୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେତିଆଦିକଂ ଵଚନଂ ଅଵୋଚ। ଇମଂ ପରିଯାଯନ୍ତି ଇମଂ ଵାରଂ, ଅଜ୍ଜ ଇମଂ ଆଗମନଵାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ଭଗଵା ପୁବ୍ବେପି ତତ୍ଥ ଗତପୁବ୍ବୋତି? ନ ଗତପୁବ୍ବୋ, ଲୋକସମୁଦାଚାରଵସେନ ପନ ଏଵମାହ। ଲୋକିଯା ହି ଚିରସ୍ସଂ ଆଗତମ୍ପି ଅନାଗତପୁବ୍ବମ୍ପି ମନାପଜାତିକଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘କୁତୋ ଭଵଂ ଆଗତୋ, ଚିରସ୍ସଂ ଭଵଂ ଆଗତୋ, କଥଂ ତେ ଇଧାଗମନମଗ୍ଗୋ ଞାତୋ, କିଂ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋସୀ’’ତିଆଦୀନି ଵଦନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ଲୋକସମୁଦାଚାରଵସେନ ଏଵମାହାତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦମାସନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନିସିନ୍ନାସନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ଵା ସମ୍ପାଦେତ୍ଵା ଦଦମାନୋ ଏଵମାହ। ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛଵିପୁତ୍ତୋତି ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ନାମ ଲିଚ୍ଛଵିରାଜପୁତ୍ତୋ। ସୋ କିର ତସ୍ସ ଗିହିସହାଯୋ ହୋତି, କାଲେନ କାଲଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ପଚ୍ଚକ୍ଖାତୋତି ‘‘ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି ଦାନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ନ ଦାନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵିହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏଵଂ ପଟିଅକ୍ଖାତୋ ନିସ୍ସଟ୍ଠୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ।

୩।ଭଗଵନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଭଗଵା ମେ ସତ୍ଥା ‘‘ଭଗଵତୋ ଅହଂ ଓଵାଦଂ ପଟିକରୋମୀ’’ତି ଏଵଂ ଅପଦିସିତ୍ଵା। କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସୀତି ଯାଚକୋ ଵା ଯାଚିତକଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଯାଚିତକୋ ଵା ଯାଚକଂ। ତ୍ଵଂ ପନ ନେଵ ଯାଚକୋ ନ ଯାଚିତକୋ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ, ମୋଘପୁରିସ, କୋ ସନ୍ତୋ କୋ ସମାନୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସୀତି ଦସ୍ସେତି। ପସ୍ସ ମୋଘପୁରିସାତି ପସ୍ସ ତୁଚ୍ଛପୁରିସ। ଯାଵଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ଅପରଦ୍ଧନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଇଦଂ ତଵ ଅପରଦ୍ଧଂ, ଯତ୍ତକୋ ତେ ଅପରାଧୋ ତତ୍ତକୋ ଦୋସୋତି ଏଵାହଂ ଭଗ୍ଗଵ ତସ୍ସ ଦୋସଂ ଆରୋପେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୪।ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାତି ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲସଙ୍ଖାତା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମାଉତ୍ତରି। ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯନ୍ତି ଇଦ୍ଧିଭୂତଂ ପାଟିହାରିଯଂ। କତେ ଵାତି କତମ୍ହି ଵା। ଯସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ଯସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ସୋ ନିଯ୍ଯାତି ତକ୍କରସ୍ସାତି ସୋ ଧମ୍ମୋ ତକ୍କରସ୍ସ ଯଥା ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ତଥା କାରକସ୍ସ ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସବ୍ବଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ଅମତନିବ୍ବାନସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଗଚ୍ଛତି, ସଂଵତ୍ତତି, ନ ସଂଵତ୍ତତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ତତ୍ର ସୁନକ୍ଖତ୍ତାତି ତସ୍ମିଂ ସୁନକ୍ଖତ୍ତ ମଯା ଦେସିତେ ଧମ୍ମେ ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ସଂଵତ୍ତମାନେ କିଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କତଂ କରିସ୍ସତି, କୋ ତେନ କତେନ ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଞ୍ହି କତେପି ଅକତେପି ମମ ସାସନସ୍ସ ପରିହାନି ନତ୍ଥି, ଦେଵମନୁସ୍ସାନଞ୍ହି ଅମତନିବ୍ବାନସମ୍ପାପନତ୍ଥାଯ ଅହଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେସିଂ, ନ ପାଟିହାରିଯକରଣତ୍ଥାଯାତି ପାଟିହାରିଯସ୍ସ ନିରତ୍ଥକତଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ‘‘ପସ୍ସ, ମୋଘପୁରିସା’’ତି ଦୁତିଯଂ ଦୋସଂ ଆରୋପେସି।

୫।ଅଗ୍ଗଞ୍ଞନ୍ତି ଲୋକପଞ୍ଞତ୍ତିଂ। ‘‘ଇଦଂ ନାମ ଲୋକସ୍ସ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଜାନିତବ୍ବମ୍ପି ଅଗ୍ଗଂ ମରିଯାଦଂ ନ ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ୱଦତି। ସେସମେତ୍ଥ ଅନନ୍ତରୱାଦାନୁସାରେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬।ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋତି ଇଦଂ କସ୍ମା ଆରଦ୍ଧଂ। ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ କିର ‘‘ଭଗୱତୋ ଗୁଣଂ ମକ୍ଖେସ୍ସାମି, ‘‘ଦୋସଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତ୍ତକଂ ୱିପ୍ପଲପିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ନିରୱୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ମକ୍ଖିଭାୱେ ଠିତୋ ସଯମେୱ ଗରହଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି ମକ୍ଖିଭାୱେ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅନେକପରିଯାଯେନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନେକପରିଯାଯେନାତି ଅନେକକାରଣେନ। ୱଜ୍ଜିଗାମେତି ୱଜ୍ଜିରାଜାନଂ ଗାମେ, ୱେସାଲୀନଗରେ ନୋ ୱସହୀତି ନାସକ୍ଖି। ସୋ ଅୱିସହନ୍ତୋତି ସୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଯସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ମୁଖଂ ନପ୍ପହୋତି, ସୋ ଦାନି ତେନେୱ ମୁଖେନ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ଅଦ୍ଧା ଅୱିସହନ୍ତୋ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାଯ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। ବୁଦ୍ଧୋ ପନ ସୁବୁଦ୍ଧୋୱ, ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋୱ, ସଙ୍ଘୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋୱ। ଏୱଂ ତୀଣି ରତନାନି ଥୋମେନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ତୁଯ୍ହେୱ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସନ୍ତୀତି। ଇତି ଖୋ ତେତି ଏୱଂ ଖୋ ତେ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତ, ୱତ୍ତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତତୋ ଏୱଂ ଦୋସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସତ୍ଥା ଅତୀତାନାଗତେ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣୋ, ମଯ୍ହଂ ଏୱଂ ଦୋସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଜାନନ୍ତୋପି ପୁରେତରଂ ନ କଥେସୀତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ଲଚ୍ଛସୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅପକ୍କମେୱାତି ଅପକ୍କମିଯେୱ, ଅପକ୍କନ୍ତୋ ୱା ଚୁତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାତଂ ଆପାଯିକୋତି ଯଥା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନାରହୋ ସତ୍ତୋ ଅପକ୍କମେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଅପକ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୭।ଏକମିଦାହନ୍ତି ଇମିନା କିଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଆବଦ୍ଧଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ନ କରୋତୀତି ଚ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ନ ପଞ୍ଞପେତୀତି ଚ। ତତ୍ଥ ‘‘ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ନ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି ଇଦଂ ପଦଂ ସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେ ଦସ୍ସେସ୍ସତି। ‘‘ପାଟିହାରିଯଂ ନ କରୋତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ପନ ପଦସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଦସ୍ସନୱସେନ ଅଯଂ ଦେସନା ଆରଦ୍ଧା।

ତତ୍ଥ ଏକମିଦାହନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ଅହଂ। ସମଯନ୍ତି ସମଯେ, ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଅହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଥୂଲୂସୂତି ଥୂଲୂ ନାମ ଜନପଦୋ, ତତ୍ଥ ୱିହରାମି। ଉତ୍ତରକା ନାମାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ଉତ୍ତରକାତି ଏୱଂନାମକୋ ଥୂଲୂନଂ ଜନପଦସ୍ସ ନିଗମୋ, ତଂ ନିଗମଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚେଲୋତି ନଗ୍ଗୋ। କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋତି ଅନ୍ତୋୱଙ୍କପାଦୋ ଖତ୍ତିଯୋ। କୁକ୍କୁରୱତିକୋତି ସମାଦିନ୍ନକୁକ୍କୁରୱତୋ ସୁନଖୋ ୱିଯ ଘାଯିତ୍ୱା ଖାଦତି, ଉଦ୍ଧନନ୍ତରେ ନିପଜ୍ଜତି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ସୁନଖକିରିଯମେୱ କରୋତି। ଚତୁକ୍କୁଣ୍ଡିକୋତି ଚତୁସଙ୍ଘଟ୍ଟିତୋ ଦ୍ୱେ ଜାଣୂନି ଦ୍ୱେ ଚ କପ୍ପରେ ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିଚରତି। ଛମାନିକିଣ୍ଣନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ନିକିଣ୍ଣଂ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଠପିତଂ। ଭକ୍ଖସନ୍ତି ଭକ୍ଖଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ। ମୁଖେନେୱାତି ହତ୍ଥେନ ଅପରାମସିତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଂ ମୁଖେନେୱ ଖାଦତି, ଭୋଜନୀଯମ୍ପି ମୁଖେନେୱ ଭୁଞ୍ଜତି। ସାଧୁରୂପୋତି ସୁନ୍ଦରରୂପୋ। ଅଯଂ ସମଣୋତି ଅଯଂ ଅରହତଂ ସମଣୋ ଏକୋତି। ତତ୍ଥ ୱତାତି ପତ୍ଥନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ପତ୍ଥନା ଅହୋସି ‘‘ଇମିନା ସମଣେନ ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଯଞ୍ହି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ୱତ୍ଥଂ ନ ନିୱାସେତି, ‘ଏସ ପପଞ୍ଚୋ’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭିକ୍ଖାଭାଜନମ୍ପି ନ ପରିହରତି, ଛମାନିକିଣ୍ଣମେୱ ଖାଦତି, ଅଯଂ ସମଣୋ ନାମ। ମଯଂ ପନ କିଂ ସମଣା’’ତି? ଏୱଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ଚରନ୍ତୋୱ ଇମଂ ପାପକଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେସି।

ଏତଦୱୋଚାତି ଭଗୱା କିର ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ପାପଜ୍ଝାସଯୋ, କିଂ ନୁ ଇମଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି? ଅଥେୱଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମୋଘପୁରିସୋ ମାଦିସସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁନୋ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଚେଲଂ ଅରହାତି ମଞ୍ଞତି, ଇଧେୱ ଦାନାଯଂ ବାଲୋ ନିଗ୍ଗହଂ ଅରହତୀ’’ତି ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱାୱ ଏତଂ ତ୍ୱମ୍ପି ନାମାତିଆଦିୱଚନମୱୋଚ। ତତ୍ଥ ତ୍ୱମ୍ପି ନାମାତି ଗରହତ୍ଥେ ପିକାରୋ। ଗରହନ୍ତୋ ହି ନଂ ଭଗୱା ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି ନାମା’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି ନାମ ଏୱଂ ହୀନଜ୍ଝାସଯୋ, ଅହଂ ସମଣୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋତି ଏୱଂ ପଟିଜାନିସ୍ସସୀ’’ତି ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କିଂ ପନ ମଂ, ଭନ୍ତେତି ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, କିଂ ଗାରଯ୍ହଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱା ‘‘ଏୱମାହା’’ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ନନୁ ତେ’’ତିଆଦିମାହ। ମଚ୍ଛରାଯତୀତି ‘‘ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ହୋତୂ’’ତି କିଂ ଭଗୱା ଏୱଂ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାଯତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ନ ଖୋ ଅହନ୍ତି ଅହଂ, ମୋଘପୁରିସ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅରହତ୍ତପ୍ପଟିଲାଭମେୱ ପଚ୍ଚାସୀସାମି, ଏତଦତ୍ଥମେୱ ମେ ବହୂନି ଦୁକ୍କରାନି କରୋନ୍ତେନ ପାରମିଯୋ ପୂରିତା, ନ ଖୋ ଅହଂ, ମୋଘପୁରିସ, ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମଚ୍ଛରାଯାମି। ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି ନ ଅରହନ୍ତଂ ଅରହାତି, ଅରହନ୍ତେ ଚ ଅନରହନ୍ତୋତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପନ୍ନା। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତ’’ନ୍ତି ଆହ। ଯଂ ଖୋ ପନାତି ଯଂ ଏତଂ ଅଚେଲଂ ଏୱଂ ମଞ୍ଞସି। ସତ୍ତମଂ ଦିୱସନ୍ତି ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ। ଅଲସକେନାତି ଅଲସକବ୍ୟାଧିନା। କାଲଙ୍କରିସ୍ସତୀତି ଉଦ୍ଧୁମାତୋଦରୋ ମରିସ୍ସତି।

କାଳକଞ୍ଜିକାତି ତେସଂ ଅସୁରାନଂ ନାମଂ। ତେସଂ କିର ତିଗାଵୁତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତୋ ପୁରାଣପଣ୍ଣସଦିସୋ କକ୍କଟକାନଂ ୱିଯ ଅକ୍ଖୀନି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ମୁଖଂ ସୂଚିପାସକସଦିସଂ ମତ୍ଥକସ୍ମିଂଯେୱ ହୋତି, ତେନ ଓଣମିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକେତି ବୀରଣତିଣତ୍ଥମ୍ଭୋ ତସ୍ମିଂ ସୁସାନେ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଂ ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଭଗୱତି ଏୱଙ୍କଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗତେ ୱିହାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ଯେନ ତ୍ୱନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ ତ୍ୱଂ। ଯସ୍ମାପି ଭଗୱତା ବ୍ୟାକତୋ, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ମତ୍ତଂମତ୍ତନ୍ତି ପମାଣଯୁତ୍ତଂ ପମାଣଯୁତ୍ତଂ। ''ମନ୍ତା ମନ୍ତା''ତିପି ପାଠୋ, ପଞ୍ଞାଯ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସାତି ଯଥା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ମିଚ୍ଛା ୱଚନଂ ଅସ୍ସ, ତଥା କରେଯ୍ୟାସୀତି ଆହ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଅଚେଲୋ ସୁନଖୋ ୱିଯ ଉଦ୍ଧନଟ୍ଠାନେ ନିପନ୍ନୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ କିଂ କଥେସି ''ସମଣୋ ନାମ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱେରୀ ୱିସଭାଗୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯଂ ସୂରିଯେ ଉଗ୍ଗତେ ଖଜ୍ଜୋପନକା ୱିଯ ଜାତା। ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅମ୍ହେ, ଏୱଂ ୱାଚଂ ୱଦେଯ୍ୟ ଅଞ୍ଞଥା ୱା। ୱେରିନୋ ପନ କଥା ନାମ ତଚ୍ଛା ନ ହୋତି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଅହମେତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନଦେୱ ନିପଜ୍ଜି।

୮।ଏକଦ୍ୱୀହିକାଯାତି ଏକଂ ଦ୍ୱେତି ୱତ୍ୱା ଗଣେସି। ଯଥା ତନ୍ତି ଯଥା ଅସଦ୍ଦହମାନୋ କୋଚି ଗଣେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଗଣେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ଚ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକୋ ଦିୱସୋ ଅତୀତୋ, ଦ୍ୱେ ଦିୱସା ଅତୀତାତି ଆରୋଚେସି। ସତ୍ତମଂ ଦିୱସନ୍ତି ସୋ କିର ସୁନକ୍ଖତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରୋୱ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଏକୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ''ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକସମଣସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ଗେହଂ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅଫାସୁ ନୁ ଖୋ ଜାତ''ନ୍ତି ସୂକରମଂସଂ ପଚାପେତ୍ୱା ଭତ୍ତମାଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପି। ଅଚେଲୋ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ କଥା ତଚ୍ଛା ୱା ଅତଚ୍ଛା ୱା ହୋତୁ, ଆହାରଂ ପନ ଖାଦିତ୍ୱା ସୁହିତସ୍ସ ମେ ମରଣମ୍ପି ସୁମରଣ''ନ୍ତି ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ଜଣ୍ଣୁକାନି ଚ ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ଭୁଞ୍ଜି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ଜୀରାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଲସକେନ କାଲମକାସି। ସଚେପି ହି ସୋ ''ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେଯ୍ୟ, ତଥାପି ତଂ ଦିୱସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଲସକେନ କାଲଂ କରେଯ୍ୟ। ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନା ହି ତଥାଗତାତି।

ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକେତି ତିଖ୍ଯା କିର ''କାଲଙ୍କତୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ଦିୱସାନି ଗଣେତ୍ୱା ଇଦଂ ତାୱ ସଚ୍ଚଂ ଜାତଂ, ଇଦାନି ନଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ''ମୁସାୱାଦେନ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସରୀରଂ ୱଲ୍ଲିଯା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ''ଏତ୍ଥ ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମ, ଏତ୍ଥ ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମା''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଗତଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଙ୍ଗଣମେୱ ହୋତି। ତେ କଡ୍ଢମାନା ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକସୁସାନଂଯେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁସାନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମା''ତି ଆକଡ୍ଢିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ୱଲ୍ଲି ଛିଜ୍ଜିତ୍ଥ, ପଚ୍ଛା ଚାଲେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତେ ତତୋୱ ପକ୍କନ୍ତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେସୁ''ନ୍ତି।

୯।ତେନୁପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି ''ଅୱସେସଂ ତାୱ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଚନଂ ସମେତି, ମତସ୍ସ ପନ ଉଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ହନ୍ଦାହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛାମି। ସଚେ କଥେତି, ସୁନ୍ଦରଂ। ନୋ ଚେ କଥେତି, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଇମିନା କାରଣେନ ଉପସଙ୍କମି। ଆକୋଟେସୀତି ପହରି। ଜାନାମି ଆୱୁସୋତି ମତସରୀରଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ କଥଂ କଥେସୀତି? ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ। ଭଗୱା କିର କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ଅସୁରଯୋନିତୋ ଆନେତ୍ୱା ସରୀରେ ଅଧିମୋଚେତ୍ୱା କଥାପେସି। ତମେୱ ୱା ସରୀରଂ କଥାପେସି, ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟୋ ହି ବୁଦ୍ଧୱିସଯୋ।

୧୦।ତଥେୱ ତଂ ୱିପାକନ୍ତି ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ୱିପାକଂ ତଥେୱ, ଉଦାହୁ ନୋତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ କତୋ, ତଥେୱ ସୋ ୱିପାକୋତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ''ୱିପକ୍କ''ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ନିପ୍ଫନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ପାଟିହାରିଯାନି ସମାନେତବ୍ବାନି। ସବ୍ବାନେୱ ହେତାନି ପଞ୍ଚ ପାଟିହାରିଯାନି ହୋନ୍ତି। ''ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମରିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସୋ ତଥେୱ ମତୋ, ଇଦଂ ପଠମଂ ପାଟିହାରିଯଂ। ''ଅଲସକେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଲସକେନେୱ ମତୋ, ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ। ''କାଲକଞ୍ଜିକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇଦଂ ତତିଯଂ। ''ବୀରଣତ୍ଥମ୍ଭକେ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥେୱ ଛଡ୍ଡିତୋ , ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ। ''ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁନକ୍ଖତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ କଥେସିଯେୱ, ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ପାଟିହାରିଯଂ।

ଅଚେଲକଳାରମଟ୍ଟକୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୧।କଳାରମଟ୍ଟକୋତି ନିକ୍ଖନ୍ତଦନ୍ତମତ୍ତକୋ। ନାମମେୱ ୱା ତସ୍ସେତଂ। ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋତି ଲାଭଗ୍ଗଂ ପତ୍ତୋ, ଅଗ୍ଗଲାଭଂ ପତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋତି ଯସଗ୍ଗଂ ଅଗ୍ଗପରିୱାରଂ ପତ୍ତୋ। ୱତପଦାନୀତି ୱତାନିଯେୱ, ୱତକୋଟ୍ଠାସା ୱା। ସମତ୍ତାନୀତି ଗହିତାନି। ସମାଦିନ୍ନାନୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପୁରକ୍ଖିମେନ ୱେସାଲିନ୍ତି ୱେସାଲିତୋ ଅୱିଦୂରେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ। ଚେତିଯନ୍ତି ଯକ୍ଖଚେତିଯଟ୍ଠାନଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୧୨।ଯେନ ଅଚେଲକୋତି ଭଗୱତୋ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଯେନ ଅଚେଲୋ କଳାରମଟ୍ଟକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛୀତି ଗମ୍ଭୀରଂ ତିଲକ୍ଖଣାହତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ନ ସମ୍ପାଯାସୀତି ନ ସମ୍ପା ଞାଣଗତିଯା ପାଯାସି, ଅନ୍ଧୋ ୱିଯ ୱିସମଟ୍ଠାନେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ପକ୍ଖଲି। ନେୱ ଆଦିଂ, ନ ପରିଯୋସାନମଦ୍ଦସ। ଅଥ ୱା ‘‘ନ ସମ୍ପାଯାସୀ’’ତି ନ ସମ୍ପାଦେସି, ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅସମ୍ପାଯନ୍ତୋତି କଚରକ୍ଖୀନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅସିକ୍ଖିତକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱୁତ୍ଥୋସି, ଅନୋକାସେପି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଚରସି, ଅପେହି ମା ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ। କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସୀତି କୁପ୍ପନାକାରଂ କୋପଂ, ଦୁସ୍ସନାକାରଂ ଦୋସଂ, ଅତୁଟ୍ଠାକାରଭୂତଂ ଦୋମନସ୍ସସଙ୍ଖାତଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାକଟମକାସି। ଆସାଦିମ୍ହସେତି ଆସାଦିଯିମ୍ହ ଘଟ୍ଟଯିମ୍ହ। ମା ୱତ ନୋ ଅହୋସୀତି ଅହୋ ୱତ ମେ ନ ଭୱେଯ୍ଯ। ନଂ ୱତ ନୋ ଅହୋସୀତିପି ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ମନ୍ତି ସାମିୱଚନତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ଅହୋସି ୱତ ନୁ ମମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଖମଥ ମେ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତଂ ଖମାପେସି। ସୋପି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞଂ କଞ୍ଚି ପଞ୍ହଂ ନାମ ନ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସସୀତି। ଆମ ନ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି। ଯଦି ଏୱଂ ଗଚ୍ଛ, ଖମାମି ତେତି ତଂ ଉଯ୍ଯୋଜେସି।

୧୪।ପରିହିତୋତି ପରିଦହିତୋ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥୋ। ସାନୁଚାରିକୋତି ଅନୁଚାରିକା ୱୁଚ୍ଚତି ଭରିଯା, ସହ ଅନୁଚାରିକାଯ ସାନୁଚାରିକୋ, ତଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପହାଯ ସଭରିଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଦନକୁମ୍ମାସନ୍ତି ସୁରାମଂସତୋ ଅତିରେକଂ ଓଦନମ୍ପି କୁମ୍ମାସମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜମାନୋ। ଯସା ନିହୀନୋତି ଯଂ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗଂ ପତ୍ତୋ, ତତୋ ପରିହୀନୋ ହୁତ୍ୱା। ‘‘କତଂ ହୋତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯ’’ନ୍ତି ଇଧ ସତ୍ତୱତପଦାତିକ୍କମୱସେନ ସତ୍ତ ପାଟିହାରିଯାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଅଚେଲପାଥିକପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୫।ପାଥିକପୁତ୍ତୋତି ପାଥିକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ଞାଣୱାଦେନାତି ଞାଣୱାଦେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଉପଡ୍ଢପଥନ୍ତି ଯୋଜନଂ ଚେ, ନୋ ଅନ୍ତରେ ଭୱେଯ୍ଯ, ଗୋତମୋ ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ, ଅହଂ ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ। ଏସ ନଯୋ ଅଡ୍ଢଯୋଜନାଦୀସୁ। ଏକପଦୱାରମ୍ପି ଅତିକ୍କମ୍ମ ଗଚ୍ଛତୋ ଜଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନାଗଚ୍ଛତୋ ପରାଜଯୋତି। ତେ ତତ୍ଥାତି ତେ ମଯଂ ତତ୍ଥ ସମାଗତଟ୍ଠାନେ। ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣାହନ୍ତି ତତୋ ତତୋ ଦିଗୁଣଂ ଦିଗୁଣଂ ଅହଂ କରିସ୍ସାମି, ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ପାଟିହାରିଯଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ‘‘ଉତ୍ତମପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟୁପେତ୍ୱା ଅସକ୍କୁଣନ୍ତସ୍ସାପି ପାସଂସୋ ହୋତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଏୱମାହ। ନଗରୱାସିନୋପି ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅସମତ୍ଥୋ ନାମ ଏୱଂ ନ ଗଜ୍ଜତି, ଅଦ୍ଧା ଅଯମ୍ପି ଅରହା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରମକଂସୁ।

୧୬।ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ‘‘ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ କିର ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଏୱଂ ୱଦତୀ’’ତି ଅସ୍ସୋସି। ଅଥସ୍ସ ହୀନଜ୍ଝାସଯତ୍ତା ହୀନଦସ୍ସନାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି।

ସୋ ଭଗୱତୋ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଭଗୱତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ପାଥିକପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁମ୍ହେ କିର ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କଥେଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, କଥେମା’’ତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ମା ଭାଯିତ୍ଥ ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏୱଂ ୱଦଥ, ଅହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ, ତସ୍ସ ୱିସଯଂ ୱିଜାନାମି, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାଟିହାରିଯଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଅହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ଭଯଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଅଞ୍ଞତୋ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯିତ୍ଥା’’ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀ’’ତି। ତଂ ୱାଚନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଅହଂ ଅବୁଦ୍ଧୋୱ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋମ୍ହୀତି ୱିଚରିଂ, ଅଭୂତଂ ମେ କଥିତଂ ନାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ପଜହତି ନାମ। ରହୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚିନ୍ତଯମାନୋ ‘‘ଅହଂ ‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅବୁଦ୍ଧୋୱ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋମ୍ହୀ’ତି ୱିଚରିଂ, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ନାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଜହତି ନାମ। ‘‘ଅହଂ ‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅବୁଦ୍ଧୋୱ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋମ୍ହୀ’ତି ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରିଂ, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଇମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହାମୀ’’ତି ପଜହନ୍ତୋ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି ନାମ। ଏୱଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ପନ ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିପତେଯ୍ଯାତି ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତତାଲପକ୍କଂ ୱିଯ ଗୀୱତୋ ପତେଯ୍ଯ, ସତ୍ତଧା ୱା ପନ ଫଲେଯ୍ଯ।

୧୭।ରକ୍ଖତେତନ୍ତି ରକ୍ଖତୁ ଏତଂ। ଏକଂସେନାତି ନିପ୍ପରିଯାଯେନ। ଓଧାରିତାତି ଭାସିତା। ଅଚେଲୋଚ, ଭନ୍ତେ, ପାଥିକପୁତ୍ତୋତି ଏୱଂ ଏକଂସେନ ଭଗୱତୋ ୱାଚାଯ ଓଧାରିତାଯ ସଚେ ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ। ୱିରୂପରୂପେନାତି ୱିଗତରୂପେନ ୱିଗଚ୍ଛିତସଭାୱେନ ରୂପେନ ଅତ୍ତନୋ ରୂପଂ ପହାଯ ଅଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ। ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିୱସେନ ୱା ୱିୱିଧରୂପେନ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। ତଦସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମୁସାତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ

ଭଗଵତୋ ତଂ ଵଚନଂ ମୁସା ଭଵେୟ୍ୟାତି ମୁସାଵାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଠପେତ୍ଵା କିର ଏତଂ ନ ଅଞ୍ଞେନ ଭଗଵା ମୁସାଵାଦେନ ନିଗ୍ଗହିତପୁବ୍ବୋତି।

୧୮।ଦ୍ଵୟଗାମିନୀତି ସରୂପେନ ଅଵିଭାଵଂ, ଅତ୍ଥେନ ନଵିଭାଵନ୍ତି ଏଵଂ ଦ୍ଵୟଗାମିନୀ। ଅଲିକତୁଚ୍ଛନିପ୍ଫଲଵାଚାୟ ଏତଂ ଅଧିଵଚନଂ।

୧୯।ଅଜିତୋପି ନାମ ଲିଚ୍ଛଵୀନଂ ସେନାପତୀତି ସୋ କିର ଭଗଵତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅହୋସି, ସୋ କାଲମକାସି। ଅଥସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ଵା ମନୁସ୍ସା ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘କୁହିଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସେନାପତୀ’’ତି? ସୋ ଆହ – ‘‘ମହାନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ’’ତି। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ପୁନ ଆହ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାପତି ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମ୍ମ ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଵଚନମକତ୍ଵା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଵାଦଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ଵା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତୋମ୍ହୀ’’ତି ପରୋଦିଵ୍ଵାତି। ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିଵାଵିହାରାୟାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପାଟିହାରିୟକରଣତ୍ଥାୟା’’ତି କସ୍ମା ନ ଵଦତି? ଅଭାଵା। ସମ୍ମୁଖୀଭାଵୋପି ହିସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନତ୍ଥି, କୁତୋ ପାଟିହାରିୟକରଣଂ, ତସ୍ମା ତଥା ଅଵତ୍ଵା ‘‘ଦିଵାଵିହାରାୟା’’ତି ଆହ।

ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୦।ଗହପତିନେଚୟିକାତି ଗହପତି ମହାସାଲା। ତେସଞ୍ହି ମହାଧନଧଞ୍ଞନିଚୟୋ, ତସ୍ମା ‘‘ନେଚୟିକା’’ତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅନେକସହସ୍ସାତି ସହସ୍ସେହିପି ଅପରିମାଣଗଣନା। ଏଵଂ ମହତିଂ କିର ପରିସଂ ଠପେତ୍ଵା ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ସନ୍ନିପାତେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି। ତେନେଵ ଭଗଵା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ଵିଚରି।

୨୧।ଭୟନ୍ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭୟଂ। ଛମ୍ଭିତତ୍ତନ୍ତି ସକଲସରୀରଚଲନଂ। ଲୋମହଂସୋତି ଲୋମାନଂ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଭାଵୋ। ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ଅତିମହନ୍ତଂ କଥଂ କଥେତ୍ଵା ସଦେଵକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିଵିରୁଦ୍ଧୋ, ମୟ୍ହଂ ଖୋ ପନବ୍ଭନ୍ତରେ ଅରହତ୍ତଂ ଵା ପାଟିହାରିୟକରଣହେତୁ ଵା ନତ୍ଥି, ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ପାଟିହାରିୟଂ କରିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ଵା ମହାଜନୋ ‘ତ୍ଵଂ ଦାନି ପାଟିହାରିୟଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ପମାଣମଜାନିତ୍ଵା ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିମଲ୍ଲୋ ହୁତ୍ଵା ଗଜ୍ଜସୀ’ତି କଟ୍ଠଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ଵିହେଠେସ୍ସତୀ’’ତି। ତେନସ୍ସ ମହାଜନସନ୍ନିପାତଞ୍ଚେଵ ତେନ ଭଗଵତୋ ଚ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ଵା ଭୟଂ ଵା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଵା ଲୋମହଂସୋ ଵା ଉଦପାଦି। ସୋ ତତୋ ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁକପରିବ୍ବାଜକାରାମଂ ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗଵାତିଆଦିମାହ । ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମୀତି ନ କେଵଲଂ ଉପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପନ ଦୂରଂ ଅଡ୍ଢୟୋଜନନ୍ତରଂ ପରିବ୍ବାଜକାରାମଂ ପଵିଟ୍ଠୋ। ତତ୍ଥପି ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ଅଲଭମାନୋ ଅନ୍ତନ୍ତେନ ଆଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଆରାମପଚ୍ଚନ୍ତେ ଏକଂ ଗହନଟ୍ଠାନଂ ଉପଧାରେତ୍ଵା ପାସାଣଫଲକେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଭଗଵା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ବାଲୋ କସ୍ସଚିଦେଵ କଥଂ ଗହେତ୍ଵା ଇଧାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ମା ନସ୍ସତୁ ବାଲୋ’’ତି ‘‘ନିସିନ୍ନପାସାଣଫଲକଂ ତସ୍ସ ସରୀରେ ଅଲ୍ଲୀନଂ ହୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ସହ ଅଧିଟ୍ଠାନଚିତ୍ତେନ ତଂ ତସ୍ସ ସରୀରେ ଅଲ୍ଲୀୟି। ସୋ ମହାଅଦ୍ଦୁବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋ ଵିୟ ଛିନ୍ନପାଦୋ ଵିୟ ଚ ଅହୋସି।

ଅସ୍ସୋସୀତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପାଥିକପୁତ୍ତଂ ପରିୟେସମାନା ପରିସା ତସ୍ସ ଅନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଞତ୍ଵା ଆଗତେନ ଅଞ୍ଞତରେନ ପୁରିସେନ ‘‘ତୁମ୍ହେ କଂ ପରିୟେସଥା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ପାଥିକପୁତ୍ତନ୍ତି। ସୋ ‘‘ତିନ୍ଦୁକଖାଣୁକପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଵୁତ୍ତଵଚନେନ ଅସ୍ସୋସି।

୨୨।ସଂସପ୍ପତୀତି ଓସୀଦତି। ତତ୍ଥେଵ ସଞ୍ଚରତି। ପାଵଲା ଵୁଚ୍ଚତି ଆନିସଦଟ୍ଠିକା।

୨୩।ପରାଭୂତରୂପୋତି ପରାଜିତରୂପୋ, ଵିନଟ୍ଠରୂପୋ ଵା।

୨୪।ଗୋୟୁଗେହୀତି ଗୋୟୁତ୍ତେହି ସତମତ୍ତେହି ଵା ସହସ୍ସମତ୍ତେହି ଵା ୟୁଗେହି। ଆଵିଞ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି ଆକଡ୍ଢେୟ୍ୟାମ। ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ। ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଵା ବନ୍ଧଟ୍ଠାନେ ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

୨୬।ଦାରୁପତ୍ତିକନ୍ତେଵାସୀତି ଦାରୁପତ୍ତିକସ୍ସ ଅନ୍ତେଵାସୀ। ତସ୍ସ କିର ଏତଦହୋସି ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ତାଵ ପାଟିହାରିୟଂ, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ‘ଅଚେଲୋ ପାଥିକପୁତ୍ତୋ ଆସନାପି ନ ଵୁଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’ତି ଆହ। ହନ୍ଦାହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ୟେନ କେନଚି ଉପାୟେନ ତଂ ଆସନା ଵୁଟ୍ଠାପେମି। ଏତ୍ତାଵତା ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରାଜୟୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ଏଵମାହ।

୨୭।ସୀହସ୍ସାତି ଚତ୍ତାରୋ ସୀହା ତିଣସୀହୋ ଚ କାଳସୀହୋ ଚ ପଣ୍ଡୁସୀହୋ ଚ କେସରସୀହୋ ଚ। ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସୀହାନଂ କେସରସୀହୋ ଅଗ୍ଗତଂ ଗତୋ, ସୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ। ମିଗରଞ୍ଞୋତି ସବ୍ବଚତୁପ୍ପଦାନଂ ରଞ୍ଞୋ। ଆସୟନ୍ତି ନିଵାସଂ। ସୀହନାଦନ୍ତି ଅଭୀତନାଦଂ।

ଗୋଚରାଯପକ୍କମେଯ୍ୟନ୍ତି ଆହାରତ୍ଥାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟଂ। ୱରଂ ୱରନ୍ତି ଉତ୍ତମୁତ୍ତମଂ, ଥୂଲଂ ଥୂଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଦୁମଂସାନୀତି ମୁଦୂନି ମଂସାନି । ''ମଧୁମଂସାନୀ''ତିପି ପାଠୋ, ମଧୁରମଂସାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଛୁପେଯ୍ୟନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱାତି ଯେ ଦୁବ୍ବଲା ପାଣା, ତେ ପଲାଯନ୍ତୂତି ଅତ୍ତନୋ ସୂରଭାୱସନ୍ନିସ୍ସିତେନ କାରୁଞ୍ଞେନ ନଦିତ୍ୱା।

୨୮।ୱିଘାସସଂୱଡ୍ଢୋତି ୱିଘାସେନ ସଂୱଡ୍ଢୋ, ୱିଘାସଂ ଭକ୍ଖିତ୍ୱା ତିରିତ୍ତମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତୋ। ଦିତ୍ତୋତି ଦପ୍ପିତୋ ଥୂଲସରୀରୋ। ବଲୱାତି ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ଏତଦହୋସୀତି କସ୍ମା ଅହୋସି? ଅସ୍ମିମାନଦୋସେନ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଏକଦିୱସଂ କିର ସୋ ସୀହୋ ଗୋଚରତୋ ନିୱତ୍ତମାନୋ ତଂ ସିଙ୍ଗାଲଂ ଭଯେନ ପଲାଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ''ୱଯସ, ମା ଭାଯି, ତିଟ୍ଠ କୋ ନାମ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ଆହ। ଜମ୍ବୁକୋ ନାମାହଂ ସାମୀତି। ୱଯସ, ଜମ୍ବୁକ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀତି। ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ସୀହୋ ଗୋଚରତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହନ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଆହରତି। ସୋ ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ୱସତି। ସୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନେୱ ଥୂଲସରୀରୋ ମହାଖନ୍ଧୋ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ସୀହୋ ଅୱୋଚ – ''ୱଯସ, ଜମ୍ବୁକ, ମମ ୱିଜମ୍ଭନକାଲେ ଅୱିଦୂରେ ଠତ୍ୱା 'ୱିରୋଚ ସାମୀ'ତି ୱତ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି। ସକ୍କୋମି ସାମୀତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱିଜମ୍ଭନକାଲେ ତଥା କରୋତି । ତେନ ସୀହସ୍ସ ଅତିରେକୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ହୋତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ ଉଦକସୋଣ୍ଡିଯଂ ପାନୀଯଂ ପିୱନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଛାଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଅତ୍ତନୋ ଥୂଲସରୀରତଞ୍ଚେୱ ମହାଖନ୍ଧତଞ୍ଚ। ଦିସ୍ୱା 'ଜରସିଙ୍ଗାଲୋସ୍ମୀ'ତି ମନଂ ଅକତ୍ୱା ''ଅହମ୍ପି ସୀହୋ ଜାତୋ''ତି ମଞ୍ଞି। ତତୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ୱଯସ, ଜମ୍ବୁକ, ଯୁତ୍ତଂ ନାମ ତୱ ଇମିନା ଅତ୍ତଭାୱେନ ପରସ୍ସ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ, କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରିସୋ ନ ହୋସି, ସୀହସ୍ସାପି ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା ଦ୍ୱେ ଦାଠା ଦ୍ୱେ କଣ୍ଣା ଏକଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, ତୱପି ସବ୍ବଂ ତଥେୱ, କେୱଲଂ ତୱ କେସରଭାରମତ୍ତମେୱ ନତ୍ଥୀ''ତି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତଯତୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ୱଡ୍ଢି। ଅଥସ୍ସ ତେନ ଅସ୍ମିମାନଦୋସେନ ଏତଂ ''କୋ ଚାହ''ନ୍ତିଆଦି ମଞ୍ଞିତମହୋସି। ତତ୍ଥ କୋ ଚାହନ୍ତି ଅହଂ କୋ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା କୋ, ନ ମେ ଞାତି, ନ ସାମିକୋ, କିମହଂ ତସ୍ସ ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସିଙ୍ଗାଲକଂଯେୱାତି ସିଙ୍ଗାଲରୱମେୱ। ଭେରଣ୍ଡକଂଯେୱାତି ଅପ୍ପିଯଅମନାପସଦ୍ଦମେୱ। କେ ଚ ଛୱେ ସିଙ୍ଗାଲେତି କୋ ଚ ଲାମକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ। କେ ପନ ସୀହନାଦେତି କୋ ପନ ସୀହନାଦୋ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଚ ସୀହନାଦସ୍ସ ଚ କୋ ସମ୍ବନ୍ଧୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୁଗତାପଦାନେସୂତି ସୁଗତଲକ୍ଖଣେସୁ। ସୁଗତସ୍ସ ସାସନସମ୍ଭୂତାସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ। କଥଂ ପନେସ ତତ୍ଥ ଜୀୱତି? ଏତସ୍ସ ହି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଦଦମାନା ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଦେମାତି ଦେନ୍ତି, ତେନ ଏସ ଅବୁଦ୍ଧୋ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନିଯାମିତପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସୁଗତାପଦାନେସୁ ଜୀୱତି ନାମ। ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନୀତି ତେସଂ କିର ଭୋଜନାନି ଦଦମାନା ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅୱସେସଂ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଦେନ୍ତି। ଏୱମେସ ସୁଗତାତିରିତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜତି ନାମ। ତଥାଗତେତି ତଥାଗତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ଘଟ୍ଟଯିତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ''ତଥାଗତେ''ତିଆଦୀନି ଉପଯୋଗବହୁୱଚନାନେୱ। ଆସାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ବହୁୱଚନମେୱ ଏକୱଚନଂ ୱିଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆସାଦନାତି ଅହଂ ବୁଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଘଟ୍ଟନା।

୨୯।ସମେକ୍ଖିଯାନାତି ସମେକ୍ଖିତ୍ୱା, ମଞ୍ଞିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମଞ୍ଞୀତି ପୁନ ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥ କୋତ୍ଥୂତି ସିଙ୍ଗାଲୋ।

୩୦।ଅତ୍ତାନଂ ୱିଘାସେ ସମେକ୍ଖିଯାତି ସୋଣ୍ଡିଯଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠୋଦକେ ଥୂଲଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା। ଯାୱ ଅତ୍ତାନଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ଯାୱ ଅହଂ ସୀହୱିଘାସସଂୱଡ୍ଢିତକୋ ଜରସିଙ୍ଗାଲୋତି ଏୱଂ ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ନ ପସ୍ସତି। ବ୍ୟଗ୍ଘୋତି ମଞ୍ଞତୀତି ସୀହୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ସୀହେନ ୱା ସମାନବଲୋ ବ୍ୟଗ୍ଘୋଯେୱ ଅହନ୍ତି ମଞ୍ଞତି।

୩୧।ଭୁତ୍ୱାନ ଭେକେତି ଆୱାଟମଣ୍ଡୂକେ ଖାଦିତ୍ୱା। ଖଲମୂସିକାଯୋତି ଖଲେସୁ ମୂସିକାଯୋ ଚ ଖାଦିତ୍ୱା। କଟସୀସୁ ଖିତ୍ତାନି ଚ କୋଣପାନୀତି ସୁସାନେସୁ ଛଡ୍ଡିତକୁଣପାନି ଚ ଖାଦିତ୍ୱା। ମହାୱନେତି ମହନ୍ତେ ୱନସ୍ମିଂ। ସୁଞ୍ଞୱନେତି ତୁଚ୍ଛୱନେ। ୱିୱଡ୍ଢୋତି ୱଡ୍ଢିତୋ। ତଥେୱ ସୋ ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଅନଦୀତି ଏୱଂ ସଂୱଡ୍ଢୋପି ମିଗରାଜାହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞିତ୍ୱାପି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଦୁବ୍ବଲସିଙ୍ଗାଲକାଲେ, ତଥେୱ ସୋ ସିଙ୍ଗାଲରୱଂଯେୱ ଅରୱୀତି । ଇମାଯପି ଗାଥାଯ ଭେକାଦୀନି ଭୁତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଯ ଲାଭସକ୍କାରଗିଦ୍ଧୋ ତ୍ୱନ୍ତି ପାଥିକପୁତ୍ତମେୱ ଘଟ୍ଟେସି।

ନାଗେହୀତି ହତ୍ଥୀହି। ମହାବନ୍ଧନାତି ମହତା କିଲେସବନ୍ଧନା ମୋଚେତ୍ୱା। ମହାୱିଦୁଗ୍ଗାତି ମହାୱିଦୁଗ୍ଗଂ ନାମ ଚତ୍ତାରୋ ଓଘା। ତତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଥଲେ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା।

ଅଗ୍ଗଞ୍ଞପଞ୍ଞତ୍ତିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬। ଇତି ‘‘ଭଗୱା ଏତ୍ତକେନ କଥାମଗ୍ଗେନ ପାଟିହାରିୟଂ ନ କରୋତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ‘‘ନ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞାପେତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହନ୍ତି ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚାହନ୍ତି ଅହଂ, ଭଗ୍ଗୱ, ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଜାନାମି ଲୋକୁପ୍ପତ୍ତିଚରିୟୱଂସଞ୍ଚ। ତଞ୍ଚ ପଜାନାମୀତି ନ କେୱଲଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞମେୱ, ତଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଜାନାମି। ତତୋ ଚ ଉତ୍ତରିତରଂ ସୀଲସମାଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣା ପଜାନାମି। ତଞ୍ଚ ପଜାନଂ ନ ପରାମସାମୀତି ତଞ୍ଚ ପଜାନନ୍ତୋପି ଅହଂ ଇଦଂ ନାମ ପଜାନାମୀତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମାନୱସେନ ନ ପରାମସାମି। ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ପରାମାସୋତି ଦୀପେତି। ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱନିବ୍ବୁତି ୱିଦିତାତି ଅତ୍ତନାୟେୱ ଅତ୍ତନି କିଲେସନିବ୍ବାନଂ ୱିଦିତଂ। ୟଦଭିଜାନଂ ତଥାଗତୋତି ୟଂ କିଲେସନିବ୍ବାନଂ ଜାନନ୍ତୋ ତଥାଗତୋ। ନୋ ଅନୟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅୱିଦିତନିବ୍ବାନା ତିତ୍ଥିୟା ୱିୟ ଅନୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ବ୍ୟସନଂ ନାପଜ୍ଜତି।

୩୭। ଇଦାନି ୟଂ ତଂ ତିତ୍ଥିୟା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସନ୍ତି ଭଗ୍ଗୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇସ୍ସରକୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୁତ୍ତନ୍ତି ଇସ୍ସରକତଂ ବ୍ରହ୍ମକତଂ, ଇସ୍ସରନିମ୍ମିତଂ ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମା ଏୱ ହି ଏତ୍ଥ ଆଧିପଚ୍ଚଭାୱେନ ଇସ୍ସରୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆଚରିୟକନ୍ତି ଆଚରିୟଭାୱଂ ଆଚରିୟୱାଦଂ। ତତ୍ଥ ଆଚରିୟୱାଦୋ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ। ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ପନ ଏତ୍ଥ ଦେସିତନ୍ତି କତ୍ୱା ସୋ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ତ୍ୱେୱ ୱୁତ୍ତୋ। କଥଂ ୱିହିତକନ୍ତି କେନ ୱିହିତଂ କିନ୍ତି ୱିହିତଂ। ସେସଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୪୧ ।ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକନ୍ତି ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକମୂଲଂ।

୪୭ ।ଅସତାତି ଅୱିଜ୍ଜମାନେନ, ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନଟ୍ଠେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତୁଚ୍ଛାତି ତୁଚ୍ଛେନ ଅନ୍ତୋସାରୱିରହିତେନ। ମୁସାତି ମୁସାୱାଦେନ। ଅଭୂତେନାତି ଭୂତତ୍ଥୱିରହିତେନ। ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅଭିଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ୱିପରୀତୋତି ୱିପରୀତସଞ୍ଞୋ ୱିପରୀତଚିତ୍ତୋ। ଭିକ୍ଖୱୋ ଚାତି ନ କେୱଲଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋୟେୱ, ୟେ ଚ ଅସ୍ସ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଚ ୱିପରୀତା। ଅଥ ୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱିପରୀତୋତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଭଂ ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତି ୱଣ୍ଣକସିଣଂ। ଅସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱାତି ସୁଭଞ୍ଚ ଅସୁଭଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଅସୁଭନ୍ତି ଏୱଂ ପଜାନାତି। ସୁଭନ୍ତ୍ୱେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେତି ସୁଭନ୍ତି ଏୱ ଚ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପଜାନାତି, ନ ଅସୁଭଂ। ଭିକ୍ଖୱୋ ଚାତି ୟେ ତେ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଭିକ୍ଖୱୋ ଚ ଅନ୍ତେୱାସିକସମଣା ୱିପରୀତା। ପହୋତୀତି ସମତ୍ଥୋ ପଟିବଲୋ।

୪୮ ।ଦୁକ୍କରଂ ଖୋତି ଅୟଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ୟଦିଦଂ ‘‘ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିମାହ, ତଂ ସାଠେୟ୍ୟେନ କୋହଞ୍ଞେନ ଆହ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମୟ୍ହଂ ଏତ୍ତକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି, ତମହଂ ସୁତ୍ୱାପି ପବ୍ବଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ମୟା ଏତସ୍ସ ସାସନଂ ପଟିପନ୍ନସଦିସେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତତୋ ସୋ ସାଠେୟ୍ୟେନ କୋହଞ୍ଞେନ ଏୱମାହ। ତେନସ୍ସ ଭଗୱା ମମ୍ମଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିୟ ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଖୋ ଏତଂ, ଭଗ୍ଗୱ ତୟା ଅଞ୍ଞଦିଟ୍ଠିକେନା’’ତିଆଦିମାହ। ତଂ ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ସାଧୁକମନୁରକ୍ଖାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅନୁରକ୍ଖ।

ଇତି ଭଗୱା ପସାଦମତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣେ ପରିବ୍ବାଜକଂ ନିୟୋଜେସି। ସୋପି ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସୁତ୍ୱାପି ନାସକ୍ଖି କିଲେସକ୍ଖୟଂ କାତୁଂ। ଦେସନା ପନସ୍ସ ଆୟତିଂ ୱାସନାୟ ପଚ୍ଚୟୋ ଅହୋସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିୟା ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ପାଥିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଦୁମ୍ବରିକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

ନିଗ୍ରୋଧପରିବ୍ବାଜକଵତ୍ଥୁଵଣ୍ଣନା

୪୯।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ଉଦୁମ୍ବରିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମପୁବ୍ବପଦଵଣ୍ଣନା – ପରିବ୍ବାଜକୋତି ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକୋ। ଉଦୁମ୍ବରିକାଯ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେତି ଉଦୁମ୍ବରିକାଯ ଦେଵିଯା ସନ୍ତକେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ। ସନ୍ଧାନୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଅଯଂ ପନ ମହାନୁଭାଵୋ ପରିଵାରେତ୍ଵା ଵିଚରନ୍ତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାସକସତାନଂ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ଅନାଗାମୀ ଭଗଵତା ମହାପରିସମଜ୍ଝେ ଏଵଂ ସଂଵଣ୍ଣିତୋ –

''ଛହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଇରିଯତି। କତମେହି ଛହି? ବୁଦ୍ଧେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଧମ୍ମେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସଙ୍ଘେ ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ଅରିଯେନ ସୀଲେନ ଅରିଯେନ ଞାଣେନ ଅରିଯାଯ ଵିମୁତ୍ତିଯା। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଛହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ତଥାଗତେ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଇରିଯତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୬।୧୨୦-୧୩୯)।

ସୋ ପାତୋଯେଵ ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୂସୁ ଵିହାରଂ ଗତେସୁ ଘରେ ଖୁଦ୍ଦକମହଲ୍ଲକାନଂ ଦାରକାନଂ ସଦ୍ଦେନ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ''ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମୀ''ତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଦିଵା ଦିଵସ୍ସ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମୀତି। ତତ୍ଥ ଦିଵା ଦିଵସ୍ସାତି ଦିଵସସ୍ସ ଦିଵା ନାମ ମଜ୍ଝନ୍ହାତିକ୍କମୋ, ତସ୍ମିଂ ଦିଵସସ୍ସାପି ଦିଵାଭୂତେ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ନିକ୍ଖମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିସଲ୍ଲୀନୋତି ତତୋ ତତୋ ରୂପାଦିଗୋଚରତୋ ଚିତ୍ତଂ ପଟିସଂହରିତ୍ଵା ନିଲୀନୋ ଝାନରତିସେଵନାଵସେନ ଏକୀଭାଵଂ ଗତୋ। ମନୋଭାଵନୀଯାନନ୍ତି ମନଵଡ୍ଢକାନଂ। ଯେ ଚ ଆଵଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ଚିତ୍ତଂ ଵିନୀଵରଣଂ ହୋତି ଉନ୍ନମତି ଵଡ୍ଢତି।

୫୦।ଉନ୍ନାଦିନିଯାତିଆଦୀନି ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତେ ଵିତ୍ଥାରିତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବାନି।

୫୧।ଯାଵତାତି ଯତ୍ତକା। ଅଯଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଅଯଂ ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଏକୋ ସାଵକୋ, ଭଗଵତୋ କିର ସାଵକା ଗିହିଅନାଗାମିନୋଯେଵ ପଞ୍ଚସତା ରାଜଗହେ ପଟିଵସନ୍ତି। ଯେସଂ ଏକେକସ୍ସ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଉପାସକସତାନି ପରିଵାରା, ତେ ସନ୍ଧାଯ ''ଅଯଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ''ତି ଆହ। ଅପ୍ପେଵ ନାମାତି ତସ୍ସ ଉପସଙ୍କମନଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ଆହ। ପତ୍ଥନାକାରଣଂ ପନ ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତେ ଵୁତ୍ତମେଵ।

୫୨।ଏତଦଵୋଚାତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେଯେଵ ତେସଂ କଥାଯ ସୁତତ୍ତା ଏତଂ ଅଞ୍ଞଥା ଖୋ ଇମେତିଆଦିଵଚନଂ ଅଵୋଚ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାତି ଦସ୍ସନେନପି ଆକପ୍ପେନପି କୁତ୍ତେନପି ଆଚାରେନପି ଵିହାରେନପି ଇରିଯାପଥେନପି ଅଞ୍ଞେ ତିତ୍ଥିଯାତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା। ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ସମାଗନ୍ତ୍ଵା ରାସି ହୁତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ। ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନୀତି ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନି ଗାମୂପଚାରତୋ ମୁତ୍ତାନି ଦୂରସେନାସନାନି। ପନ୍ତାନୀତି ଦୂରତରାନି ମନୁସ୍ସୂପଚାରଵିରହିତାନି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନୀତି ଵିହାରୂପଚାରେନ ଗଚ୍ଛତୋ ଅଦ୍ଧିକଜନସ୍ସପି ସଦ୍ଦେନ ମନ୍ଦସଦ୍ଦାନି। ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନୀତି ଅଵିଭାଵିତତ୍ଥେନ ନିଗ୍ଘୋସେନ ମନ୍ଦନିଗ୍ଘୋସାନି। ଵିଜନଵାତାନୀତି ଅନ୍ତୋସଞ୍ଚାରିନୋ ଜନସ୍ସ ଵାତେନ ଵିଗତଵାତାନି। ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନୀତି ମନୁସ୍ସାନଂ ରହସ୍ସକରଣସ୍ସ ଯୁତ୍ତାନି ଅନୁଚ୍ଛଵିକାନି। ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଏକୀଭାଵସ୍ସ ଅନୁରୂପାନି। ଇତି ସନ୍ଧାନୋ ଗହପତି ''ଅହୋ ମମ ସତ୍ଥା ଯୋ ଏଵରୂପାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେଵତୀ''ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ଵା ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

୫୩।ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେତି ଏଵଂ ସନ୍ଧାନେନ ଗହପତିନା ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତେନ ଵୁତ୍ତେ। ନିଗ୍ରୋଧୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଯଂ ଗହପତି ମମ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋପି ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥାରଂଯେଵ ଥୋମେତି ଉକ୍କଂସତି, ଅମ୍ହେ ପନ ଅତ୍ଥୀତିପି ନ ମଞ୍ଞତି, ଏତସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନକୋପଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପରି ପାତେସ୍ସାମୀତି ସନ୍ଧାନଂ ଗହପତିଂ ଏତଦଵୋଚ।

ଯଗ୍ଘେତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଜାନେଯ୍ୟାସୀତି ବୁଜ୍ଝେଯ୍ୟାସି ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି। କେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପତୀତି କେନ କାରଣେନ କେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଲ୍ଲପତି ଵଦତି ଭାସତି। କିଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଯଦି କିଞ୍ଚି ସଲ୍ଲାପକାରଣଂ ଭଵେଯ୍ୟ, ଯଦି ଵା କୋଚି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ସଲ୍ଲାପତ୍ଥିକୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ସଲ୍ଲପେଯ୍ୟ, ନ ପନ କାରଣଂ ଅତ୍ଥି, ନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ କୋଚି ଗଚ୍ଛତି, ସ୍ଵାଯଂ କେନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପତି, ଅସଲ୍ଲପନ୍ତୋ କଥଂ ଉନ୍ନାଦୀ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି।

ସାକଚ୍ଛନ୍ତି ସଂସନ୍ଦନଂ। ପଞ୍ଞାୱେୟ୍ୟୱିୟନ୍ତି ଉତ୍ତରପଚ୍ଚୁତ୍ତରନୟେନ ଞାଣବ୍ଭନ୍ତଭାୱଂ। ସୁଞ୍ଞାଗାରହତାତି ସୁଞ୍ଞାଗାରେସୁ ନଟ୍ଠା, ସମଣେନ ହି ଗୋତମେନ ବୋଧିମୂଲେ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗିକା ପଞ୍ଞା ଅଧିଗତା, ସାପିସ୍ସ ସୁଞ୍ଞାଗାରେସୁ ଏକକସ୍ସ ନିସୀଦତୋ ନଟ୍ଠା। ଯଦି ପନ ମଯଂ ୱିଯ ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ କତ୍ୱା ନିସୀଦେୟ୍ୟ, ନାସ୍ସ ପଞ୍ଞା ନସ୍ସେୟ୍ୟାତି ଦସ୍ସେତି। ଅପରିସାୱଚରୋତି ଅୱିସାରଦତ୍ତା ପରିସଂ ଓତରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନାଲଂ ସଲ୍ଲାପାଯାତି ନ ସମତ୍ଥୋ ସଲ୍ଲାପଂ କାତୁଂ। ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱାତି କୋଚି ମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ପଞ୍ହଭୀତୋ ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ପନ୍ତସେନାସନାନି ସେୱତି। ଗୋକାଣାତି ଏକକ୍ଖିହତା କାଣଗାୱୀ। ସା କିର ପରିଯନ୍ତଚାରିନୀ ହୋତି, ଅନ୍ତମନ୍ତାନେୱ ସେୱତି। ସା କିର କାଣକ୍ଖିଭାୱେନ ୱନନ୍ତାଭିମୁଖୀପି ନ ସକ୍କୋତି ଭୱିତୁଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ପତ୍ତେନ ୱା ସାଖାଯ ୱା କଣ୍ଟକେନ ୱା ପହାରସ୍ସ ଭାଯତି। ଗୁନ୍ନଂ ଅଭିମୁଖୀପି ନ ସକ୍କୋତି ଭୱିତୁଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ସିଙ୍ଗେନ ୱା କଣ୍ଣେନ ୱା ୱାଲେନ ୱା ପହାରସ୍ସ ଭାଯତି। ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସଂସାଦେୟ୍ୟାମାତି ଏକପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନେନେୱ ସଂସାଦନଂ ୱିସାଦମାପନ୍ନଂ କରେୟ୍ୟାମ। ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀୱ ନନ୍ତି ରିତ୍ତଘଟଂ ୱିଯ ନଂ। ଓରୋଧେୟ୍ୟାମାତି ୱିନନ୍ଧେୟ୍ୟାମ। ପୂରିତଘଟୋ ହି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ନ ସୁୱିନନ୍ଧନୀଯୋ ହୋତି। ରିତ୍ତକୋ ଯଥାରୁଚି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସକ୍କା ହୋତି ୱିନନ୍ଧିତୁଂ, ଏୱମେୱ ହତପଞ୍ଞତାଯ ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିସଦିସଂ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ୱାଦୱିନନ୍ଧନେନ ସମନ୍ତା ୱିନନ୍ଧିସ୍ସାମାତି ୱଦତି।

ଇତି ପରିବ୍ବାଜକୋ ସତ୍ଥୁ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ନଲାଟମଣ୍ଡଲଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଦସବଲସ୍ସ ପରମ୍ମୁଖା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଅସମ୍ଭିନ୍ନଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରଂ ଜାତିଯା ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋ ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ଅସମ୍ଭିନ୍ନକେସରସୀହଂ ମିଗରାଜାନଂ ଥାମେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଯ ଚ ନାନପ୍ପକାରଂ ତୁଚ୍ଛଗଜ୍ଜିତଂ ଗଜ୍ଜି। ଉପାସକୋପି ଚିନ୍ତେସି "ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅତି ୱିଯ ଗଜ୍ଜତି, ଅୱୀଚିଫୁସନତ୍ଥାଯ ପାଦଂ, ଭୱଗ୍ଗଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥଂ ପସାରଯନ୍ତୋ ୱିଯ ନିରତ୍ଥକଂ ୱାଯମତି। ସଚେ ମେ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଠାନମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଇମସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଉସ୍ସିତଂ ମାନଦ୍ଧଜଂ ଠାନସୋୱ ଓପାତେୟ୍ୟା"ତି।

୫୪। ଭଗୱାପି ତେସଂ ତଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ଅସ୍ସୋସିଯେୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପ"ନ୍ତି।

ସୁମାଗଧାଯାତି ସୁମାଗଧା ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀ, ଯସ୍ସା ତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ପଦୁମନାଳନ୍ତରେହି ଅସୁରଭୱନଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଅସୁରସେନଂ ଅଦ୍ଦସ। ମୋରନିୱାପୋତି ନିୱାପୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଭତ୍ତଂ, ଯତ୍ଥ ମୋରାନଂ ଅଭଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିୱାପୋ ଦିନ୍ନୋ, ତଂ ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅବ୍ଭୋକାସେତି ଅଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନେ। ଅସ୍ସାସପତ୍ତାତି ତୁଟ୍ଠିପତ୍ତା ସୋମନସ୍ସପତ୍ତା। ଅଜ୍ଝାସଯନ୍ତି ଉତ୍ତମନିସ୍ସଯଭୂତଂ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ପୁରାଣବ୍ରହ୍ମଚରିଯସଙ୍ଖାତଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – "କୋ ନାମ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମୋ ଯେନ ଭଗୱତା ସାୱକା ୱିନୀତା ଅଜ୍ଝାସଯାଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଭୂତଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତାଧିଗମୱସେନ ଅସ୍ସାସପତ୍ତା ପଟିଜାନନ୍ତୀ"ତି।

ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦୱଣ୍ଣନା

୫୫।ୱିପ୍ପକତାତି ମମାଗମନପଚ୍ଚଯା ଅନିଟ୍ଠିତା, ୱ ହୁତ୍ୱା ଠିତା, କଥେହି, ଅହମେତଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେମୀତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁପୱାରଣଂ ପୱାରେସି।

୫୬।ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋତି ଭଗୱା ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା "ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ମଯା ସାୱକାନଂ ଦେସେତବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ତେହି ପୂରେତବ୍ବଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସଚସ୍ସାହଂ ଆଦିତୋୱ ତଂ କଥେସ୍ସାମି, କଥିତମ୍ପି ନଂ ନ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଯଂ ପନ ୱୀରିଯେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନୱାଦୋ, ହନ୍ଦାହଂ ଏତସ୍ସେୱ ୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଲଦ୍ଧିଯା ନିରତ୍ଥକଭାୱଂ ଦସ୍ସେମି। ଅଥ ପଚ୍ଛା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁଜ୍ଜାନଂ ଖୋ ଏତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସକେ ଆଚରିଯକେତି ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୱାଦେ। ଅଧିଜେଗୁଚ୍ଛେତି ୱୀରିଯେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନଭାୱେ। କଥଂ ସନ୍ତାତି କଥଂ ଭୂତା। ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାତି ୱୀରିଯେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛା ପାପୱିୱଜ୍ଜନା। ପରିପୁଣ୍ଣାତି ପରିସୁଦ୍ଧା। କଥଂଅପରିପୁଣ୍ଣାତି କଥଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତୀତି ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛାତି। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ।

୫୭।ଅପ୍ପସଦ୍ଦେକତ୍ୱାତି ନିରୱେ ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା। ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – "ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏକଂ ପଞ୍ହମ୍ପି ନ କଥେତି, ସଲ୍ଲାପକଥାପିସ୍ସ ଅତିବହୁକା ନତ୍ଥି, ଇମେ ପନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତି ଚେୱ ପସଂସନ୍ତି ଚ, ହନ୍ଦାହଂ ଇମେ ନିସ୍ସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା ସଯଂ କଥେମୀ"ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା"ତି। "ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛୱାଦା"ତିଆଦୀସୁ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛଂ ୱଦାମ, ମନସାପି ତମେୱ ସାରତୋ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରାମ, କାଯେନପିମ୍ହା ତମେୱ ଅଲ୍ଲୀନା, ନାନପ୍ପକାରକଂ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉପକ୍କିଲେସୱଣ୍ଣନା

୫୮ ।ତପସ୍ସୀତି ତପନିସ୍ସିତକୋ। ‘‘ଅଚେଲକୋ’’ତିଆଦୀନି ସୀହନାଦେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୯୩) ୱିତ୍ଥାରିତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତପଂ ସମାଦିଯତୀତି ଅଚେଲକଭାୱାଦିକଂ ତପଂ ସମ୍ମା ଆଦିଯତି, ଦଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହାତି। ଅତ୍ତମନୋ ହୋତୀତି କୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଯା ସଦିସୋ ଇମସ୍ମିଂ ତପେ ଅତ୍ଥୀତି ତୁଟ୍ଠମନୋ ହୋତି। ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋତି ଅଲମେତ୍ତାୱତାତି ଏୱଂ ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପୋ, ଇଦଞ୍ଚ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ୱସେନ ଆଗତଂ। ସାସନାୱଚରେନାପି ପନ ଦୀପେତବ୍ବଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଧୁତଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯତି, ସୋ ତେନେୱ ଧୁତଙ୍ଗେନ କୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଯା ସଦିସୋ ଧୁତଙ୍ଗଧରୋତି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ତପସ୍ସିନୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତୀତି ଦୁୱିଧସ୍ସାପେତସ୍ସ ତପସ୍ସିନୋ ଅଯଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି। ଏତ୍ତାୱତାଯଂ ତପୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ ହୋତୀତି ୱଦାମି।

ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତୀତି ‘‘କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍କଂସତି ଉକ୍ଖିପତି। ପରଂ ୱମ୍ଭେତୀତି ‘‘ଅଯଂ ନ ମାଦିସୋ’’ତି ପରଂ ସଂହାରେତି ଅୱକ୍ଖିପତି।

ମଜ୍ଜତୀତି ମାନମଦକରଣେନ ମଜ୍ଜତି। ମୁଚ୍ଛତୀତି ମୁଚ୍ଛିତୋ ହୋତି ଗଧିତୋ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ। ପମାଦମାପଜ୍ଜତୀତି ଏତଦେୱ ସାରନ୍ତି ପମାଦମାପଜ୍ଜତି। ସାସନେ ପବ୍ବଜିତୋପି ଧୁତଙ୍ଗସୁଦ୍ଧିକୋ ହୋତି, ନ କମ୍ମଟ୍ଠାନସୁଦ୍ଧିକୋ। ଧୁତଙ୍ଗମେୱ ଅରହତ୍ତଂ ୱିଯ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତି।

୫୯ ।ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଲାଭା, ତେୟେୱ ସୁଟ୍ଠୁ କତ୍ୱା ପଟିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧା ସକ୍କାରୋ, ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ସିଲୋକୋ। ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ଅଚେଲକାଦିଭାୱଂ ତେରସଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ ମହାଲାଭୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ‘‘ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମୱାରନଯେନେୱ ଦୁୱିଧସ୍ସାପି ତପସ୍ସିନୋ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬୦ ।ୱୋଦାସଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଦ୍ୱେଭାଗଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଦ୍ୱେ ଭାଗେ କରୋତି। ଖମତୀତି ରୁଚ୍ଚତି। ନକ୍ଖମତୀତି ନ ରୁଚ୍ଚତି। ସାପେକ୍ଖୋ ପଜହତୀତି ସତଣ୍ହୋ ପଜହତି। କଥଂ? ପାତୋୱ ଖୀରଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ମଂସଭୋଜନଂ ଉପନେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ‘‘ଇଦାନି ଏୱରୂପଂ କଦା ଲଭିସ୍ସାମ, ସଚେ ଜାନେଯ୍ୟାମ, ପାତୋୱ ଖୀରଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାମ, କିଂ ମଯା ସକ୍କା କାତୁଂ, ଗଚ୍ଛ ଭୋ, ତ୍ୱମେୱ ଭୁଞ୍ଜା’’ତି ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ୱିଯ ସାପେକ୍ଖୋ ପଜହତି। ଗଧିତୋତି ଗେଧଜାତୋ। ମୁଚ୍ଛିତୋତି ବଲୱତଣ୍ହାଯ ମୁଚ୍ଛିତୋ ସଂମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ହୁତ୍ୱା। ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋତି ଆମିସେ ଅତିଲଗ୍ଗୋ, ‘‘ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସଥ, ଆୱୁସୋ’’ତି ଧମ୍ମନିମନ୍ତନମତ୍ତମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ କବଳେ କରୋତି। ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀତିଆଦୀନୱମତ୍ତମ୍ପି ନ ପସ୍ସତି। ଅନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋତି ଇଧ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାନିସ୍ସରଣପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପରିଭୋଗମତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋତି। ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନିକନ୍ତିହେତୂତି ଲାଭାଦୀସୁ ତଣ୍ହାହେତୁ।

୬୧ ।ସଂଭକ୍ଖେତୀତି ସଂଖାଦତି। ଅସନିୱିଚକ୍କନ୍ତି ୱିଚକ୍କସଣ୍ଠାନା ଅସନିଯେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ‘‘ଅସନିୱିଚକ୍କଂ ଇମସ୍ସ ଦନ୍ତକୂଟଂ ମୂଲବୀଜାଦୀସୁ ନ କିଞ୍ଚି ନ ସଂଭୁଞ୍ଜତି। ଅଥ ଚ ପନ ନଂ ସମଣପ୍ପୱାଦେନ ସମଣୋତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତୀ’’ତି। ଏୱଂ ଅପସାଦେତି ଅୱକ୍ଖିପତି। ଇଦଂ ତିତ୍ଥିଯୱସେନ ଆଗତଂ। ଭିକ୍ଖୁୱସେନ ପନେତ୍ଥ ଅଯଂ ଯୋଜନା, ଅତ୍ତନା ଧୁତଙ୍ଗଧରୋ ହୋତି, ସୋ ଅଞ୍ଞଂ ଏୱଂ ଅପସାଦେତି ‘‘କିଂ ସମଣା ନାମ ଇମେ ସମଣମ୍ହାତି ୱଦନ୍ତି, ଧୁତଙ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନି ପରିଯେସନ୍ତା ପଚ୍ଚଯବାହୁଲ୍ଲିକା ୱିଚରନ୍ତୀ’’ତି। ଲୂଖାଜୀୱିନ୍ତି ଅଚେଲକାଦିୱସେନ ୱା ଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ୱା ଲୂଖାଜୀୱିଂ। ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ପରସ୍ସ ସକ୍କାରାଦିସମ୍ପତ୍ତିଖୀଯନଲକ୍ଖଣଂ ଇସ୍ସଂ, ସକ୍କାରାଦିକରଣଅକ୍ଖମନଲକ୍ଖଣଂ ମଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚ।

୬୨ ।ଆପାଥକନିସାଦୀହୋତୀତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଆପାଥେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦତି। ଯତ୍ଥ ତେ ପସ୍ସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଠିତୋ ୱଗ୍ଗୁଲିୱତଂ ଚରତି, ପଞ୍ଚାତପଂ ତପ୍ପତି, ଏକପାଦେନ ତିଟ୍ଠତି, ସୂରିଯଂ ନମସ୍ସତି। ସାସନେ ପବ୍ବଜିତୋପି ସମାଦିନ୍ନଧୁତଙ୍ଗୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ସଯିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଚକ୍ଖୁପଥେ ତପଂ କରୋତି, ମହାସାଯନ୍ହେୟେୱ ଚୀୱରକୁଟିଂ କରୋତି, ସୂରିଯେ ଉଗ୍ଗତେ ପଟିସଂହରତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଘଣ୍ଡିଂ ପହରିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ମତ୍ଥକେ ଠପେତ୍ୱା ଚଙ୍କମଂ ଓତରତି, ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି।

ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ ଅଦସ୍ସଯମାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ଦସ୍ସଯମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମ୍ପି ମେ ତପସ୍ମିନ୍ତି ଇଦମ୍ପି କମ୍ମଂ ମମେୱ ତପସ୍ମିଂ, ପଚ୍ଚତ୍ତେ ୱା ଭୁମ୍ମଂ, ଇଦମ୍ପି ମମ ତପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ହି ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଚେଲକୋ ଅତ୍ଥି ମୁତ୍ତାଚାରୋତିଆଦୀନି ସୁତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଏସ ତପୋ, ଅମ୍ହାକଂ ସୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋତିଆଦୀନି ଭଣତି। ଅସୁକସ୍ମିଂ ୱା ପନ ଠାନେ ପଂସୁକୂଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥୀତିଆଦୀନି ସୁତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଏସ ତପୋ, ଅମ୍ହାକଂ ସୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋତିଆଦୀନି ଭଣତି।

କିଞ୍ଚିଦେୱାତି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ୱା। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସେୱତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ ସେୱତି। ଅକ୍ଖମମାନଂ ଆହ ଖମତୀତି

ଅରୁଚ୍ଚମାନଂଯେଓ ରୁଚ୍ଚତି ମେତି ଓଦତି। ଅଓନା କତଂ ଅତିମହନ୍ତମ୍ପି ଓଜ୍ଜଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେତି, ପରେନ କତଂ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତଂ ୱୀତିକ୍କମମ୍ପି ପାରାଜିକସଦିସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ଅନୁଜାନିତଙ୍ଗ ଅନୁମୋଦିତଙ୍ଗ।

୬୩।କୋଧନୋହୋତି ଉପନାହୀତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣେନ କୋଧେନ, ୱେରଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେନ ଉପନାହେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମକ୍ଖୀ ହୋତି ପଳାସୀତି ପରଗୁଣମକ୍ଖନଲକ୍ଖଣେନ ମକ୍ଖେନ, ଯୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଳାସେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ଇସ୍ସୁକୀ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀତି ପରସକ୍କାରାଦୀସୁ ଉସୂଯନଲକ୍ଖଣାଯ ଇସ୍ସାଯ, ଆୱାସକୁଲଲାଭୱଣ୍ଣଧମ୍ମେସୁ ମଚ୍ଛରାଯନଲକ୍ଖଣେନ ପଞ୍ଚୱିଧମଚ୍ଛେରେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ସଠୋ ହୋତି ମାଯାୱୀତି କେରାଟିକଲକ୍ଖଣେନ ସାଠେଯ୍ୟେନ, କତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦନଲକ୍ଖଣାଯ ମାଯାଯ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଥଦ୍ଧୋହୋତି ଅତିମାନୀତି ନିସ୍ସିନେହନିକ୍କରୁଣଥଦ୍ଧଲକ୍ଖଣେନ ଥମ୍ଭେନ, ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞନଲକ୍ଖଣେନ ଅତିମାନେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତୀତି ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନପତ୍ଥନଲକ୍ଖଣାଯ ପାପିଚ୍ଛତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ପାପିକାନନ୍ତି ତାସଂଯେୱ ଲାମକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋତି ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତାଯ ଅଯାଥାୱଦିଟ୍ଠିଯା ଉପେତୋ। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯାତି ସାଯେୱ ଦିଟ୍ଠି ଉଚ୍ଛେଦନ୍ତସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ''ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତିଆଦୀସୁ ସଯଂ ଦିଟ୍ଠି ସନ୍ଦିଟ୍ଠି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିମେୱ ପରାମସତି ଗହେତ୍ୱା ୱଦତୀତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ। ଆଧାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦଳ୍ହଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଠପିତଂ, ତଥା କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୀତି ଆଧାନଗ୍ଗାହୀ। ଅରିଟ୍ଠୋ ୱିଯ ନ ସକ୍କା ହୋତି ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁନ୍ତି ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ। ଯଦିମେତି ଯଦି ଇମେ।

ପରିସୁଦ୍ଧପପଟିକପ୍ପତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୪।ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧ, ତପସ୍ସୀତି ଏୱଂ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯେହି ଗହିତଲଦ୍ଧିଂ ତେସଂ ରକ୍ଖିତଂ ତପଂ ସବ୍ବମେୱ ସଂକିଲିଟ୍ଠନ୍ତି ଉପକ୍କିଲେସପାଳିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପରିସୁଦ୍ଧପାଳିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଦେସନମାରଭନ୍ତୋ ଇଧ, ନିଗ୍ରୋଧାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ''ନ ଅତ୍ତମନୋ''ତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତୱିପକ୍ଖୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସବ୍ବୱାରେସୁ ଚ ଲୂଖତପସ୍ସିନୋ ଚେୱ ଧୁତଙ୍ଗଧରସ୍ସ ଚ ୱସେନ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ସୋ ତେନ ନ ଅତ୍ତମନତା ନ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପଭାୱସଙ୍ଖାତେନ କାରଣେନ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ନିରୁପକ୍କିଲେସୋ ହୋତି, ଉତ୍ତରି ୱାଯମମାନୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନସୁଦ୍ଧିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୬୯।ଅଦ୍ଧା ଖୋ, ଭନ୍ତେତି ଭନ୍ତେ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଏକଂସେନେୱ ୱୀରିଯେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନୱାଦୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଅନୁଜାନାତି। ଇତୋ ପରଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗଭାୱଂ ୱା ସାରଭାୱଂ ୱା ଅଜାନନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚାତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ସାରପ୍ପତ୍ତଭାୱଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ନ ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧାତିଆଦିମାହ । ପପଟିକପ୍ପତ୍ତା ହୋତୀତି ସାରୱତୋ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାରଂ ଫେଗ୍ଗୁଂ ତଚଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମ୍ମ ବହିପପଟିକସଦିସା ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପରିସୁଦ୍ଧତଚପ୍ପତ୍ତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୭୦।ଅଗ୍ଗଂପାପେତୂତି ଦେସନାୱସେନ ଅଗ୍ଗଂ ପାପେତ୍ୱା ଦେସେତୁ, ସାରଂ ପାପେତ୍ୱା ଦେସେତୂତି ଦସବଲଂ ଯାଚତି। ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋତି ଚତୁବ୍ବିଧେନ ସଂୱରେନ ପିହିତୋ। ନ ପାଣଂ ଅତିପାତେତୀତି ପାଣଂ ନ ହନତି। ନ ଭାୱିତମାସୀସତୀତି ଭାୱିତଂ ନାମ ତେସଂ ସଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା, ତେ ନ ଆସୀସତି ନ ସେୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଦୁଂ ଚସ୍ସ ହୋତୀତି ଏତଞ୍ଚସ୍ସ ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ''ସୋ ଅଭିହରତୀ''ତିଆଦିଲକ୍ଖଣଂ। ତପସ୍ସିତାଯାତି ତପସ୍ସିଭାୱେନ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସୋ ଅଭିହରତୀତି ସୋ ତଂ ସୀଲଂ ଅଭିହରତି, ଉପରୂପରି ୱଡ୍ଢେତି। ସୀଲଂ ମେ ପରିପୁଣ୍ଣଂ, ତପୋ ଆରଦ୍ଧୋ, ଅଲମେତ୍ତାୱତାତି ନ ୱୀରିଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ନୋ ହୀନାଯାୱତ୍ତତୀତି ହୀନାଯ ଗିହିଭାୱତ୍ଥାଯ ନ ଆୱତ୍ତତି। ସୀଲତୋ ଉତ୍ତରି ୱିସେସାଧିଗମତ୍ଥାଯ ୱୀରିଯଂ କରୋତିଯେୱ, ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ସୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି। ''ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତିଆଦୀନି ସାମଞ୍ଞଫଲେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୧୬) ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ''ମେତ୍ତାସହଗତେନା''ତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱଣ୍ଣିତାନି। ତଚପ୍ପତ୍ତାତି ପପଟିକତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତଚଂ ପତ୍ତା। ଫେଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତାତି ତଚତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଫେଗ୍ଗୁଂ ପତ୍ତା, ଫେଗ୍ଗୁସଦିସା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୪। ''ଏତ୍ତାୱତା, ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧ, ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ହୋତି ସାରପ୍ପତ୍ତା ଚା''ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ତିତ୍ଥିଯାନଂ ୱସେନାହ। ତିତ୍ଥିଯାନଞ୍ହି ଲାଭସକ୍କାରୋ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖାପଲାସସଦିସୋ। ପଞ୍ଚସୀଲମତ୍ତକଂ ପପଟିକସଦିସଂ। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିମତ୍ତଂ ତଚସଦିସଂ। ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣାୱସାନା ଅଭିଞ୍ଞା ଫେଗ୍ଗୁସଦିସା। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ପନେତେ ଅରହତ୍ତନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ତଂ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାରସଦିସଂ। ସାସନେ ପନ ଲାଭସକ୍କାରୋ

ସାଖାପଲାସସଦିସୋ। ସୀଲସମ୍ପଦା ପପଟିକସଦିସା। ଝାନସମାପତ୍ତିୟୋ ତଚସଦିସା। ଲୋକିୟାଭିଞ୍ଞା ଫେଗ୍ଗୁସଦିସା। ମଗ୍ଗଫଲଂ ସାରୋ। ଇତି ଭଗୱତା ଅତ୍ତନୋ ସାସନଂ ଓନତୱିନତଫଲଭାରଭରିତରୁକ୍ଖୂପମାୟ ଉପମିତଂ। ସୋ ଦେସନାକୁସଲତାୟ ତତୋ ତଚସାରସମ୍ପତ୍ତିତୋ ମମ ସାସନଂ ଉତ୍ତରିତରଞ୍ଚେୱ ପଣୀତତରଞ୍ଚ, ତଂ ତୁୱଂ କଦା ଜାନିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ତନୋଦେସନାୟ ୱିସେସଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇତି ଖୋ ନିଗ୍ରୋଧା''ତି ଦେସନଂ ଆରଭି । ତେ ପରିବ୍ବାଜକାତି ତେ ତସ୍ସ ପରିୱାରା ତିଂସସତସଙ୍ଖ୍ୟା ପରିବ୍ବାଜକା। ଏତ୍ଥ ମୟଂ ଅନସ୍ସାମାତି ଏତ୍ଥ ଅଚେଲକପାଳିଆଦୀସୁ, ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ଅମ୍ହାକଂ ଅଚେଲକପାଳିମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି , କୁତୋ ପରିସୁଦ୍ଧପାଳି। ଅମ୍ହାକଂ ପରିସୁଦ୍ଧପାଳିମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଚାତୁୟାମସଂୱରାଦୀନି। ଚାତୁୟାମସଂୱରୋପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଅରଞ୍ଞୱାସାଦୀନି। ଅରଞ୍ଞୱାସୋପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ନୀୱରଣପ୍ପହାନାଦୀନି। ନୀୱରଣପ୍ପହାନମ୍ପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାଦୀନି। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀନି। ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଏତ୍ଥ ମୟଂ ସଆଚରିୟକା ନଟ୍ଠା''ତି। ଇତୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଉତ୍ତରିତରନ୍ତି ଇତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣାଧିଗମତୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱିସେସାଧିଗମଂ ମୟଂ ସୁତିୱସେନାପି ନ ଜାନାମାତି ୱଦନ୍ତି।

ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସପଜ୍ଝାୟନୱଣ୍ଣନା

୭୫।ଅଥ ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକନ୍ତି ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ''ଇମେ ପରିବ୍ବାଜକା ଇଦାନି ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ସୁସ୍ସୂସନ୍ତି, ଇମିନା ଚ ନିଗ୍ରୋଧେନ ଭଗୱତୋ ପରମ୍ମୁଖା କକ୍ଖଳଂ ଦୁରାସଦୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦାନି ଅୟମ୍ପି ସୋତୁକାମୋ ଜାତୋ, କାଲୋ ଦାନି ମେ ଇମସ୍ସ ମାନଦ୍ଧଜଂ ନିପାତେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ଉକ୍ଖିପିତୁ''ନ୍ତି। ଅଥ ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ। ଅପରମ୍ପିସ୍ସ ଅହୋସି ''ଅୟଂ ମୟି ଅକଥେନ୍ତେ ସତ୍ଥାରଂ ନ ଖମାପେସ୍ସତି, ତଦସ୍ସ ଅନାଗତେ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ସଂୱତ୍ତିସ୍ସତି, ମୟା ପନ କଥିତେ ଖମାପେସ୍ସତି, ତଦସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା''ତି। ଅଥ ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚ। ଅପରିସାୱଚରଂ ପନ ନଂ କରୋଥାତି ଏତ୍ଥ ପନାତି ନିପାତୋ, ଅଥ ନଂ ଅପରିସାୱଚରଂ କରୋଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଅପରିସାୱଚରେତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅପରିସାୱଚରଂ ୱା ଏତଂ କରୋଥ, ଗୋକାଣାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଗୋକାଣନ୍ତି ଏୱାପି ଗୋକାଣଂ ପରିୟନ୍ତଚାରିନିଂ ୱିୟ କରୋଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋତି ତୁଣ୍ହୀଭାୱଂ ଉପଗତୋ। ମଙ୍କୁଭୂତୋତି ନିତ୍ତେଜତଂ ଆପନ୍ନୋ। ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋତି ଓନତଗୀୱୋ। ଅଧୋମୁଖୋତି ହେଟ୍ଠାମୁଖୋ।

୭୬।ବୁଦ୍ଧୋସୋ ଭଗୱା ବୋଧାୟାତି ସୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାନମ୍ପି ଚତୁସଚ୍ଚବୋଧତ୍ଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଦନ୍ତୋତି ଚକ୍ଖୁତୋପି ଦନ୍ତୋ...ପେ... ମନତୋପି ଦନ୍ତୋ। ଦମଥାୟାତି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଦମନତ୍ଥାୟ ଏୱ, ନ ୱାଦତ୍ଥାୟ। ସନ୍ତୋତି ରାଗସନ୍ତତାୟ ସନ୍ତୋ, ଦୋସମୋହସନ୍ତତାୟ ସବ୍ବ ଅକୁସଲସବ୍ବାଭିସଙ୍ଖାରସନ୍ତତାୟ ସନ୍ତୋ। ସମଥାୟାତି ମହାଜନସ୍ସ ରାଗାଦିସମନତ୍ଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତିଣ୍ଣୋତି ଚତ୍ତାରୋ ଓଘେ ତିଣ୍ଣୋ। ତରଣାୟାତି ମହାଜନସ୍ସ ଓଘନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ପରିନିବ୍ବାନାୟାତି ମହାଜନସ୍ସାପି ସବ୍ବକିଲେସପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

ବ୍ରହ୍ମଚରିୟପରିୟୋସାନାଦିୱଣ୍ଣନା

୭୭।ଅଚ୍ଚୟୋତିଆଦୀନି ସାମଞ୍ଞଫଲେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୫୦) ୱୁତ୍ତାନି। ଉଜୁଜାତିକୋତି କାୟୱଙ୍କାଦିୱିରହିତୋ ଉଜୁସଭାୱୋ। ଅହମନୁସାସାମୀତି ଅହଂ ତାଦିସଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅନୁସାସାମି, ଧମ୍ମଂ ଅସ୍ସ ଦେସେମି। ସତ୍ତାହନ୍ତି ସତ୍ତଦିୱସାନି, ଇଦଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଭଗୱା ଦନ୍ଧପଞ୍ଞଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସନ୍ଧାୟାହ ଅସଠୋ ପନ ଅମାୟାୱୀ ଉଜୁଜାତିକୋ ତଂମୁହୁତ୍ତେନେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି। ଇତି ଭଗୱା ''ଅସଠ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେନ ସଠୋ ହି ୱଙ୍କୱଙ୍କୋ, ମୟାପି ନ ସକ୍କା ଅନୁସାସିତୁନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକଂ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ମହାମେରୁପାଦତଲେ ୱିୟ ଖିପିତ୍ଥ। କସ୍ମା? ଅୟଞ୍ହି ଅତିସଠୋ, କୁଟିଲଚିତ୍ତୋ ସତ୍ଥରି ଏୱଂ କଥେନ୍ତେପି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘେସୁ ନାଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅଧିମୁଚ୍ଚନତ୍ଥାୟ ସୋତଂ ନ ଓଦହତି, କୋହଞ୍ଞେ ଠିତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ତସ୍ସଜ୍ଝାସୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା ''ଏତୁ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଅସଠୋ''ତିଆଦିମାହ। ସଠଂ ପନାହଂ ଅନୁସାସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି।

୭୮।ଅନ୍ତେୱାସିକମ୍ୟତାତି ଅନ୍ତେୱାସିକମ୍ୟତାୟ, ଅମ୍ହେ ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ। ଏୱମାହାତି ''ଏତୁ ୱିଞ୍ଞୂପୁରିସୋ''ତିଆଦିମାହ। ୟୋ ଏୱ ୱୋ ଆଚରିୟୋତି ୟୋ ଏୱ ତୁମ୍ହାକଂ ପକତିୟା ଆଚରିୟୋ। ଉଦ୍ଦେସା ନୋ ଚାୱେତୁକାମୋତି ଅତ୍ତନୋ ଅନୁସାସନିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ଅମ୍ହାକଂ ଉଦ୍ଦେସତୋ ଚାୱେତୁକାମୋ। ସୋଏୱ ୱୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ହୋତୂତି ୟୋ ତୁମ୍ହାକଂ ପକତିୟା ଉଦ୍ଦେସୋ, ସୋ ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ହୋତୁ , ନ ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦ୍ଦେସେନ ଅତ୍ଥିକା। ଆଜୀୱାତି ଆଜୀୱତୋ। ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତାତି ଅକୁସଲାତି କୋଟ୍ଠାସଂ ପତ୍ତା। ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା ତଣ୍ହାୟେୱ ୱା ୱିସେସେନ। ସା ହି ପୁନବ୍ଭୱକରଣତୋ ''ପୋନୋବ୍ଭୱିକା''ତି ୱୁତ୍ତା। ସଦରଥାତି କିଲେସଦରଥସମ୍ପୟୁତ୍ତା।

ଜାତିଜରାମରଣିଯାତି ଜାତିଜରାମରଣାନଂ ପଚ୍ଚଯଭୂତା। ସଂକିଲେସିକା ଧମ୍ମାତି ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା। ୱୋଦାନିଯାତି, ସମଥୱିପସ୍ସନା ଧମ୍ମା। ତେ ହି ସତ୍ତେ ୱୋଦାପେନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ୱୋଦାନିଯା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଞ୍ଞାପାରିପୂରିନ୍ତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାପାରିପୂରିଂ। ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଞ୍ଚାତି ଫଲପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲତଂ, ଉଭୋପି ୱା ଏତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ତତୋ ତୁମ୍ହେ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞଞ୍ଚେୱ ଫଲପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସଥା''ତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ପରିବ୍ବାଜକେ ଆରବ୍ଭ ଅତ୍ତନୋ ଓୱାଦାନୁସାସନିଯା ଫଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେସି।

୭୯।ଯଥା ତଂ ମାରେନାତି ଯଥା ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା ନିସୀଦନ୍ତି ଏୱମେୱ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା...ପେ... ଅପ୍ପଟିଭାନା ନିସିନ୍ନା।

ମାରୋ କିର ସତ୍ଥା ଅତିୱିଯ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଦୀପେତ୍ୱା ଇମେସଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, କଦାଚି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଭୱେଯ୍ଯ, ହନ୍ଦାହଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାମୀତି ସୋ ତେସଂ ଚିତ୍ତାନି ପରିଯୁଟ୍ଠାସି। ଅପ୍ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସାନଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ମାରସ୍ସ ଯଥାକାମକରଣୀଯଂ ହୋତି। ତେପି ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା ଥଦ୍ଧଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗା ୱିଯ ତୁଣ୍ହୀ ଅପ୍ପଟିଭାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ଇମେ ପରିବ୍ବାଜକା ଅତିୱିଯ ନିରୱା ହୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା, କିଂ ନୁ ଖୋତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ସଚେ ପନ ତେସଂ ମଗ୍ଗଫଲୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁ ଭୱେଯ୍ଯ, ମାରଂ ପଟିବାହିତ୍ୱାପି ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ଯ, ସୋ ପନ ତେସଂ ନତ୍ଥି। ''ସବ୍ବେପି ମେ ତୁଚ୍ଛପୁରିସା''ତି ଅଞ୍ଞାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି ସବ୍ବେପି ମେ ମୋଘପୁରିସା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଫୁଟ୍ଠା ପାପିମତାତି ପାପିମତା ମାରେନ ଫୁଟ୍ଠା। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯେସୁ ନାମ। ଅଞ୍ଞାଣତ୍ଥମ୍ପୀତି ଜାନନତ୍ଥମ୍ପି। କିଂ କରିସ୍ସତି ସତ୍ତାହୋତି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନସତ୍ତାହୋ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ସମଣେନ ଗୋତମେନ 'ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତି ସତ୍ତାହ'ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସୋ ସତ୍ତାହୋ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ ଅଫ୍ଫାସୁକଂ କରିସ୍ସତି। ହନ୍ଦ ମଯଂ ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଏତଂ ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ସକ୍କା, ନ ସକ୍କାତି ଅଞ୍ଞାଣତ୍ଥମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ୱା ଜାନାମ ତାୱସ୍ସ ଧମ୍ମନ୍ତି ଏକଦିୱସେ ଏକୱାରଂ ଅଞ୍ଞାଣତ୍ଥମ୍ପି ଏତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପନ୍ନଂ, ସତ୍ତାହୋ ପନ ଏତେସଂ କୁସୀତାନଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, କିଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ତେ ସତ୍ତାହଂ ପୂରେତୁନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୀହନାଦନ୍ତି ପରୱାଦଭିନ୍ଦନଂ ସକୱାଦସମୁସ୍ସାପନଞ୍ଚ ଅଭୀତନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା। ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାସୀତି ପତିଟ୍ଠିତୋ। ତାୱଦେୱାତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଖଣେ। ରାଜଗହଂ ପାୱିସୀତି ରାଜଗହମେୱ ପୱିଟ୍ଠୋ। ତେସଂ ପନ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ କିଞ୍ଚାପି ଇଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱିସେସୋ ନ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଆଯତିଂ ପନ ନେସଂ ୱାସନାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଉଦୁମ୍ବରିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଚକ୍କୱତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ଅତ୍ତଦୀପସରଣତାୱଣ୍ଣନା

୮୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚକ୍କୱତ୍ତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ମାତୁଲାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତଂ ନଗରଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ୱନସଣ୍ଡେ ୱିହରତି। ''ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଅଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଭଗୱା କିର ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନସମଯେ ପଚ୍ଚୁସକାଲେ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମାଯ ଅନାଗତୱଂସଦୀପିକାଯ ସୁତ୍ତନ୍ତକଥାଯ ମାତୁଲନଗରୱାସୀନଂ ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯଂ ଦିସ୍ୱା ପାତୋୱ ୱୀସତିଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରୋ ମାତୁଲନଗରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ମାତୁଲନଗରୱାସିନୋ ଖତ୍ତିଯା ''ଭଗୱା ଆଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଂ ସଂୱିଧାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ମହାରହେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ଭଗୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚାହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇମେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମି, ଅଯଂ ପଦେସୋ ସମ୍ବାଧୋ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଠାତୁଂ ୱା ନିସୀଦିତୁଂ ୱା ଓକାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ମହତା ଖୋ ପନ ସମାଗମେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଅଥ ରାଜକୁଲାନଂ ଭତ୍ତାନୁମୋଦନଂ ଅକତ୍ୱାୱ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମି। ମନୁସ୍ସା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ସତ୍ଥା ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁମୋଦନମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅଦ୍ଧା ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ ଅମନାପଂ ଅହୋସି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ନାମ ନ ସକ୍କା ଚିତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ, ବୁଦ୍ଧେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସକରଣଂ ନାମ ସମୁସ୍ସିତଫଣଂ ଆସୀୱିସଂ ଗୀୱାଯ ଗହଣସଦିସଂ ହୋତି; ଏଥ ଭୋ, ତଥାଗତଂ ଖମାପେସ୍ସାମା''ତି। ସକଲନଗରୱାସିନୋ ଭଗୱତା ସହେୱ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଭଗୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ମଗଧକ୍ଖେତ୍ତେ ଠିତଂ ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନଂ ସନ୍ଦଚ୍ଛାଯଂ କରୀସମତ୍ତଭୂମିପତ୍ଥଟଂ ଏକଂ ମାତୁଲରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ''ମହାଜନସ୍ସ ଠାନନିସଜ୍ଜନୋକାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଓଲୋକେସି। ଥେରୋ ଓଲୋକିତସଞ୍ଞାଯ ଏୱ ''ସତ୍ଥା ନିସୀଦିତୁକାମୋ''ତି ଞତ୍ୱା ସୁଗତମହାଚୀୱରଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ଅଥସ୍ସ ପୁରତୋ ମନୁସ୍ସା ନିସୀଦିଂସୁ। ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ଆକାସେ ଦେୱତା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଏୱଂ ମହାପରିସମଜ୍ଝଗତୋ ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି।

ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ତତ୍ର ଉପଟ୍ଠିତା ଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକା ଭିକ୍ଖୂ। ଅତ୍ତଦୀପାତି ଅତ୍ତାନଂ ଦୀପଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତିଂ ପରାଯଣଂ ପତିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ୱିହରଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତସରଣାତି ଇଦଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅନଞ୍ଞସରଣାତି ଇଦଂ ଅଞ୍ଞସରଣପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ। ନ ହି ଅଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସରଣଂ ହୋତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱାଯାମେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅସୁଜ୍ଝନତୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ''ଅତ୍ତା ହି ଅତ୍ତନୋ ନାଥୋ, କୋ ହି ନାଥୋ ପରୋ ସିଯା''ତି (ଧ। ପ। ୧୬୦)। ତେନାହ ''ଅନଞ୍ଞସରଣା''ତି। କୋ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ତା ନାମ, ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୋ ଧମ୍ମୋ। ତେନାହ – ''ଧମ୍ମଦୀପା ଧମ୍ମସରଣା ଅନଞ୍ଞସରଣା''ତି। ''କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ''ତିଆଦୀନି ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି।

ଗୋଚରେତି ଚରିତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ସକେତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ। ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେତି ପିତିତୋ ଆଗତୱିସଯେ। ଚରତନ୍ତି ଚରନ୍ତାନଂ। ''ଚରନ୍ତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ନ ଲଚ୍ଛତୀତି ନ ଲଭିସ୍ସତି ନ ପସ୍ସିସ୍ସତି। ମାରୋତି ଦେୱପୁତ୍ତମାରୋପି, ମଚ୍ଚୁମାରୋପି, କିଲେସମାରୋପି। ଓତାରନ୍ତି ରନ୍ଧଂ ଛିଦ୍ଦଂ ୱିୱରଂ। ଅଯଂ ପନତ୍ଥୋ ଲେଡ୍ଡୁଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ତୋରଣେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବାଲାତପଂ ତପନ୍ତଂ ଲାପଂ ସକୁଣଂ ଗହେତ୍ୱା। ପକ୍ଖନ୍ଦସେନସକୁଣୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକୁଣଗ୍ଘି ଲାପଂ ସକୁଣଂ ସହସା ଅଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତା ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲାପୋ ସକୁଣୋ ସକୁଣଗ୍ଘିଯା ହରିଯମାନୋ ଏୱଂ ପରିଦେୱସି 'ମଯମେୱମ୍ହ ଅଲକ୍ଖିକା, ମଯଂ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞା, ଯେ ମଯଂ ଅଗୋଚରେ ଚରିମ୍ହ ପରୱିସଯେ, ସଚେଜ୍ଜ ମଯଂ ଗୋଚରେ ଚରେଯ୍ୟାମ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେ, ନ ମ୍ୟାଯଂ ସକୁଣଗ୍ଘି ଅଲଂ ଅଭୱିସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଯୁଦ୍ଧାଯା'ତି। କୋ ପନ ତେ ଲାପ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋତି? ଯଦିଦଂ ନଙ୍ଗଲକଟ୍ଠକରଣଂ ଲେଡ୍ଡୁଟ୍ଠାନନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକୁଣଗ୍ଘି ସକେ ବଲେ ଅପତ୍ଥଦ୍ଧା ସକେ ବଲେ ଅସଂୱଦମାନା ଲାପଂ ସକୁଣଂ ପମୁଞ୍ଚି ଗଚ୍ଛ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଲାପ, ତତ୍ରପି ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ମୋକ୍ଖସୀତି।

ଅଥ ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଲାପୋ ସକୁଣୋ ନଙ୍ଗଲକଟ୍ଠକରଣଂ ଲେଡ୍ଡୁଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଲେଡ୍ଡୁଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସକୁଣଗ୍ଘିଂ ୱଦମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି ''ଏହି ଖୋ

ଦାନି ମେ ସକୁଣଗ୍ଘି, ଏହି ଖୋ ଦାନି ମେ ସକୁଣଗ୍ଘୀ’’ତି। ଅଥ ଖୋ ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକୁଣଗ୍ଘି ସକେ ବଲେ ଅପତ୍ଥଦ୍ଧା ସକେ ବଲେ ଅସଂୱଦମାନା ଉଭୋ ପକ୍ଖେ ସନ୍ନୟ୍ହ ଲାପଂ ସକୁଣଂ ସହସା ଅଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତା। ଯଦା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞାସି ଲାପୋ ସକୁଣୋ ବହୁଆଗତା ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ସକୁଣଗ୍ଘୀତି, ଅଥ ଖୋ ତସ୍ସେୱ ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ ପଚ୍ଚୁପାଦି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସକୁଣଗ୍ଘି ତତ୍ଥେୱ ଉରଂ ପଚ୍ଚତାଳେସି। ଏୱଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ଯୋ ଅଗୋଚରେ ଚରତି ପରୱିସଯେ।

ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ଅଗୋଚରେ ଚରିତ୍ଥ ପରୱିସଯେ, ଅଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରତଂ ପରୱିସଯେ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଓତାରଂ, ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଗୋଚରୋ ପରୱିସଯୋ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ସଦ୍ଦା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ଘାନୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଗନ୍ଧା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରସା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, କାଯୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଗୋଚରୋ ପରୱିସଯୋ।

ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରଥ…ପେ… ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋ, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ – ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୭୧)।

କୁସଲାନନ୍ତି ଅନୱଜ୍ଜଲକ୍ଖଣାନଂ। ସମାଦାନହେତୂତି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନହେତୁ। ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀତି ଏୱଂ ଇଦଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ୱଡ୍ଢତି, ପୁଞ୍ଞଫଲନ୍ତି ଚ ଉପରୂପରି ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ପୁଞ୍ଞୱିପାକୋପି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦଳ୍ହନେମିଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୧। ତତ୍ଥ ଦୁୱିଧଂ କୁସଲଂ ୱଟ୍ଟଗାମୀ ଚ ୱିୱଟ୍ଟଗାମୀ ଚ। ତତ୍ଥ ୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲଂ ନାମ ମାତାପିତୂନଂ ପୁତ୍ତଧୀତାସୁ ପୁତ୍ତଧୀତାନଞ୍ଚ ମାତାପିତୂସୁ ସିନେହୱସେନ ମୁଦୁମଦ୍ଦୱଚିତ୍ତଂ। ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲଂ ନାମ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତିଆଦିଭେଦା ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା। ତେସୁ ୱଟ୍ଟଗାମିପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପରିଯୋସାନଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚକ୍କୱତ୍ତିସିରୀୱିଭୱୋ। ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲସ୍ସ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସମ୍ପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲସ୍ସ ୱିପାକଂ ସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେ ଦସ୍ସେସ୍ସତି।

ଇଧ ପନ ୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲସ୍ସ ୱିପାକଦସ୍ସନତ୍ଥଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ମାତାପିତୂନଂ ଓୱାଦେ ନ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଦା ଆୟୁନାପି ୱଣ୍ଣେନାପି ଇସ୍ସରିଯେନାପି ପରିହାଯିଂସୁ। ଯଦା ପନ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଦା ୱଡ୍ଢିଂସୂତି ୱତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲାନୁସନ୍ଧିୱସେନ ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଚକ୍କୱତ୍ତୀତିଆଦୀନି ମହାପଦାନେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୩) ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ।

୮୨।ଓସକ୍କିତନ୍ତି ଈସକମ୍ପି ଅୱସକ୍କିତଂ। ଠାନା ଚୁତନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ଠାନା ଅପଗତଂ। ତଂ କିର ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତେପୁରଦ୍ୱାରେ ଅକ୍ଖାହତଂ ୱିଯ ୱେହାସଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଦ୍ୱେ ଖଦିରତ୍ଥମ୍ଭେ ନିଖଣିତ୍ୱା ଚକ୍କରତନମତ୍ଥକେ ନେମିଅଭିମୁଖଂ ଏକଂ ସୁତ୍ତକଂ ବନ୍ଧିଂସୁ। ଅଧୋଭାଗେପି ନେମିଅଭିମୁଖଂ ଏକଂ ବନ୍ଧିଂସୁ। ତେସୁ ଉପରିମସୁତ୍ତତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଓଗତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତଂ ନାମ ହୋତି, ହେଟ୍ଠା ସୁତ୍ତସ୍ସ ଠାନଂ ଉପରିମକୋଟିଯା ଅତିକ୍କନ୍ତଗତଂ ଠାନା ଚୁତଂ ନାମ ହୋତି, ତଦେତଂ ଅତିବଲୱଦୋସେ ସତି ଏୱଂ ହୋତି। ସୁତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ୱା ଭଟ୍ଠଂ ଠାନା ଚୁତମେୱ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀତି ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛ, ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଦା ଚକ୍କରତନଂ ଈସକମ୍ପି ଓସକ୍କିତଂ ଠାନା ଚୁତଂ ପସ୍ସସି, ଅଥ ମଯ୍ହଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟାସି। ଜୀୱିତଞ୍ହି ମେ ତୱ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସାତି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଅଦ୍ଦସ।

୮୩।ଅଥଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଥ ରାଜା ଦଳ୍ହନେମି ‘‘ଚକ୍କରତନଂ ଓସକ୍କିତ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱଦୋମନସ୍ସୋ ‘‘ନ ଦାନି ମଯା ଚିରଂ ଜୀୱିତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅପ୍ପାୱସେସଂ ମେ ଆୟୁ, ନ ମେ ଦାନି କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନକାଲୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜାକାଲୋ ମେ ଇଦାନୀ’’ତି ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା

ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ଏତଦବୋଚ। ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତନ୍ତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଏକସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତମେୱ। ଇଦଂ ହିସ୍ସ କୁଲସନ୍ତକଂ। ଚକ୍କୱାଳପରିୟନ୍ତଂ ପନ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ନ ତଂ ସକ୍କା ଦାତୁଂ। କୁଲସନ୍ତକଂ ପନ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତୋ "ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତ"ନ୍ତି ଆହ। କେସମସ୍ସୁନ୍ତି ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜନ୍ତାପି ହି ପଠମଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେନ୍ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରୂଲ୍ହକେସେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – "କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା"ତି।

କାସାୟାନୀତି କସାୟରସପୀତାନି। ଆଦିତୋ ଏୱଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱକ୍କଲାନିପି ଧାରେନ୍ତି। ପବ୍ବଜୀତି ପବ୍ବଜିତୋ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ଅତ୍ତନୋ ମଙ୍ଗଲୱନୁୟ୍ୟାନେୟେୱ ୱସି। ରାଜିସିମ୍ଭୀତି ରାଜଇସିମ୍ହି। ବ୍ରାହ୍ମଣପବ୍ବଜିତା ହି "ବ୍ରାହ୍ମଣିସୟୋ"ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପନ ପହାୟ ରାଜପବ୍ବଜିତା ରାଜିସୟୋତି। ଅନ୍ତରଧାୟୀତି ଅନ୍ତରହିତଂ ନିବ୍ବୁତଦୀପସିଖା ୱିୟ ଅଭାୱଂ ଉପଗତଂ। ପଟିସଂୱେଦେସୀତି କନ୍ଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଜାନାପେସି। ପେତ୍ତିକନ୍ତି ପିତିତୋ ଆଗତଂ ଦାୟଜ୍ଜଂ ନ ହୋତି, ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ହୀନୱୀରିୟେନ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତନ୍ତେନ ପାପୁଣିତୁଂ। ଅତ୍ତନୋ ପନ ସୁକତଂ କମ୍ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଦସୱିଧଂ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ୱା ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୂରେନ୍ତେନେୱେତଂ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପେତି। ଅଥ ନଂ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିୟଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ "ଇଙ୍ଘ ତ୍ୱ"ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅରିୟେତି ନିଦ୍ଦୋସେ। ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତେତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ୱତ୍ତେ।

ଚକ୍କୱତ୍ତିଅରିୟୱତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୪।ଧମ୍ମନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ। ନିସ୍ସାୟାତି ତଦଧିଟ୍ଠାନେନ ଚେତସା ତମେୱ ନିସ୍ସୟଂ କତ୍ୱା। ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋତି ୟଥା କତୋ ସୋ ଧମ୍ମୋ ସୁଟ୍ଠୁ କତୋ ହୋତି, ଏୱମେତଂ କରୋନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋତି ତସ୍ମିଂ ଗାରୱୁପ୍ପତ୍ତିୟା ତଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଂ ମାନେନ୍ତୋତି ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ପିୟଞ୍ଚ ଭାୱନୀୟଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଂ ପୂଜେନ୍ତୋତି ତଂ ଅପଦିସିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିପୂଜନେନସ୍ସ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଂଅପଚୟମାନୋତି ତସ୍ସେୱ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିକରଣାଦୀହି ନୀଚୱୁତ୍ତିତଂ କରୋନ୍ତୋ। ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋଧମ୍ମକେତୂତି ତଂ ଧମ୍ମଂ ଧଜମିୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା କେତୁମିୱ ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୱତ୍ତିୟା ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ଧମ୍ମକେତୁ ଚ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମାଧିପତେୟ୍ୟୋତି ଧମ୍ମାଧିପତିଭୂତୋ ଆଗତଭାୱେନ ଧମ୍ମୱସେନେୱ ସବ୍ବକିରିୟାନଂ କରଣେନ ଧମ୍ମାଧିପତେୟ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା। ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ସଂୱିଦହସ୍ସୂତି ଧମ୍ମୋ ଅସ୍ସା ଅତ୍ଥୀତି ଧମ୍ମିକା, ରକ୍ଖା ଚ ଆୱରଣଞ୍ଚ ଗୁତ୍ତି ଚ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି । ତତ୍ଥ "ପରଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖତୀ"ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୮୫) ୱଚନତୋ ଖନ୍ତିଆଦୟୋ ରକ୍ଖା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ "କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖତି। ଖନ୍ତିୟା ଅୱିହିଂସାୟ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତା ଅନୁଦ୍ଦୟତା"ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୮୫)। ନିୱାସନପାରୁପନଗେହାଦୀନଂ ନିୱାରଣା ଆୱରଣଂ, ଚୋରାଦିଉପଦ୍ଦୱନିୱାରଣତ୍ଥଂ ଗୋପାୟନା ଗୁତ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱିଦହସ୍ସୁ ପୱତ୍ତୟ ଠପେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ୟତ୍ଥ ସା ସଂୱିଦହିତବ୍ବା, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋଜନସ୍ମିନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଅନ୍ତୋଜନସଙ୍ଖାତଂ ତୱ ପୁତ୍ତଦାରଂ ସୀଲସଂୱରେ ପତିଟ୍ଠପେହି, ୱତ୍ଥଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଚସ୍ସ ଦେହି, ସବ୍ବୋପଦ୍ଦୱେ ଚସ୍ସ ନିୱାରେହି। ବଲକାୟାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ବଲକାୟୋ କାଲଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଭତ୍ତୱେତନସମ୍ପଦାନେନପି ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଭିସିତ୍ତଖତ୍ତିୟା ଭଦ୍ରସ୍ସାଜାନେୟ୍ୟାଦିରତନସମ୍ପଦାନେନପି ଉପସଙ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବା। ଅନୁୟନ୍ତଖତ୍ତିୟା ତେସଂ ଅନୁରୂପୟାନୱାହନସମ୍ପଦାନେନପି ପରିତୋସେତବ୍ବା। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅନ୍ନପାନୱତ୍ଥାଦିନା ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମେନ। ଗହପତିକା ଭତ୍ତବୀଜନଙ୍ଗଲଫାଲବଲିବଦ୍ଦାଦିସମ୍ପଦାନେନ। ତଥା ନିଗମୱାସିନୋ ନେଗମା, ଜନପଦୱାସିନୋ ଚ ଜାନପଦା। ସମିତପାପବାହିତପାପା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମଣପରିକ୍ଖାରସମ୍ପଦାନେନ ସକ୍କାତବ୍ବା। ମିଗପକ୍ଖିନୋ ଅଭୟଦାନେନ ସମସ୍ସାସେତବ୍ବା।

ୱିଜିତେତି ଅତ୍ତନୋ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନେ। ଅଧମ୍ମକାରୋତି ଅଧମ୍ମକିରିୟା। ମା ପୱତ୍ତିତ୍ଥାତି ୟଥା ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ତଥା ନଂ ପଟିପାଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ସମିତପାପବାହିତପାପା। ମଦପ୍ପମାଦାପଟିୱିରତାତି ନୱୱିଧା ମାନମଦା, ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଚିତ୍ତୱୋସ୍ସଜ୍ଜନସଙ୍ଖାତା ପମାଦା ଚ ପଟିୱିରତା। ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିୱିଟ୍ଠାତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିୟଞ୍ଚ ସୁରତଭାୱେ ଚ ପତିଟ୍ଠିତା। ଏକମତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ରାଗାଦୀନଂ ଦମନାଦୀହି ଏକମତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି ସମେନ୍ତି ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କାଲେନ କାଲନ୍ତି କାଲେ କାଲେ । ଅଭିନିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାସୀତି ଗୂଥଂ ୱିୟ ୱିସଂ ୱିୟ ଅଗ୍ଗିଂ ୱିୟ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି। ସମାଦାୟାତି ସୁରଭିକୁସୁମଦାମଂ ୱିୟ ଅମତଂ ୱିୟ ଚ ସମ୍ମା ଆଦାୟ ପୱତ୍ତେୟ୍ୟାସି।

ଇଧ ଠତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ସମାନେତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋଜନସ୍ମିଂ ବଲକାୟେପି ଏକଂ, ଖତ୍ତିୟେସୁ ଏକଂ, ଅନୁୟନ୍ତେସୁ ଏକଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ଏକଂ, ନେଗମଜାନପଦେସୁ ଏକଂ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଏକଂ, ମିଗପକ୍ଖୀସୁ ଏକଂ, ଅଧମ୍ମକାରପ୍ପଟିକ୍ଖେପୋ ଏକଂ, ଅଧନାନଂ ଧନାନୁପ୍ପଦାନଂ ଏକଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନଂ ଏକନ୍ତି ଏୱମେତଂ ଦସୱିଧଂ ହୋତି। ଗହପତିକେ ପନ ପକ୍ଖିଜାତେ ଚ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଗଣେନ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ହୋତି। ପୁବ୍ବେ ଅୱୁତ୍ତଂ ୱା ଗଣେନ୍ତେନ ଅଧମ୍ମରାଗସ୍ସ ଚ ୱିସମଲୋଭସ୍ସ ଚ ପହାନୱସେନ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ଖୋ ତାତ ତନ୍ତି ଇଦଂ ଦସୱିଧଂ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଞ୍ଚ ଅରିୟଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ନାମ। ୱତ୍ତମାନସ୍ସାତି ପୂରେତ୍ୱା ୱତ୍ତମାନସ୍ସ। ତଦହୁପୋସଥେତିଆଦି ମହାସୁଦସ୍ସନେ ୱୁତ୍ତଂ।

୯୦।ସମତେନାତି ଅତ୍ତନୋ ମତିଯା। ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ପସାସତୀତି ଅନୁସାସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ପୋରାଣକଂ ରାଜୱଂସଂ ରାଜପୱେଣିଂ ରାଜଧମ୍ମଂ ପହାଯ ଅତ୍ତନୋ ମତିମତ୍ତେ ଠତ୍ୱା ଜନପଦଂ ଅନୁସାସତୀତି। ଏୱମଯଂ ମଘଦେୱୱଂସସ୍ସ କଳାରଜନକୋ ୱିଯ ଦଲ୍ହନେମିୱଂସସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦକୋ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ପୁବ୍ବେନାପରନ୍ତି ପୁବ୍ବକାଲେନ ସଦିସା ହୁତ୍ୱା ଅପରକାଲଂ ଜନପଦା ନ ପବ୍ବନ୍ତୀତି ନ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଯଥା ତଂ ପୁବ୍ବକାନନ୍ତି ଯଥା ପୁବ୍ବକାନଂ ରାଜୂନଂ ପୁବ୍ବେ ଚ ପଚ୍ଛା ଚ ସଦିସାଯେୱ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବିଂସୁ, ତଥା ନ ପବ୍ବନ୍ତି। କହଚି ସୁଞ୍ଞା ହୋନ୍ତି ହତୱିଲୁତ୍ତା, ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀସୁ ଚେୱ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀସୁ ଚ ଓଜାପି ପରିହାଯିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜାତି ଅମଚ୍ଚା ଚେୱ ପରିସାୱଚରା ଚ। ଗଣକମହାମତ୍ତାତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକାଦିପାଠଗଣକା ଚେୱ ମହାଅମଚ୍ଚା ଚ। ଅନୀକଟ୍ଠାତି ହତ୍ଥିଆଚରିଯାଦଯୋ। ଦୋୱାରିକାତି ଦ୍ୱାରରକ୍ଖିନୋ। ମନ୍ତସ୍ସାଜୀୱିନୋତି ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତଂ ନିସ୍ସାଯ କତ୍ୱା ଯେ ଜୀୱନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା ମହାମତ୍ତା, ତେସଂ ଏତଂ ନାମଂ।

ଆଯୁୱଣ୍ଣାଦିପରିହାନିକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୧।ନୋ ଚ ଖୋ ଅଧନାନନ୍ତି ବଲୱଲୋଭତ୍ତା ପନ ଅଧନାନଂ ଦଲିଦ୍ଦମନୁସ୍ସାନଂ ଧନଂ ନାନୁପ୍ପଦାସି। ନାନୁପ୍ପଦିଯମାନେତି ଅନନୁପ୍ପଦିଯମାନେ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଦାଲିଦ୍ଦିଯନ୍ତି ଦଲିଦ୍ଦଭାୱୋ। ଅତ୍ତନା ଚ ଜୀୱାହୀତି ସଯଞ୍ଚ ଜୀୱଂ ଯାପେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ଉପରୂପରିଭୂମୀସୁ ଫଲଦାନୱସେନ ଉଦ୍ଧମଗ୍ଗମସ୍ସାତି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକା। ସଗ୍ଗସ୍ସ ହିତା ତତ୍ରୁପପତ୍ତିଜନନତୋତି ସୋୱଗ୍ଗିକା। ନିବ୍ବତ୍ଟାନେ ସୁଖୋ ୱିପାକୋ ଅସ୍ସାତି ସୁଖୱିପାକା। ସୁଟ୍ଠୁ ଅଗ୍ଗାନଂ ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣାଦୀନଂ ଦସନ୍ନଂ ୱିସେସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା। ଏୱରୂପଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦାନଂ ପତିଟ୍ଠପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୨।ପୱଡ୍ଢିସ୍ସତୀତି ୱଡ୍ଢିସ୍ସତି ବହୁଂ ଭୱିସ୍ସତି। ସୁନିସେଧଂ ନିସେଧେସ୍ସନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ନିସିଦ୍ଧଂ ନିସେଧେସ୍ସଂ। ମୂଲଘଚ୍ଚନ୍ତି ମୂଲହତଂ। ଖରସ୍ସରେନାତି ଫରୁସସଦ୍ଦେନ। ପଣୱେନାତି ୱଜ୍ଝଭେରିଯା।

୯୩।ସୀସାନିନେସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମାତି ଯେସଂ ଅନ୍ତମସୋ ମୂଲକମୁଟ୍ଠିମ୍ପି ହରିସ୍ସାମ, ତେସଂ ତଥେୱ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମ, ଯଥା କୋଚି ହଟଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନିସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକଂ ଦାନି କିମେତ୍ଥ ରାଜାପି ଏୱଂ ଉଟ୍ଠାଯ ପରଂ ମାରେତୀତି ଅଯଂ ନେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉପକ୍କମିଂସୂତି ଆରଭିଂସୁ। ପଚ୍ଛଦୁହନନ୍ତି ପଚ୍ଛଘାତଂ, ପନ୍ଥେ ଠତ୍ୱା ଚୋରକମ୍ମଂ।

୯୪।ନ ହି, ଦେୱାତି ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ରାଜା ସଚ୍ଚଂ ଦେୱାତି ମୁଖପଟିଞ୍ଞାଯ ଦିନ୍ନାଯ ମାରାପେତି, ହନ୍ଦାହଂ ମୁସାୱାଦଂ କରୋମୀ''ତି, ମରଣଭଯା ''ନ ହି ଦେୱା''ତି ଅୱୋଚ।

୯୬।ଏକିଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଏକେ ସତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚାରିତ୍ତନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଚାରଂ। ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦାତି ଅଭିଜ୍ଝା ଚ ବ୍ୟାପାଦୋ ଚ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ପଚ୍ଚନୀକଦିଟ୍ଠି।

୧୦୧।ଅଧମ୍ମରାଗୋତି ମାତା ମାତୁଚ୍ଛା ପିତୁଚ୍ଛା ମାତୁଲାନୀତିଆଦିକେ ଅଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ରାଗୋ। ୱିସମଲୋଭୋତି ପରିଭୋଗଯୁତ୍ତେସୁପି ଠାନେସୁ ଅତିବଲୱଲୋଭୋ। ମିଚ୍ଛାଧମ୍ମୋତି ପୁରିସାନଂ ପୁରିସେସୁ ଇତ୍ଥୀନଞ୍ଚ ଇତ୍ଥୀସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ।

ଅମତ୍ତେଯ୍ୟତାତିଆଦୀସୁ ମାତୁ ହିତୋ ମତ୍ତେଯ୍ୟୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ମତ୍ତେଯ୍ୟତା, ମାତରି ସମ୍ମା ପଟିପତ୍ତିଯା ଏତଂ ନାମଂ। ତସ୍ସା ଅଭାୱୋ ଚେୱ ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତା ଚ ଅମତ୍ତେଯ୍ୟତା। ଅପେତ୍ତେଯ୍ୟତାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ନ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିତାତି କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାନଂ ଅପଚିତିଯା ନୀଚୱୁତ୍ତିଯା ଅକରଣଭାୱୋ।

ଦସୱସ୍ସାଯୁକସମଯୱଣ୍ଣନା

୧୦୩।ଯଂ ଇମେସନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଇମେସଂ। ଅଲଂପତେଯ୍ୟାତି ପତିନୋ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତା। ଇମାନି ରସାନୀତି ଇମାନି ଲୋକେ ଅଗ୍ଗରସାନି। ଅତିବ୍ୟାଦିପ୍ପିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତିୱିଯ ଦିପ୍ପିସ୍ସନ୍ତି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। କୁସଲନ୍ତିପି ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି କୁସଲନ୍ତି ନାମମ୍ପି ନ ଭୱିସ୍ସତି, ପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତମ୍ପି ନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଜ୍ଜା ଚ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପାସଂସା ଚାତି ପୂଜାରହା ଚ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ପସଂସାରହା ଚ। ତଦା କିର ମନୁସ୍ସା ''ଅସୁକେନ ନାମ ମାତା

ପହତା, ପିତା ପହତୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାନଂ ଅହିଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାତି, ଅହୋ ପୁରିସୋ’’ତି ତମେୱ ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି ଚେୱ ପସଂସିସ୍ସନ୍ତି ଚ।

ନଭୱିସ୍ସତି ମାତାତି ୱାତି ଅଯଂ ମୟ୍ହଂ ମାତାତି ଗରୁଚିତ୍ତଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ଗେହେ ମାତୁଗାମଂ ୱିଯ ନାନାୱିଧଂ ଅସବ୍ଭିକଥଂ କଥଯମାନା ଅଗାରୱୁପଚାରେନ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସନ୍ତି। ମାତୁଚ୍ଛାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ମାତୁଚ୍ଛାତି ମାତୁଭଗିନୀ। ମାତୁଲାନୀତି ମାତୁଲଭରିଯା। ଆଚରିଯଭରିଯାତି ସିପ୍ପାଯତନାନି ସିକ୍ଖାପକସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ଭରିଯା। ଗରୂନଂ ଦାରାତି ଚୂଳପିତୁମହାପିତୁଆଦୀନଂ ଭରିଯା। ସମ୍ଭେଦନ୍ତି ମିସ୍ସୀଭାୱଂ, ମରିଯାଦଭେଦଂ ୱା।

ତିବ୍ବୋ ଆଘାତୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ବଲୱକୋପୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିୱସେନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅପରାନି ଦ୍ୱେ ଏତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। କୋପୋ ହି ଚିତ୍ତଂ ଆଘାତେତୀତି ଆଘାତୋ। ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ ହିତସୁଖଂ ବ୍ୟାପାଦେତୀତି ବ୍ୟାପାଦୋ। ମନୋପଦୂସନତୋ ମନୋପଦୋସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତିବ୍ବଂ ୱଧକଚିତ୍ତନ୍ତି ପିଯମାନସ୍ସାପି ପରଂ ମାରଣତ୍ଥାଯ ୱଧକଚିତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ମାତୁପି ପୁତ୍ତମ୍ହୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ମାଗୱିକସ୍ସାତି ମିଗଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ।

୧୦୪।ସତ୍ଥନ୍ତରକପ୍ପୋତି ସତ୍ଥେନ ଅନ୍ତରକପ୍ପୋ। ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱ ଲୋକୱିନାସୋ। ଅନ୍ତରକପ୍ପୋ ଚ ନାମେସ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖନ୍ତରକପ୍ପୋ ରୋଗନ୍ତରକପ୍ପୋ ସତ୍ଥନ୍ତରକପ୍ପୋତି ତିୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଲୋଭୁସ୍ସଦାଯ ପଜାଯ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖନ୍ତରକପ୍ପୋ ହୋତି। ମୋହୁସ୍ସଦାଯ ରୋଗନ୍ତରକପ୍ପୋ। ଦୋସୁସ୍ସଦାଯ ସତ୍ଥନ୍ତରକପ୍ପୋ। ତତ୍ଥ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖନ୍ତରକପ୍ପେନ ନଟ୍ଠା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। କସ୍ମା? ଆହାରନିକନ୍ତିଯା ବଲୱତ୍ତା। ରୋଗନ୍ତରକପ୍ପେନ ନଟ୍ଠା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି କସ୍ମା? ତେସଞ୍ହି ‘‘ଅହୋ ୱତଞ୍ଞେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଏୱରୂପୋ ରୋଗୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟା’’ତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ସତ୍ଥନ୍ତରକପ୍ପେନ ନଟ୍ଠା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ନିରଯେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। କସ୍ମା? ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବଲୱାଘାତତାଯ।

ମିଗସଞ୍ଞନ୍ତି ‘‘ଅଯଂ ମିଗୋ, ଅଯଂ ମିଗୋ’’ତି ସଞ୍ଞଂ। ତିଣ୍ହାନି ସତ୍ଥାନି ହତ୍ଥେସୁ ପାତୁଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେସଂ କିର ହତ୍ଥେନ ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅନ୍ତମସୋ ତିଣପଣ୍ଣଂ ଉପାଦାଯ ଆୱୁଧମେୱ ଭୱିସ୍ସତି। ମା ଚ ମଯଂ କଞ୍ଚୀତି ମଯଂ କଞ୍ଚି ଏକପୁରିସମ୍ପି ଜୀୱିତା ମା ୱୋରୋପଯିମ୍ହା ମା ଚ ଅମ୍ହେ କୋଚୀତି ଅମ୍ହେପି କୋଚି ଏକପୁରିସୋ ଜୀୱିତା ମା ୱୋରୋପଯିତ୍ଥ। ଯଂନୂନ ମଯନ୍ତି ଅଯଂ ଲୋକୱିନାସୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ, ନ ସକ୍କା ଦ୍ୱୀହି ଏକଟ୍ଠାନେ ଠିତେହି ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ଏୱଂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ। ୱନଗହନନ୍ତି ୱନସଙ୍ଖାତେହି ତିଣଗୁମ୍ବଲତାଦୀହି ଗହନଂ ଦୁପ୍ପୱେସଟ୍ଠାନଂ। ରୁକ୍ଖଗହନନ୍ତି ରୁକ୍ଖେହି ଗହନଂ ଦୁପ୍ପୱେସଟ୍ଠାନଂ। ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗନ୍ତି ନଦୀନଂ ଅନ୍ତରଦୀପାଦୀସୁ ଦୁଗ୍ଗମନଟ୍ଠାନଂ। ପବ୍ବତୱିସମନ୍ତି ପବ୍ବତେହି ୱିସମଂ, ପବ୍ବତେସୁପି ୱା ୱିସମଟ୍ଠାନଂ। ସଭାଗାଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ଯଥା ଅହଂ ଜୀୱାମି ଦିଟ୍ଠା ଭୋ ସତ୍ତା, ତ୍ୱମ୍ପି ତଥା ଜୀୱସୀତି ଏୱଂ ସମ୍ମୋଦନକଥାଯ ଅତ୍ତନା ସଭାଗେ କରିସ୍ସନ୍ତି।

ଆଯୁୱଣ୍ଣାଦିୱଡ୍ଢନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୫।ଆଯତନ୍ତି ମହନ୍ତଂ। ପାଣାତିପାତା ୱିରମେଯ୍ୟାମାତି ପାଣାତିପାତତୋ ଓସକ୍କେଯ୍ୟାମ। ପାଣାତିପାତଂ ୱିରମେଯ୍ୟାମାତିପି ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପାଣାତିପାତଂ ପଜହେଯ୍ୟାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୀସତିୱସ୍ସାଯୁକାତି ମାତାପିତରୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା, ପୁତ୍ତା କସ୍ମା ୱୀସତିୱସ୍ସାଯୁକା ଅହେସୁନ୍ତି ଖେତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଯା। ତେସଞ୍ହି ମାତାପିତରୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଜାତା। ଇତି ସୀଲଗବ୍ଭେ ୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ଇମାଯ ଖେତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଯା ଦୀଘାଯୁକା ଅହେସୁଂ। ଯେ ପନେତ୍ଥ କାଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତେ ଅତ୍ତନୋୱ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୀଘାଯୁକା ଅହେସୁଂ।

ଅସ୍ସାମାତି ଭୱେଯ୍ୟାମ। ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସାଯୁକାତିଆଦଯୋ କୋଟ୍ଠାସା ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀହି ପଟିୱିରତାନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସଙ୍ଖରାଜୌପ୍ପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୧୦୬।ଇଚ୍ଛାତି ମୟ୍ହଂ ଭତ୍ତଂ ଦେଥାତି ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକତଣ୍ହା। ଅନସନନ୍ତି ନ ଅସନଂ ଅୱିପ୍ଫାରିକଭାୱୋ କାଯାଲସିଯଂ, ଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାନଂ ଭତ୍ତସମ୍ମଦପଚ୍ଚଯା ନିପଜ୍ଜିତୁକାମତାଜନକୋ କାଯଦୁବ୍ବଲଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଜରାତି ପାକଟଜରା। କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାତିକାତି ଏକଗାମସ୍ସ ଛଦନପିଟ୍ଠତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଇତରଗାମସ୍ସ ଛଦନପିଟ୍ଠେ ପତନସଙ୍ଖାତୋ କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାତୋ। ଏତାସୁ ଅତ୍ଥୀତି କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାତିକା। ‘‘କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାଦିକା’’ତିପି ପାଠୋ, ଗାମନ୍ତରତୋ ଗାମନ୍ତରଂ କୁକ୍କୁଟାନଂ ପଦସା ଗମନସଙ୍ଖାତୋ କୁକ୍କୁଟସମ୍ପାଦୋ ଏତାସୁ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯମ୍ପେତଂ ଘନନିୱାସତଂଯେୱ ଦୀପେତି। ଅୱୀଚି ମଞ୍ଞେ ଫୁଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅୱୀଚିମହାନିରଯୋ ୱିଯ ନିରନ୍ତରପୂରିତୋ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୦୭। ''ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକେସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସେସୁ ମେତ୍ତେୟ୍ୟୋ ନାମ ଭଗୱା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ନ ୱଡ୍ଢମାନକୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ବୁଦ୍ଧା ୱଡ୍ଢମାନେ ଆୟୁମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ହାୟମାନେ ପନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଦା ତଂ ଆୟୁ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟତଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ହାୟମାନଂ ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସକାଲେ ଠସ୍ସତି, ତଦା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିହରିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ପନ ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯୂପୋତି ପାସାଦୋ। ରଞ୍ଞା ମହାପନାଦେନ କାରାପିତୋତି ରଞ୍ଞା ହେତୁଭୂତେନ ତସ୍ସତ୍ଥାୟ ସକ୍କେନ ଦେୱରାଜେନ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା କାରାପିତୋ। ପୁବ୍ବେ କିର ଦ୍ୱେ ପିତାପୁତ୍ତା ନଳକାରା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନଳେହି ଚ ଉଦୁମ୍ବରେହି ଚ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରାପେତ୍ୱା ତଂ ତତ୍ଥ ୱାସାପେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ତେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତେସୁ ପିତା ଦେୱଲୋକେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ସୁରୁଚିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦେୱିଯା ସୁମେଧାୟ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ମହାପନାଦୋ ନାମ କୁମାରୋ ଅହୋସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ମହାପନାଦୋ ନାମ ରାଜା ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ରଞ୍ଞୋ ପାସାଦଂ କରୋହୀତି ପହିଣି ସୋ ତସ୍ସ ପାସାଦଂ ନିମ୍ମିନି ପଞ୍ଚୱୀସତିଯୋଜନୁବ୍ବେଧଂ ସତ୍ତରତନମୟଂ ସତଭୂମକଂ। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ଜାତକେ ୱୁତ୍ତଂ –

''ପନାଦୋ ନାମ ସୋ ରାଜା, ଯସ୍ସ ଯୂପୋ ସୁୱଣ୍ଣୟୋ;

ତିରିୟଂ ସୋଳସୁବ୍ବେଧୋ, ଉଦ୍ଧମାହୁ ସହସ୍ସଧା।

ସହସ୍ସକଣ୍ଡୋ ସତଗେଣ୍ଡୁ, ଧଜାଲୁ ହରିତାମୟୋ;

ଅନଚ୍ଚୁଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧବ୍ବା, ଛ ସହସ୍ସାନି ସତ୍ତଧା।

ଏୱମେତଂ ତଦା ଆସି, ଯଥା ଭାସସି ଭଦ୍ଦଜି;

ସକ୍କୋ ଅହଂ ତଦା ଆସିଂ, ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ ତୱା''ତି। (ଜା। ୫।୩।୪୨);

ସୋ ରାଜା ତତ୍ଥ ଯାୱତାୟୁକଂ ୱସିତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ସୋ ପାସାଦୋ ମହାଗଙ୍ଗାୟ ଅନୁସୋତଂ ପତି। ତସ୍ସ ଧୁରସୋପାନସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ପୟାଗପତିଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନଗରଂ ମାପିତଂ। ଥୂପିକାସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ କୋଟିଗାମୋ ନାମ। ଅପରଭାଗେ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସୋ ନଳକାରଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ଭଦ୍ଦଜିସେଟ୍ଠି ନାମ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସୋ ନାୱାୟ ଗଙ୍ଗାତରଣଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ତଂ ପାସାଦଂ ଦସ୍ସେତୀତି ୱତ୍ଥୁ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। କସ୍ମା ପନେସ ପାସାଦୋ ନ ଅନ୍ତରହିତୋତି? ଇତରସ୍ସ ଆନୁଭାୱା। ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତକୁଲପୁତ୍ତୋ ଅନାଗତେ ସଙ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି। ତସ୍ସ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ସୋ ପାସାଦୋ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ନ ଅନ୍ତରହିତୋତି।

୧୦୮।ଉସ୍ସାପେତ୍ୱାତି ତଂ ପାସାଦଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ଅଜ୍ଝାୱସିତ୍ୱାତି ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା। ତଂ ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ତଂ ପାସାଦଂ ଦାନୱସେନ ଦତ୍ୱା ନିରପେକ୍ଖୋ ପରିଚ୍ଚାଗୱସେନ ଚ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା। କସ୍ସ ଚ ଏୱଂ ଦତ୍ୱାତି? ସମଣାଦୀନଂ। ତେନାହ – ''ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣକପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକାନଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା''ତି। କଥଂ ପନ ସୋ ଏକଂ ପାସାଦଂ ବହୂନଂ ଦସ୍ସତୀତି? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ''ଅୟଂ ପାସାଦୋ ୱିପ୍ପକିରିୟତୂ''ତି। ସୋ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡସୋ ୱିପ୍ପକିରିସ୍ସତି। ସୋ ତଂ ଅଲଗ୍ଗମାନୋୱ ହୁତ୍ୱା ''ଯୋ ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ତତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହତୂ''ତି ଦାନୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ମେତ୍ତେୟ୍ୟସ୍ସ ଭଗୱତୋ...ପେ... ୱିହରିସ୍ସତୀ''ତି। ଏତ୍ତକେନ ଭଗୱା ୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୦୯। ଇଦାନି ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁନ ଅତ୍ତଦୀପା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରଥାତିଆଦିମାହ।

ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆୟୁୱଣ୍ଣାଦିୱଡ୍ଢନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୦।ଇଦଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆୟୁସ୍ମିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ ଯଂ ୱୋ ଅହଂ ଆୟୁନାପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥାତି ଅୱୋଚଂ, ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆୟୁସ୍ମିଂ ଇଦଂ ଆୟୁକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ଆୟୁନା ୱଡ୍ଢିତୁକାମେହି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାୱେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି।

ୱଣ୍ଣସ୍ମିନ୍ତି ଯଂ ୱୋ ଅହଂ ୱଣ୍ଣେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥାତି ଅୱୋଚଂ, ଇଦଂ ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣକାରଣଂ। ସୀଲୱତୋ ହି ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦୀନଂ ୱସେନ ସରୀରୱଣ୍ଣୋପି

କିତ୍ତିୱସେନ ଗୁଣୱଣ୍ଣୋପି ୱଡ୍ଢତି। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ୱଣ୍ଣେନ ୱଡ୍ଢିତୁକାମେହି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନେହି ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ସୁଖସ୍ମିନ୍ତି ଯଂ ୱୋ ଅହଂ ସୁଖେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥାତି ଅୱୋଚଂ, ଇଦଂ ତତ୍ଥ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖାଦିନାନପ୍ପକାରକଂ ଝାନସୁଖଂ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ସୁଖେନ ୱଡ୍ଢିତୁକାମେହି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଭାୱେତବ୍ବାନି।

ଭୋଗସ୍ମିନ୍ତି ଯଂ ୱୋ ଅହଂ ଭୋଗେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥାତି ଅୱୋଚଂ, ଅଯଂ ସୋ ଅପ୍ପମାଣାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲତାୱହୋ ସୁଖସଯନାଦି ଏକାଦସାନିସଂସୋ ସବ୍ବଦିସାୱିପ୍ଫାରିତବ୍ରହ୍ମୱିହାରଭୋଗୋ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ଭୋଗେନ ୱଡ୍ଢିତୁକାମେହି ଇମେ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ଭାୱେତବ୍ବା।

ବଲସ୍ମିନ୍ତି ଯଂ ୱୋ ଅହଂ ବଲେନପି ୱଡ୍ଢିସ୍ସଥାତି ଅୱୋଚଂ, ଇଦଂ ଆସୱକ୍ଖଯପରିଯୋସାନେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଫଲସଙ୍ଖାତଂ ବଲଂ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ବଲେନ ୱଡ୍ଢିତୁକାମେହି ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିଯା ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ।

ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାରବଲନ୍ତି ଯଥା ଇଦଂ ଦେୱପୁତ୍ତମାରମଚ୍ଚୁମାରକିଲେସମାରାନଂ ବଲଂ ଦୁପ୍ପସହଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ଲୋକେ ଏକବଲମ୍ପି ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ତମ୍ପି ବଲଂ ଇଦମେୱ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ପସହତି ଅଭିଭୱତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥେୱ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ଏୱଂ ଇଦଂ ଲୋକୁତ୍ତରପୁଞ୍ଞମ୍ପି ଯାୱ ଆସୱକ୍ଖଯା ପୱଡ୍ଢତୀତି ୱିୱଟ୍ଟଗାମିକୁସଲାନୁସନ୍ଧିଂ ନିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେସି। ସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେ ୱୀସତି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଚତୁରାସୀତି ପାଣସହସ୍ସାନି ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୂତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚକ୍କୱତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅଗ୍ଗଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜୱଣ୍ଣନା

୧୧୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେତି ଏତ୍ଥ ଅୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା। ଅତୀତେ ସତସହସ୍ସକପ୍ପମତ୍ଥକେ ଏକା ଉପାସିକା ପଦୁମୁତ୍ତରଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଅନାଗତେ ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାୟିକା ହୋମୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ସା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେୱେସୁ ଚେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଭଦ୍ଦିୟନଗରେ ମେଣ୍ଡକସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଧନଞ୍ଚୟସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହେ ସୁମନଦେୱିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଜାତକାଲେ ତସ୍ସା ୱିସାଖାତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସା ୟଦା ଭଗୱା ଭଦ୍ଦିୟନଗରଂ ଆଗମାସି, ତଦା ପଞ୍ଚଦାସିସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ପଠମଦସ୍ସନମ୍ହିୟେୱ ସୋତାପନ୍ନା ଅହୋସି।

ଅପରଭାଗେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ମିଗାରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣୱଡ୍ଢନକୁମାରସ୍ସ ଗେହଂ ଗତା। ତତ୍ଥ ନଂ ମିଗାରସେଟ୍ଠି ମାତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ତସ୍ମା ମିଗାରମାତାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପତିକୁଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ଚସ୍ସା ପିତା ମହାଲତାପିଲନ୍ଧନଂ ନାମ କାରାପେସି। ତସ୍ମିଂ ପିଲନ୍ଧନେ ଚତସ୍ସୋ ୱଜିରନାଳିୟୋ ଉପୟୋଗଂ ଅଗମଂସୁ, ମୁତ୍ତାନଂ ଏକାଦସ ନାଳିୟୋ, ପୱାଳସ୍ସ ଦ୍ୱାୱୀସତି ନାଳିୟୋ, ମଣୀନଂ ତେତ୍ତିଂସ ନାଳିୟୋ। ଇତି ଏତେହି ଚ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ସତ୍ତହି ରତନେହି ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତଂ ସୀସେ ପଟିମୁକ୍କଂ ୟାୱ ପାଦପିଟ୍ଠିୟା ଭସ୍ସତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ ଧାରୟମାନାୱ ନଂ ଇତ୍ଥୀ ଧାରେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସା ଅପରଭାଗେ ଦସବଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାୟିକା ହୁତ୍ୱା ତଂ ପସାଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନୱହି କୋଟୀହି ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ କାରୟମାନା କରୀସମତ୍ତେ ଭୂମିଭାଗେ ପାସାଦଂ କାରେସି । ତସ୍ସ ଉପରିଭୂମିୟଂ ପଞ୍ଚ ଗବ୍ଭସତାନି ହୋନ୍ତି, ହେଟ୍ଠିମଭୂମିୟଂ ପଞ୍ଚାତି ଗବ୍ଭସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଅହୋସି। ସା ''ସୁଦ୍ଧପାସାଦୋୱ ନ ସୋଭତୀ''ତି ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଦୁୱଡ୍ଢଗେହସତାନି, ପଞ୍ଚ ଚୂଳପାସାଦସତାନି , ପଞ୍ଚ ଦୀଘସାଲସତାନି ଚ କାରାପେସି। ୱିହାରମହୋ ଚତୂହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି।

ମାତୁଗାମତ୍ତଭାୱେ ଠିତାୟ ୱିସାଖାୟ ୱିୟ ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଧନପରିଚ୍ଚାଗୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପୁରିସତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ୱିୟ ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି। ସୋ ହି ଚତୁପଣ୍ଣାସକୋଟିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିୟା ଦକ୍ଖିଣଭାଗେ ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ମହାୱିହାରସଦିସେ ଠାନେ ଜେତୱନମହାୱିହାରଂ ନାମ କାରେସି। ୱିସାଖା ସାୱତ୍ଥିୟା ପାଚୀନଭାଗେ ଉତ୍ତରଦେୱିୟା ୱିହାରସଦିସେ ଠାନେ ପୁବ୍ବାରାମଂ ନାମ କାରେସି। ଭଗୱା ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୁଲାନଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତୋ ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିହାରେସୁ ନିବଦ୍ଧୱାସଂ ୱସି। ଏକଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ଜେତୱନେ ୱସତି, ଏକଂ ପୁବ୍ବାରାମେ। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପନ ଭଗୱା ପୁବ୍ବାରାମେ ୱିହରତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ''ତି।

ୱାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜାତି ୱାସେଟ୍ଠୋ ଚ ସାମଣେରୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଚ। ଭିକ୍ଖୂସୁ ପରିୱସନ୍ତୀତି ତେ ନେୱ ତିତ୍ଥିୟପରିୱାସଂ ୱସନ୍ତି, ନ ଆପତ୍ତିପରିୱାସଂ। ଅପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସତ୍ତା ପନ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ପତ୍ଥୟମାନା ୱସନ୍ତି। ତେନେୱାହ ''ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଆକଙ୍ଖମାନା''ତି। ଉଭୋପି ହେତେ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଚତ୍ତାଲୀସ ଚତ୍ତାଲୀସ କୋଟିୱିଭୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ମଜ୍ଝିମନିକାୟେ ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣଂ ଗତା, ତେୱିଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଆକଙ୍ଖମାନା ପରିୱସନ୍ତି। ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମତୀତି ଉତ୍ତରଦକ୍ଖିଣେନ ଆୟତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଭାଗେ ପାସାଦଚ୍ଛାୟାୟଂ ୟନ୍ତରଜ୍ଜୂହି ଆକଡ୍ଢିୟମାନଂ ରତନସତୁବ୍ବେଧଂ ସୁୱଣ୍ଣଅଗ୍ଘିକଂ ୱିୟ ଅନିଲପଥେ ୱିଧାୱନ୍ତୀହି ଛବ୍ବଣ୍ଣାହି ବୁଦ୍ଧରସ୍ମୀହି ସୋଭମାନୋ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମତି।

୧୧୩।ଅନୁଚଙ୍କମିଂସୂତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଓନତସରୀରା ହୁତ୍ୱା ଅନୁୱତ୍ତମାନା ଚଙ୍କମିଂସୁ। ୱାସେଟ୍ଠଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ସୋ ତେସଂ ପଣ୍ଡିତତରୋ ଗହେତବ୍ବଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବଞ୍ଚ ଜାନାତି, ତସ୍ମା ତଂ ଆମନ୍ତେସି। ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱତ୍ଥାତି ତୁମ୍ହେ ଖୋ ଅତ୍ଥ। ବ୍ରାହ୍ମଣଜଚ୍ଚାତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିକା। ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲୀନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ କୁଲୀନା କୁଲସମ୍ପନ୍ନା। ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲାତି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲତୋ, ଭୋଗାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲଂ ପହାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀତି ଦସୱିଧେନ ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୁନା ନ ଅକ୍କୋସନ୍ତି। ନ ପରିଭାସନ୍ତୀତି ନାନାୱିଧାୟ ପରିଭୱକଥାୟ ନ ପରିଭାସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଭଗୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମେ ସାମଣେରେ ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତୀ''ତି ଜାନମାନୋୱ ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ମା? ଇମେ ମୟା ଅପୁଚ୍ଛିତା ପଠମତରଂ ନ କଥେସ୍ସନ୍ତି, ଅକଥିତେ କଥା ନ ସମୁଟ୍ଠାତୀତି କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥାୟ। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସୱଚନେ ନିପାତୋ, ଏକଂସେନେୱ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅତ୍ତରୂପାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପାୟ। ପରିପୁଣ୍ଣାୟାତି ୟଥାରୁଚି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ଆରୋପେତ୍ୱା ପରିପୂରିତାୟ। ନୋ

ଅପରିପୁଣ୍ଣାଯାତି ଅନ୍ତରା ଅଟ୍ଠପିତାଯ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତାଯ।

କସ୍ମା ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମେ ସାମଣେରେ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀତି? ଅପ୍ପତିଟ୍ଠତାଯ। ଇମେ ହି ସାମଣେରା ଅଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁତ୍ତା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅନ୍ତରେ ପାକଟା ସମ୍ଭାୱିତା ତେସଂ ପଚ୍ଚଜିତତ୍ତା ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ତା ପଚ୍ଚଜିଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ''ଅପତିଟ୍ଠା ମଯଂ ଜାତା''ତି ଇମାଯ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠତାଯ ଗାମଦ୍ୱାରେପି ଅନ୍ତୋଗାମେପି ତେ ଦିସ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେହି ବ୍ରାହ୍ମଣସମଯୋ ଭିନ୍ନୋ, ମୁଣ୍ଡସମଣକସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ରସଗିଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ୱିଚରଥା''ତିଆଦୀନି ଚେୱ ପାଳିଯଂ ଆଗତାନି ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ''ତିଆଦୀନି ଚ ୱତ୍ୱା ଅକ୍କୋସନ୍ତି। ସାମଣେରା ତେସୁ ଅକ୍କୋସନ୍ତେସୁପି କୋପଂ ୱା ଆଘାତଂ ୱା ଅକତ୍ୱା କେୱଲଂ ଭଗୱତା ପୁଟ୍ଠା ''ତଗ୍ଘ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତୀ''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ନେ ଭଗୱା ଅକ୍କୋସନାକାରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଥା କଥଂ ପନ ୱୋତି ପୁଚ୍ଛତି। ତେ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହଂସୁ।

ତତ୍ଥ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋତି ଜାତିଗୋତ୍ତାଦୀନଂ ପଞ୍ଞାପନଟ୍ଠାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତି। ହୀନା ଅଞ୍ଞେ ୱଣ୍ଣାତି ଇତରେ ତଯୋ ୱଣ୍ଣା ହୀନା ଲାମକାତି ୱଦନ୍ତି। ସୁକ୍କୋତି ପଣ୍ଡରୋ। କଣ୍ହୋତି କାଳକୋ। ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଜାତିଗୋତ୍ତାଦୀନଂ ପଞ୍ଞାପନଟ୍ଠାନେ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତାତି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା। ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତାତି ଉରେ ୱସିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଉରେ କତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତାତି ୱା ଓରସା। ବ୍ରହ୍ମଜାତି ବ୍ରହ୍ମତୋ ନିବ୍ବତ୍ତା। ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତାତି ବ୍ରହ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତା। ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦାତି ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଦାଯାଦା। ହୀନମତ୍ଥ ୱଣ୍ଣଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତାତି ହୀନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତା ଅତ୍ଥ। ମୁଣ୍ଡକେସମଣକେତି ନିନ୍ଦନ୍ତା ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତା ୱଦନ୍ତି, ନ ମୁଣ୍ଡକମତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସମଣମତ୍ତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ। ଇବ୍ଭେତି ଗହପତିକେ। କଣ୍ହେତି କାଳକେ। ବନ୍ଧୂତି ମାରସ୍ସ ବନ୍ଧୁଭୂତେ ମାରପକ୍ଖିକେ। ପାଦାପଚ୍ଚେତି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପାଦାନଂ ଅପଚ୍ଚଭୂତେ ପାଦତୋ ଜାତେତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୧୪। ''ତଗ୍ଘ ୱୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ଅସ୍ସରନ୍ତା ଏୱମାହଂସୂ''ତି ଏତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ସାମିୱଚନଂ ୱା, ତୁମ୍ହାକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋରାଣନ୍ତି ପୋରାଣକଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ଲୋକୁପ୍ପତ୍ତିଚରିଯୱଂସଂ। ଅସ୍ସରନ୍ତାତି ଅସ୍ସରମାନା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଏକଂସେନ ୱୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୋରାଣଂ ଲୋକୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଅନନୁସ୍ସରନ୍ତା ଅଜାନନ୍ତା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୀତି। ''ଦିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନା''ତି ଏୱମାଦି ତେସଂ ଲଦ୍ଧିଭିନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁତ୍ତପ୍ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଆୱାହୱିୱାହୱସେନ କୁଲଂ ଆନୀତା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ତା ଖୋ ପନେତା ଅପରେନ ସମଯେନ ଉତୁନିଯୋପି ହୋନ୍ତି, ସଞ୍ଜାତପୁପ୍ଫାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗବ୍ଭିନିଯୋତି ସଞ୍ଜାତଗବ୍ଭା। ୱିଜାଯମାନାତି ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଜନଯମାନା। ପାଯମାନାତି ଦାରକେ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯନ୍ତିଯୋ। ଯୋନିଜାୱ ସମାନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନ ଜାତା ସମାନା। ଏୱମାହଂସୁତି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି। କଥଂ? ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ...ପେ... ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦା''ତି। ଯଦି ପନ ନେସଂ ତଂ ସଚ୍ଚୱଚନଂ ସିଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ କୁଚ୍ଛି ମହାବ୍ରହ୍ମୁସ୍ସ ଉରୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ମୁଖଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନାହ ''ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମୁନଞ୍ଞେୱ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତୀ''ତିଆଦି।

ଚତୁୱଣ୍ଣସୁଦ୍ଧିୱଣ୍ଣନା

ଏତ୍ତାୱତା ''ମଯଂ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉରେ ୱସିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତାତି ୱତ୍ତୁଂ ମା ଲଭନ୍ତୂ''ତି ଇମଂ ମୁଖଚ୍ଛେଦକୱାଦଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଚତ୍ତାରୋପି ୱଣ୍ଣା କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଚତ୍ତାରୋମେ, ୱାସେଟ୍ଠ, ୱଣ୍ଣାତିଆଦିମାହ। ଅକୁସଲସଙ୍ଖାତାତି ଅକୁସଲାତି ସଙ୍ଖାତା ଅକୁସଲକୋଟ୍ଠାସଭୂତା ୱା। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ନ ଅଲମରିଯାତି ଅରିଯଭାୱେ ଅସମତ୍ଥା। କଣ୍ହାତି ପକତିକାଳକା। କଣ୍ହୱିପାକାତି ୱିପାକୋପି ନେସଂ କଣ୍ହୋ ଦୁକ୍ଖୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଖତ୍ତିଯେପି ତେତି ଖତ୍ତିଯମ୍ହିପି ତେ। ଏକଚ୍ଚେତି ଏକସ୍ମିଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ସୁକ୍କାତି ନିକ୍କିଲେସଭାୱେନ ପଣ୍ଡରା। ସୁକ୍କୱିପାକାତି ୱିପାକୋପି ନେସଂ ସୁକ୍କୋ ସୁଖୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୬।ଉଭଯୱୋକିଣ୍ଣେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୂତି ଉଭଯେସୁ ୱୋକିଣ୍ଣେସୁ ମିସ୍ସୀଭୂତେସୁ ହୁତ୍ୱା ୱତ୍ତମାନେସୁ। କତମେସୁ ଉଭଯେସୂତି? କଣ୍ହସୁକ୍କେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତେସୁ ଚେୱ ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥେସୁ ଚ। ଯଦେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୂତି ଏତ୍ଥ ଏତେସୁ କଣ୍ହସୁକ୍କଧମ୍ମେସୁ ୱତ୍ତମାନାପି ବ୍ରାହ୍ମଣା ଯଦେତଂ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ''ତିଆଦି। ତଂ ନେସଂ ୱିଞ୍ଞୂ ନାନୁଜାନନ୍ତୀତି ଯେ ଲୋକେ ପଣ୍ଡିତା, ତେ ନାନୁମୋଦନ୍ତି, ନ ପସଂସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଇମେସଞ୍ହି ୱାସେଟ୍ଠାତିଆଦିମ୍ହି ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ। ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ନାନୁଜାନନ୍ତୀତି, ତଂ କସ୍ମାତି ଚେ? ଯସ୍ମା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ...ପେ... ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋ, ସୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ତେ ଚ ନ ଏୱରୂପା। ତସ୍ମା ନେସଂ ୱିଞ୍ଞୂ ନାନୁଜାନନ୍ତି।

ଅରହନ୍ତିଆଦିପଦେସୁ ଚେତ୍ଥ କିଲେସାନଂ ଆରକତ୍ତାଦୀହି କାରଣେହି ଅରହଂ। ଆସୱାନଂ ଖୀଣତ୍ତା ଖୀଣାସୱୋ। ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକା ଚ

ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ୱସନ୍ତି ନାମ। ଅୟଂ ପନ ୱୁତ୍ତୱାସୋତି ୱୁସିତୱା। ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ପରିଜାନନାଦିକରଣୀୟଂ କତଂ ଅସ୍ସାତି କତକରଣୀୟୋ। କିଲେସଭାରୋ ଚ ଖନ୍ଧଭାରୋ ଚ ଓହିତୋ ଅସ୍ସାତି ଓହିତଭାରୋ। ଓହିତୋତି ଓହାରିତୋ। ସୁନ୍ଦରୋ ଅତ୍ଥୋ, ସକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ସଦତ୍ଥୋ, ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ସଦତ୍ଥୋ ଏତେନାତି ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋ। ଭୱସଂୟୋଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା, ସା ପରିକ୍ଖୀଣା ଅସ୍ସାତି ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂୟୋଜନୋ। ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋତି ସମ୍ମା ହେତୁନା କାରଣେନ ଜାନିତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ। ଜନେତସ୍ମିନ୍ତି ଜନେ ଏତସ୍ମିଂ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠେ ୱେ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚାତି ଇଧତ୍ତଭାୱେ ଚ ପରତ୍ତଭାୱେ।

୧୧୭।ଅନନ୍ତରାତି ଅନ୍ତରୱିରହିତା, ଅତ୍ତନୋ କୁଲେନ ସଦିସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁୟୁତ୍ତାତି ୱସୱତ୍ତିନୋ। ନିପଚ୍ଚକାରନ୍ତି ମହଲ୍ଲକତରା ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଦହରତରା ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କରୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସାମୀଚିକମ୍ମନ୍ତି ତଂତଂୱତ୍ତକରଣାଦି ଅନୁଚ୍ଛୱିକକମ୍ମଂ।

୧୧୮।ନିୱିଟ୍ଠାତି ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଚଲଟ୍ଠିତା। କସ୍ସ ପନ ଏୱରୂପା ସଦ୍ଧା ହୋତୀତି? ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ। ସୋ ହି ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ଅସିନା ସୀସେ ଛେଜ୍ଜମାନେପି ବୁଦ୍ଧୋ ଅବୁଦ୍ଧୋତି ୱା, ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମୋତି ୱା, ସଙ୍ଘୋ ଅସଙ୍ଘୋତି ୱା ନ ୱଦତି। ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧୋ ହୋତି ସୂରମ୍ବଟ୍ଠୋ ୱିୟ।

ସୋ କିର ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଗେହଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ମାରୋ ଦ୍ୱତିଂସୱରଲକ୍ଖଣପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତଂ ବୁଦ୍ଧରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ''ସତ୍ଥା ଆଗତୋ''ତି ସାସନଂ ପହିଣି। ସୂରମ୍ବଟ୍ଠୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଇଦାନେୱ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଆଗତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁସଞ୍ଞାୟ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ମାରୋ ଆହ – ''ଅମ୍ବଟ୍ଠ, ୟଂ ତେ ମୟା 'ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି କଥିତଂ, ତଂ ଦୁକ୍କଥିତଂ। ଅନୁପଧାରେତ୍ୱାୱ ହି ମୟା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ 'ରୂପଂ ନିଚ୍ଚଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚ'ନ୍ତି ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ୟଂ ବୁଦ୍ଧା ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କଥେୟ୍ୟୁଂ, ଅଦ୍ଧା ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦଜନନତ୍ଥଂ ମାରୋ ଆଗତୋ''ତି। ତତୋ ନଂ ''ତ୍ୱଂ ମାରୋସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ମୁସାୱାଦଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ''ଆମ ମାରୋସ୍ମୀ''ତି ପଟିଜାନାତି। ''କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ''ତି? ତୱ ସଦ୍ଧାଚାଲନତ୍ଥନ୍ତି ଆହ। ''କଣ୍ହ ପାପିମ, ତ୍ୱଂ ତାୱ ଏକୋ ତିଟ୍ଠ, ତାଦିସାନଂ ମାରାନଂ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ସତସହସ୍ସମ୍ପି ମମ ସଦ୍ଧଂ ଚାଲେତୁଂ ଅସମତ୍ଥଂ, ମଗ୍ଗେନ ଆଗତସଦ୍ଧା ନାମ ଥିରା ସିଲାପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତସିନେରୁ ୱିୟ ଅଚଲା ହୋତି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଏତ୍ଥା''ତି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି। ସୋ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରଧାୟି। ଏୱରୂପଂ ସଦ୍ଧଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ନିୱିଟ୍ଠା''ତି।

ମୂଲଜାତାପତିଟ୍ଠିତାତି ମଗ୍ଗମୂଲସ୍ସ ସଞ୍ଜାତତ୍ତା ତେନ ମଗ୍ଗମୂଲେନ ପତିଟ୍ଠିତା। ଦଲ୍ହାତି ଥିରା। ଅସଂହାରିୟାତି ସୁନିଖାତେନ୍ଦଖୀଲୋ ୱିୟ କେନଚି ଚାଲେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟା। ତସ୍ସେତଂ କଲ୍ଲଂ ୱଚନାୟାତି ତସ୍ସ ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ୟୁତ୍ତମେତଂ ୱତ୍ତୁଂ। କିନ୍ତି? ''ଭଗୱତୋମ୍ହି ପୁତ୍ତୋ ଓରସୋ''ତି ଏୱମାଦି। ସୋ ହି ଭଗୱନ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଅରିୟଭୂମିୟଂ ଜାତୋତି ଭଗୱତୋ ପୁତ୍ତୋ। ଉରେ ୱସିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଧମ୍ମଘୋସୱସେନ ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଓରସୋ ମୁଖତୋ ଜାତୋ। ଅରିୟଧମ୍ମତୋ ଜାତତ୍ତା ଅରିୟଧମ୍ମେନ ଚ ନିମ୍ମିତତ୍ତା ଧମ୍ମଜୋ ଧମ୍ମନିମ୍ମିତୋ। ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଦାୟଜ୍ଜଂ ଅରହତୀତି ଧମ୍ମଦାୟାଦୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୂତି ୟଦେତଂ ''ଭଗୱତୋମ୍ହି ପୁତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଧମ୍ମଜୋ ଧମ୍ମନିମ୍ମିତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ କସ୍ମାତି ଚେ? ଇଦାନିସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ହେତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ''ଧମ୍ମକାୟୋ ଇତିପୀ''ତି କସ୍ମା ତଥାଗତୋ ''ଧମ୍ମକାୟୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ? ତଥାଗତୋ ହି ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ହଦୟେନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱାଚାୟ ଅଭିନୀହରି। ତେନସ୍ସ କାୟୋ ଧମ୍ମମୟତ୍ତା ଧମ୍ମୋୱ। ଇତି ଧମ୍ମୋ କାୟୋ ଅସ୍ସାତି ଧମ୍ମକାୟୋ। ଧମ୍ମକାୟତ୍ତା ଏୱ ବ୍ରହ୍ମକାୟୋ। ଧମ୍ମୋ ହି ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ବ୍ରହ୍ମାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଧମ୍ମଭୂତୋତି ଧମ୍ମସଭାୱୋ। ଧମ୍ମଭୂତତ୍ତା ଏୱ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ।

୧୧୯। ଏତ୍ତାୱତା ଭଗୱା ସେଟ୍ଠଚ୍ଛେଦକୱାଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅପରେନପି ନୟେନ ସେଟ୍ଠଚ୍ଛେଦକୱାଦମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ହୋତି ଖୋ ସୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ସମୟୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକଥା ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତାୱ। ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇତ୍ଥଭାୱଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେଧ ହୋନ୍ତି ମନୋମୟାତି ତେ ଇଧ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାପି ଓପପାତିକା ହୁତ୍ୱା ମନେନେୱ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ମନୋମୟା। ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ୱିୟ ଇଧାପି ନେସଂ ପୀତିୟେୱ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତୀତି ପୀତିଭକ୍ଖା। ଏତେନେୱ ନୟେନ ସୟଂପଭାଦୀନିପି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି।

ରସପଥୱିପାତୁଭାୱୱଣ୍ଣନା

୧୨୦।ଏକୋଦକୀଭୂତନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ଏକୋଦକମେୱ ଭୂତଂ। ଅନ୍ଧକାରୋତି ତମୋ। ଅନ୍ଧକାରତିମିସାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣେନ ଅନ୍ଧଭାୱକରଣଂ ବହଲତମଂ। ସମତନୀତି ପତିଟ୍ଠହି ସମନ୍ତତୋ ପତ୍ଥରି। ପୟସୋତତ୍ତସ୍ସାତି ତତ୍ତସ୍ସ ଖୀରସ୍ସ। ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନାତି ୱଣ୍ଣେନ ସମ୍ପନ୍ନା। କଣିକାରପୁପ୍ଫସଦିସୋ ହିସ୍ସା ୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନାତି ଗନ୍ଧେନ ସମ୍ପନ୍ନା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଂ ୱାୟତି। ରସସମ୍ପନ୍ନାତି ରସେନ ସମ୍ପନ୍ନା ପକ୍ଖିତ୍ତଦିବ୍ବୋଜା ୱିୟ ହୋତି। ଖୁଦ୍ଦମଧୁନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକାହି କତମଧୁଂ। ଅନେଳକନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ ମକ୍ଖିକଣ୍ଡକୱିରହିତଂ। ଲୋଲଜାତିକୋତି ଲୋଲସଭାୱୋ।

ଅତୀତାନନ୍ତରେପି କପ୍ପେ ଲୋଲୋଯେଓ। ଅଥୋତି ଅଚ୍ଛରିଯଜାତୋ ଆହ। କିମେଓିଦଂ ଭଓିସ୍ସତୀତି ଓଣ୍ଡୋପିସ୍ସା ମନାପୋ ଗନ୍ଧୋପି, ରସୋ ପନସ୍ସା କୀଦିସୋ ଭଓିସ୍ସତୀତି ଅହୋ। ଯୋ ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନଲୋଭୋ, ସୋ ରସପଥଓିଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ସାଯି, ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଗହେତ୍ୱା ଜିଓ୍ହଗ୍ଗେ ଠପେସି।

ଅଚ୍ଛାଦେସୀତି ଜିଓ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତମତ୍ତା ସତ୍ତ ରସହରଣୀସହସ୍ସାନି ଫରିତ୍ୱା ମନାପା ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତଣ୍ହା ଚସ୍ସ ଓକ୍କମୀତି ତତ୍ଥ ଚସ୍ସ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାଦିପାତୁଭାଓଓଣ୍ଣନା

୧୨୧।ଆଲୁପ୍ପକାରକଂ ଉପକ୍କମିଂସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ଆଲୋପଂ କତ୍ୱା ପିଣ୍ଡେ ପିଣ୍ଡେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାତି ଚନ୍ଦିମା ଚ ସୂରିଯୋ ଚ। ପାତୁରହେସୁନ୍ତି ପାତୁଭଓିଂସୁ।

କୋ ପନ ତେସଂ ପଠମଂ ପାତୁଭଓି, କୋ କସ୍ମିଂ ଓସତି, କସ୍ସ କିଂ ପମାଣଂ, କୋ ଉପରି, କୋ ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛତି, କତି ନେସଂ ଓୀଥିଯୋ, କଥଂ ଚରନ୍ତି, କିତ୍ତକେ ଠାନେ ଆଲୋକଂ କରୋନ୍ତୀତି? ଉଭୋ ଏକତୋ ପାତୁଭଓନ୍ତି। ସୂରିଯୋ ପଠମତରଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ତେସଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ ସଯଂପଭାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି। ତେ ଭୀତତସିତା ''ଭଦ୍ଦକଂ ଓତସ୍ସ ସଚେ ଆଲୋକୋ ପାତୁଭଓେଯ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତଯିଂସୁ। ତତୋ ମହାଜନସ୍ସ ସୂରଭାଓଂ ଜନଯମାନଂ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ଉଟ୍ଠହି। ତେନେଓସ୍ସ ସୂରିଯୋତି ନାମଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ ଦିଓସଂ ଆଲୋକଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ପୁନ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି। ତେ ''ଭଦ୍ଦକଂ ଓତସ୍ସ ସଚେ ଅଞ୍ଞୋ ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତଯିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଛନ୍ଦଂ ଞତ୍ୱାଓ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଟ୍ଠହି। ତେନେଓସ୍ସ ଚନ୍ଦୋତି ନାମଂ ଅହୋସି।

ତେସୁ ଚନ୍ଦୋ ଅନ୍ତୋମଣିଓିମାନେ ଓସତି। ତଂ ବହି ରଜତେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ । ଉଭଯମ୍ପି ସୀତଲମେଓ ଅହୋସି। ସୂରିଯୋ ଅନ୍ତୋକନକଓିମାନେ ଓସତି। ତଂ ବାହିରଂ ଫଲିକପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଭଯମ୍ପି ଉଣ୍ହମେଓ।

ପମାଣତୋ ଚନ୍ଦୋ ଉଜୁକଂ ଏକୂନପଞ୍ଞାସଯୋଜନୋ। ପରିମଣ୍ଡଲତୋ ତୀହି ଯୋଜନେହି ଊନଦିଯଡ୍ଢସତଯୋଜନୋ। ସୂରିଯୋ ଉଜୁକଂ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନୋ, ପରିମଣ୍ଡଲତୋ ଦିଯଡ୍ଢସତଯୋଜନୋ।

ଚନ୍ଦୋ ହେଟ୍ଠା, ସୂରିଯୋ ଉପରି, ଅନ୍ତରା ନେସଂ ଯୋଜନଂ ହୋତି। ଚନ୍ଦସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମନ୍ତତୋ ସୂରିଯସ୍ସ ଉପରିମନ୍ତତୋ ଯୋଜନସତଂ ହୋତି।

ଚନ୍ଦୋ ଉଜୁକଂ ସଣିକଂ ଗଚ୍ଛତି, ତିରିଯଂ ସୀଘଂ। ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ନକ୍ଖତ୍ତତାରକା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚନ୍ଦୋ ଧେନୁ ଓିଯ ଓଚ୍ଛଂ ତଂ ତଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମତି। ନକ୍ଖତ୍ତାନି ପନ ଅତ୍ତନୋ ଠାନଂ ନ ଓିଜହନ୍ତି। ସୂରିଯସ୍ସ ଉଜୁକଂ ଗମନଂ ସୀଘଂ, ତିରିଯଂ ଗମନଂ ଦନ୍ଧଂ। ସୋ କାଳପକ୍ଖୋପୋସଥତୋ ପାଟିପଦଦିଓସେ ଯୋଜନାନଂ ସତସହସ୍ସଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ଚନ୍ଦୋ ଲେଖା ଓିଯ ପଞ୍ଞାଯତି। ପକ୍ଖସ୍ସ ଦୁତିଯାଯ ସତସହସ୍ସନ୍ତି ଏଓଂ ଯାଓ ଉପୋସଥଦିଓସା ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ଚନ୍ଦୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଓଡ୍ଢିତ୍ୱା ଉପୋସଥଦିଓସେ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି। ପୁନ ପାଟିପଦଦିଓସେ ଯୋଜନାନଂ ସତସହସ୍ସଂ ଧାଓିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ଦୁତିଯାଯ ସତସହସ୍ସନ୍ତି ଏଓଂ ଯାଓ ଉପୋସଥଦିଓସା ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ ଧାଓିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ଅଥ ଚନ୍ଦୋ ଅନୁକ୍କମେନ ହାଯିତ୍ୱା ଉପୋସଥଦିଓସେ ସବ୍ବସୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ଚନ୍ଦଂ ହେଟ୍ଠା କତ୍ୱା ସୂରିଯୋ ଉପରି ହୋତି। ମହତିଯା ପାତିଯା ଖୁଦ୍ଦକଭାଜନଂ ଓିଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ପିଧୀଯତି। ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଗେହଚ୍ଛାଯା ଓିଯ ଚନ୍ଦସ୍ସ ଛାଯା ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ସୋ ଛାଯାଯ ଅପଞ୍ଞାଯମାନାଯ ଦୂରେ ଠିତାନଂ ଦିଓା ପଦୀପୋ ଓିଯ ସଯମ୍ପି ନ ପଞ୍ଞାଯତି।

କତି ନେସଂ ଓୀଥିଯୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଜଓୀଥି, ନାଗଓୀଥି, ଗୋଓୀଥୀତି ତିସ୍ସୋ ଓୀଥିଯୋ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଜାନଂ ଉଦକଂ ପଟିକୂଲଂ ହୋତି, ହତ୍ଥିନାଗାନଂ ମନାପଂ। ଗୁନ୍ନଂ ସୀତୁଣ୍ହସମତାଯ ଫାସୁ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଂ କାଲଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ଅଜଓୀଥିଂ ଆରୁହନ୍ତି, ତଦା ଦେଓୋ ଏକବିନ୍ଦୁମ୍ପି ନ ଓସ୍ସତି। ଯଦା ନାଗଓୀଥିଂ ଆରୋହନ୍ତି, ତଦା ଭିନ୍ନଂ ଓିଯ ନଭଂ ପଗ୍ଘରତି। ଯଦା ଗୋଓୀଥିଂ ଆରୋହନ୍ତି, ତଦା ଉତୁସମତା ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ଛମାସେ ସିନେରୁତୋ ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଛମାସେ ଅନ୍ତୋ ଓିଚରନ୍ତି। ତେ ହି ଆସାଳ୍ହମାସେ ସିନେରୁସମୀପେନ ଓିଚରନ୍ତି। ତତୋ ପରେ ଦ୍ୱେ ମାସେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଓିଚରନ୍ତା ପଠମକତ୍ତିକମାସେ ମଜ୍ଝେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତୋ ଚକ୍କଓାଳାଭିମୁଖା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଯୋ ମାସେ ଚକ୍କଓାଳସମୀପେନ ଚରିତ୍ୱା ପୁନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚିତ୍ରମାସେ ମଜ୍ଝେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଦ୍ୱେ ମାସେ ସିନେରୁଭିମୁଖା ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଆସାଳ୍ହେ ସିନେରୁସମୀପେନ ଚରନ୍ତି।

କିତ୍ତକେ ଠାନେ ଆଲୋକଂ କରୋନ୍ତୀତି? ଏକପ୍ପହାରେନ ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ଆଲୋକଂ କରୋନ୍ତି। କଥଂ? ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଦୀପେ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନକାଲୋ ପୁବ୍ବଓିଦେହେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ ହୋତି, ଉତ୍ତରକୁରୂସୁ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନକାଲୋ, ଅପରଗୋଯାନେ ମଜ୍ଝିମଯାମୋ। ପୁବ୍ବଓିଦେହମ୍ହି ଉଗ୍ଗମନକାଲୋ ଉତ୍ତରକୁରୂସୁ

ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ, ଅପରଗୋଯାନେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନକାଲୋ, ଇଧ ମଜ୍ଝିମଯାମୋ। ଉତ୍ତରକୁରୂସୁ ଉଗ୍ଗମନକାଲୋ ଅପରଗୋଯାନେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ, ଇଧ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନକାଲୋ, ପୁବ୍ବୱିଦେହେ ମଜ୍ଝିମଯାମୋ। ଅପରଗୋଯାନଦୀପେ ଉଗ୍ଗମନକାଲୋ ଇଧ ମଜ୍ଝନ୍ହିକୋ, ପୁବ୍ବୱିଦେହେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନକାଲୋ, ଉତ୍ତରକୁରୂସୁ ମଜ୍ଝିମଯାମୋତି।

ନକ୍ଖତ୍ତାନିତାରକରୂପାନୀତି କତ୍ତିକାଦିନକ୍ଖତ୍ତାନି ଚେୱ ସେସତାରକରୂପାନି ଚ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେହି ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ପାତୁରହେସୁଂ। ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାତି ତତୋ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନତୋ ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ରତ୍ତି, ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ଯାୱ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନା ଦିୱାତି ଏୱଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ଅଥ ପଞ୍ଚଦସ ରତ୍ତିଯୋ ଅଦ୍ଧମାସୋ, ଦ୍ୱେ ଅଦ୍ଧମାସା ମାସୋତି ଏୱଂ ମାସଡ୍ଢମାସା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ଅଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ଉତୁ, ତଯୋ ଉତୂ ସଂୱଚ୍ଛରୋତି ଏୱଂ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ।

୧୨୨।ୱଣ୍ଣୱେୱଣ୍ଣତା ଚାତି ୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱିୱଣ୍ଣଭାୱୋ। ତେସଂ ୱଣ୍ଣାତିମାନପଚ୍ଚଯାତି ତେସଂ ୱଣ୍ଣଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନଅତିମାନପଚ୍ଚଯା। ମାନାତିମାନଜାତିକାନନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାତିମାନସଭାୱାନଂ। ରସାଯ ପଥୱିଯାତି ସମ୍ପନ୍ନରସତ୍ତା ରସାତି ଲଦ୍ଧନାମାଯ ପଥୱିଯା। ଅନୁତ୍ଥୁନିଂସୂତି ଅନୁଭାସିଂସୁ। ଅହୋ ରସନ୍ତି ଅହୋ ଅମ୍ହାକଂ ମଧୁରରସଂ ଅନ୍ତରହିତଂ। ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ଅକ୍ଖରନ୍ତି ଲୋକୁପ୍ପତ୍ତିୱଂସକଥଂ। ଅନୁସରନ୍ତୀତି ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଭୂମିପପ୍ପଟକପାତୁଭାୱାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୨୩।ଏୱମେୱ ପାତୁରହୋସୀତି ଏଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହି, ଅତ୍ତୋୱାପିଯଂ ଉଦକେ ଛିନ୍ନେ ସୁକ୍ଖକଲଲପଟଲଂ ୱିଯ ଚ ଉଟ୍ଠହି।

୧୨୪।ପଦାଲତାତି ଏକା ମଧୁରରସା ଭଦ୍ଦାଲତା। କଲମ୍ବୁକାତି ନାଳିକା। ଅହୁ ୱତ ନୋତି ମଧୁରରସା ୱତ ନୋ ପଦାଲତା ଅହୋସି। ଅହାଯି ୱତ ନୋତି ସା ନୋ ଏତରହି ଅନ୍ତରହିତାତି।

୧୨୫।ଅକଟ୍ଠପାକୋତି ଅକଟ୍ଠେଯେୱ ଭୂମିଭାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଅକଣୋତି ନିକ୍କୁଣ୍ଡକୋ। ଅଥୁସୋତି ନିତ୍ଥୁସୋ। ସୁଗନ୍ଧୋତି ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଂ ୱାଯତି। ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲୋତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ପଣ୍ଡରଂ ତଣ୍ଡୁଲମେୱ ଫଲତି। ପକ୍କଂ ପଟିୱିରୂଳ୍ହନ୍ତି ସାଯଂ ଗହିତଟ୍ଠାନଂ ପାତୋ ପକ୍କଂ ହୋତି, ପୁନ ୱିରୂଳ୍ହଂ ପଟିପାକତିକମେୱ ଗହିତଟ୍ଠାନଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ନାପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅଲାଯିତଂ ହୁତ୍ୱା ଅନୂନମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି।

ଇତ୍ଥିପୁରିସଲିଙ୍ଗାଦିପାତୁଭାୱୱଣ୍ଣନା

୧୨୬।ଇତ୍ଥିଯା ଚାତି ଯା ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସକାଲେ ଇତ୍ଥୀ, ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁଭୱତି, ପୁବ୍ବେ ପୁରିସସ୍ସ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ। ମାତୁଗାମୋ ନାମ ହି ପୁରିସତ୍ତଭାୱଂ ଲଭନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପୁରିସତ୍ତୂପଚ୍ଚଯେ ଧମ୍ମେ ପୂରେତ୍ୱା ଲଭତି। ପୁରିସୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଭାୱଂ ଲଭନ୍ତୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଭତି। ତଦା ପନ ପକତିଯା ମାତୁଗାମସ୍ସ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ, ପୁରିସସ୍ସ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁରହୋସି। ଉପନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଉପନିଜ୍ଝାଯନ୍ତାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ। ପରିଳାହୋତି ରାଗପରିଳାହୋ। ସେଟ୍ଠିନ୍ତି ଛାରିକଂ। ନିବ୍ବୁଯ୍ହମାନାଯାତି ନିଯ୍ୟମାନାଯ।

୧୨୭।ଅଧମ୍ମସମ୍ମତନ୍ତି ତଂ ପଂସୁଖିପନାଦି ଅଧମ୍ମୋତି ସମ୍ମତଂ। ତଦେତରହି ଧମ୍ମସମ୍ମତନ୍ତି ତଂ ଇଦାନି ଧମ୍ମୋତି ସମ୍ମତଂ, ଧମ୍ମୋତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ତଥା ହି ଏକଚ୍ଚେସୁ ଜାନପଦେସୁ କଲହଂ କୁରୁମାନା ଇତ୍ଥିଯୋ "ତ୍ୱଂ କସ୍ମା କଥେସି? ଯା ଗୋମଯପିଣ୍ଡମତ୍ତମ୍ପି ନାଲତ୍ଥା"ତି ୱଦନ୍ତି। ପାତବ୍ୟତନ୍ତି ସେୱିତବ୍ବତଂ। ସନ୍ନିଧିକାରକନ୍ତି ସନ୍ନିଧିଂ କତ୍ୱା। ଅପଦାନଂ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥାତି ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଊନମେୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସଣ୍ଡସଣ୍ଡାତି ଏକେକସ୍ମିଂ ଠାନେ କଲାପବନ୍ଧା ୱିଯ ଗୁମ୍ବଗୁମ୍ବା ହୁତ୍ୱା।

୧୨୮।ମରିଯାଦଂଠପେଯ୍ୟାମାତି ସୀମଂ ଠପେଯ୍ୟାମ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ହି ନାମ। ପାଣିନା ପହରିଂସୂତି ତଯୋ ୱାରେ ୱଚନଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପାଣିନା ପହରିଂସୁ। ତଦଗ୍ଗେ ଖୋତି ତଂ ଅଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା।

ମହାସମ୍ମତରାଜୱଣ୍ଣନା

୧୩୦।ଖୀଯିତବ୍ବଂ ଖୀଯେଯ୍ୟାତି ପକାସେତବ୍ବଂ ପକାସେଯ୍ୟ ଖିପିତବ୍ବଂ ଖିପେଯ୍ୟ, ହାରେତବ୍ବଂ ହାରେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯୋ ନେସଂ ସତ୍ତୋତି ଯୋ ତେସଂ ସତ୍ତୋ। କୋ ପନ ସୋତି? ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ସାଲୀନଂ ଭାଗଂ ଅନୁପଦସ୍ସାମାତି ମଯଂ ଏକେକସ୍ସ ଖେତ୍ତତୋ ଅମ୍ବଣମ୍ବଣଂ ଆହରିତ୍ୱା

ତୁମ୍ହଂ ସାଲିଭାଗଂ ଦସ୍ସାମ, ତଯା କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ନ କାତବ୍ବଂ, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠାତି।

୧୩୧।ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଖତ୍ତିଯୋ ଖତ୍ତିଯୋତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଂ ଅକ୍ଖରନ୍ତି ନ କେୱଲଂ ଅକ୍ଖରମେୱ, ତେ ପନସ୍ସ ଖେତ୍ତସାମିନୋ ତୀହି ସଙ୍ଖେହି ଅଭିସେକମ୍ପି ଅକଂସୁ। ରଞ୍ଜେତୀତି ସୁଖେତି ପିନେତି। ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେନାତି ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଞାତେନ, ଅଗ୍ଗେ ୱା ଞାତେନ ଲୋକୁପ୍ପତ୍ତିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସୀତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଲାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୩୨।ୱୀତଙ୍ଗାରାୱୀତଧୂମାତି ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିତଭତ୍ତଭାୱତୋ ୱିଗତଧୂମଙ୍ଗାରା। ପନ୍ନମୁସଲାତି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପଚିତବ୍ବାଭାୱତୋ ପତିତମୁସଲା। ଘାସମେସମାନାତି ଭିକ୍ଖାଚରିଯୱସେନ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ପରିଯେସନ୍ତା। ତମେନଂ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱାତି ତେ ଏତେ ମନୁସ୍ସା ପସ୍ସିତ୍ୱା। ଅନଭିସମ୍ଭୁଣମାନାତି ଅସହମାନା ଅସକ୍କୋନ୍ତା। ଗନ୍ଥେ କରୋନ୍ତାତି ତଯୋ ୱେଦେ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତା ଚେୱ ୱାଚେନ୍ତା ଚ। ଅଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱସନ୍ତି, ‘‘ଅଚ୍ଛେନ୍ତୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଏସେୱତ୍ଥୋ। ହୀନସମ୍ମତନ୍ତି ‘‘ମନ୍ତେ ଧାରେନ୍ତି ମନ୍ତେ ୱାଚେନ୍ତୀ’’ତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଇଦଂ ତେନ ସମଯେନ ହୀନସମ୍ମତଂ। ତଦେତରହି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତନ୍ତି ତଂ ଇଦାନି ‘‘ଏତ୍ତକେ ମନ୍ତେ ଧାରେନ୍ତି ଏତ୍ତକେ ମନ୍ତେ ୱାଚେନ୍ତୀ’’ତି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତଂ ଜାତଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଲସ୍ସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣସ୍ସ।

୧୩୩।ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯାତି ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା। ୱିସୁକମ୍ମନ୍ତେପଯୋଜେସୁନ୍ତି ଗୋରକ୍ଖ ୱାଣିଜକମ୍ମାଦିକେ ୱିସ୍ସୁତେ ଉଗ୍ଗତେ କମ୍ମନ୍ତେ ପଯୋଜେସୁଂ।

୧୩୪।ସୁଦ୍ଦା ସୁଦ୍ଦାତି ତେନ ଲୁଦ୍ଦାଚାରକମ୍ମଖୁଦ୍ଦାଚାରକମ୍ମୁନା ସୁଦ୍ଦଂ ସୁଦ୍ଦଂ ଲହୁଂ ଲହୁଂ କୁଚ୍ଛିତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱିନସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହୁ ଖୋତି ହୋତି ଖୋ।

୧୩୫।ସକଂଧମ୍ମଂ ଗରହମାନୋତି ନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପନମତ୍ତେନ ସୁଜ୍ଝିତୁଂ ସକ୍କାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଖତ୍ତିଯଧମ୍ମଂ ନିନ୍ଦମାନୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ‘‘ଇମେହି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ଚତୂହି ମଣ୍ଡଲେହୀ’’ତି ଇମିନା ଇମଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ସମଣମଣ୍ଡଲଂ ନାମ ୱିସୁଂ ନତ୍ଥି, ଯସ୍ମା ପନ ନ ସକ୍କା ଜାତିଯା ସୁଜ୍ଝିତୁଂ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯା ୱିସୁଦ୍ଧି ହୋତି। ତସ୍ମା ଇମେହି ଚତୂହି ମଣ୍ଡଲେହି ସମଣମଣ୍ଡଲସ୍ସ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି। ଇମାନି ମଣ୍ଡଲାନି ସମଣମଣ୍ଡଲଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତି, ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତାନି ଚ ଧମ୍ମେନେୱ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତି, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ। ସମଣମଣ୍ଡଲଞ୍ହି ଆଗମ୍ମ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧିଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି।

ଦୁଚ୍ଚରିତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୩୬। ଇଦାନି ଯଥାଜାତିଯା ନ ସକ୍କା ସୁଜ୍ଝିତୁଂ, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତମତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଖତ୍ତିଯୋପି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠାତି ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନହେତୂତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ସମାଦିନ୍ନକମ୍ମହେତୁ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସ୍ସ ୱା ସମାଦାନହେତୁ।

୧୩୭।ଦ୍ୱଯକାରୀତି କାଲେନ କୁସଲଂ କରୋତି, କାଲେନ ଅକୁସଲନ୍ତି ଏୱଂ ଉଭଯକାରୀ। ସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ହୋତୀତି ଏକକ୍ଖଣେ ଉଭଯୱିପାକଦାନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯେନ ପନ ଅକୁସଲଂ ବହୁଂ କତଂ ହୋତି, କୁସଲଂ ମନ୍ଦଂ, ସୋ ତଂ କୁସଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅଥ ନଂ ଅକୁସଲକମ୍ମଂ କାଣମ୍ପି କରୋତି ଖୁଜ୍ଜମ୍ପି ପୀଠସପ୍ପିମ୍ପି। ସୋ ରଜ୍ଜସ୍ସ ୱା ଅନରହୋ ହୋତି, ଅଭିସିତ୍ତକାଲେ ୱା ଏୱଂଭୂତୋ ଭୋଗେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅପରସ୍ସ ମରଣକାଲେ ଦ୍ୱେ ବଲୱମଲ୍ଲା ୱିଯ ତେ ଦ୍ୱେପି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେସୁ ଅକୁସଲଂ ବଲୱତରଂ ହୋତି, ତଂ କୁସଲଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପେତି। କୁସଲକମ୍ମମ୍ପି ପୱତ୍ତିୱେଦନୀଯଂ ହୋତି। ତମେନଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ୱା କରୋନ୍ତି ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସଂ ୱା ମଙ୍ଗଲୋସଭଂ ୱା। ସୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି । ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ହୋତୀ’’ତି।

ବୋଧିପକ୍ଖିଯଭାୱନାୱଣ୍ଣନା

୧୩୮।ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନନ୍ତି ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତି ଆଦିକୋଟ୍ଠାସୱସେନ ସତ୍ତନ୍ନଂ, ପଟିପାଟିଯା ପନ ସତ୍ତତିଂସାଯ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ । ଭାୱନମନ୍ୱାଯାତି ଭାୱନଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା, ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିନିବ୍ବାଯତୀତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଇତି ଭଗୱା ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ପଟିୱିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚଂ ଖୀଣାସୱମେୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସେଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

୧୪୦। ଇଦାନି ତମେଓଣ୍ଣଂ ଲୋକସମ୍ମତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋପି ଓଚନଦସ୍ସନାନୁସାରେନ ଦଲ୍ହଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମେସଞ୍ଚି ଓାସେଟ୍ଠ ଚତୁନ୍ନଂ ଓଣ୍ଣାନନ୍ତିଆଦିମାହ। ''ବ୍ରହ୍ମୁନାପେସା''ତିଆଦି ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ ଓିତ୍ଥାରିତଂ। ଇତି ଭଗଓା ଏତ୍ତକେନ ଇମିନା କଥାମଗ୍ଗେନ ସେଟ୍ଠଚ୍ଛେଦକଓାଦମେଓ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଓିନିଓତ୍ତେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଅତ୍ତମନା ଓାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜାତି ଓାସେଟ୍ଠଭାରଦ୍ୱାଜ ସାମଣେରାପି ହି ସକମନା ତୁଟ୍ଠମନା ''ସାଧୁ, ସାଧୂ''ତି ଭଗଓତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିଂସୁ। ଇଦମେଓ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜନ୍ତା ଅନୁମଜ୍ଜନ୍ତା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୂତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଓିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅଗ୍ଗଞ୍ଞସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସମ୍ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ସାରିପୁତ୍ତସୀହନାଦୱଣ୍ଣନା

୧୪୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସମ୍ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ନାଳନ୍ଦାଯନ୍ତି ନାଳନ୍ଦାତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ, ତଂ ନଗରଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା। ପାୱାରିକମ୍ବୱନେତି ଦୁସ୍ସପାୱାରିକସେଟ୍ଠିନୋ ଅମ୍ବୱନେ। ତଂ କିର ତସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅହୋସି। ସୋ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତି ପସନ୍ନୋ ତସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ କୁଟିଲେଣମଣ୍ଡପାଦିପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ କତ୍ୱା ନିଯ୍ୟାତେସି। ସୋ ୱିହାରୋ ଜୀୱକମ୍ବୱନଂ ୱିଯ ‘‘ପାୱାରିକମ୍ବୱନ’’ନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ, ତସ୍ମିଂ ପାୱାରିକମ୍ବୱନେ ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୀ’’ତି। କସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱୋଚ? ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନସୋମନସ୍ସପୱେଦନତ୍ଥଂ।

ତତ୍ରାଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଥେରୋ କିର ତଂଦିୱସଂ କାଲସ୍ସେୱ ସରୀରପ୍ପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ସୁନିୱତ୍ଥନିୱାସନୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ପାସାଦିକେହି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀହି ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପସାଦଂ ଆୱହନ୍ତୋ ନାଳନ୍ଦୱାସୀନଂ ହିତସୁଖମନୁବ୍ରୂହଯନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକନ୍ତେୱାସିକେସୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଟିକ୍କନ୍ତେସୁ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକତୁମ୍ବତୋ ଉଦକେନ ହତ୍ଥପାଦେ ସୀତଲେ କତ୍ୱା ତିସନ୍ଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜି।

ସୋ ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲୱସେନ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତୁମାରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ସୀଲଂ ଆପାଥମାଗତଂ। ତତୋ ପଟିପାଟିଯାୱ ସମାଧି ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ମନୋମଯିଦ୍ଧିଞାଣଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣଂ ଦିବ୍ବସୋତଞାଣଂ ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ…ପେ… ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକସ୍ସ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟସ୍ସ ଉପରି ଅନୋମଦସ୍ସୀବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାଦମୂଲେ କତଂ ଅଭିନୀହାରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଯାୱ ନିସିନ୍ନପଲ୍ଲଙ୍କା ଗୁଣା ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ।

ଏୱଂ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରମାନୋ ଗୁଣାନଂ ପମାଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱା ଦଟ୍ଠୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମଯ୍ହଂ ତାୱ ପଦେସଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ସାୱକସ୍ସ ଗୁଣାନଂ ପମାଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱା ନତ୍ଥି। ଅହଂ ପନ ଯଂ ସତ୍ଥାରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତୋ, କୀଦିସା ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ଗୁଣା’’ତି ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ସୋ ଭଗୱତୋ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ, ସମାଧିଂ ପଞ୍ଞଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ନିସ୍ସାଯ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ନିସ୍ସାଯ, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତୁଯୋନିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱଂସେ ନିସ୍ସାଯ ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତୁମାରଦ୍ଧୋ।

ତଥା ପଞ୍ଚ ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂସମ୍ମାସମାଧିଂ, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ, ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନି, ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନିଯା ପଞ୍ଞା, ଛ ସାରଣୀଯେ ଧମ୍ମେ, ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି, ଛ ଗାରୱେ, ଛ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ, ଛ ସତତୱିହାରେ, ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନି, ଛ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ପଞ୍ଞା, ଛ ଅଭିଞ୍ଞା, ଛ ଅସାଧାରଣଞାଣାନି, ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯେ ଧମ୍ମେ, ସତ୍ତ ଅରିଯଧନାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ, ସତ୍ତ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ, ସତ୍ତ ନିଜ୍ଜରୱତ୍ଥୂନି, ସତ୍ତ ପଞ୍ଞା, ସତ୍ତ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲେ, ସତ୍ତ ଖୀଣାସୱବଲାନି, ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭହେତୂ, ଅଟ୍ଠ ସମ୍ମତ୍ତାନି, ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମାତିକ୍କମେ, ଅଟ୍ଠ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନି, ଅଟ୍ଠ ଅକ୍ଖଣଦେସନା, ଅଟ୍ଠ ମହାପୁରିସୱିତକ୍କେ, ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ, ନୱ ଯୋନିସୋମନସିକାରମୂଲକେ ଧମ୍ମେ, ନୱ ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗାନି, ନୱ ସତ୍ତାୱାସଦେସନା, ନୱ ଆଘାତପ୍ପଟିୱିନଯେ, ନୱ ପଞ୍ଞା, ନୱ ନାନତ୍ତାନି, ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରେ, ଦସ ନାଥକରଣେ ଧମ୍ମେ, ଦସ କସିଣାଯତନାନି, ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥେ, ଦସ ତଥାଗତବଲାନି, ଦସ ସମ୍ମତ୍ତାନି, ଦସ ଅରିଯୱାସେ, ଦସ ଅସେକ୍ଖଧମ୍ମେ, ଏକାଦସ ମେତ୍ତାନିସଂସେ, ଦ୍ୱାଦସ ଧମ୍ମଚକ୍କାକାରେ, ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗଗୁଣେ , ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି, ପଞ୍ଚଦସ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନିଯେ ଧମ୍ମେ, ସୋଳସୱିଧଂ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ, ଅଟ୍ଠାରସ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମେ, ଏକୂନୱୀସତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣାନି, ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ଞାଣୱତ୍ଥୂନି, ପରୋପଣ୍ଣାସ କୁସଲଧମ୍ମେ, ସତ୍ତସତ୍ତତି ଞାଣୱତ୍ଥୂନି, ଚତୁୱୀସତିକୋଟିସତସହସ୍ସସମାପତ୍ତିସଞ୍ଚରମହାୱଜିରଞାଣଂ ନିସ୍ସାଯ ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ

ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ଆରଭି।

ତସ୍ମିଂୟେୱ ଚ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋୟେୱ ଉପରି ‘‘ଅପରଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟ’’ନ୍ତି ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି ସୋଳସ ଅପରମ୍ପରିୟଧମ୍ମା, ତେପି ନିସ୍ସାୟ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ଆରଭି। ସୋ ‘‘କୁସଲପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ଅନୁତ୍ତରୋ ମୟ୍ହଂ ସତ୍ଥା, ଆୟତନପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିୟଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଆଦେସନାୱିଧାସୁ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତିୟଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପଧାନେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପଟିପଦାସୁ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଭସ୍ସସମାଚାରେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପୁରିସସୀଲସମାଚାରେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଅନୁସାସନୀୱିଧାସୁ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପରପୁଗ୍ଗଲୱିମୁତ୍ତିଞାଣେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ସସ୍ସତୱାଦେସୁ ଅନୁତ୍ତରୋ, ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ ଅନୁତ୍ତରୋ’’ତି ଏୱଂ ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଗୁଣାନଂ ନେୱ ଅନ୍ତଂ, ନ ପମାଣଂ ପସ୍ସି। ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋପି ତାୱ ଗୁଣାନଂ ଅନ୍ତଂ ୱା ପମାଣଂ ୱା ନାଦ୍ଦସ, ଭଗୱତୋ ଗୁଣାନଂ କିଂ ପସ୍ସିସ୍ସତି? ୟସ୍ସ ୟସ୍ସ ହି ପଞ୍ଞା ମହତୀ ଞାଣଂ ୱିସଦଂ, ସୋ ସୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି। ଲୋକିୟମହାଜନୋ ଉକ୍କାସିତ୍ୱାପି ଖିପିତ୍ୱାପି ‘‘ନମୋ ବୁଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପନିସ୍ସୟେ ଠତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତି। ସବ୍ବଲୋକିୟମହାଜନତୋ ଏକୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି। ସୋତାପନ୍ନାନଂ ସତତୋପି ସହସ୍ସତୋପି ଏକୋ ସକଦାଗାମୀ। ସକଦାଗାମୀନଂ ସତତୋପି ସହସ୍ସତୋପି ଏକୋ ଅନାଗାମୀ। ଅନାଗାମୀନଂ ସତତୋପି ସହସ୍ସତୋପି ଏକୋ ଅରହା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି। ଅୱସେସଅରହନ୍ତେହି ଅସୀତି ମହାଥେରା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହନ୍ତି। ଅସୀତିମହାଥେରେହି ଚତ୍ତାରୋ ମହାଥେରା। ଚତୂହି ମହାଥେରେହି ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା। ତେସୁପି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରତୋପି ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି। ସଚେ ପନ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭେ ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣେନ ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଂ ପହରିୟମାନା ନିସିନ୍ନା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟୁଂ, ତେହି ସବ୍ବେହିପି ଏକୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋୱ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି।

ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ମହାଜନୋ ‘‘ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଉତ୍ତାନୋ’’ତି ଜାନନତ୍ଥଂ ୟୋତ୍ତାନି ୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ, ତତ୍ଥ କୋଚି ବ୍ୟାମପ୍ପମାଣଂ ୟୋତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ, କୋଚି ଦ୍ୱେ ବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ଦସବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ୱୀସତିବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ତିଂସବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ଚତ୍ତାଲୀସବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ପଞ୍ଞାସବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ସତବ୍ୟାମଂ, କୋଚି ସହସ୍ସବ୍ୟାମଂ , କୋଚି ଚତୁରାସୀତିବ୍ୟାମସହସ୍ସଂ। ତେ ନାୱଂ ଆରୁୟ୍ହ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଉଗ୍ଗତପବ୍ବତାଦିମ୍ହି ୱା ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୟୋତ୍ତଂ ଓତାରେୟ୍ୟୁଂ, ତେସୁ ୟସ୍ସ ୟୋତ୍ତଂ ବ୍ୟାମମତ୍ତଂ, ସୋ ବ୍ୟାମମତ୍ତଟ୍ଠାନେୟେୱ ଉଦକଂ ଜାନାତି...ପେ... ୟସ୍ସ ଚତୁରାସୀତିବ୍ୟାମସହସ୍ସଂ, ସୋ ଚତୁରାସୀତିବ୍ୟାମସହସ୍ସଟ୍ଠାନେୟେୱ ଉଦକଂ ଜାନାତି। ପରତୋ ଉଦକଂ ଏତ୍ତକନ୍ତି ନ ଜାନାତି। ମହାସମୁଦ୍ଦେ ପନ ନ ତତ୍ତକଂୟେୱ ଉଦକଂ, ଅଥ ଖୋ ଅନନ୍ତମପରିମାଣଂ। ଚତୁରାସୀତିୟୋଜନସହସ୍ସଂ ଗମ୍ଭୀରୋ ହି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ, ଏୱମେୱ ଏକବ୍ୟାମୟୋତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନୱବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଲୋକିୟମହାଜନେନ ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା ୱେଦିତବ୍ବା। ଦସବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ଦସବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ସୋତାପନ୍ନେନ ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ୱୀସତିବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ୱୀସତିବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ସକଦାଗାମିନା ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ତିଂସବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ତିଂସବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଅନାଗାମିନା ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ଚତ୍ତାଲୀସବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ଚତ୍ତାଲୀସବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଅରହତା ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ପଞ୍ଞାସବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ପଞ୍ଞାସବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଅସୀତିମହାଥେରେହି ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ସତବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ସତବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଚତୂହି ମହାଥେରେହି ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ସହସ୍ସବ୍ୟାମୟୋତ୍ତେନ ସହସ୍ସବ୍ୟାମଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନ ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ଚତୁରାସୀତିବ୍ୟାମସହସ୍ସୟୋତ୍ତେନ ଚତୁରାସୀତିବ୍ୟାମସହସ୍ସଟ୍ଠାନେ ଞାତୋଦକଂ ୱିୟ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣା। ତତ୍ଥ ୟଥା ସୋ ପୁରିସୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ନାମ ନ ଏତ୍ତକଂୟେୱ, ଅନନ୍ତମପରିମାଣନ୍ତି ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମନ୍ୱୟେନ ଅନ୍ୱୟବୁଦ୍ଧିୟା ଅନୁମାନେନ ନୟଗ୍ଗାହେନ ସାୱକପାରମୀଞାଣେ ଠତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ଅନନ୍ତା ଅପରିମାଣା’’ତି ସଦ୍ଦହି।

ଥେରେନ ହି ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣେହି ଧମ୍ମନ୍ୱୟେନ ଗହେତବ୍ବବୁଦ୍ଧଗୁଣାୟେୱ ବହୁତରା। ୟଥା କଥଂ ୱିୟ? ୟଥା ଇତୋ ନୱ ଇତୋ ନୱାତି ଅଟ୍ଠାରସ ୟୋଜନାନି ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ଚନ୍ଦଭାଗାୟ ମହାନଦିୟା ପୁରିସୋ ସୂଚିପାସେନ ଉଦକଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ସୂଚିପାସେନ ଗହିତୋଦକତୋ ଅଗ୍ଗହିତମେୱ ବହୁ ହୋତି। ୟଥା ୱା ପନ ପୁରିସୋ ମହାପଥୱିତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିୟା ପଂସୁଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଅଙ୍ଗୁଲିୟା ଗହିତପଂସୁତୋ ଅୱସେସପଂସୁୟେୱ ବହୁ ହୋତି। ୟଥା ୱା ପନ ପୁରିସୋ ମହାସମୁଦ୍ଦାଭିମୁଖଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ କରେୟ୍ୟ, ଅଙ୍ଗୁଲିଅଭିମୁଖୋଦକତୋ ଅୱସେସଂ ଉଦକଂୟେୱ ବହୁ ହୋତି। ୟଥା ଚ ପୁରିସୋ ଆକାସାଭିମୁଖଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ କରେୟ୍ୟ, ଅଙ୍ଗୁଲିଅଭିମୁଖଆକାସତୋ ସେସଆକାସପ୍ପଦେସୋୱ ବହୁ ହୋତି। ଏୱଂ ଥେରେନ ଦିଟ୍ଠବୁଦ୍ଧଗୁଣେହି ଅଦିଟ୍ଠା ଗୁଣାୱ ବହୂତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ବୁଦ୍ଧୋପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଣେୟ୍ୟ ୱଣ୍ଣଂ,

କପ୍ପମ୍ପି ଚେ ଅଞ୍ଞମଭାସମାନୋ;

ଖୀୟେଥ କପ୍ପୋ ଚିରଦୀଘମନ୍ତରେ,

ୱଣ୍ଣୋ ନ ଖୀୟେଥ ତଥାଗତସ୍ସା’’ତି।

ଏୱଂ ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସତ୍ଥୁ ଚ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଯମକମହାନଦୀମହୋଘୋ ୱିୟ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଅୱତ୍ଥରମାନଂ ୱାତୋ ୱିୟ ଭସ୍ତଂ, ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗତୌଦକଂ ୱିୟ ମହାରହଦଂ ସକଲସରୀରଂ ପୂରେତି। ତତୋ ଥେରସ୍ସ ‘‘ସୁପଚ୍ଛିତା ୱତ ମେ ପଚ୍ଚନା, ସୁଲଦ୍ଧା ମେ ପଚ୍ଚଜ୍ଜା, ୟ୍ୱାହଂ ଏୱଂୱିଧସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚଜିତୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ବଲୱତରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଅଥ ଥେରୋ ‘‘କସ୍ସାହଂ ଇମଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା ମମ ଇମଂ ପସାଦଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଅହଂ ଇମଂ ସୋମନସ୍ସଂ ସତ୍ଥୁନୋୟେୱ ପୱେଦେୟ୍ୟାମି, ସତ୍ଥାୱ ମେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ସୋ ହି ତିଟ୍ଠତୁ ମମ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ, ମାଦିସସ୍ସ ସମଣସତସ୍ସ ୱା ସମଣସହସ୍ସସ୍ସ ୱା ସମଣସତସହସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍କେସଂ ମନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଅଟ୍ଠାରସ ୟୋଜନାନି ଅୱତ୍ଥରମାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଚନ୍ଦଭାଗମହାନଦିଂ କୁସୁମ୍ଭା ୱା କନ୍ଦରା ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ମହାସମୁଦ୍ଦୋୱ ତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ହି ତିଟ୍ଠତୁ ଚନ୍ଦଭାଗା, ଏୱରୂପାନଂ ନଦୀନଂ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ସତସହସ୍ସମ୍ପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ନ ଚସ୍ସ ତେନ ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାୟତି, ଏୱମେୱ ସତ୍ଥା ମାଦିସସ୍ସ ସମଣସତସ୍ସ ସମଣସହସ୍ସସ୍ସ ସମଣସତସହସ୍ସସ୍ସ ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍କେସଂ ମନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ସେସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟୋ ଚନ୍ଦଭାଗଂ କୁସୁମ୍ଭକନ୍ଦରା ୱିୟ ମମ ସୋମନସ୍ସଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି । ହନ୍ଦାହଂ ମମ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ସତ୍ଥୁନୋୱ ଆରୋଚେମୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଆଦାୟ ସାୟନ୍ହସମୟେ ପୁପ୍ଫାନଂ ୱଣ୍ଟତୋ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଗ୍ଘରଣକାଲେ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏୱଂପସନ୍ନୋତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଧୋ, ଏୱଂ ସଦ୍ଦହାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋତି ଭିୟ୍ୟତରୋ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ, ଭିୟ୍ୟତରାଭିଞ୍ଞୋ ୱା, ଉତ୍ତରିତରଞ୍ଞାଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ବୋଧିୟନ୍ତି ସଙ୍ଗଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେ ୱା, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ ହି ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ନିପ୍ପଦେସା ଗହିତା ହୋନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ହି ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ ସାୱକପାରମୀଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଲଭନ୍ତି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ। ବୁଦ୍ଧା ସଙ୍ଗଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚେୱ ସକଲେ ଚ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ। ସଙ୍ଗଞ୍ଚି ନେସଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ ଇଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଂ ସମ୍ବୋଧି ନାମ ହୋତି। ତେନ ଉତ୍ତରିତରୋ ଭଗୱତା ନତ୍ଥି। ତେନାହ ‘‘ଭଗୱତା ଭିୟ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ୟଦିଦଂ ସମ୍ବୋଧିୟ’’ନ୍ତି।

୧୪୨।ଉଳାରାତି ସେଟ୍ଠା। ଅୟଞ୍ହି ଉଳାରସଦ୍ଦୋ ‘‘ଉଳାରାନି ଖାଦନୀୟାନି ଖାଦନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୬୬) ମଧୁରେ ଆଗଚ୍ଛତି। ‘‘ଉଳାରାୟ ଖଲୁ ଭୱଂ, ୱଚ୍ଛାୟନୋ , ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସାୟ ପସଂସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୨୮୦) ସେଟ୍ଠେ। ‘‘ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୩୨) ୱିପୁଲେ। ସ୍ୱାୟମିଧ ସେଟ୍ଠେ ଆଗତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଉଳାରାତି ସେଟ୍ଠା’’ତି। ଆସଭୀତି ଉସଭସ୍ସ ୱାଚାସଦିସୀ ଅଚଲା ଅସମ୍ପୱେଧୀ। ଏକଂସୋ ଗହିତୋତି ଅନୁସ୍ସୱେନ ୱା ଆଚରିୟପରମ୍ପରାୟ ୱା ଇତିକିରାୟ ୱା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ ୱା ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ୱା ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ୱା ତକ୍କହେତୁ ୱା ନୟହେତୁ ୱା ଅକଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱିୟ ଏକଂସୋ ଗହିତୋ, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନକଥାୱ କଥିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀହନାଦୋତି ସେଟ୍ଠନାଦୋ, ନେୱ ଦନ୍ଧାୟନ୍ତେନ ନ ଗଗ୍ଗରାୟନ୍ତେନ ସୀହେନ ୱିୟ ଉତ୍ତମନାଦୋ ନଦିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତେ ସାରିପୁତ୍ତାତି ଇମଂ ଦେସନଂ କସ୍ମା ଆରଭୀତି? ଅନୁୟୋଗଦାପନତ୍ଥଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀହନାଦେ ଅନୁୟୋଗଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ନିଘଂସନଂ ନକ୍ଖମତି, ଲେପେ ପତିତମକ୍କଟୋ ୱିୟ ହୋତି। ୟଥା ଧମମାନଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧଲୋହଂ ଝାୟିତ୍ୱା ଝାମଅଙ୍ଗାରୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଝାମଙ୍ଗାରୋ ୱିୟ ହୋତି । ଏକୋ ସୀହନାଦେ ଅନୁୟୋଗଂ ଦାପିୟମାନୋ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନିଘଂସନଂ ଖମତି, ଧମମାନଂ ନିଦ୍ଦୋସଜାତରୂପଂ ୱିୟ ଅଧିକତରଂ ସୋଭତି, ତାଦିସୋ ଥେରୋ। ତେନ ନଂ ଭଗୱା ‘‘ଅନୁୟୋଗକ୍ଖମୋ ଅୟ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ସୀହନାଦେ ଅନୁୟୋଗଦାପନତ୍ଥଂ ଇମମ୍ପି ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ସଙ୍କେ ତେତି ସଙ୍କେ ତେ ତୟା। ଏୱଂସୀଲାତିଆଦୀସୁ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ସୀଲାଦୀନି ପୁଚ୍ଛତି। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ମହାପଦାନେ କଥିତାୱ।

କିଂ ପନ ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ୟେ ତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତୀତା ଚ ତାୱ ନିରୁଦ୍ଧା, ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱଂ ଗତା ଦୀପସିଖା ୱିୟ ନିବ୍ବୁତା, ଏୱଂ ନିରୁଦ୍ଧେ

ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱଂ ଗତେ ତ୍ୱଂ କଥଂ ଜାନିସ୍ସସି, ଅନାଗତବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ଗୁଣା କିନ୍ତି ତଯା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଦିତାତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ। କିଂ ପନ ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅହଂ ଏତରହୀତି ଅନାଗତାପି ବୁଦ୍ଧା ଅଜାତା ଅନିବ୍ବତ୍ତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନା, ତେପି କଥଂ ତ୍ୱଂ ଜାନିସ୍ସସି? ତେସଞ୍ହି ଜାନନଂ ଅପଦେ ଆକାସେ ପଦଦସ୍ସନଂ ୱିଯ ହୋତି। ଇଦାନି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେ ୱସସି, ଏକତୋ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରସି, ଧମ୍ମଦେସନାକାଲେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ନିସୀଦସି, କିଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ଗୁଣା ଅତ୍ତନୋ ଚେତସା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଦିତା ତଯାତି ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଥେରୋ ପନ ପୁଚ୍ଛିତେ ପୁଚ୍ଛିତେ ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ପଟିକ୍ଖିପତି। ଥେରସ୍ସ ଚ ୱିଦିତମ୍ପି ଅତ୍ଥି ଅୱିଦିତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, କିଂ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଦିତଟ୍ଠାନେ ପଟିକ୍ଖେପଂ କରୋତି, ଅୱିଦିତଟ୍ଠାନେତି? ୱିଦିତଟ୍ଠାନେ ନ କରୋତି, ଅୱିଦିତଟ୍ଠାନେଯେୱ କରୋତୀତି। ଥେରୋ କିର ଅନୁଯୋଗେ ଆରଦ୍ଧେଯେୱ ଅଞ୍ଞାସି। ନ ଅଯଂ ଅନୁଯୋଗୋ ସାୱକପାରମୀଞାଣେ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେ ଅଯଂ ଅନୁଯୋଗୋତି ଅତ୍ତନୋ ସାୱକପାରମୀଞାଣେ ପଟିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା ଅୱିଦିତଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେ ପଟିକ୍ଖେପଂ କରୋତି। ତେନ ଇଦମ୍ପି ଦୀପେତି ''ଭଗୱା ମଯ୍ହଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିକାରଣଜାନନସମତ୍ଥଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ନତ୍ଥୀ''ତି।

ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ଅତୀତାଦିଭେଦେସୁ ବୁଦ୍ଧେସୁ। ଅଥ କିଞ୍ଚରହୀତି ଅଥ କସ୍ମା ଏୱଂ ଞାଣେ ଅସତି ତଯା ଏୱଂ କଥିତନ୍ତି ୱଦତି।

୧୪୩।ଧମ୍ମନ୍ୱଯୋତି ଧମ୍ମସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଞାଣସ୍ସ ଅନୁଯୋଗଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅନୁମାନଞାଣଂ ନଯଗ୍ଗାହୋ ୱିଦିତୋ। ସାୱକପାରମୀଞାଣେ ଠତ୍ୱାୱ ଇମିନାୱ ଆକାରେନ ଜାନାମି ଭଗୱାତି ୱଦତି। ଥେରସ୍ସ ହି ନଯଗ୍ଗାହୋ ଅପ୍ପମାଣୋ ଅପରିଯନ୍ତୋ। ଯଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପମାଣଂ ୱା ପରିଯନ୍ତୋ ୱା ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ନଯଗ୍ଗାହସ୍ସ। ତେନ ସୋ ''ଇମିନା ଏୱଂୱିଧୋ, ଇମିନା ଅନୁତ୍ତରୋ ସତ୍ଥା''ତି ଜାନାତି। ଥେରସ୍ସ ହି ନଯଗ୍ଗାହୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଗତିକୋ ଏୱ। ଇଦାନି ତଂ ନଯଗ୍ଗାହଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ ଉପମାଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ମଜ୍ଝିମପଦେସେ ନଗରସ୍ସ ଉଦ୍ଧାପପାକାରାଦୀନି ଥିରାନି ୱା ହୋନ୍ତୁ, ଦୁବ୍ବଲାନି ୱା, ସବ୍ବସୋ ୱା ପନ ମା ହୋନ୍ତୁ, ଚୋରାସଙ୍କା ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତିମନଗରନ୍ତି ଆହ। ଦଳ୍ହୁଦ୍ଧାପନ୍ତି ଥିରପାକାରପାଦଂ। ଦଳ୍ହପାକାରତୋରଣନ୍ତି ଥିରପାକାରଞ୍ଚେୱ ଥିରପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟଞ୍ଚ। ଏକଦ୍ୱାରନ୍ତି କସ୍ମା ଆହ? ବହୁଦ୍ୱାରେ ହି ନଗରେ ବହୂହି ପଣ୍ଡିତଦୋୱାରିକେହି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଏକଦ୍ୱାରେ ଏକୋୱ ୱଟ୍ଟତି। ଥେରସ୍ସ ଚ ପଞ୍ଞାଯ ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡିତଭାୱସ୍ସ ଓପମ୍ମତ୍ଥଂ ଏକଂଯେୱ ଦୋୱାରିକଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏକଦ୍ୱାର''ନ୍ତି ଆହ। ପଣ୍ଡିତୋତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ବ୍ୟତ୍ତୋତି ୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସଦଞାଣୋ। ମେଧାୱୀତି ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତାଯ ମେଧାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅନୁପରିଯାଯପଥନ୍ତି ଅନୁପରିଯାଯନାମକଂ ପାକାରମଗ୍ଗଂ। ପାକାରସନ୍ଧିନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଇଟ୍ଠକାନଂ ଅପଗତଟ୍ଠାନଂ। ପାକାରୱିୱରନ୍ତି ପାକାରସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ।

ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେତି ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି ଚିତ୍ତଂ ଉପକ୍କିଲେସେନ୍ତି କିଲିଟ୍ଠଂ କରୋନ୍ତି ଉପତାପେନ୍ତି ୱିବାଧେନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେତି ନୀୱରଣା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଅନୁପ୍ପନ୍ନାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ପଞ୍ଞାଯ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତାତି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ଠପିତଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା। ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତନ୍ତି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାସଭାୱେନ ଭାୱେତ୍ୱା। ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିଂସୂତି ଦସ୍ସେତି।

ଅପିଚେତ୍ଥ ସତିପଟ୍ଠାନାତି ୱିପସ୍ସନା। ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମଗ୍ଗୋ। ଅନୁତ୍ତରାସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ଅରହତ୍ତଂ। ସତିପଟ୍ଠାନାତି ୱା ମଗ୍ଗାତି ୱା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗମିସ୍ସକା। ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ଅରହତ୍ତମେୱ। ଦୀଘଭାଣକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନାହ ''ସତିପଟ୍ଠାନେ ୱିପସ୍ସନାତି ଗହେତ୍ୱା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ମଗ୍ଗୋ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାତି ଗହିତେ ସୁନ୍ଦରୋ ପଞ୍ହୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ନ ପନେୱଂ ଗହିତ''ନ୍ତି। ଇତି ଥେରୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ ନୀୱରଣପ୍ପହାନେ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାଯ ସମ୍ବୋଧିଯଞ୍ଚ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନସୁୱଣ୍ଣରଜତାନଂ ୱିଯ ନାନତ୍ତାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ଇଧ ଠତ୍ୱା ଉପମା ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବା – ଆଯସ୍ମା ହି ସାରିପୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚନ୍ତନଗରଂ ଦସ୍ସେସି, ପାକାରଂ ଦସ୍ସେସି, ପରିଯାଯପଥଂ ଦସ୍ସେସି, ଦ୍ୱାରଂ ଦସ୍ସେସି, ପଣ୍ଡିତଦୋୱାରିକଂ ଦସ୍ସେସି, ନଗରଂ ପୱେସନକନିକ୍ଖମନକେ ଓଳାରିକେ ପାଣେ ଦସ୍ସେସି, ପଣ୍ଡିତଦୋୱାରିକସ୍ସ ତେସଂ ପାଣାନଂ ପାକଟଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସି। ତତ୍ଥ କିଂ କେନ ସଦିସନ୍ତି ଚେ। ନଗରଂ ୱିଯ ହି ନିବ୍ବାନଂ, ପାକାରୋ ୱିଯ ସୀଲଂ, ପରିଯାଯପଥୋ ୱିଯ ହିରୀ, ଦ୍ୱାରଂ ୱିଯ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ, ପଣ୍ଡିତଦୋୱାରିକୋ ୱିଯ ଧମ୍ମସେନାପତି, ନଗରପ୍ପୱିସନକନିକ୍ଖମନକଓଳାରିକପାଣା ୱିଯ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ବୁଦ୍ଧା, ଦୋୱାରିକସ୍ସ ତେସଂ ପାଣାନଂ ପାକଟଭାୱୋ ୱିଯ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନବୁଦ୍ଧାନଂ ସୀଲସମଥାଦୀହି ପାକଟଭାୱୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଥେରେନ ଭଗୱା ଏୱମହଂ ସାୱକପାରମୀଞାଣେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମନ୍ୱଯେନ ନଯଗ୍ଗାହେନ ଜାନାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ସୀହନାଦସ୍ସ ଅନୁଯୋଗୋ ଦିନ୍ନୋ ହୋତି।

୧୪୪।ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଯେନ ଭଗୱାତି ଇମଂ ଦେସନଂ କସ୍ମା ଆରଭି ? ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ଭଗୱା

ଅହଂ ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ ପଟିଲଭନ୍ତୋ ପଞ୍ଚନୱୁତିପାସଣ୍ଡେ ନ ଅଞ୍ଞଂ ଏକମ୍ପି ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସାୱକପାରମୀଞାଣମ୍ପି ପଟିଲଭିଂ, ତୁମ୍ହେୟେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ପୟିରୁପାସନ୍ତୋ ପଟିଲଭିନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇଧାତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଉପସଙ୍କମିଂ ଧମ୍ମସୱନାୟାତି ତୁମ୍ହେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ପନାହଂ ନ ଚୀୱରାଦିହେତୁ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ, ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାୟ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ। ଏୱଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ ପଟିଲଭିଂ। କଦା ପନ ଥେରୋ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାୟ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋତି। ସୂକରଖତଲେଣେ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘନଖପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗହସୁତ୍ତନ୍ତକଥନଦିୱସେ (ମ। ନି। ୨।୨୦୫) ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ, ତଦାୟେୱ ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ ପଟିଲଭୀତି। ତଂଦିୱସଞ୍ହି ଥେରୋ ତାଲୱଣ୍ଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜମାନୋ ଠିତୋ ତଂ ଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ ହତ୍ଥଗତଂ ଅକାସି। ଉତ୍ତରୁତ୍ତରଂ ପଣୀତପଣୀତନ୍ତି ଉତ୍ତରୁତ୍ତରଞ୍ଚେୱ ପଣୀତପଣୀତଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଦେସେସି। କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗନ୍ତି କଣ୍ହଞ୍ଚେୱ ସୁକ୍କଞ୍ଚ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସପ୍ପଟିଭାଗଂ ସୱିପକ୍ଖଂ କତ୍ୱା। କଣ୍ହଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ସୁକ୍କଂ, ସୁକ୍କଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା କଣ୍ହନ୍ତି ଏୱଂ ସପ୍ପଟିଭାଗଂ କତ୍ୱା କଣ୍ହସୁକ୍କଂ ଦେସେସି, କଣ୍ହଂ ଦେସେନ୍ତୋପି ଚ ସୌସ୍ସାହଂ ସୱିପାକଂ ଦେସେସି, ସୁକ୍କଂ ଦେସେନ୍ତୋପି ସୌସ୍ସାହଂ ସୱିପାକଂ ଦେସେସି।

ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞା ଇଧେକଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠମଗମନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଦେସିତେ ଧମ୍ମେ ଏକଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ନାମ ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠମଗମଂ। କତମେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି? ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ। ଏତ୍ଥାୟଂ ଥେରସଲ୍ଲାପୋ, କାଳୱଲ୍ଲୱାସୀ ସୁମତ୍ଥେରୋ ତାୱ ୱଦତି "ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ ଇଦାନି ନିଟ୍ଠଗମନକାରଣଂ ନତ୍ଥି। ଅସ୍ସଜିମହାସାୱକସ୍ସ ହି ଦିଟ୍ଠଦିୱସେୟେୱ ସୋ ପଠମମଗ୍ଗେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ, ଅପରଭାଗେ ସୂକରଖତଲେଣଦ୍ୱାରେ ଉପରି ତୀହି ମଗ୍ଗେହି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ 'ଧମ୍ମେସୂ'ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେସୁ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ"ତି। ଲୋକନ୍ତରୱାସୀ ଚୂଳସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ "ସଚ୍ଚଂ ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ 'ଧମ୍ମେସୂ'ତି ଅରହତ୍ତେ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ"ତି ଆହ। ଦୀଘଭାଣକତିପିଟକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ "ତଥେୱ ପୁରିମୱାଦଂ ୱତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ 'ଧମ୍ମେସୂ'ତି ସାୱକପାରମୀଞାଣେ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ"ତି ୱତ୍ୱା "ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ପନ ନୟତୋ ଆଗତା"ତି ଆହ।

ସତ୍ଥରି ପସୀଦିନ୍ତି ଏୱଂ ସାୱକପାରମୀଞାଣଧମ୍ମେସୁ ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ "ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା"ତି ସତ୍ଥରି ପସୀଦିଂ। ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅକ୍ଖାତୋ ସୁକଥିତୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଫଲତ୍ଥାୟ ନିୟ୍ୟାତି ରାଗଦୋସମୋହନିମ୍ମଦନସମତ୍ଥୋ।

ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋପି ୱଙ୍କାଦିଦୋସୱିରହିତଂ ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ପସନ୍ନୋମ୍ହି ଭଗୱତୀତି ଦସ୍ସେତି।

କୁସଲଧମ୍ମଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୪୫। ଇଦାନି ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜିତେ ସୋଳସ ଅପରାପରିୟଧମ୍ମେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପରଂ ପନ ଭନ୍ତେ ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟନ୍ତି ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତରିୟନ୍ତି ଅନୁତ୍ତରଭାୱୋ। ୟଥା ଭଗୱାଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି ୟଥା ୟେନାକାରେନ ୟାୟ ଦେସନାୟ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସା ତୁମ୍ହାକଂ ଦେସନା ଅନୁତ୍ତରାତି ୱଦତି। କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ତାୟ ଦେସନାୟ ଦେସିତେସୁ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁପି ଭଗୱାୱ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଦୀପେତି। ୟା ୱା ସା ଦେସନା, ତସ୍ସା ଭୂମିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି "କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂ"ତି ଆହ। ତତ୍ରିମେ କୁସଲା ଧମ୍ମାତି ତତ୍ର କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ୱୁତ୍ତପଦେ ଇମେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଆରୋଗ୍ୟଟ୍ଠେନ, ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ, କୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନ, ନିଦ୍ଦରଥଟ୍ଠେନ, ସୁଖୱିପାକଟ୍ଠେନାତି ପଞ୍ଚଧା କୁସଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେସୁ ଜାତକପରିୟାୟଂ ପତ୍ୱା ଆରୋଗ୍ୟଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟଂ ପତ୍ୱା ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ। ଅଭିଧମ୍ମପରିୟାୟଂ ପତ୍ୱା କୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତନିଦ୍ଦରଥସୁଖୱିପାକଟ୍ଠେନ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ବାହିତିକସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନ (ମ। ନି। ୨।୩୫୮) ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତି ଚୁଦ୍ଦସୱିଧେନ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ, ନୱୱିଧେନ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ , ସୋଳସୱିଧେନ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ, ପଞ୍ଚୱିଧେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏୱଂ ନାନାନୟେହି ୱିଭଜିତ୍ୱା ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଦେସିତା। ଫଲସତିପଟ୍ଠାନଂ ପନ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତଂ। ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଏକଲକ୍ଖଣା, କିଚ୍ଚୱସେନ ନାନାକିଚ୍ଚା। "ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାୟା"ତିଆଦିନା ନୟେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାୱ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଦେସିତା। ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦାତି ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଏକସଙ୍ଗହା, ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ନାନାସଭାୱା। "ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତୀ"ତିଆଦିନା ନୟେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାୱ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଦେସିତା।

ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଏକଲକ୍ଖଣାନି, ଅଧିମୋକ୍ଖାଦିସଭାୱୱସେନ ନାନାସଭାୱାନି। ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନେୱ ଚ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାନି ସଦ୍ଧାଦୀନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦେସିତାନି। ପଞ୍ଚ ବଲାନୀତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ୱା ଏକସଙ୍ଗହାନି, ସଲକ୍ଖଣେନ ନାନାସଭାୱାନି । ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନେୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାନି ସଦ୍ଧାଦୀନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଦେସିତାନି। ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ଏକସଙ୍ଗହା, ଉପଟ୍ଠାନାଦିନା ସଲକ୍ଖଣେନ ନାନାସଭାୱା। ସମଥୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗୱସେନେୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଦେସିତା।

ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋତି ହେତୁଟ୍ଠେନ ଏକସଙ୍ଗହୋ, ଦସ୍ସନାଦିନା ସଲକ୍ଖଣେନ ନାନାସଭାୱୋ। ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନେୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକୋ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଦେସିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯାତି ଇଦଂ କିମତ୍ଥଂ ଆରଦ୍ଧଂ? ସାସନସ୍ସ ପରିଯୋସାନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ସାସନସ୍ସ ହି ନ କେୱଲଂ ମଗ୍ଗେନେୱ ପରିଯୋସାନଂ ହୋତି, ଅରହତ୍ତଫଲେନ ପନ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦମାରଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଭନ୍ତେ ଯା ଅଯଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଏୱଂଦେସନା, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ। ତଂଭଗୱାତି ତଂ ଦେସନଂ ଭଗୱା ଅସେସଂ ସକଲଂ ଅଭିଜାନାତି। ତଂ ଭଗୱତୋତି ତଂ ଦେସନଂ ଭଗୱତୋ ଅସେସଂ ଅଭିଜାନତୋ। ଉତ୍ତରି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ନତ୍ଥୀତି ତତୁତ୍ତରି ଅଭିଜାନିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ନାମ ଇତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଯଂ ଭଗୱା ନ ଜାନାତୀତି ଇଦଂ ନତ୍ଥି। ଯଦଭିଜାନଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱାତି ଯଂ ତୁମ୍ହେହି ଅନଭିଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଅସ୍ସ, ଅଧିକତରପଞ୍ଞୋ ଭୱେଯ୍ୟ। ଯଦିଦଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଏତ୍ଥ ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭଗୱତା ଉତ୍ତରିତରୋ ନତ୍ଥୀତି ଅଯମେତ୍ଥତ୍ଥୋ। ଇତି ଭଗୱାୱ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଇମିନାପି କାରଣେନ ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୀ''ତି ଦୀପେତି। ଇତୋ ପରେସୁ ଅପରଂ ପନାତିଆଦୀସୁ ୱିସେସମତ୍ତମେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ପୁରିମୱାରସଦିସଂ ପନ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତିଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୪୬।ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୂତି ଆଯତନପଞ୍ଞାପନାସୁ। ଇଦାନି ତା ଆଯତନପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଛଯିମାନି, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ଆଯତନକଥା ପନେସା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥିତା, ତେନ ନ ତଂ ୱିତ୍ଥାରଯିସ୍ସାମ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୂତି ଯାଯଂ ଆଯତନପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରୱୱତ୍ଥାନାଦିୱସେନ ଏୱଂ ଦେସନା, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୪୭।ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତୀସୂତି ଗବ୍ଭୋକ୍କମନେସୁ। ତା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିଯୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅସମ୍ପଜାନୋତି ଅଜାନନ୍ତୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା। ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ପୱିସତି। ଠାତୀତି ୱସତି। ନିକ୍ଖମତୀତି ନିକ୍ଖମନ୍ତୋପି ଅସମ୍ପଜାନୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋୱ ନିକ୍ଖମତି। ଅଯଂ ପଠମାତି ଅଯଂ ପକତିଲୋକିଯମନୁସ୍ସାନଂ ପଠମା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀତି ଓକ୍କମନ୍ତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ଓକ୍କମତି।

ଅଯଂଦୁତିଯାତି ଅଯଂ ଅସୀତିମହାଥେରାନଂ ସାୱକାନଂ ଦୁତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ତେ ହି ପୱିସନ୍ତାୱ ଜାନନ୍ତି, ୱସନ୍ତା ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ନ ଜାନନ୍ତି।

ଅଯଂ ତତିଯାତି ଅଯଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ଚ ତତିଯା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ତେ କିର କମ୍ମଜେହି ୱାତେହି ଅଧୋସିରା ଉଦ୍ଧଂପାଦା ଅନେକସତପୋରିସେ ପପାତେ ୱିଯ ଯୋନିମୁଖେ ଖିତ୍ତା ତାଳଚ୍ଛିଗ୍ଗଳେନ ହତ୍ଥୀ ୱିଯ ସମ୍ବାଧେନ ଯୋନିମୁଖେନ ନିକ୍ଖମମାନା ଅନନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ''ମଯଂ ନିକ୍ଖମମ୍ହା''ତି ସମ୍ପଜାନତା ନ ହୋତି। ଏୱଂ ପୂରିତପାରମୀନମ୍ପି ଚ ସତ୍ତାନଂ ଏୱରୂପେ ଠାନେ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅଲମେୱ ଗବ୍ଭୱାସେ ନିବ୍ବିନ୍ଦିତୁଂ ଅଲଂ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ।

ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥାତି ଅଯଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ୱସେନ ଚତୁତ୍ଥା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି। ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତା ହି ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାପି ଜାନନ୍ତି, ତତ୍ଥ

ୱସନ୍ତାପି ଜାନନ୍ତି, ନିକ୍ଖମନ୍ତାପି ଜାନନ୍ତି, ନିକ୍ଖମନକାଲେପି ଚ ତେ କମ୍ପଜୱାତା ଉଦ୍ଧଂପାଦେ ଅଧୋସିରେ କତ୍ୱା ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ପସାରେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଠିତକାୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ଭୱଗ୍ଗଂ ଉପାଦାୟ ଅୱୀଚିଅନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞସତ୍ତୋ ତୀସୁ କାଲେସୁ ସମ୍ପଜାନୋ ନାମ ନତ୍ଥି ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତେ। ତେନେୱ ନେସଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନକାଲେ ଚ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ଚ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପତୀତି। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଦେସନୱିଧାଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୪୮।ଆଦେସନୱିଧାସୂତି ଆଦେସନକୋଟ୍ଠାସେସୁ। ଇଦାନି ତା ଆଦେସନୱିଧା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଇମାତିଆଦିମାହ। ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତୀତି ଆଗତନିମିତ୍ତେନ ଗତନିମିତ୍ତେନ ଠିତନିମିତ୍ତେନ ୱା ଇଦଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀତି କଥେତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ ରାଜା ତିସ୍ସୋ ମୁତ୍ତା ଗହେତ୍ୱା ପୁରୋହିତଂ ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ ମେ, ଆଚରିୟ, ହତ୍ଥେ''ତି? ସୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେସି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଏକା ସରବୂ ''ମକ୍ଖିକଂ ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ପକ୍ଖନ୍ଦି, ଗହଣକାଲେ ମକ୍ଖିକା ପଲାତା, ସୋ ମକ୍ଖିକାୟ ମୁତ୍ତତ୍ତା ''ମୁତ୍ତା ମହାରାଜା''ତି ଆହ। ମୁତ୍ତା ତାୱ ହୋନ୍ତୁ, କତି ମୁତ୍ତାତି? ସୋ ପୁନ ନିମିତ୍ତଂ ଓଲୋକେସି। ଅଥ ଅୱିଦୂରେ କୁକ୍କୁଟୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ତିସ୍ସୋ ମହାରାଜା''ତି ଆହ। ଏୱଂ ଏକଚ୍ଚୋ ଆଗତନିମିତ୍ତେନ କଥେତି। ଏତେନୁପାୟେନ ଗତଠିତନି ମିତ୍ତେହିପି କଥନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ୟକ୍ଖପିସାଚାଦୀନଂ। ଦେୱତାନନ୍ତି ଚାତୁମହାରାଜିକାଦୀନଂ। ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା କଥେନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା। ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦନ୍ତି ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିପ୍ପଲପନ୍ତାନଂ ସୁତ୍ତପମତ୍ତାଦୀନଂ ସଦ୍ଦଂ। ସୁତ୍ୱାତି ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା। ୟଂ ୱିତକ୍କୟତୋ ତସ୍ସ ସୋ ସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ୱସେନ ''ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ''ତି ଆଦିସତି। ମନୋସଙ୍ଖାରା ପଣିହିତାତି ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ସୁଟ୍ଠପିତା। ୱିତକ୍କେସ୍ସତୀତି ୱିତକ୍କୟିସ୍ସତି ପୱତ୍ତେସ୍ସତୀତି ପଜାନାତି। ଜାନନ୍ତୋ ଚ ଆଗମନେନ ଜାନାତି, ପୁବ୍ବଭାଗେନ ଜାନାତି, ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂ ଚିତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଜାନାତି। ଆଗମନେନ ଜାନାତି ନାମ କସିଣପରିକମ୍ମକାଲେୟେୱ ୟେନାକାରେନ ଏସ କସିଣଭାୱନଂ ଆରଦ୍ଧୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୟୋ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତୀତି ଜାନାତି। ପୁବ୍ବଭାଗେନ ଜାନାତି ନାମ ସମଥୱିପସ୍ସନାୟ ଆରଦ୍ଧାୟେୱ ଜାନାତି, ୟେନାକାରେନ ଏସ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଦ୍ଧୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତୀତି ଜାନାତି। ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂ ଚିତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଜାନାତି ନାମ ୟେନାକାରେନ ଇମସ୍ସ ମନୋସଙ୍ଖାରା ସୁଟ୍ଠପିତା, ଇମସ୍ସ ନାମ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଇମଂ ନାମ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେସ୍ସତି। ଇତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଏତସ୍ସ ହାନଭାଗିୟୋ ୱା ସମାଧି ଭୱିସ୍ସତି, ଠିତିଭାଗିୟୋ ୱା ୱିସେସଭାଗିୟୋ ୱା ନିବ୍ବେଧଭାଗିୟୋ ୱା ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତୀତି ଜାନାତି।

ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଲାଭୀ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂୟେୱ ଚିତ୍ତଂ ଜାନାତି, ନ ଅରିୟାନଂ। ଅରିୟେସୁପି ହେଟ୍ଠିମୋ ହେଟ୍ଠିମୋ ଉପରିମସ୍ସ ଉପରିମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଉପରିମୋ ପନ ହେଟ୍ଠିମସ୍ସ ଜାନାତି। ଏତେସୁ ଚ ସୋତାପନ୍ନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ସକଦାଗାମୀ, ଅନାଗାମୀ, ଅରହା, ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ଉପରିମୋ ହେଟ୍ଠିମଂ ନ ସମାପଜ୍ଜତି। ତେସଞ୍ହି ହେଟ୍ଠିମା ହେଟ୍ଠିମା ସମାପତ୍ତି ତତ୍ରୁପପତ୍ତିୟେୱ ହୋତି। ତଥେୱ ତଂ ହୋତୀତି ଇଦଂ ଏକଂସେନ ତଥେୱ ହୋତି। ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣୱସେନ ଞାତଞ୍ହି ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୀ ନାମ ନତ୍ଥି। ସେସଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ୟୋଜେତବ୍ବଂ।

ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତିଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୪୯।ଆତପ୍ପମନ୍ୱାୟାତିଆଦି ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ଆତପ୍ପନ୍ତି ୱୀରିୟଂ। ତଦେୱ ପଦହିତବ୍ବତୋ ପଧାନଂ। ଅନୁୟୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଅନୁୟୋଗୋ।ଅପ୍ପମାଦନ୍ତି ସତିଅୱିପ୍ପୱାସଂ। ସମ୍ମାମନସିକାରନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚେ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ଉପାୟମନସିକାରଂ। ଚେତୋସମାଧିନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ଅୟଂ ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତୀତି ଅୟଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂ ସାକାରଂ ପଟିକୂଲତୋ ମନସିକତ୍ୱା ପଟିକୂଲଦସ୍ସନୱସେନ ଉପ୍ପାଦିତା ପଠମଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି ନାମ, ସଚେ ପନ ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି, ଅୟଂ ନିପ୍ପରିୟାୟେନେୱ ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି।

ଅତିକ୍କମ୍ମ ଚାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଚ। ଛୱିମଂସଲୋହିତନ୍ତି ଛୱିଞ୍ଚ ମଂସଞ୍ଚ ଲୋହିତଞ୍ଚ। ଅଟ୍ଠିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୀତି ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠୀତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠୀତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତା ଅଟ୍ଠିଆରମ୍ମଣା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପାଦକଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ଦୁତିୟା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି ନାମ। ସଚେ ପନ ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ଅୟଂ ନିପ୍ପରିୟାୟେନ ଦୁତିୟା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। କାଳୱଲ୍ଲୱାସୀ ସୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ୟାୱ ତତିୟମଗ୍ଗା ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ।

ୱିଞ୍ଞାଣସୋତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣମେୱ। ଉଭୟତୋ ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନନ୍ତି ଦ୍ୱୀହିପି ଭାଗେହି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ। ଇଧ ଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚାତି ଛନ୍ଦରାଗୱସେନ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଦୁତିୟପଦେପି ଏସେୱ ନୟୋ। କମ୍ମଂ ୱା କମ୍ମତୋ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଇଧ ଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ନାମ। କମ୍ମଭୱଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତଂ ପରଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ନାମ। ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ? ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ କଥିତଂ। ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଞ୍ହି ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ ତତିୟା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି ନାମ।

ଇଧ ଲୋକେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଞ୍ଚାତି ନିଚ୍ଛନ୍ଦରାଗତ୍ତା ଇଧଲୋକେ ଚ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଦୁତିୟପଦେପି ଏସେୱ ନୟୋ। କମ୍ମଂ ୱା କମ୍ମତୋ ନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଇଧ ଲୋକେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ନାମ। କମ୍ମଭୱଂ ଅନାକଡ୍ଢନ୍ତଂ ପରଲୋକେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ନାମ। ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ? ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ କଥିତଂ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ହି ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି ନାମ।

ଅପିଚ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରେ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସନାପି ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। ଅଟ୍ଠିଆରମ୍ମଣେ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସନା ଦୁତିୟା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇଦଂ ପଦଦ୍ୱୟଂ ନିଚ୍ଚଲମେୱ। ଅପରୋ ନୟୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି । ଦୁତିୟଜ୍ଝାନଂ ଦୁତିୟା। ତତିୟଜ୍ଝାନଂ ତତିୟା। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଚତୁତ୍ଥା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। ତଥା ପଠମମଗ୍ଗୋ ପଠମା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତି। ଦୁତିୟମଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟା। ତତିୟମଗ୍ଗୋ ତତିୟା। ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥା ଦସ୍ସନସମାପତ୍ତୀତି। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମନୟେନେୱ ୟୋଜେତବ୍ବଂ।

ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତିଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୫୦।ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତୀସୂତି ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ‘‘ସତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନରୋ ପୋସୋ’’ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞାପେତବ୍ବାସୁ ଲୋକପଞ୍ଞତ୍ତୀସୁ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଦ୍ୱେ କଥା ସମ୍ମୁତିକଥା, ପରମତ୍ଥକଥାତି ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୩୯-୪୪୩) ୱିତ୍ଥାରିତା।

ତତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତୀସୂତି ଅୟଂ ସମ୍ମୁତିକଥା। ଇଦାନି ୟେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲପଣ୍ଣତ୍ତୀସୁ ଭଗୱା ଅନୁତ୍ତରୋ ହୋତି, ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତ୍ତିମେ ଭନ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲା। ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅରୂପସମାପତ୍ତିୟା ରୂପକାୟତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ, ମଗ୍ଗେନ ନାମକାୟତୋ। ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଏକେକତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ, ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତଅନାଗାମିନୋ ଚ ୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧୋ ହୋତି।

ପାଳି ପନେତ୍ଥ ‘‘କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତୀ’’ତି (ଧାତୁ। ୨୪) ଏୱଂ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖଲାଭିନୋ ୱସେନ ଆଗତା। ପଞ୍ଞାୟ ୱିମୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ। ସୋ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋ ଚ, ଚତୂହି ଝାନେହି ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ଚାତି ଇମେସଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧୋୱ ହୋତି।

ପାଳି ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖପଟିକ୍ଖେପୱସେନେୱ ଆଗତା। ୟଥାହ ‘‘ନ ହେୱ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି। ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି (ଧାତୁ। ୨୫)।

ଫୁଟ୍ଠନ୍ତଂ ସଚ୍ଛି କରୋତୀତି କାୟସକ୍ଖି। ସୋ ଝାନଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ଫୁସତି, ପଚ୍ଛା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ସୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଟ୍ଠଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୟାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସକ୍ଖୀ’’ତି (ଧାତୁ। ୨୬)।

ଦିଟ୍ଠନ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ରିଦଂ ସଙ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ, ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା ସୁଖୋ ନିରୋଧୋତି ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ପସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟାତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସୋପି କାୟସକ୍ଖି ୱିୟ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନେୱାହ – ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାୟ ୱୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ୱୋଚରିତା, ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି (ଧାତୁ। ୨୭)।

ସଦ୍ଧାଯ ୱିମୁତ୍ତୋତି ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ସୋପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନେୱାହ – ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ୱୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ୱୋଚରିତା, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି ନୋ ଚ ଖୋ ଯଥା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି (ଧାତୁ। ୨୮)। ଏତେସୁ ହି ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସଦ୍ଦହନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ, ଓକପ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ, ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଚ କିଲେସକ୍ଖଯୋ ହୋତି। ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ କିଲେସଚ୍ଛେଦକଂ ଞାଣଂ ଅଦନ୍ଧଂ ତିଖିଣଂ ସୂରଂ ହୁତ୍ୱା ୱହତି। ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ନାତିତିଖିଣେନ ଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ନ ମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅସି ନ ସୀଘଂ ୱହତି, ସଦ୍ଦୋ ସୁଯ୍ୟତି, ବଲୱତରୋ ୱାଯାମୋ କାତବ୍ବୋ ହୋତି, ଏୱରୂପା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାୱନା। ଯଥା ପନ ଅତିନିସିତେନ ଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅସି ସୀଘଂ ୱହତି, ସଦ୍ଦୋ ନ ସୁଯ୍ୟତି, ବଲୱତରଂ ୱାଯାମକିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତି, ଏୱରୂପା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାୱନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତୀତି ଧମ୍ମାନୁସାରୀ। ଧମ୍ମୋତି ପଞ୍ଞା, ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧାନୁସାରିମ୍ହିପି ଏସେୱ ନଯୋ, ଉଭୋପେତେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠାଯେୱ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାୱାହିଂ ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ’’ତି।

ତଥା ‘‘ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି , ସଦ୍ଧାୱାହିଂ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ’’ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତାଦିକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞାଭାୱନାଧିକାରେ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ପଧାନଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୫୧।ପଧାନେସୂତି ଇଧ ପଦହନୱସେନ ‘‘ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ପଧାନା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ପଟିପଦାଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୧୫୨।ଦୁକ୍ଖପଟିପଦାଦୀସୁ ଅଯଂ ୱିତ୍ଥାରନଯୋ – ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଦୁକ୍ଖପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା? ଦୁକ୍ଖେନ କସିରେନ ସମାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଦନ୍ଧଂ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା। ତତ୍ଥ କତମା ଦୁକ୍ଖପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା? ଦୁକ୍ଖେନ କସିରେନ ସମାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଖିପ୍ପଂ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା। ତତ୍ଥ କତମା ସୁଖପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା? ଅକିଚ୍ଛେନ ଅକସିରେନ ସମାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଦନ୍ଧଂ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁଖପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା। ତତ୍ଥ କତମା ସୁଖପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା? ଅକିଚ୍ଛେନ ଅକସିରେନ ସମାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ଖିପ୍ପଂ ତଂ ଠାନଂ ଅଭିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁଖପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା’’ତି (ୱିଭ। ୮୦୧)। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଭସ୍ସସମାଚାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୫୩।ନ ଚେୱ ମୁସାୱାଦୂପସଞ୍ହିତନ୍ତି ଭସ୍ସସମାଚାରେ ଠିତୋପି କଥାମଗ୍ଗଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କଥେନ୍ତୋପି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚେୱ ମୁସାୱାଦୂପସଞ୍ହିତଂ ଭାସତି। ଅଟ୍ଠ ଅନରିଯୱୋହାରେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ଅରିଯୱୋହାରଯୁତ୍ତମେୱ ଭାସତି। ନଚ ୱେଭୂତିଯନ୍ତି ଭସ୍ସସମାଚାରେ ଠିତୋପି ଭେଦକରୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ନ ଚ ପେସୁଣିଯନ୍ତି ତସ୍ସାଯେୱେତଂ ୱେୱଚନଂ। ୱେଭୂତିଯୱାଚା ହି ପିଯଭାୱସ୍ସ ସୁଞ୍ଞକରଣତୋ ‘‘ପେସୁଣିଯ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନାମମେୱସ୍ସା ଏତନ୍ତି ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ଅୱୋଚ। ନ ଚ ସାରମ୍ଭଜନ୍ତି ସାରମ୍ଭଜା ଚ ଯା ୱାଚା, ତଞ୍ଚ ନ ଭାସତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ଦୁସ୍ସୀଲୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ, ‘‘ତ୍ୱଂ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ତୱାଚରିଯୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ’’ତି ୱା, ‘‘ତୁମ୍ହଂ ଆପତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ, ‘‘ଅହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ଗତୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖେପକଥାପୱତ୍ତଂ ୱା କରଣୁତ୍ତରିଯୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ଜଯାପେକ୍ଖୋତି ଜଯପୁରେକ୍ଖାରୋ ହୁତ୍ୱା, ଯଥା ହତ୍ଥକୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ତିତ୍ଥିଯା ନାମ

ଧମ୍ମେନପି ଅଧମ୍ମେନପି ଜେତଙ୍କାତି ସଚ୍ଚାଲିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଭାସତି, ଏୱଂ ଜୟାପେକ୍ଖୋ ଜୟପୁରେକ୍ଖାରୋ ହୁତ୍ୱା ନ ଭାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ତା ମନ୍ତା ଚ ୱାଚଂ ଭାସତୀତି ଏତ୍ଥ ମନ୍ତାତି ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ମନ୍ତାୟ ପଞ୍ଞାୟ। ପୁନ ମନ୍ତାତି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଭସ୍ସସମାଚାରେ ଠିତୋ ଦିୱସଭାଗମ୍ପି କଥେନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଯୁତ୍ତକଥମେୱ କଥେତୀତି। ନିଧାନୱତିନ୍ତି ହଦୟେପି ନିଦହିତବ୍ବଯୁତ୍ତଂ। କାଲେନାତି ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲେନ।

ଏୱଂ ଭାସିତା ହି ୱାଚା ଅମୁସା ଚେୱ ହୋତି ଅପିସୁଣା ଚ ଅଫରୁସା ଚ ଅସଠା ଚ ଅସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ଚ। ଏୱରୂପା ଚ ଅୟଂ ୱାଚା ଚତୁସଚ୍ଚନିସ୍ସିତାତିପି ସିକ୍ଖତ୍ତୟନିସ୍ସିତାତିପି ଦସକଥାୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତାତିପି ତେରସଧୁତଙ୍ଗନିସ୍ସିତାତିପି ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମନିସ୍ସିତାତିପି ମଗ୍ଗନିସ୍ସିତାତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ ଏତଦାନୁତ୍ତରିୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଭସ୍ସସମାଚାରେତି ତଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ସଚ୍ଚୋ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧୋ ଚାତି ସୀଲାଚାରେ ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଚ୍ଚୋ ଚ ଭୱେୟ୍ୟ ସଚ୍ଚକଥୋ ସଦ୍ଧୋ ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନୋ। ନନୁ ହେଟ୍ଠା ସଚ୍ଚଂ କଥିତମେୱ, ଇଧ କସ୍ମା ପୁନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ହେଟ୍ଠା ୱାଚାସଚ୍ଚଂ କଥିତଂ। ସୀଲାଚାରେ ଠିତୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତମସୋ ହସନକଥାୟପି ମୁସାୱାଦଂ ନ କରୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦାନି ସୋ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ନ ଚ କୁହକୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ''କୁହକୋ''ତିଆଦୀନି ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂତି ଛସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ଭୋଜନେପି ପମାଣଞ୍ଞୂ। ସମକାରୀତି ସମଚାରୀ, କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା ଚ କାୟୱଙ୍କାଦୀନି ପହାୟ ସମଂ ଚରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋତି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଛ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ''ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାୟା''ତି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗଂ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଅତନ୍ଦିତୋତି ନିତ୍ତନ୍ଦୀ କାୟାଲସିୟୱିରହିତୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋତି କାୟିକୱୀରିୟେନାପି ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଅଟ୍ଠଆରବ୍ଭୱତ୍ଥୁୱସେନ ଏକୱିହାରୀ। ଚେତସିକୱୀରିୟେନାପି ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି, କିଲେସସଙ୍ଗଣିକଂ ପହାୟ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୱସେନ ଏକୱିହାରୀ। ଅପି ଚ ଯଥା ତଥା କିଲେସୁପ୍ପତ୍ତିଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ଚେତସିକୱୀରିୟେନ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ହୋତି। ଝାୟୀତି ଆରମ୍ମଣଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନୱସେନ ଝାୟୀ। ସତିମାତି ଚିରକତାଦିଅନୁସ୍ସରଣସମତ୍ଥାୟ ସତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ।

କଲ୍ୟାଣପଟିଭାନୋତି ୱାକ୍କରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚେୱ ହୋତି ପଟିଭାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ। ଯୁତ୍ତପଟିଭାନୋ ଖୋ ପନ ହୋତି ନୋ ମୁତ୍ତପଟିଭାନୋ। ସୀଲସମାଚାରସ୍ମିଞ୍ହି ଠିତଭିକ୍ଖୁ ମୁତ୍ତପଟିଭାନୋ ନ ହୋତି, ଯୁତ୍ତପଟିଭାନୋ ପନ ହୋତି ୱଙ୍ଗୀସତ୍ଥେରୋ ୱିୟ। ଗତିମାତି ଗମନସମତ୍ଥାୟ ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଧିତିମାତି ଧାରଣସମତ୍ଥାୟ ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମତିମାତି ଏତ୍ଥ ପନ ମତୀତି ପଞ୍ଞାୟ ନାମମେୱ, ତସ୍ମା ପଞ୍ଞୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ତୀହିପି ଇମେହି ପଦେହି ପଞ୍ଞାୱ କଥିତା। ତତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ସମଣଧମ୍ମକରଣୱୀରିୟଂ କଥିତଂ, ଇଧ ବୁଦ୍ଧୱଚନଗଣ୍ହନୱୀରିୟଂ। ତଥା ହେଟ୍ଠା ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା କଥିତା, ଇଧ ବୁଦ୍ଧୱଚନଗଣ୍ହନପଞ୍ଞା। ନ ଚ କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧୋତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ଅଗିଦ୍ଧୋ। ସତୋ ଚ ନିପକୋ ଚାତି ଅଭିକ୍କନ୍ତପଟିକ୍କନ୍ତାଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ସତିୟା ଚେୱ ଞାଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନେପକ୍କନ୍ତି ପଞ୍ଞା, ତାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ନିପକୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଅନୁସାସନୱିଧାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୫୪।ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରାତି ଅତ୍ତନୋ ଉପାୟମନସିକାରେନ। ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋତି ଯଥା ମୟା ଅନୁସିଟ୍ଠଂ ଅନୁସାସନୀ ଦିନ୍ନା, ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ। ତିଣ୍ଣଂସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟାତିଆଦି ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୧୫୫।ପରପୁଗ୍ଗଲୱିମୁତ୍ତିଞାଣେତି ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ କିଲେସୱିମୁତ୍ତିଞାଣେ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୧୫୬।ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋତି ଏକୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ନାମଗୋତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏକୋ ସୁଦ୍ଧଖନ୍ଧେୟେୱ ଅନୁସ୍ସରତି, ଏକୋ ହି ସକ୍କୋତି, ଏକୋ ନ ସକ୍କୋତି। ତତ୍ଥ ଯୋ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ୱସେନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ଗହିତଂ। ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପନ କିଂ କରୋତି? ସୁଦ୍ଧଖନ୍ଧେୟେୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନେକଜାତିସତସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ନାମଗୋତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟମାନୋ ଓତରତି। ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂନାମୋତିଆଦିମାହ । ସୋ ଏୱମାହାତି ସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସସ୍ସତୋତି ୱତ୍ୱା ''ତେ ଚ ସତ୍ତା ସଂସରନ୍ତୀ''ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ

ୱଚନଂ ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଦିଟ୍ଠିଗତିକତ୍ତା ପନେସ ଏତଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଦିଟ୍ଠିଗତିକସ୍ସ ହି ଠାନଂ ୱା ନିଯମୋ ୱା ନତ୍ଥି। ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ଇମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇମଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱେତଂ। ଅଯଂ ତତିଯୋ ସସ୍ସତୱାଦୋତି ଥେରୋ ଲାଭିସ୍ସେୱ ୱସେନ ତଯୋ ସସ୍ସତୱାଦେ ଆହ। ଭଗୱତା ପନ ତକ୍କୀୱାଦମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ଚତ୍ତାରୋ ୱୁତ୍ତା। ଏତେସଂ ପନ ଚିଣ୍ଣଂ ୱାଦାନଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ (ଦୀ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧.୩୦) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

୧୫୭।ଗଣନାଯ ୱାତି ପିଣ୍ଡଗଣନାଯ। ସଙ୍ଖାନେନାତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକୱସେନ ମନୋଗଣନାଯ। ଉଭଯଥାପି ପିଣ୍ଡଗଣନମେୱ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ୱସ୍ସାନଂ ସତୱସେନ ସହସ୍ସୱସେନ ସତସହସ୍ସୱସେନ କୋଟିୱସେନ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱାପି ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକା ୱସ୍ସକୋଟିଯୋତି ୱା ଏୱଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ ନ ସକ୍କା। ତୁମ୍ହେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦସନ୍ନଂ ପାରମୀନଂ ପୂରିତତ୍ତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ତା ଯସ୍ମା ୱୋ ଅନାୱରଣଞ୍ଞାଣଂ ସୂରଂ ୱହତି। ତସ୍ମା ଦେସନାଞାଣକୁସଲତଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱସ୍ସଗଣନାଯପି ପରିଯନ୍ତିକଂ କତ୍ୱା କପ୍ପଗଣନାଯପି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏତ୍ତକନ୍ତି ଦସ୍ସେଥାତି ଦୀପେତି। ପାଳିଯତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯୋୟେୱ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୧୫୮।ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞାଣେତି ଭନ୍ତେ ଯାପି ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଞାଣଦେସନା, ସାପି ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ଅନୁତ୍ତରା। ଅତୀତବୁଦ୍ଧାପି ଏୱମେୱ ଦେସେସୁଂ। ଅନାଗତାପି ଏୱମେୱ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି। ତୁମ୍ହେ ତେସଂ ଅତୀତାନାଗତବୁଦ୍ଧାନଂ ଞାଣେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ଦେସଯିତ୍ଥ। ''ଇମିନାପି କାରଣେନ ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ ଭନ୍ତେ ଭଗୱତୀ''ତି ଦୀପେତି। ପାଳିଯତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରିତୋୟେୱ।

୧୫୯।ସାସୱା ସୌପଧିକାତି ସଦୋସା ସୌପାରମ୍ଭା। ନୋ ଅରିଯାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅରିଯିଦ୍ଧୀତି ନ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନାସୱା ଅନୁପଧିକାତି ନିଦ୍ଦୋସା ଅନୁପାରମ୍ଭା। ଅରିଯାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅରିଯିଦ୍ଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀତତ୍ଥ ୱିହରତୀତି କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତୀତି? ପଟିକୂଲେ ସତ୍ତେ ମେତ୍ତଂ ଫରତି, ସଙ୍ଖାରେ ଧାତୁସଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। ଯଥାହ ''କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି (ପଟି॰ ମ॰ ୩.୧୭)? ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତୀ''ତି। ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତୀତି ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ସତ୍ତେ ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ଫରତି, ସଙ୍ଖାରେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। ଯଥାହ ''କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତୀ''ତି। ଏୱଂ ସେସପଦେସୁପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପେକ୍ଖକୋ ତତ୍ଥ ୱିହରତୀତି ଇଟ୍ଠେ ଅରଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅନିଟ୍ଠେ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତୋ ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ଅସମପେକ୍ଖନେନ ମୋହଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନୁପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି। ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁତି, ଭନ୍ତେ, ଯା ଅଯଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଇଦ୍ଧୀସୁ ଏୱଂଦେସନା, ଏତଦାନୁତ୍ତରିଯଂ। ତଂ ଭଗୱାତି ତଂ ଦେସନଂ ଭଗୱା ଅସେସଂ ସକଲଂ ଅଭିଜାନାତି। ତଂ ଭଗୱତୋତି ତଂ ଦେସନଂ ଭଗୱତୋ ଅସେସଂ ଅଭିଜାନତୋ। ଉତ୍ତରି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ନତ୍ଥୀତି ଉତ୍ତରି ଅଭିଜାନିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ଅଯଂ ନାମ ଇତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଯଂ ଭଗୱା ନ ଜାନାତି ଇଦଂ ନତ୍ଥି। ଯଦଭିଜାନଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱାତି ଯଂ ତୁମ୍ହେହି ଅନଭିଞ୍ଞାତଂ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ଭଗୱତା ଭିଯ୍ୟୋଭିଞ୍ଞତରୋ ଅସ୍ସ, ଅଧିକତରପଞ୍ଞୋ ଭୱେଯ୍ୟ। ଯଦିଦଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୂତି ଏତ୍ଥ ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁ ଭଗୱତା ଉତ୍ତରିତରୋ ନତ୍ଥି। ଅତୀତବୁଦ୍ଧାପି ହି ଇମା ଦ୍ୱେ ଇଦ୍ଧିଯୋ ଦେସେସୁଂ, ଅନାଗତାପି ଇମାୱ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି। ତୁମ୍ହେପି ତେସଂ ଞାଣେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଇମାୱ ଦେସଯିତ୍ଥ। ଇତି ଭଗୱା ଇଦ୍ଧିୱିଧାସୁ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଇମିନାପି କାରଣେନ ଏୱଂପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୀ''ତି ଦୀପେତି। ଏତ୍ତାୱତା ଯେ ଧମ୍ମସେନାପତି ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୋଳସ ଅପରମ୍ପରିଯଧମ୍ମେ ସମ୍ମସି, ତେୱ ଦସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞଥାସତ୍ଥୁଗୁଣଦସ୍ସନାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୬୦। ଇଦାନି ଅପରେନପି ଆକାରେନ ଭଗୱତୋ ଗୁଣେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯଂ ତଂ ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧେନ କୁଲପୁତ୍ତେନାତି ସଦ୍ଧା କୁଲପୁତ୍ତା ନାମ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ବୋଧିସତ୍ତା। ତସ୍ମା ଯଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତେନ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିଂ ପନ ତେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ? ନୱ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେନାତିଆଦୀସୁ ''ୱୀରିଯଂ ଥାମୋ''ତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନେୱ ୱୀରିଯୱେୱଚନାନି। ତତ୍ଥ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେନାତି ପଗ୍ଗହିତୱୀରିଯେନ। ଥାମୱତାତି ଥାମସମ୍ପନ୍ନେନ ଥିରୱୀରିଯେନ। ପୁରିସଥାମେନାତି ତେନ ଥାମୱତା ଯଂ ପୁରିସଥାମେନ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନନ୍ତରପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପୁରିସଧୋରଯ୍ହେନାତି ଯା ଅସମଧୁରେହି ବୁଦ୍ଧେହି ୱହିତବ୍ବା ଧୁରା, ତଂ ଧୁରଂ ୱହନସମତ୍ଥେନ ମହାପୁରିସେନ। ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ତଂ ଭଗୱତାତି ତଂ ସବ୍ବଂ ଅତୀତାନାଗତବୁଦ୍ଧେହି ପତ୍ତବ୍ବଂ, ସବ୍ବମେୱ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ, ଭଗୱତୋ ଏକଗୁଣୋପି ଊନୋ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। କାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗଂ। ଯଥା ଅଞ୍ଞେ କେଣିଯଜଟିଲାଦଯୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ''କୋ ଜାନାତି ପରଲୋକଂ । ସୁଖୋ ଇମିସ୍ସା ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ମୁଦୁକାଯ ଲୋମସାଯ ବାହାଯ ସମ୍ଫସ୍ସୋ''ତି ମୋଳିବନ୍ଧାହି ପରିବ୍ବାଜିକାହି ପରିଚାରେନ୍ତି

ସମ୍ପତ୍ତଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭଵମାନା କାମସୁଖମନୁଯୁତ୍ତା, ନ ଏଵମନୁଯୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି।

ହୀନନ୍ତି ଲାମକଂ। ଗମ୍ମନ୍ତି ଗାମଵାସୀନଂ ଧମ୍ମଂ। ପୋଥୁଜ୍ଜନିକନ୍ତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ସେଵିତବ୍ବଂ। ଅନରିଯନ୍ତି ନ ନିଦ୍ଦୋସଂ। ନ ଵା ଅରିଯେହି ସେଵିତବ୍ବଂ। ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତନ୍ତି ଅନତ୍ଥସଂଯୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଆତାପନପରିତାପନାନୁଯୋଗଂ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଯୁତ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖମଂ ଵା। ଯଥା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗଂ ପରିଵଜ୍ଜେସ୍ସାମାତି କାଯକିଲମଥଂ ଅନୁଧାଵନ୍ତି, ତତୋ ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମାତି କାମସୁଖଂ ଅନୁଧାଵନ୍ତି, ନ ଏଵଂ ଭଗଵା। ଭଗଵା ପନ ଉଭୋ ଏତେ ଅନ୍ତେ ଵଜ୍ଜେତ୍ଵା ଯା ସା ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁକରଣୀ’’ତି ଏଵଂ ଵୁତ୍ତା ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତି, ତମେଵ ପଟିପନ୍ନୋ। ତସ୍ମା ‘‘ନ ଚ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଆଭିଚେତସିକାନନ୍ତି ଅଭିଚେତସିକାନଂ, କାମାଵଚରଚିତ୍ତାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଠିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରାନନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ଅତ୍ତଭାଵେ ସୁଖଵିହାରାନଂ। ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତନ୍ତସ୍ମିଞ୍ହି ସପ୍ପୀତିକଦୁତିଯଜ୍ଝାନଫଲସମାପତ୍ତି କଥିତା (ଦୀ। ନି। ୧।୪୩୨)। ପାସାଦିକସୁତ୍ତନ୍ତେ ସହ ମଗ୍ଗେନ ଵିପସ୍ସନାପାଦକଜ୍ଝାନଂ। ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତନ୍ତେ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ସମ୍ପସାଦନୀଯେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରଜ୍ଝାନାନି କଥିତାନି। ନିକାମଲାଭୀତି ଯଥାକାମଲାଭୀ। ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀତି ଅଦୁକ୍ଖଲାଭୀ। ଅକସିରଲାଭୀତି ଵିପୁଲଲାଭୀ।

ଅନୁଯୋଗଦାନପ୍ପକାରଵଣ୍ଣନା

୧୬୧।ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯାତି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯା। ତୀଣି ହି ଖେତ୍ତାନି – ଜାତିଖେତ୍ତଂ ଆଣାଖେତ୍ତଂ ଵିସଯଖେତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜାତିଖେତ୍ତଂ ନାମ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ। ସା ହି ତଥାଗତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନକାଲେ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ସମ୍ବୋଧିକାଲେ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପଵତ୍ତନେ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନେ ପରିନିବ୍ବାନେ ଚ କମ୍ପତି। କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଂ ପନ ଆଣାଖେତ୍ତଂ ନାମ। ଆଟାନାଟିଯମୋରପରିତ୍ତଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତରତନପରିତ୍ତାଦୀନଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଆଣା ଵତ୍ତତି। ଵିସଯଖେତ୍ତସ୍ସ ପନ ପରିମାଣଂ ନତ୍ଥି, ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ‘‘ଯାଵତକଂ ଞାଣଂ, ତାଵତକଂ ଞେଯ୍ୟଂ, ଯାଵତକଂ ଞେଯ୍ୟଂ ତାଵତକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ଞେଯ୍ୟଂ, ଞେଯ୍ୟପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣ’’ନ୍ତି (ମହାନି। ୫୫) ଵଚନତୋ ଅଵିସଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ଇମେସୁ ପନ ତୀସୁ ଖେତ୍ତେସୁ ଠପେତ୍ଵା ଇମଂ ଚକ୍କଵାଳଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚକ୍କଵାଳେ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପନ ଅତ୍ଥି। ତୀଣି ପିଟକାନି ଵିନଯପିଟକଂ, ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ। ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତି, ଯସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତି, ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତୀତି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୁଳ୍ହେ ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧଵଚନେ ‘‘ଇମଂ ଚକ୍କଵାଳଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପନ ଅତ୍ଥି।

ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଅପୁରେ ଅପଚ୍ଛା ଏକତୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁରେ ଵା ପଚ୍ଛା ଵା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ‘‘ବୋଧିଂ ଅପତ୍ଵା ନ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିସିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଂ, ତାଵ ପୁବ୍ବେତି ନ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳକମ୍ପନେନେଵ ଖେତ୍ତପରିଗ୍ଗହୋ କତୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିପି ନିଵାରିତା ହୋତି। ପରିନିବ୍ବାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ଯାଵ ସାସପମତ୍ତାପି ଧାତୁଯୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତାଵ ପଚ୍ଛାତି ନ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଧାତୂସୁ ହି ଠିତାସୁ ବୁଦ୍ଧାପି ଠିତାଵ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନିଵାରିତାଵ ହୋତି। ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନେ ପନ ଜାତେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନ ନିଵାରିତା।

ତିପିଟକଅନ୍ତରଧାନକଥା

ତୀଣି ଅନ୍ତରଧାନାନି ନାମ ପରିଯତ୍ତିଅନ୍ତରଧାନଂ, ପଟିଵେଧଅନ୍ତରଧାନଂ, ପଟିପତ୍ତିଅନ୍ତରଧାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପରିଯତ୍ତୀତି ତୀଣି ପିଟକାନି। ପଟିଵେଧୋତି ସଚ୍ଚପଟିଵେଧୋ। ପଟିପତ୍ତୀତି ପଟିପଦା। ତତ୍ଥ ପଟିଵେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ପଟିଵେଧକରା ଭିକ୍ଖୂ ବହୂ ହୋନ୍ତି, ଏସ ଭିକ୍ଖୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ପସାରେତ୍ଵା ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ଦୀପେ ଏକଵାରଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୁ ନାମ ନାହୋସି। ପଟିପତ୍ତିପୂରକାପି କଦାଚି ବହୂ ହୋନ୍ତି, କଦାଚି ଅପ୍ପା। ଇତି ପଟିଵେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି। ସାସନଟ୍ଠିତିଯା ପନ ପରିଯତ୍ତି ପମାଣଂ। ପଣ୍ଡିତୋ ହି ତେପିଟକଂ ସୁତ୍ଵା ଦ୍ଵେପି ପୂରେତି।

ଯଥା ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଳାରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ସତ୍ତ ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ନ ଜାନାମୀତି ଆହ। ତତୋ ଉଦକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅଧିଗତଵିସେସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସ ଵଚନସମନନ୍ତରମେଵ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଝାନଂ ସମ୍ପାଦେସି, ଏଵମେଵ ପଞ୍ଞଵା ଭିକ୍ଖୁ ପରିଯତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ଦ୍ଵେପି ପୂରେତି। ତସ୍ମା

ପରିଯତ୍ତିଯା ଠିତାଯ ସାସନଂ ଠିତଂ ହୋତି। ଯଦା ପନ ସା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦା ପଠମଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ନସ୍ସତି। ତତ୍ଥ ପଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଅନୁକ୍କମେନ ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୋ , ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରହିତେ ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପିଟକେସୁ ଠିତେସୁପି ସାସନଂ ଠିତମେଵ ହୋତି।

ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ପଠମଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ ଏକାଦସକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ଏକକା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦନନ୍ତରଂ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ ଚକ୍କପେଯ୍ୟାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ଓଘତରଣା ଅନ୍ତରଧାଯତି। ତଦନନ୍ତରଂ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାଵନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ମୂଲପରିଯାଯା ଅନ୍ତରଧାଯତି। ତଦନନ୍ତରଂ ଦୀଘନିକାଯୋ ଦସୁତ୍ତରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ବ୍ରହ୍ମଜାଲା ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଏକିସ୍ସାପି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଗାଥାନଂ ପୁଚ୍ଛା ଅଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସଭିଯପୁଚ୍ଛା ଆଳଵକପୁଚ୍ଛା ଵିଯ ଚ। ଏତା କିର କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲିକା ଅନ୍ତରା ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ଦ୍ୱୀସୁ ପନ ପିଟକେସୁ ଅନ୍ତରହିତେସୁପି ଵିନଯପିଟକେ ଠିତେ ସାସନଂ ତିଟ୍ଠତି। ପରିଵାରକ୍ଖନ୍ଧକେସୁ ଅନ୍ତରହିତେସୁ ଉଭତୋଵିଭଙ୍ଗେ ଠିତେ ଠିତମେଵ ହୋତି। ଉଭତୋଵିଭଙ୍ଗେ ଅନ୍ତରହିତେ ମାତିକାଯପି ଠିତାଯ ଠିତମେଵ ହୋତି। ମାତିକାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ପାତିମୋକ୍ଖପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାସୁ ଠିତାସୁ ସାସନଂ ତିଟ୍ଠତି। ଲିଙ୍ଗଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ସେତଵତ୍ଥସମଣଵଂସୋ ପନ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଛଳଭିଞ୍ଞେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ। ତେଵିଜ୍ଜେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ। ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ। ପାତିମୋକ୍ଖେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଛିମକସ୍ସ ପନ ସଚ୍ଚପ୍ପଟିଵେଧତୋ ପଚ୍ଛିମକସ୍ସ ସୀଲଭେଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସାସନଂ ଓସକ୍କିତଂ ନାମ ହୋତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନ ନିଵାରିତା।

ସାସନଅନ୍ତରହିତଵଣ୍ଣନା

ତୀଣି ପରିନିବ୍ବାନାନି ନାମ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନଂ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅହୋସି। ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ କୁସିନାରାଯଂ। ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନଂ ଅନାଗତେ ଭଵିସ୍ସତି। ସାସନସ୍ସ କିର ଓସକ୍କନକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଧାତୁଯୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମହାଚେତିଯଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ମହାଚେତିଯତୋ ନାଗଦୀପେ ରାଜାଯତନଚେତିଯଂ। ତତୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ନାଗଭଵନତୋପି ଦେଵଲୋକତୋପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋପି ଧାତୁଯୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କମେଵ ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ସାସପମତ୍ତାପି ଧାତୁଯୋ ନ ଅନ୍ତରା ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି। ସବ୍ବଧାତୁଯୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ରାସିଭୂତା ସୁଵଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ଵିଯ ଏକଗ୍ଘନା ହୁତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି।

ତା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଦେଵତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାତି, ଅଜ୍ଜ ସାସନଂ ଓସକ୍କତି, ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନଂ ଦାନି ଇଦଂ ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି ଦସବଲସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଦିଵସତୋ ମହନ୍ତତରଂ କାରୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଠପେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଖୀଣାସଵେ ଅଵସେସା ସକଭାଵେନ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ଧାତୂସୁ ତେଜୋଧାତୁ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଯାଵ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି। ସାସପମତ୍ତାଯପି ଧାତୁଯା ସତି ଏକଜାଲା ଭଵିସ୍ସତି। ଧାତୂସୁ ପରିଯାଦାନଂ ଗତାସୁ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏଵଂ ମହନ୍ତଂ ଆନୁଭାଵଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧାତୂସୁ ଅନ୍ତରହିତାସୁ ସାସନଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ନାମ ହୋତି।

ଯାଵ ନ ଏଵଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତାଵ ଅଚରିମଂ ନାମ ହୋତି। ଏଵଂ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। କସ୍ମା ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି? ଅନଚ୍ଛରିଯତ୍ତା। ବୁଦ୍ଧା ହି ଅଚ୍ଛରିଯମନୁସ୍ସା। ଯଥାହ – ''ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଚ୍ଛରିଯମନୁସ୍ସୋ। କତମୋ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ? ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୧୭୨)। ଯଦି ଚ ଦ୍ୱେ ଵା ଚତ୍ତାରୋ ଵା ଅଟ୍ଠ ଵା ସୋଳସ ଵା ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ଅନଚ୍ଛରିଯା ଭଵେଯ୍ୟୁଂ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଵିହାରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚେତିଯାନମ୍ପି ଲାଭସକ୍କାରୋ ଉଳାରୋ ନ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂପି ବହୁତାଯ ନ ଅଚ୍ଛରିଯା ଜାତା, ଏଵଂ ବୁଦ୍ଧାପି ଭଵେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ମା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦେସନାଯ ଚ ଵିସେସାଭାଵତୋ। ଯଞ୍ହି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମଂ ଏକୋ ଦେସେତି। ଅଞ୍ଞେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ସୋଵ ଦେସେତବ୍ବୋ ସିଯା, ତତୋ ଅନଚ୍ଛରିଯୋ ସିଯା। ଏକସ୍ମିଂ ପନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଦେସନାପି ଅଚ୍ଛରିଯା ହୋତି, ଵିଵାଦଭାଵତୋ ଚ। ବହୂସୁ ହି ବୁଦ୍ଧେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ବହୂନଂ ଆଚରିଯାନଂ ଅନ୍ତେଵାସିକା ଵିଯ ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପାସାଦିକୋ, ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ମଧୁରସ୍ସରୋ ଲାଭୀ ପୁଞ୍ଞଵାତି ଵିଵଦେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମାପି ଏଵଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପି ଚେତଂ କାରଣଂ ମିଲିନ୍ଦରଞ୍ଞାପି ପୁଟ୍ଠେନ ନାଗସେନତ୍ଥେରେନ ଵିତ୍ଥାରିତମେଵ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ –

ଭନ୍ତେ, ନାଗସେନ, ଭାସିତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗଵତା ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନଵକାସୋ, ଯଂ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯା ଦ୍ୱେ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତୀ''ତି। ଦେସେନ୍ତା ଚ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ସବ୍ବେପି ତଥାଗତା ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସେନ୍ତି, କଥଯମାନା ଚ ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି କଥେନ୍ତି, ସିକ୍ଖାପେନ୍ତା ଚ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ଅନୁସାସମାନା ଚ ଅପ୍ପମାଦପ୍ପଟିପତ୍ତିଯଂ

ଅନୁସାସନ୍ତି। ଯଦି, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ସବ୍ବେସମ୍ପି ତଥାଗତାନଂ ଏକା ଦେସନା ଏକା କଥା ଏକସିକ୍ଖା ଏକାନୁସାସନୀ, କେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ତଥାଗତା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଏକେନପି ତାୱ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେନ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଓଭାସଜାତୋ, ଯଦି ଦୁତିଯୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଭାଯ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଓଭାସଜାତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଓୱଦମାନା ଚ ଦ୍ୱେ ତଥାଗତା ସୁଖଂ ଓୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଅନୁସାସମାନା ଚ ସୁଖଂ ଅନୁସାସେଯ୍ୟୁଂ, ତତ୍ଥ ମେ କାରଣଂ ଦେସେହି, ଯଥାହଂ ନିସ୍ସଂସଯୋ ଭୱେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ, ଏକସ୍ସେୱ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଧାରେତି, ଯଦି ଦୁତିଯୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ନାଯଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଧାରେଯ୍ୟ, ଚଲେଯ୍ୟ, କମ୍ପେଯ୍ୟ, ନମେଯ୍ୟ, ଓଣମେଯ୍ୟ, ୱିନମେଯ୍ୟ, ୱିକିରେଯ୍ୟ, ୱିଧମେଯ୍ୟ, ୱିଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟ, ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ।

ଯଥା, ମହାରାଜ, ନାୱା ଏକପୁରିସସନ୍ଧାରଣୀ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏକପୁରିସେ ଅଭିରୂଳ୍ହେ ସା ନାୱା ସମୁପାଦିକା ଭୱେଯ୍ୟ, ଅଥ ଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ତାଦିସୋ ଆଯୁନା ୱଣ୍ଣେନ ୱଯେନ ପମାଣେନ କିସଥୂଲେନ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ, ସୋ ତଂ ନାୱଂ ଅଭିରୂହେଯ୍ୟ, ଅପି ନୁ ସା, ମହାରାଜ, ନାୱା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଧାରେଯ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଚଲେଯ୍ୟ, କମ୍ପେଯ୍ୟ, ନମେଯ୍ୟ, ଓଣମେଯ୍ୟ, ୱିନମେଯ୍ୟ, ୱିକିରେଯ୍ୟ, ୱିଧମେଯ୍ୟ, ୱିଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟ, ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଓସୀଦେଯ୍ୟ ଉଦକେତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅଯଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ, ଏକସ୍ସେୱ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଧାରେତି, ଯଦି ଦୁତିଯୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ନାଯଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଧାରେଯ୍ୟ…ପେ… ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ।

ଯଥା ୱା ପନ, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ ଛାଦେନ୍ତଂ ଯାୱ କଣ୍ଠମଭିପୂରଯିତ୍ୱା, ସୋ ଧାତୋ ପୀଣିତୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ନିରନ୍ତରୋ ତନ୍ଦୀକତୋ ଅନୋଣମିତଦଣ୍ଡଜାତୋ ପୁନଦେୱ ତାୱତକଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଅପି ନୁ ଖୋ ସୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ସୁଖିତୋ ଭୱେଯ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ , ସକିଂ ଭୁତ୍ତୋୱ ମରେଯ୍ୟାତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅଯଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ …ପେ… ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି।

କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ଅତିଧମ୍ମଭାରେନ ପଥୱୀ ଚଲତୀତି? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସକଟା ରତନପୂରିତା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ ଯାୱ ମୁଖସମା, ଏକସ୍ମା ସକଟତୋ ରତନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସକଟେ ଆକିରେଯ୍ୟୁଂ, ଅପି ନୁ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ସକଟଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସକଟାନଂ ରତନଂ ଧାରେଯ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ, ନାଭିପି ତସ୍ସ ଫଲେଯ୍ୟ, ଅରାପି ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନେମିପି ତସ୍ସ ଓପତେଯ୍ୟ, ଅକ୍ଖୋପି ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି। କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅତିରତନଭାରେନ ସକଟଂ ଭିଜ୍ଜତୀତି? ଆମ, ଭନ୍ତେ,ତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅତିଧମ୍ମଭାରେନ ପଥୱୀ ଚଲତି।

ଅପିଚ, ମହାରାଜ, ଇମଂ କାରଣଂ ବୁଦ୍ଧବଲପରିଦୀପନାଯ ଓସାରିତଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତତ୍ଥ ଅତିରୂପଂ କାରଣଂ ସୁଣୋହି, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଦି, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ପରିସାଯ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ''ତୁମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି, ଉଭତୋ ପକ୍ଖଜାତା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ। ଯଥା, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବଲୱାମଚ୍ଚାନଂ ପରିସାଯ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ''ତୁମ୍ହାକଂ ଅମଚ୍ଚୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅମଚ୍ଚୋ''ତି, ଉଭତୋ ପକ୍ଖଜାତା ହୋନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଯଦି ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ପରିସାଯ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ''ତୁମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି, ଉଭତୋ ପକ୍ଖଜାତା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ଇଦଂ ତାୱ, ମହାରାଜ, ଏକଂ କାରଣଂ, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି, ମହାରାଜ, ଉତ୍ତରିଂ କାରଣଂ ସୁଣୋହି, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଦି, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ''ଅଗ୍ଗୋ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଯଂ ୱଚନଂ, ତଂ ମିଚ୍ଛା ଭୱେଯ୍ୟ, ''ଜେଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି, ସେଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ୱିସିଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଉତ୍ତମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ପୱରୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅସମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି , ଅସମସମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିଭାଗୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଯଂ ୱଚନଂ, ତଂ ମିଚ୍ଛା ଭୱେଯ୍ୟ। ଇମମ୍ପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, କାରଣଂ ଅତ୍ଥତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛ, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅପିଚ ଖୋ, ମହାରାଜ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସଭାୱପକତି ଏସା, ଯଂ ଏକୋଯେୱ ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କସ୍ମା କାରଣା? ମହନ୍ତତାଯ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ, ଯଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି, ମହାରାଜ, ମହନ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ଏକଂଯେୱ ହୋତି। ପଥୱୀ, ମହାରାଜ, ମହନ୍ତୀ, ସା ଏକାଯେୱ। ସାଗରୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ। ସିନେରୁ ଗିରିରାଜା ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ। ଆକାସୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ। ସକ୍କୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ। ମାରୋ ମହନ୍ତୋ , ସୋ ଏକୋଯେୱ। ମହାବ୍ରହ୍ମା ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ। ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋଯେୱ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଯତ୍ଥ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେସଂ ଓକାସୋ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା, ମହାରାଜ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋଯେୱ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ସୁକଥିତୋ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ପଞ୍ହୋ ଓପମ୍ମେହି କାରଣେହୀତି (ମି। ପ। ୫।୧।୧)।

ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମନ୍ତି ନଵଵିଧସ୍ସ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଂ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦଂ। ସହଧମ୍ମିକୋତି ସକାରଣୋ। ଵାଦାନୁଵାଦୋତି ଵାଦୋଯେଵ।

ଅଚ୍ଛରିଯଅବ୍ଭୁତଵଣ୍ଣନା

୧୬୨।ଆଯସ୍ମା ଉଦାଯୀତି ତଯୋ ଥେରା ଉଦାଯୀ ନାମ – ଲାଳୁଦାଯୀ, କାଳୁଦାଯୀ, ମହାଉଦାଯୀତି। ଇଧ ମହାଉଦାଯୀ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ସ କିର ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ପରିଯୋସାନା ସୁଣନ୍ତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପଞ୍ଚଵଣ୍ଣା ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵା ପାଦପିଟ୍ଠିତୋ ସୀସମତ୍ଥକଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୀସମତ୍ଥକତୋ ପାଦପିଟ୍ଠିଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଉଭତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଜ୍ଝଂ ଓତରତି, ମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭତୋ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ନିରନ୍ତରଂ ପୀତିଯା ଫୁଟସରୀରୋ ବଲଵସୋମନସ୍ସେନ ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାତି ନିତ୍ତଣ୍ହତା। ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାତି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ତୀହାକାରେହି ସନ୍ତୋସୋ। ସଲ୍ଲେଖତାତି ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ସଲ୍ଲିଖିତଭାଵୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ। ନ ଅତ୍ତାନଂ ପାତୁକରିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ନ ଆଵି କରିସ୍ସତି। ପଟାକଂ ପରିହରେଯ୍ୟୁନ୍ତି ''କୋ ଅମ୍ହେହି ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଵଦନ୍ତା ପଟାକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ନାଳନ୍ଦଂ ଵିଚରେଯ୍ୟୁଂ।

ପସ୍ସଖୋ ତ୍ଵଂ, ଉଦାଯି, ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାତି ପସ୍ସ ଉଦାଯି ଯାଦିସୀ ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାତି ଥେରସ୍ସ ଵଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ। କିଂ ପନ ଭଗଵା ନେଵ ଅତ୍ତାନଂ ପାତୁକରୋତି, ନ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ କଥେତୀତି ଚେ? ନ, ନ କଥେତି। ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀହି କଥେତବ୍ବଂ, ଚୀଵରାଦିହେତୁଂ ନ କଥେତି। ତେନେଵାହ – ''ପସ୍ସ ଖୋ ତ୍ଵଂ, ଉଦାଯି, ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତା''ତିଆଦି। ବୁଜ୍ଝନକସତ୍ତଂ ପନ ଆଗମ୍ମ ଵେନେଯ୍ୟଵସେନ କଥେତି। ଯଥାହ –

''ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି, ସଦିସୋ ମେ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ସଦେଵକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ''ତି। (ମହାଵ। ୧୧);

ଏଵଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଦୀପିକା ବହୂ ଗାଥାପି ସୁତ୍ତନ୍ତାପି ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବା।

୧୬୩।ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଭାସେଯ୍ୟାସୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭାସେଯ୍ୟାସି। ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ମେ କଥିତନ୍ତି ମା ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀସୁ ନ କଥଯିତ୍ଥ। ଅଜ୍ଜ ଵା ମେ କଥିତନ୍ତି ମା ପରଦିଵସାଦୀସୁ ନ କଥଯିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଵେଦେସୀତି କଥେସି। ଇମସ୍ସ ଵେଯ୍ୟାକରଣସ୍ସାତି ନିଗ୍ଗାଥକସ୍ସ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ''ଵେଯ୍ୟାକରଣ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅଧିଵଚନନ୍ତି ନାମଂ। ଇଦଂ ପନ ''ଇତି ହିଦ''ନ୍ତି ପଟ୍ଠାଯ ପଦଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସମ୍ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପାସାଦିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ନିଗଣ୍ଠନାଟପୁତ୍ତକାଲଙ୍କିରିୟୱଣ୍ଣନା

୧୬୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପାସାଦିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ୱେଧଞ୍ଞା ନାମ ସକ୍ୟାତି ଧନୁମ୍ହି କତସିକ୍ଖା ୱେଧଞ୍ଞନାମକା ଏକେ ସକ୍ୟା। ତେସଂ ଅମ୍ବୱନେ ପାସାଦେତି ତେସଂ ଅମ୍ବୱନେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହତ୍ଥାୟ କତୋ ଦୀଘପାସାଦୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ଅଧୁନା କାଲଙ୍କତୋତି ସମ୍ପତି କାଲଙ୍କତୋ। ଦ୍ୱେଧିକଜାତାତି ଦ୍ୱେଜ୍ଝଜାତା, ଦ୍ୱେଭାଗା ଜାତା। ଭଣ୍ଡନାଦୀସୁ ଭଣ୍ଡନଂ ପୁବ୍ବଭାଗକଲହୋ, ତଂ ଦଣ୍ଡାଦାନାଦିୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମୱସେନ ଚ ୱଡ୍ଢିତଂ କଲହୋ। ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନାସୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱିରୁଦ୍ଧୱଚନଂ ୱିୱାଦୋ। ୱିତୁଦନ୍ତାତି ୱିଜ୍ଝନ୍ତା। ସହିତଂ ମେତି ମମ ୱଚନଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତଂ। ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତନ୍ତି ୟଂ ତୱ ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ଚିରକାଲାସେୱନୱସେନ ପଗୁଣଂ, ତଂ ମମ ୱାଦଂ ଆଗମ୍ମ ନିୱତ୍ତଂ। ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋତି ତୁୟ୍ହଂ ଉପରି ମୟା ଦୋସୋ ଆରୋପିତୋ। ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାୟାତି ଭତ୍ତପୁଟଂ ଆଦାୟ ତଂ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖତ୍ଥାୟ ଉତ୍ତରି ପରିୟେସମାନୋ ୱିଚର। ନିବ୍ବେଠେହି ୱାତି ଅଥ ୱା ମୟା ଆରୋପିତଦୋସତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେହି। ସଚେ ପହୋସୀତି ସଚେ ସକ୍କୋସି। ୱଧୋୟେୱାତି ମରଣମେୱ। ନାଟପୁତ୍ତିୟେସୂତି ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ। ନିବ୍ବିନ୍ନରୂପାତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତସଭାୱା ଅଭିୱାଦନାଦୀନିପି ନ କରୋନ୍ତି। ୱିରତ୍ତରୂପାତି ୱିଗତପେମା। ପଟିୱାନରୂପାତି ତେସଂ ସକ୍କଚ୍ଚକିରିୟତୋ ନିୱତ୍ତନସଭାୱା। ୟଥା ତନ୍ତି ୟଥା ଦୁରକ୍ଖାତାଦିସଭାୱେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ନିବ୍ବିନ୍ନୱିରତ୍ତପଟିୱାନରୂପେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ତଥେୱ ଜାତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁରକ୍ଖାତେତି ଦୁକ୍କଥିତେ। ଦୁପ୍ପୱେଦିତେତି ଦୁୱିଞ୍ଞାପିତେ। ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେତି ରାଗାଦୀନଂ ଉପସମଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥେ। ଭିନ୍ନଥୂପେତି ଭିନ୍ନପତିଟ୍ଠେ। ଏତ୍ଥ ହି ନାଟପୁତ୍ତୋୱ ନେସଂ ପତିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ଥୂପୋ। ସୋ ପନ ଭିନ୍ନୋ ମତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିନ୍ନଥୂପେ’’ତି। ଅପ୍ପଟିସରଣେତି ତସ୍ସେୱ ଅଭାୱେନ ପଟିସରଣୱିରହିତେ।

ନନୁ ଚାୟଂ ନାଟପୁତ୍ତୋ ନାଳନ୍ଦୱାସିକୋ, ସୋ କସ୍ମା ପାୱାୟଂ କାଲଙ୍କତୋତି? ସୋ କିର ଉପାଲିନା ଗହପତିନା ପଟିୱିଦ୍ଧସଚ୍ଚେନ ଦସହି ଗାଥାହି ଭାସିତେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେସି। ଅଥ ନଂ ଅଫାସୁକଂ ଗହେତ୍ୱା ପାୱଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ତତ୍ଥ କାଲମକାସି। କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଚ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମମ ଲଦ୍ଧି ଅନିୟ୍ୟାନିକା ସାରୱିରହିତା, ମୟଂ ତାୱ ନଟ୍ଠା, ଅୱସେସଜନୋପି ମା ଅପାୟପୂରକୋ ଅହୋସି, ସଚେ ପନାହଂ ‘ମମ ସାସନଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକ’ନ୍ତି ୱକ୍ଖାମି, ନ ସଦ୍ଦହିସ୍ସନ୍ତି, ୟଂନୂନାହଂ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ନ ଏକନୀହାରେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେୟ୍ୟଂ, ତେ ମମଚ୍ଚୟେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱଦିସ୍ସନ୍ତି, ସତ୍ଥା ତଂ ୱିୱାଦଂ ପଟିଚ୍ଚ ଏକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସ୍ସତି, ତତୋ ତେ ସାସନସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଏକୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ ତୁମ୍ହେ ଦୁବ୍ବଲା, ମୟ୍ହମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖଥ, ଆଚରିୟପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ମମଚ୍ଚୟେନ ସସ୍ସତନ୍ତି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ଅପରୋପି ଉପସଙ୍କମି, ତଂ ଉଚ୍ଛେଦଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ଏୱଂ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ଏକଲଦ୍ଧିକେ ଅକତ୍ୱା ବହୂ ନାନାନୀହାରେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା କାଲମକାସି। ତେ ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ‘‘କସ୍ସାୱୁସୋ, ଆଚରିୟୋ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖୀ’’ତି? ଏକୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମୟ୍ହନ୍ତି ଆହ। କିଂ ଆଚିକ୍ଖୀତି? ସସ୍ସତନ୍ତି। ଅପରୋ ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ‘‘ମୟ୍ହଂ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖୀ’’ତି ଆହ। ଏୱଂ ସବ୍ବେ ‘‘ମୟ୍ହଂ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖି, ଅହଂ ଜେଟ୍ଠକୋ’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅକ୍କୋସେ ଚେୱ ପରିଭାସେ ଚ ହତ୍ଥପାଦପ୍ପହାରାଦୀନି ଚ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଏକମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱେ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତା ନାନାଦିସାସୁ ପକ୍କମିଂସୁ।

୧୬୫।ଅଥ ଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋତି ଅୟଂ ଥେରୋ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ। ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ‘‘ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ’’ତି ସମୁଦାଚରିତ୍ୱା ଥେରକାଲେପି ତଥେୱ ସମୁଦାଚରିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ’’ତି।

‘‘ପାୱାୟଂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ ୟେନ ସାମଗାମୋ, ୟେନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀ’’ତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ନାଟପୁତ୍ତେ କିର କାଲଙ୍କତେ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଥଂ ପୱତ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଏକୋ ସତ୍ଥାତି ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ, ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିୟାୟ ସାୱକାନଂ ଏୱରୂପୋ ୱିୱାଦୋ ଜାତୋ। ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସୂରିୟୋ ୱିୟ ଚ ପାକଟୋ, ସାୱକାପିସ୍ସ ପାକଟାୟେୱ। କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ସମଣେ ଗୋତମେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସାୱକାନଂ ୱିୱାଦୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି । ଥେରୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମି, ସତ୍ଥା ଏତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଏକଂ ଦେସନଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୟେନ ସାମଗାମୋ, ୟେନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ସାମଗାମୋତି ସାମାକାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ନାମଂ। ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋତି ଉଜୁମେୱ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯେନସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ବୁଦ୍ଧକାଲେ କିର ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଚ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମମାଯିଂସୁ। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ''ମଯା କାତବ୍ବଂ ସତ୍ଥୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋତୀ''ତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ମମାଯି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ''ଭଗୱତୋ ସାୱକାନଂ ଅଗ୍ଗୋ''ତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ମମାଯି। କୁଲଦାରକେ ଚ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ତଥେୱ ଅକାସି। ଏୱଂ ଏକମେକେନ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହାପିତାନି ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଅହେସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ପଣୀତାନି ଚୀୱରାଦୀନିପି ଲଭିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି।

ଧମ୍ମରତନପୂଜା

ଏକୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ବୁଦ୍ଧରତନସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘରତନସ୍ସ ଚ ପୂଜା ପଞ୍ଞାଯତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଧମ୍ମରତନଂ ପୂଜିତଂ ହୋତୀ''ତି? ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ଭଗୱା ଆହ – ''ସଚେପି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧମ୍ମରତନଂ ପୂଜେତୁକାମୋ, ଏକଂ ବହୁସ୍ସୁତଂ ପୂଜେହୀ''ତି। ବହୁସ୍ସୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଚିକ୍ଖଥାତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛାତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ବହୁସ୍ସୁତଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଚିକ୍ଖଥା''ତି ଆହ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଥେରଂ ସହସ୍ସଗ୍ଘନିକେନ ତିଚୀୱରେନ ପୂଜେସି। ଥେରୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଭଗୱା ''କୁତୋ, ଆନନ୍ଦ, ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ଆହ? ଏକେନ, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଦିନ୍ନଂ, ଇଦଂ ପନାହଂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଦାତୁକାମୋତି। ଦେହି, ଆନନ୍ଦାତି। ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତୋ ଭନ୍ତେତି। ଆଗତକାଲେ ଦେହୀତି, ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭନ୍ତେ, ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି। କଦା ପନ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଗମିସ୍ସତୀତି? ଦସାହମତ୍ତେନ ଭନ୍ତେତି। ''ଅନୁଜାନାମି, ଆନନ୍ଦ, ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତୁ''ନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେସି।

ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ତଥେୱ ଯଂକିଞ୍ଚି ମନାପଂ ଲଭତି, ତଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଦେତି। ସୋ ଇମମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ କନିଟ୍ଠଭାତିକଂ ଥେରସ୍ସେୱ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଅଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯେନସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀ''ତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ମହାପଞ୍ଞୋ, ସୋ ଇମଂ କଥଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସ୍ସତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ତଦନୁରୂପଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତୀ''ତି। କଥାପାଭତନ୍ତି କଥାଯ ମୂଲଂ। ମୂଲଞ୍ହି ''ପାଭତ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାହ –

''ଅପ୍ପକେନାପି ମେଧାୱୀ, ପାଭତେନ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ସମୁଟ୍ଠାପେତି ଅତ୍ତାନଂ, ଅଣୁଂ ଅଗ୍ଗିଂୱ ସନ୍ଧମ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧।୪);

ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ। କିଂ ପନାନେନ ଭଗୱା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି? ନୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ। ଅଯଞ୍ହି ଆଯସ୍ମା ଦିୱା ନୱ ୱାରେ, ରତ୍ତିଂ ନୱ ୱାରେତି ଏକାହଂ ଅଟ୍ଠାରସ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଦିୱସସ୍ସ ପନ ସତୱାରଂ ୱା ସହସ୍ସୱାରଂ ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ ସମାନୋପି ନ ଅକାରଣା ଗଚ୍ଛତି, ଏକଂ ପଞ୍ହୁଦ୍ଧାରଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତଂ ଦିୱସଂ ତେନ କଥାପାଭତେନ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଏୱମାହ।

ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପୱେଦିତଧମ୍ମୱିନଯୱଣ୍ଣନା

୧୬୬।ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତୀତି ଭଗୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଆରୋଚିତେପି ଯସ୍ମା ନ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଇମିସ୍ସା କଥାଯ ସାମିକୋ, ଚୁନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ସାମିକୋ। ସୋୱ ତସ୍ସା ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ଜାନାତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ''ଏୱଞ୍ହେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ହୋତୀ''ତିଆଦିମାହ । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଚୁନ୍ଦ ଏୱଞ୍ହେତଂ ହୋତି ଦୁରକ୍ଖାତାଦିସଭାୱେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ସାୱକା ଦ୍ୱେଧିକଜାତା ଭଣ୍ଡନାଦୀନି କତ୍ୱା ମୁଖସତ୍ତୀହି ୱିତୁଦନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଅନିୟ୍ୟାନିକସାସନେନେୱ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଆଦିତୋ ଅନିୟ୍ୟାନିକସାସନମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇଧ ଚୁନ୍ଦ ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ଅସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱୋକ୍କମ୍ମ ଚ ତମ୍ହା ଧମ୍ମା ୱତ୍ତତୀତି ନ ନିରନ୍ତରଂ ପୂରେତି, ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଲାଭାତି ତସ୍ସ ତୁଯ୍ହଂ ଏତେ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତିଆଦଯୋ ଲାଭା। ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି ମନୁସ୍ସତ୍ତମ୍ପି ତେ ସୁଲଦ୍ଧଂ। ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତୂତି ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତୁ। ଯଥା ତେ ସତ୍ଥାରା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋତି ଯେନ ତେ ଆକାରେନ ସତ୍ଥାରା ଧମ୍ମୋ କଥିତୋ। ଯୋ ଚ ସମାଦପେତୀତି ଯୋ ଚ ଆଚରିଯୋ ସମାଦପେତି। ଯଞ୍ଚ ସମାଦପେତୀତି ଯଂ ଅନ୍ତେୱାସିଂ ସମାଦପେତି। ଯୋ ଚ ସମାଦପିତୋତି ଯୋ ଚ ଏୱଂ ସମାଦପିତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ। ଯଥା ଆଚରିଯେନ ସମାଦପିତଂ, ତଥତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି। ସବ୍ବେ ତେତି ତଯୋପି ତେ। ଏତ୍ଥ ହି ଆଚରିଯୋ ସମାଦପିତତ୍ତା ଅପୁଞ୍ଞଂ

ପସଓ୍ୱତି, ସମାଦିନ୍ନନ୍ତେଓ୍ୱାସିକୋ ସମାଦିନ୍ନଓ୍ୱା, ପଟିପନ୍ନକୋ ପଟିପନ୍ନଓ୍ୱା। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ''ସଦ୍ଦେ ତେ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଓ୍ୱନ୍ତୀ''ତି। ଏତେନୁପାୟେନ ସଦ୍ଦଓ୍ୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ଓ୍ୱେଦିତଦ୍ଦୋ।

୧୬୭। ଅପିଚେତ୍ଥ ଞାୟପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି କାରଣପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ଞାୟମାରାଧେସ୍ସତୀତି କାରଣଂ ନିପ୍ଫାଦେସ୍ସତି। ଓ୍ୱୀରିୟଂ ଆରଭତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖନିଦ୍ଦତ୍ତକଂ ଓ୍ୱୀରିୟଂ କରୋତି। ଓ୍ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''ଦୁରକ୍ଖାତେ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଧମ୍ମଓ୍ୱିନୟେ ଯୋ ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିୟୋ, ସୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଓ୍ୱିହରତି। ଯୋ କୁସୀତୋ, ସୋ ସୁଖଂ ଓ୍ୱିହରତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୩୧୮)।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପ୍ପଓ୍ୱେଦିତଧମ୍ମଓ୍ୱିନୟାଦିଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୬୮। ଏଓ୍ୱଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକସାସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ନିୟ୍ୟାନିକସାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇଧ ପନ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନିୟ୍ୟାନିକୋତି ମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ଫଲତ୍ଥାୟ ଚ ନିୟ୍ୟାତି।

୧୬୯।ଓ୍ୱୀରିୟଂ ଆରଭତୀତି ଅତ୍ତନୋ ସୁଖନିପ୍ଫାଦକଂ ଓ୍ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି। ଓ୍ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ''ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଧମ୍ମଓ୍ୱିନୟେ ଯୋ କୁସୀତୋ, ସୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଓ୍ୱିହରତି। ଯୋ ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିୟୋ, ସୋ ସୁଖଂ ଓ୍ୱିହରତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୩୧୯)।

୧୭୦। ଇତି ଭଗଓ୍ୱା ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ଦେସନଂ ଓ୍ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଇଧ, ଚୁନ୍ଦ, ସତ୍ଥା ଚ ଲୋକେ ଉଦପାଦୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଓ୍ୱିଞ୍ଞାପିତତ୍ଥାତି ଅବୋଧିତତ୍ଥା। ସଦ୍ଦସଙ୍ଗାହପଦକତନ୍ତି ସଦ୍ଦସଙ୍ଗହପଦେହି କତଂ, ସଦ୍ଦସଙ୍ଗାହିକଂ କତଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''ସଦ୍ଦସଙ୍ଗାହପଦଗତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ନ ସଦ୍ଦସଙ୍ଗାହପଦେସୁ ଗତଂ, ନ ଏକସଙ୍ଗହଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସପ୍ପାଟିହୀରକତନ୍ତି ନିୟ୍ୟାନିକଂ। ଯାଓ୍ୱଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସେହୀତି ଦେଓ୍ୱଲୋକତୋ ଯାଓ୍ୱ ମନୁସ୍ସଲୋକା ସୁପ୍ପକାସିତଂ। ଅନୁତପ୍ପୋ ହୋତୀତି ଅନୁତାପକରୋ ହୋତି। ସତ୍ଥା ଚ ନୋ ଲୋକେତି ଇଦଂ ତେସଂ ଅନୁତାପକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ନାନୁତପ୍ପୋ ହୋତୀତି ସତ୍ଥାରଂ ଆଗମ୍ମ ସାଓ୍ୱକେହି ଯଂ ପତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ସ ପତ୍ତତ୍ତା ଅନୁତାପକରୋ ନ ହୋତି।

୧୭୨।ଥେରୋତି ଥିରୋ ଥେରକାରକେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ''ରତ୍ତଞ୍ଞୂ''ତିଆଦୀନି ଓ୍ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେଓ୍ୱ। ଏତେହି ଚେ ପୀତି ଏତେହି ହେଟ୍ଠା ଓ୍ୱୁତ୍ତେହି।

୧୭୩।ପତ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମାତି ଚତୂହି ଯୋଗେହି ଖେମତ୍ତା ଅରହତ୍ତଂ ଇଧ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନାମ, ତଂ ପତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଲଂ ସମକ୍ଖାତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସାତି ସମ୍ମୁଖା ଗହିତତ୍ତା ଅସ୍ସ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସମ୍ମା ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ସମତ୍ଥା।

୧୭୪।ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଓ୍ୱାସଂ ଓ୍ୱସମାନା ଅରିୟସାଓ୍ୱକା। କାମଭୋଗିନୋତି ଗିହିସୋତାପନ୍ନା। ''ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେଓ୍ୱା''ତିଆଦୀନି ମହାପରିନିବ୍ବାନେ ଓ୍ୱିତ୍ଥାରିତାନେଓ୍ୱ। ଲାଭଗ୍ଗୟସଗ୍ଗପତ୍ତନ୍ତି ଲାଭଗ୍ଗଞ୍ଚେଓ୍ୱ ୟସଗ୍ଗଞ୍ଚ ପତ୍ତଂ।

୧୭୫।ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ, ଚୁନ୍ଦ, ଏତରହି ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ସାଓ୍ୱକାତି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦୟୋ ଥେରା। ଭିକ୍ଖୁନିୟୋତି ଖେମାଥେରୀଉପ୍ପଲଓ୍ୱଣ୍ଣଥେରୀଆଦୟୋ। ଉପାସକା ସାଓ୍ୱକା ଗିହୀ ଓଦାତଓ୍ୱତ୍ଥଓ୍ୱସନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋତି ଚିତ୍ତଗହପତିହତ୍ଥକଆଲଓ୍ୱକାଦୟୋ। କାମଭୋଗିନୋତି ଚୂଳଅନାଥପିଣ୍ଡିକମହାଅନାଥପିଣ୍ଡିକାଦୟୋ। ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିୟୋତି ନନ୍ଦମାତାଦୟୋ। କାମଭୋଗିନିୟୋତି ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରାଦୟୋ।

୧୭୬।ସଦ୍ଦାକାରସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସଦ୍ଦକାରଣସମ୍ପନ୍ନଂ। ଇଦମେଓ୍ୱତନ୍ତି ଇଦମେଓ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ଇମମେଓ୍ୱ ଧମ୍ମଂ ସମ୍ମା ହେତୁନା ନୟେନ ଓ୍ୱଦମାନୋ ଓ୍ୱଦେୟ୍ୟ। ଉଦକାସ୍ସୁଦନ୍ତି ଉଦକୋ ସୁଦଂ। ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ପସ୍ସତି। ସୋ କିର ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ମହାଜନଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେହି ''ନ ଜାନାମ, ଆଚରିୟ, କଥେହି ନୋ''ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ ସୋ ଆହ – ''ଗମ୍ଭୀରୋ ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଆହାରସପ୍ପାୟେ ସତି ଥୋକଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସକ୍କା କଥେତୁ''ନ୍ତି। ତତୋ ତେହି ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ମହାସକ୍କାରେ କତେ ତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେନ୍ତୋ କିଞ୍ଚ ପସ୍ସଂ ନ ପସ୍ସତୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାଧୁନିସିତସ୍ସାତି ସୁଟ୍ଠୁନିସିତସ୍ସ ତିଖିଣସ୍ସ, ସୁନିସିତଖୁରସ୍ସ କିର ତଲଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ଧାରା ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଗାୟିତବ୍ବଧମ୍ମାଦିଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୭୭।ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା। ଅତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥେନ ସହ ଅତ୍ଥଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନେନପି ସହ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସମାନେନ୍ତେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଗାୟିତବ୍ବନ୍ତି ୱାଚେତବ୍ବଂ ସଜ୍ଝାୟିତବ୍ବଂ। ଯଥୟିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ଯଥା ଇଦଂ ସକଲଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ।

୧୭୮।ତତ୍ର ଚେତି ତତ୍ର ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ, ତସ୍ସ ୱା ଭାସିତେ। ଅତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ମିଚ୍ଛା ଗଣ୍ହାତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଚ ମିଚ୍ଛା ରୋପେତୀତି ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି ଏତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣଂ ''ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗଣ୍ହାତି। ''ସତିପଟ୍ଠାନାନୀ''ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ରୋପେତି। ଇମସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସାତି ''ସତିଯେୱ ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି। ଅତ୍ଥସ୍ସ ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମାନି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି, ଉଦାହୁ ଚତ୍ତାରି ସତିପଟ୍ଠାନାନୀ''ତି ଏତାନି ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି। କତମାନି ଓପାୟିକତରାନୀତି ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ କତମାନି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଉପପନ୍ନତରାନି ଅଲ୍ଲୀନତରାନି। ଇମେସଞ୍ଚବ୍ୟଞ୍ଜନାନନ୍ତି ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ''ସତିଯେୱ ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି କିଂ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ଅତ୍ଥୋ, ଉଦାହୁ ''ଆରମ୍ମଣଂ ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଏସୋ ଅତ୍ଥୋତି? ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସ୍ସାତି ''ଆରମ୍ମଣଂ ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ। ଯା ଚେୱ ଏତାନୀତି ଯାନି ଚେୱ ଏତାନି ମୟା ୱୁତ୍ତାନି। ଯା ଚେୱ ଏସୋତି ଯୋ ଚେୱ ଏସ ମୟା ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ନେୱ ଉସ୍ସାଦେତବ୍ବୋତି ତୁମ୍ହେହି ତାୱ ସମ୍ମା ଅତ୍ଥେ ଚ ସମ୍ମା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଚ ଠାତବ୍ବଂ। ସୋ ପନ ନେୱ ଉସ୍ସାଦେତବ୍ବୋ, ନ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ। ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋତି ଜାନାପେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସାତି ''ସତିଯେୱ ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଚ। ତେସଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନନ୍ତି ''ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ। ନିସନ୍ତିୟାତି ନିସାମନତ୍ଥଂ ଧାରଣତ୍ଥଂ। ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୮୧।ତାଦିସନ୍ତି ତୁମ୍ହାଦିସଂ। ଅତ୍ଥୁପେତନ୍ତି ଅତ୍ଥେନ ଉପେତଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତାରଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନୁପେତନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଉପେତଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ୱିଞ୍ଞାତାରଂ। ଏୱଂ ଏତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସଂସଥ। ଏସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନ ତୁମ୍ହାକଂ ସାୱକୋ ନାମ, ବୁଦ୍ଧୋ ନାମ ଏସ ଚୁନ୍ଦାତି। ଇତି ଭଗୱା ବହୁସ୍ସୁତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଠାନେ ଠପେସି।

ପଚ୍ଚୟାନୁଞ୍ଞାତକାରଣାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୮୨। ଇଦାନି ତତୋପି ଉତ୍ତରିତରଂ ଦେସେନ୍ତୋ ନ ୱୋ ଅହଂ, ଚୁନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା ଆସୱା ନାମ ଇଧଲୋକେ ପଚ୍ଚୟହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକା ଆସୱା। ସମ୍ପରାୟିକା ଆସୱା ନାମ ପରଲୋକେ ଭଣ୍ଡନହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକା ଆସୱା। ସଂୱରାୟାତି ଯଥା ତେ ନ ପୱିସନ୍ତି, ଏୱଂ ପିଦହନାୟ। ପଟିଘାତାୟାତି ମୂଲଘାତେନ ପଟିହନନାୟ। ଅଲଂ ୱୋ ତଂ ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାୟାତି ତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାୟ ସମତ୍ଥଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଯଂ ୱୋ ମୟା ଚୀୱରଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଦପ୍ପଂ ୱା ମାନଂ ୱା କୁରୁମାନା ୱିହରିସ୍ସଥାତି ନ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ପନ ପାରୁପିତ୍ୱା ସୀତପଟିଘାତାଦୀନି କତ୍ୱା ସୁଖଂ ସମଣଧମ୍ମଂ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରଂ କରିସ୍ସଥାତି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ଯଥା ଚ ଚୀୱରଂ, ଏୱଂ ପିଣ୍ଡପାତାଦୟୋପି। ଅନୁପଦସଂୱଣ୍ଣନା ପନେତ୍ଥ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୮୩।ସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗନ୍ତି ସୁଖଲ୍ଲିୟନାନୁଯୋଗଂ, ସୁଖସେୱନାଧିମୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖେତୀତି ସୁଖିତଂ କରୋତି। ପୀଣେତୀତି ପୀଣିତଂ ଥୂଲଂ କରୋତି।

୧୮୬।ଅଟ୍ଠିତଧମ୍ମାତି ନଟ୍ଠିତସଭାୱା। ଜିୱ୍ହା ନୋ ଅତ୍ଥୀତି ଯଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ତଂ କଥେନ୍ତି, କଦାଚି ମଗ୍ଗଂ କଥେନ୍ତି, କଦାଚି ଫଲଂ କଦାଚି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଜାନତାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଜାନନ୍ତେନ। ପସ୍ସତାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ପସ୍ସନ୍ତେନ। ଗମ୍ଭୀରନେମୋତି ଗମ୍ଭୀରଭୂମିଂ ଅନୁପୱିଟ୍ଠୋ। ସୁନିଖାତୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ନିଖାତୋ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଆୱୁସୋତି ଏୱଂ ଖୀଣାସୱୋ ଅଭବ୍ବୋ ନୱ ଠାନାନି ଅଜ୍ଝାଚରିତୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଅନଜ୍ଝାଚାରୋ ଅଚଲୋ ଅସମ୍ପୱେଧୀ। ତତ୍ଥ ସଞ୍ଚିଚ ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନାଦୀସୁ ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋପି ଅଭବ୍ବା। ସନ୍ନିଧିକାରକଂ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ଚ କିଲେସକାମେ ଚ ସନ୍ନିଧିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିକଭୂତୋତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଗିହିଭୂତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅଭବ୍ବୋ।

ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣୱଣ୍ଣନା

୧୮୭। ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତା ହି ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଖୀଣାସୱୋ ପନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱାୱ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ପରିନିବ୍ବାତି ୱା ପବ୍ବଜତି ୱା। ଚାତୁମହାରାଜିକାଦୀସୁ କାମାୱଚରଦେୱେସୁ ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ନ ତିଟ୍ଠତି। କସ୍ମା? ୱିୱେକଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱା। ଭୁମ୍ମଦେୱତ୍ତଭାୱେ ପନ ଠିତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱାପି ତିଟ୍ଠତି। ତସ୍ସ ୱସେନ ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଆଗତୋ। ଭିନ୍ନଦୋସତ୍ତା ପନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତୀରକନ୍ତି ଅତୀରଂ

ଅପରିଚ୍ଛେଦଂ ମହନ୍ତଂ। ନୋ ଚ ଖୋ ଅନାଗତନ୍ତି ଅନାଗତଂ ପନ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ଏୱଂ ନ ପଞ୍ଞପେତି, ଅତୀତମେୱ ମଞ୍ଞେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଜାନାତି, ନ ଅନାଗତଂ। ତଥା ହିସ୍ସ ଅତୀତେ ଅଦ୍ଧଛବ୍ୱସତଜାତକାନୁସ୍ସରଣଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ଅନାଗତେ ଏୱଂ ବହୁଂ ଅନୁସ୍ସରଣଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ମଞ୍ଞମାନା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ। ତଯିଦଂ କିଂ ସୂତି ଅନାଗତେ ଅପଞ୍ଞାପନଂ କିଂ ନୁ ଖୋ? କଥଂସୂତି କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅଜାନନ୍ତୋଯେୱ ନୁ ଖୋ ଅନାଗତଂ ନାନୁସ୍ସରତି, ଅନନୁସ୍ସରିତୁକାମତାଯ ନାନୁସ୍ସରତୀତି। ଅଞ୍ଞୱିହିତକେନ ଞାଣଦସ୍ସନେନାତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନସମତ୍ଥତାଯ ଦସ୍ସନଭୂତେନ ଞାଣେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥୱିହିତକେନ ଞାଣେନ ଅଞ୍ଞଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତେନ, ଅଞ୍ଞୱିହିତକଂ ଅଞ୍ଞଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତମାନଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ସଙ୍ଗାହେତବ୍ବଂ ପଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତେ ହି ଚରତୋ ଚ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତାଦିସଞ୍ଚ ଞାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଯଥରିୱ ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା, ଏୱଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସତାନୁସାରୀତି ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିସମ୍ପଯୁତ୍ତକଂ। ଯାୱତକଂ ଆକଙ୍ଖତୀତି ଯତ୍ତକଂ ଞାତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ତତ୍ତକଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ଞାଣଂ ପେସେସି। ଅଥସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲପତ୍ତପୁଟେ ପକ୍ଖନ୍ଦନାରାଚୋ ୱିଯ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଅନିୱାରିତଂ ଞାଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ତେନ ଯାୱତକଂ ଆକଙ୍ଖତି ତାୱତକଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ବୋଧିଜନ୍ତି ବୋଧିମୂଲେ ଜାତଂ। ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତୀତି ତେନ ଞାଣେନ ଜାତିମୂଲସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ପୁନ ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି। ନତ୍ଥିଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋତି ଅପରମ୍ପି ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ନ ଇଧଲୋକତ୍ଥଂ ୱା ପରଲୋକତ୍ଥଂ ୱା ନିସ୍ସିତଂ। ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ତଂ ଭାରତଯୁଦ୍ଧସୀତାହରଣସଦିସଂ ଅନିଯ୍ୟାନିକକଥଂ ତଥାଗତୋ ନ କଥେତି। ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ରାଜକଥାଦିତିରଚ୍ଛାନକଥଂ। କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତୀତି କାଲଂ ଜାନାତି। ସହେତୁକଂ ସକାରଣଂ କତ୍ୱା ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲେଯେୱ କଥେତି।

୧୮୮।ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯଥା ଯଥା ଗଦିତବ୍ବଂ, ତଥା ତଥେୱ ଗଦନତୋ ଦକାରସ୍ସ ତକାରଂ କତ୍ୱା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ରୂପାଯତନଂ। ସୁତନ୍ତି ସଦ୍ଦାଯତନଂ। ମୁତନ୍ତି ମୁତ୍ୱା ପତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବତୋ ଗନ୍ଧାଯତନଂ ରସାଯତନଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ। ୱିଞ୍ଞାତନ୍ତି ସୁଖଦୁକ୍ଖାଦିଧମ୍ମାଯତନଂ। ପତ୍ତନ୍ତି ପରିଯେସିତ୍ୱା ୱା ଅପରିଯେସିତ୍ୱା ୱା ପତ୍ତଂ। ପରିଯେସିତନ୍ତି ପତ୍ତଂ ୱା ଅପତ୍ତଂ ୱା ପରିଯେସିତଂ। ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସାତି ଚିତ୍ତେନ ଅନୁସଞ୍ଚରିତଂ। ''ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧ''ନ୍ତି ଇମିନା ଏତଂ ଦସ୍ସେତି, ଯଞ୍ହି ଅପରିମାଣାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ଇମସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ନୀଲଂ ପୀତକନ୍ତିଆଦି ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ''ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଖଣେ ଇମଂ ନାମ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ସୁମନୋ ୱା ଦୁମ୍ମନୋ ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ୱା ଜାତୋ''ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଏୱଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ । ତଥା ଯଂ ଅପରିମାଣାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ଇମସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଭେରିସଦ୍ଦୋ ମୁଦିଙ୍ଗସଦ୍ଦୋତିଆଦି ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ସୋତଦ୍ୱାରେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି। ମୂଲଗନ୍ଧୋ ତଚଗନ୍ଧୋତିଆଦି ଗନ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ଘାନଦ୍ୱାରେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି। ମୂଲରସୋ ଖନ୍ଧରସୋତିଆଦି ରସାରମ୍ମଣଂ ଜିୱ୍ହାଦ୍ୱାରେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି। କକ୍ଖଳଂ ମୁଦୁକନ୍ତିଆଦି ପଥୱୀଧାତୁତେଜୋଧାତୁୱାଯୋଧାତୁଭେଦଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରମ୍ମଣଂ କାଯଦ୍ୱାରେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି। ''ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଖଣେ ଇମଂ ନାମ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରମ୍ମଣଂ ଫୁସିତ୍ୱା ସୁମନୋ ୱା ଦୁମ୍ମନୋ ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ୱା ଜାତୋ''ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଏୱଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ତଥା ଯଂ ଅପରିମାଣାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ଇମସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖାଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ''ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଖଣେ ଇଦଂ ନାମ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ୱିଜାନିତ୍ୱା ସୁମନୋ ୱା ଦୁମ୍ମନୋ ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ୱା ଜାତୋ''ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଏୱଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ।

ଯଞ୍ହି, ଚୁନ୍ଦ, ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ତତ୍ଥ ତଥାଗତେନ ଅଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଅସୁତଂ ୱା ଅମୁତଂ ୱା ଅୱିଞ୍ଞାତଂ ୱା ନତ୍ଥି। ଇମସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ପରିଯେସିତ୍ୱା ପତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ପରିଯେସିତ୍ୱା ଅପ୍ପତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି। ଅପରିଯେସିତ୍ୱା ପତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଅପରିଯେସିତ୍ୱା ଅପ୍ପତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଅପ୍ପତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଞାଣେନ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ନାମ। ''ତସ୍ମା ତଥାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଯଂ ଯଥା ଲୋକେନ ଗତଂ ତସ୍ସ ତଥେୱ ଗତତ୍ତା ''ତଥାଗତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପାଳିଯଂ ପନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଗତସଦ୍ଦେନ ଏକତ୍ଥଂ। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ''ତଥାଗତୋ''ତି ନିଗମନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ତସ୍ସ ଯୁତ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ତଥାଗତସଦ୍ଦୱିତ୍ଥାରେ ୱୁତ୍ତାଯେୱ।

ଅବ୍ୟାକତଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୧୮୯। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅସମତଂ ଅନୁତ୍ତରତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ଧମ୍ମରାଜଭାୱଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ''ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଲଦ୍ଧୀସୁ ମଯା ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବଂ ମମ ଞାଣସ୍ସ ଅନ୍ତୋଯେୱ ପରିୱତ୍ତତୀ''ତି ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଚୁନ୍ଦ, ୱିଜ୍ଜତୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଥାଗତୋତି ସତ୍ତୋ। ନ ହେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ଇଧଲୋକପରଲୋକଅତ୍ଥସଂହିତଂ ନ ହୋତି। ନ ଚ ଧମ୍ମସଂହିତନ୍ତି ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିସ୍ସିତଂ ନ ହୋତି। ନଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ସକଲସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତଂ ନ ହୋତି।

୧୯୦।ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଖୋତିଆଦୀସୁ ତଣ୍ହଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସା ତେଭୂମକା ଧମ୍ମା ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ବ୍ୟାକତଂ। ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପଭାୱିକା ଜନିକା ତଣ୍ହା

ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ଵ୍ୟାକତଂ। ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପଵତ୍ତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଵ୍ୟାକତଂ। ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନୋ ସମୁଦଯପଜହନୋ ନିରୋଧସଚ୍ଛିକରଣୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଵ୍ୟାକତଂ। ''ଏତଞ୍ହି, ଆଵୁସୋ, ଅତ୍ଥସଂହିତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏତଂ ଇଧଲୋକପରଲୋକଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ ନଵଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିସ୍ସିତଂ ସକଲସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦି ପଧାନଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମନ୍ତି ଅଯମତ୍ଥୋ।

ପୁବ୍ବନ୍ତସହଗତଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଵଣ୍ଣନା

୧୯୧। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ମଯା ନ ଵ୍ୟାକତଂ, ତଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ନ ଵ୍ୟାକତନ୍ତି ମା ଏଵଂ ସଞ୍ଞମକଂସୁ। ଜାନନ୍ତୋଵ ଅହଂ ଏଵଂ ''ଏତସ୍ମିଂ ଵ୍ୟାକତେପି ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ନ ଵ୍ୟାକରିଂ। ଯଂ ପନ ଯଥା ଵ୍ୟାକାତବ୍ବଂ, ତଂ ମଯା ଵ୍ୟାକତମେଵାତି ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ପୁନ ଯେପି ତେ, ଚୁନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠିଯୋଵ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯା, ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତକା ଦିଟ୍ଠିଗତିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଇଦମେଵ ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଚଂ। ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଵଚନଂ ମୋଘଂ। ଅସଯଂକାରୋତି ଅସଯଂ କତୋ।

୧୯୨।ତତ୍ରାତି ତେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇଦଂ ଆଵୁସୋ ଵୁଚ୍ଚତୀତି, ଆଵୁସୋ, ଯଂ ତୁମ୍ହେହି ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଇଦମତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଉଦାହୁ ନତ୍ଥୀତି ଏଵମହଂ ତେ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତେ ଏଵମାହଂସୂତି ଯଂ ପନ ତେ ''ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ନାନୁଜାନାମି। ପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ଦିଟ୍ଠିପଞ୍ଞତ୍ତିଯା। ସମସମନ୍ତି ସମେନ ଞାଣେନ ସମଂ। ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଯା ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ। ଏତ୍ଥ ଅହମେଵ ଭିଯ୍ୟୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ନ ମଯା ସମୋ ଅତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ଯଞ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ ''ପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ଯଞ୍ଚ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତୀ''ତି ଉଭଯମେତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ଭେଦତୋ ହି ପଞ୍ଞତ୍ତି ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଦ୍ଵଯଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ଦିଟ୍ଠିପଞ୍ଞତ୍ତି। ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ଖନ୍ଧପଞ୍ଞତ୍ତି ଧାତୁପଞ୍ଞତ୍ତି ଆଯତନପଞ୍ଞତ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯପଞ୍ଞତ୍ତି ସଚ୍ଚପଞ୍ଞତ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏଵଂ ଵୁତ୍ତା ଛ ପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ। ଇଧ ପନ ପଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥାପି ପଞ୍ଞତ୍ତି ଚେଵ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତି ଚ ଅଧିପ୍ପେତା, ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥାପି। ଭଗଵା ହି ପଞ୍ଞତ୍ତିଯାପି ଅନୁତ୍ତରୋ, ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତିଯାପି ଅନୁତ୍ତରୋ। ତେନାହ – ''ଅହମେଵ ତତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ ଯଦିଦଂ ଅଧିପଞ୍ଞତ୍ତୀ''ତି।

୧୯୬।ପହାନାଯାତି ପଜହନତ୍ଥଂ। ସମତିକ୍କମାଯାତି ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ଦେସିତାତି କଥିତା। ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଠପିତା। ସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନାଯ ହି ଘନଵିନିବ୍ଭୋଗଂ କତ୍ଵା ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଯାଥାଵତୋ ଦିଟ୍ଠେସୁ ''ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରପୁଞ୍ଜୋଯଂ ନଯିଧ ସତ୍ତୂପଲବ୍ଭତୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନତୋ ସବ୍ବଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ପହାନଂ ହୋତୀତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ପହାନାଯ ସମତିକ୍କମାଯ ଏଵଂ ମଯା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା''ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପାସାଦିକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଵଣ୍ଣନା

୧୯୯।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦଵଣ୍ଣନା। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସିମାନୀତି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଇମାନି। ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନୀତି ମହାପୁରିସବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ମହାପୁରିସନିମିତ୍ତାନି ‘‘ଅଯଂ ମହାପୁରିସୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନନକାରଣାନି। ‘‘ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସା’’ତିଆଦି ମହାପଦାନେ ଵିତ୍ଥାରିତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

‘‘ବାହିରକାପି ଇସଯୋ ଧାରେନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଜାନନ୍ତି ‘ଇମସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂ ପଟିଲଭତୀ’ତି’’ କସ୍ମା ଆହ? ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅନୁରୂପତ୍ତା। ଇଦଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ ସଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିକଂ। ସା ପନସ୍ସ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠିତା? ଅନ୍ତୋଗାମେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ। ତଦା କିର ସାଵତ୍ଥିଵାସିନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେସୁ ଚ ଗେହଦ୍ୱାରେସୁ ଚ ସନ୍ଥାଗାରାଦୀସୁ ଚ ନିସୀଦିତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ‘‘ଭଗଵତୋ ଅସୀତିଅନୁବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ବ୍ଯାମପ୍ପଭା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ଯେହି ଚ ଭଗଵତୋ କାଯୋ, ସବ୍ବଫାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ଵିଯ ପାରିଛତ୍ତକୋ, ଵିକସିତମିଵ କମଲଵନଂ, ନାନାରତନଵିଚିତ୍ତଂ ଵିଯ ସୁଵଣ୍ଣତୋରଣଂ, ତାରାମରିଚିଵିରୋଚମିଵ ଗଗନତଲଂ, ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଵିଧାଵମାନା ଵିପ୍ଫନ୍ଦମାନା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଅତିଵିଯ ସୋଭତି। ଭଗଵତୋ ଚ ଇମିନା ନାମ କମ୍ମେନ ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି କଥିତଂ ନତ୍ଥି, ଯାଗୁଭତ୍ତଲୁଙ୍କମତ୍ତମ୍ପି ପନ କଟଚ୍ଛୁଭତ୍ତମତ୍ତଂ ଵା ପୁବ୍ବେ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚଯା ଏଵଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଭଗଵତା ଵୁତ୍ତଂ। କିଂ ନୁ ଖୋ ସତ୍ଥା କମ୍ମଂ ଅକାସି, ଯେନସ୍ସ ଇମାନି ଲକ୍ଖଣାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅନ୍ତୋଗାମେ ଚରନ୍ତୋ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ସୁତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଵିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଵତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତୋ ‘‘ମଯା, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତୋଗାମେ ଏକା କଥା ସୁତା’’ତି ଆହ। ତତୋ ଭଗଵତା ‘‘କିଂ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ଥେରସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପରିଵାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିଂସିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ମହାପୁରିସସ୍ସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନୀ’’ତି ପଟିପାଟିଯା ଲକ୍ଖଣାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯେନ କମ୍ମେନ ଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏଵମାହ।

ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦତାଲକ୍ଖଣଵଣ୍ଣନା

୨୦୧।ପୁରିମଂଜାତିନ୍ତିଆଦୀସୁ ପୁବ୍ବେ ନିଵୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧା ଜାତଵସେନ ‘‘ଜାତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତା। ତଥା ଭଵନଵସେନ ‘‘ଭଵୋ’’ତି, ନିଵୁତ୍ଥଵସେନ ଆଲଯଟ୍ଠେନ ଵା ‘‘ନିକେତୋ’’ତି। ତିଣ୍ଣମ୍ପି ପଦାନଂ ପୁବ୍ବେ ନିଵୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନେ ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ଦେଵଲୋକାଦୀସୁପି ଵତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣନିବ୍ବତ୍ତନସମତ୍ଥଂ ପନ କୁସଲକମ୍ମଂ ତତ୍ଥ ନ ସୁକରଂ, ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସେଵ ସୁକରଂ। ତସ୍ମା ଯଥାଭୂତେନ ଯଂ କମ୍ମଂ କତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋତି ଆହ। ଅକାରଣଂ ଵା ଏତଂ। ହତ୍ଥିଅସ୍ସମିଗମହିଂସଵାନରାଦିଭୂତୋପି ମହାପୁରିସୋ ପାରମିଯୋ ପୂରେତିଯେଵ। ଯସ୍ମା ପନ ଏଵରୂପେ ଅତ୍ତଭାଵେ ଠିତେନ କତକମ୍ମଂ ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଦୀପେତୁଂ, ମନୁସ୍ସଭାଵେ ଠିତେନ କତକମ୍ମଂ ପନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଦୀପେତୁଂ। ତସ୍ମା ‘‘ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ସମାନୋ’’ତି ଆହ।

ଦଳ୍ହସମାଦାନୋତି ଥିରଗହଣୋ। କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ। ଅଵତ୍ଥିତସମାଦାନୋତି ନିଚ୍ଚଲଗହଣୋ ଅନିଵତ୍ତିତଗହଣୋ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ଅକୁସଲକମ୍ମତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ପତ୍ୱା କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ଵିଯ ଚିତ୍ତଂ ପଟିକୁଟତି, କୁସଲଂ ପତ୍ୱା ଵିତାନଂ ଵିଯ ପସାରିଯତି। ତସ୍ମା ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ହୋତି ଅଵତ୍ଥିତସମାଦାନୋ। ନ ସକ୍କା କେନଚି ସମଣେନ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଵା ଦେଵେନ ଵା ମାରେନ ଵା ବ୍ରହ୍ମୁନା ଵା କୁସଲସମାଦାନଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ।

ତତ୍ରିମାନି ଵତ୍ଥୂନି – ପୁବ୍ବେ କିର ମହାପୁରିସୋ କଲନ୍ଦକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥ ଦେଵେ ଵୁଟ୍ଠେ ଓଘୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲାଵକଂ ଗହେତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦମେଵ ପଵେସେସି। ମହାପୁରିସୋ ‘‘ପୁତ୍ତକେ ନୀହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ତେମେତ୍ୱା ତେମେତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦତୋ ଉଦକଂ ବହି ଖିପି। ସତ୍ତମେ ଦିଵସେ ସକ୍କୋ ଆଵଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆଗମ୍ମ ‘‘କିଂ କରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି? ସୋ ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସକ୍କୋ ମହାସମୁଦ୍ଦତୋ ଉଦକସ୍ସ ଦୁନ୍ନୀହରଣୀଯଭାଵଂ କଥେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାଦିସେନ କୁସୀତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁମ୍ପି ନ ଵଟ୍ଟତି। ‘‘ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠା’’ତି ଅପସାରେସି। ସକ୍କୋ ‘‘ଅନୋମପୁରିସେନ ଗହିତଗହଣଂ ନ ସକ୍କା ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତକେ ଆନେତ୍ୱା ଅଦାସି। ମହାଜନକକାଲେପି ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରମାନୋ ‘‘କସ୍ମା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରସୀ’’ତି ଦେଵତାଯ ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ପାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକେ ରଟ୍ଠେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦାତୁଂ ତରାମୀ’’ତି ଆହ। ତତୋ ଦେଵତାଯ – ‘‘ଅଯଂ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଚେଵ ପୁଥୁଲୋ ଚ, କଦା ନଂ ତରିସ୍ସତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ସୋ ଆହ ‘‘ତଵେସୋ ମହାସମୁଦ୍ଦସଦିସୋ, ମଯ୍ହଂ ପନ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଗମ୍ମ

ଖୁଦ୍ଦକମାତିକା ୱିୟ ଖାୟତି। ତ୍ୱଂଯେୱ ମଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସସି ସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପାରତୋ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦଦମାନ''ନ୍ତି। ଦେୱତା ''ଅନୋମପୁରିସେନ ଗହିତଗହଣଂ ନ ସକ୍କା ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁ''ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ହରିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ସୋ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗଂ କତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତୋ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ନ ସକ୍କା କେନଚି ସମଣେନ ୱା…ପେ… ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କୁସଲସମାଦାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ଅହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋ''ତି।

ଇଦାନି ଯେସୁ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋ ଅହୋସି, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ କାୟସୁଚରିତେତିଆଦିମାହ। ଦାନସଂୱିଭାଗେତି ଏତ୍ଥ ଚ ଦାନମେୱ ଦିୟ୍ୟନୱସେନ ଦାନଂ, ସଂୱିଭାଗକରଣୱସେନ ସଂୱିଭାଗୋ। ସୀଲସମାଦାନେତି ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲପୂରଣକାଲେ। ଉପୋସଥୂପୱାସେତି ଚାତୁଦ୍ଦସିକାଦିଭେଦସ୍ସ ଉପୋସଥସ୍ସ ଉପୱସନକାଲେ। ମତ୍ତେୟ୍ୟତାୟାତି ମାତୁକାତବ୍ବୱତ୍ତେ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ଚାତି ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ଏୱରୂପେସୁ। ଅଧିକୁସଲେସୂତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥି କୁସଲା, ଅତ୍ଥି ଅଧିକୁସଲା। ସବ୍ବେପି କାମାୱଚରା କୁସଲା କୁସଲା ନାମ, ରୂପାୱଚରା ଅଧିକୁସଲା। ଉଭୋପି ତେ କୁସଲା ନାମ, ଅରୂପାୱଚରା ଅଧିକୁସଲା। ସବ୍ବେପି ତେ କୁସଲା ନାମ, ସାୱକପାରମୀପଟିଲାଭପଚ୍ଚୟା କୁସଲା ଅଧିକୁସଲା ନାମ। ତେପି କୁସଲା ନାମ, ପଚ୍ଚେକବୋଧିପଟିଲାଭପଚ୍ଚୟା କୁସଲା ଅଧିକୁସଲା। ତେପି କୁସଲା ନାମ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଟିଲାଭପଚ୍ଚୟା ପନ କୁସଲା ଇଧ ''ଅଧିକୁସଲା''ତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତେସୁ ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ଅହୋସି ଅୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋ।

କଟତ୍ତା ଉପଚିତତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ସକିମ୍ପି କତଂ କତମେୱ, ଅଭିଣ୍ହକରଣେନ ପନ ଉପଚିତଂ ହୋତି। ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତାତି ପିଣ୍ଡୀକତଂ ରାସୀକତଂ କମ୍ମଂ ଉସ୍ସନ୍ନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ''ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା''ତି ୱଦନ୍ତୋ ମୟା କତକମ୍ମସ୍ସ ଚକ୍କୱାଳଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ଭୱଗ୍ଗଂ ଅତିନୀଚଂ, ଏୱଂ ମେ ଉସ୍ସନ୍ନଂ କମ୍ମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ୱିପୁଲତ୍ତାତି ଅପ୍ପମାଣତ୍ତା। ଇମିନା ''ଅନନ୍ତଂ ଅପରିମାଣଂ ମୟା କତଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଅଧିଭୱତି, ଅଞ୍ଞେହି ଦେୱେହି ଅତିରେକଂ ଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଲଭତୀତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି।

ସବ୍ବାୱନ୍ତେହି ପାଦତଲେହୀତି ଇଦଂ ''ସମଂ ପାଦଂ ଭୂମିୟଂ ନିକ୍ଖିପତୀ''ତି ଏତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବାୱନ୍ତେହୀତି ସବ୍ବପଦେସୱନ୍ତେହି, ନ ଏକେନ ପଦେସେନ ପଠମଂ ଫୁସତି, ନ ଏକେନ ପଚ୍ଛା, ସବ୍ବେହେୱ ପାଦତଲେହି ସମଂ ଫୁସତି, ସମଂ ଉଦ୍ଧରତି। ସଚେପି ହି ତଥାଗତୋ ''ଅନେକସତପୋରିସଂ ନରକଂ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀ''ତି ପାଦଂ ଅଭିନୀହରତି। ତାୱଦେୱ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ୱାତପୂରିତା ୱିୟ କମ୍ମାରଭସ୍ତା ଉନ୍ନମିତ୍ୱା ପଥୱିସମଂ ହୋତି। ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନମ୍ପି ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି। ''ଦୂରେ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଭିନୀହରନ୍ତସ୍ସ ସିନେରୁପ୍ପମାଣୋପି ପବ୍ବତୋ ସୁସେଦିତୱେତ୍ତଙ୍କୁରୋ ୱିୟ ଓନମିତ୍ୱା ପାଦସମୀପଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତଥା ହିସ୍ସ ୟମକପାଟିହାରିୟଂ କତ୍ୱା ''ୟୁଗନ୍ଧରପବ୍ବତଂ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀ''ତି ପାଦେ ଅଭିନୀହଟେ ପବ୍ବତୋ ଓନମିତ୍ୱା ପାଦସମୀପଂ ଆଗତୋ। ସୋପି ତଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଦୁତିୟପାଦେନ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଅକ୍କମି। ନ ହି ଚକ୍କଲକ୍ଖଣେନ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ୱିସମଂ ଭୱିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଖାଣୁ ୱା କଣ୍ଟକୋ ୱା ସକ୍ଖରା ୱା କଥଲା ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦୀନି ୱା ପୁରିମତରଂ ୱା ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ୱା ପଥୱିଂ ପୱିସନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ହି ସୀଲତେଜେନ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ଧମ୍ମତେଜେନ ଦସନ୍ନଂ ପାରମୀନଂ ଆନୁଭାୱେନ ଅୟଂ ମହାପଥୱୀ ସମ୍ମା ମୁଦୁପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣା ହୋତି।

୨୦୨।ସାଗରପରିୟନ୍ତନ୍ତି ସାଗରସୀମଂ। ନ ହି ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରା ରୁକ୍ଖୋ ୱା ପବ୍ବତୋ ୱା ନଦୀ ୱା ସୀମା ହୋତି ମହାସମୁଦ୍ଦୋୱ ସୀମା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସାଗରପରିୟନ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଖିଲମନିମିତ୍ତମକଣ୍ଟକନ୍ତି ନିଚ୍ଚୋରଂ। ଚୋରା ହି ଖରସମ୍ଫସ୍ସଟ୍ଠେନ ଖିଲା, ଉପଦ୍ଦୱପଚ୍ଚୟଟ୍ଠେନ ନିମିତ୍ତା, ୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ କଣ୍ଟକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇଦ୍ଧନ୍ତି ସମିଦ୍ଧଂ। ଫୀତନ୍ତି ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଫାଲିଫୁଲ୍ଲଂ। ଖେମନ୍ତି ନିବ୍ଭୟଂ। ସିୱନ୍ତି ନିରୁପଦ୍ଦୱଂ। ନିରବ୍ବୁଦନ୍ତି ଅବ୍ବୁଦୱିରହିତଂ, ଗୁମ୍ବଂ ଗୁମ୍ବଂ ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତେହି ଚୋରେହି ୱିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକ୍ଖମ୍ଭିୟୋତି ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭନୀୟୋ। ନ ନଂ କୋଚି ଠାନତୋ ଚାଲେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନାତି ପଟିପକ୍ଖଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ। ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେନାତି ପଟିୱିରୁଦ୍ଧେନ ଅମିତ୍ତେନ। ଉଭୟମ୍ପେତଂ ସପତ୍ତୱେୱଚନଂ। ଅବ୍ଭନ୍ତରେହୀତି ଅନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠିତେହି ରାଗାଦୀହି।

ବାହିରେହୀତି ସମଣାଦୀହି। ତଥା ହି ନଂ ବାହିରା ଦେୱଦତ୍ତକୋକାଲିକାଦୟୋ ସମଣାପି ସୋଣଦଣ୍ଡକୂଟଦଣ୍ଡାଦୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ସକ୍କସଦିସା ଦେୱତାପି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ମାରୋପି ବକାଦୟୋ ବ୍ରହ୍ମାନୋପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ଏତ୍ତାୱତା ଭଗୱତା କମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମସରିକ୍ଖକଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନିସଂସୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। କମ୍ମଂ ନାମ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନି ଦଳ୍ହୱୀରିୟେନ ହୁତ୍ୱା କତଂ କମ୍ମଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଦଳ୍ହେନ ହୁତ୍ୱା କତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଜାନାତୂତି

ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦତା। ଲକ୍ଖଣାନିସଂସୋ ନାମ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭନୀଯତା।

୨୦୩।ତତ୍ଥେତଂୱୁଚ୍ଚତୀତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତେ କମ୍ମାଦିଭେଦେ ଅପରମ୍ପି ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗାଥାବନ୍ଧଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତା ପନ ଗାଥା ପୋରାଣକତ୍ଥେରା "ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଠପିତା ୱଣ୍ଣନାଗାଥା"ତି ୱତ୍ୱା ଗତା। ଅପରଭାଗେ ଥେରା "ଏକପଦିକୋ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୋ"ତି ଆହଂସୁ।

ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚେତି ୱଚୀସଚ୍ଚେ। ଧମ୍ମେତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମେ। ଦମେତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନେ। ସଂଯମେତି ସୀଲସଂଯମେ। "ସୋଚେଯ୍ୟସୀଲାଲଯୁପୋସଥେସୁ ଚା"ତି ଏତ୍ଥ କାଯସୋଚେଯ୍ୟାଦି ତିୱିଧଂ ସୋଚେଯ୍ୟଂ। ଆଲଯଭୂତଂ ସୀଲମେୱ ସୀଲାଲଯୋ। ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଉପୋସଥୋ। ଅହିଂସାଯାତି ଅୱିହିଂସାଯ। ସମତ୍ତମାଚରୀତି ସକଲଂ ଅଚରି।

ଅନ୍ୱଭୀତି ଅନୁଭୱି। ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକାତି ଲକ୍ଖଣପାଠକା। ପରାଭିଭୂତି ପରେ ଅଭିଭୱନସମତ୍ଥୋ। ସତ୍ତୁଭୀତି ସପତ୍ତେହି ଅକ୍ଖମ୍ଭିଯୋ ହୋତି।

ନ ସୋ ଗଚ୍ଛତି ଜାତୁ ଖମ୍ଭନନ୍ତି ସୋ ଏକଂସେନେୱ ଅସ୍ସପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତବ୍ବତଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଏସା ହି ତସ୍ସ ଧମ୍ମତାତି ତସ୍ସ ହି ଏସା ଧମ୍ମତା ଅଯଂ ସଭାୱୋ।

ପାଦତଲଚକ୍କଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୦୪।ଉବ୍ବେଗୌତ୍ତାସଭଯନ୍ତି ଉବ୍ବେଗଭଯଞ୍ଚେୱ ଉତ୍ତାସଭଯଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଚୋରତୋ ୱା ରାଜତୋ ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକତୋ ୱା ୱିଲୋପନବନ୍ଧନାଦିନିସ୍ସଯଂ ଭଯଂ ଉବ୍ବେଗୋ ନାମ, ତଂମୁହୁତ୍ତିକଂ ଚଣ୍ଡହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନି ୱା ଅହିଯକ୍ଖାଦଯୋ ୱା ପଟିଚ୍ଚ ଲୋମହଂସନକରଂ ଭଯଂ ଉତ୍ତାସଭଯଂ ନାମ। ତଂ ସବ୍ବଂ ଅପନୁଦିତା ୱୂପସମେତା। ସଂୱିଧାତାତି ସଂୱିଦହିତା। କଥଂ ସଂୱିଦହତି? ଅଟୱିଯଂ ସାସଙ୍କଟ୍ଠାନେସୁ ଦାନସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆଗତେ ଭୋଜେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଦତ୍ୱା ଅତିୱାହେତି, ତଂ ଠାନଂ ପୱିସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ୱା ପୱେସେତି। ନଗରାଦୀସୁପି ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତି, ଏୱଂ ସଂୱିଦହତି। ସପରିୱାରଞ୍ଚ ଦାନଂ ଅଦାସୀତି ଅନ୍ନଂ ପାନନ୍ତି ଦସୱିଧଂ ଦାନୱତ୍ଥୁଂ।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ନନ୍ତି ଯାଗୁଭତ୍ତଂ। ତଂ ଦଦନ୍ତୋ ନ ଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ଅଦାସି, ଅଥ ଖୋ ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ହରିତୁପଲିତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଲାଜା ଚେୱ ପୁପ୍ଫାନି ଚ ୱିକିରିତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଧୂମାଦୀହି ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ଅଦାସି। ଯାଗୁଂ ଦେନ୍ତୋ ଚ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଅଦାସି। ଯାଗୁପାନାୱସାନେ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରକଂ ଅନନ୍ତଂ ଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ପରିଯୋସାନେ ଅନେକସୂପଂ ଅନେକବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଅଦାସି । ପାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଅମ୍ବପାନାଦିଅଟ୍ଠୱିଧଂ ପାନଂ ଅଦାସି, ତମ୍ପି ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା। ୱତ୍ଥଂ ଦେନ୍ତୋ ନ ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥମେୱ ଅଦାସି, ଏକପଟ୍ଟଦୁପଟ୍ଟାଦିପହୋନକଂ ପନ ଦତ୍ୱା ସୁଚିମ୍ପି ଅଦାସି, ସୁତ୍ତମ୍ପି ଅଦାସି, ସୁତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେସି, ସୂଚିକମ୍ମକରଣଟ୍ଠାନେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସନାନି, ଯାଗୁଭତ୍ତଂ, ପାଦମକ୍ଖନଂ, ପିଟ୍ଠିମକ୍ଖନଂ, ରଜନଂ, ପଣ୍ଡୁପଲାସଂ, ରଜନଦୋଣିକଂ, ଅନ୍ତମସୋ ଚୀୱରରଜନକଂ କପ୍ପିଯକାରକମ୍ପି ଅଦାସି।

ଯାନନ୍ତି ଉପାହନଂ। ତଂ ଦଦନ୍ତୋପି ଉପାହନତ୍ଥୱିକଂ ଉପାହନଦଣ୍ଡକଂ ମକ୍ଖନତେଲଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନି ଚ ଅନ୍ନାଦୀନି ତସ୍ସେୱ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ମାଲଂ ଦେନ୍ତୋପି ନ ସୁଦ୍ଧମାଲମେୱ ଅଦାସି, ଅଥ ଖୋ ନଂ ଗନ୍ଧେହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠିମାନି ଚତ୍ତାରି ତସ୍ସେୱ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ବୋଧିଚେତିଯଆସନପୋତ୍ଥକାଦିପୂଜନତ୍ଥାଯ ଚେୱ ଚେତିଯଘରଧୂପନତ୍ଥାଯ ଚ ଗନ୍ଧଂ ଦେନ୍ତୋପି ନ ସୁଦ୍ଧଗନ୍ଧମେୱ ଅଦାସି, ଗନ୍ଧପିସନକନିସଦାଯ ଚେୱ ପକ୍ଖିପନକଭାଜନେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ହେଟ୍ଠିମାନି ପଞ୍ଚ ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ଚେତିଯପୂଜାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହରିତାଲମନୋସିଲାଚୀନପିଟ୍ଠାଦିୱିଲେପନଂ ଦେନ୍ତୋପି ନ ସୁଦ୍ଧୱିଲେପନମେୱ ଅଦାସି, ୱିଲେପନଭାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ହେଟ୍ଠିମାନି ଛ ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ସେଯ୍ୟାତି ମଞ୍ଚପୀଠଂ। ତଂ ଦେନ୍ତୋପି ନ ସୁଦ୍ଧକମେୱ ଅଦାସି, କୋଜୱକମ୍ବଲପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମଞ୍ଚପ୍ପଟିପାଦକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତମସୋ ମଙ୍ଗୁଲସୋଧନଦଣ୍ଡକଂ ହେଟ୍ଠିମାନି ଚ ସତ୍ତ ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ଆୱସଥଂ ଦେନ୍ତୋପି ନ ଗେହମତ୍ତମେୱ ଅଦାସି, ଅଥ ଖୋ ନଂ ମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ କାରେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠିମାନି ଅଟ୍ଠ ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ପଦୀପେଯ୍ୟନ୍ତି ପଦୀପତେଲଂ। ତଂ ଦେନ୍ତୋ ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ବୋଧିଯଙ୍ଗଣେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗେ ୱସନଗେହେ ପୋତ୍ଥକୱାଚନଟ୍ଠାନେ ଇମିନା ଦୀପଂ ଜାଲାପେଥାତି ନ ସୁଦ୍ଧତେଲମେୱ ଅଦାସି, ୱଟ୍ଟି କପଲ୍ଲକତେଲଭାଜନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ହେଟ୍ଠିମାନି ନୱ ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୁୱିଭତ୍ତନ୍ତରାନୀତି ସୁୱିଭତ୍ତଅନ୍ତରାନି।

ରାଜାନୋତି ଅଭିସିତ୍ତା। ଭୋଗିଯାତି ଭୋଜକା କୁମାରାତି ରାଜକୁମାରା। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ସପରିୱାରଂ ଦାନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ସପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସୀତି ଇମିନା କାରଣେନ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଜାନାତୂତି ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଚକ୍କଲକ୍ଖଣଂ। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ତଦେୱ ଚକ୍କଲକ୍ଖଣଂ। ଆନିସଂସୋ ମହାପରିୱାରତା।

୨୦୫ ।ତଝ୍ହେତଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମା ତଦତ୍ଥପରିଦୀପନା ଗାଥା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦୁୱିଧା ହି ଗାଥା ହୋନ୍ତି – ତଦତ୍ଥପରିଦୀପନା ଚ ୱିସେସତ୍ଥପରିଦୀପନା ଚ। ତତ୍ଥ ପାଳିଆଗତମେୱ ଅତ୍ଥଂ ପରିଦୀପନା ତଦତ୍ଥପରିଦୀପନା ନାମ। ପାଳିଯଂ ଅନାଗତଂ ପରିଦୀପନା ୱିସେସତ୍ଥପରିଦୀପନା ନାମ। ଇମା ପନ ତଦତ୍ଥପରିଦୀପନା। ତତ୍ଥ ପୁରେତି ପୁବ୍ବେ। ପୁରତ୍ଥାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପୁରିମାସୁ ଜାତୀସୂତି ଇମିସ୍ସା ଜାତିଯା ପୁବ୍ବେକତକମ୍ମପଟିକ୍ଖେପଦୀପନଂ। ଉବ୍ବେଗୌତ୍ତାସଭଯାପନୂଦନୋତି ଉବ୍ବେଗଭଯସ୍ସ ଚ ଉତ୍ତାସଭଯସ୍ସ ଚ ଅପନୂଦନୋ। ଉସ୍ସୁକୋତି ଅଧିମୁତ୍ତୋ।

ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣନ୍ତି ସତେନ ସତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଏକେକଂ ଲକ୍ଖଣଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯୋ କୋଚି ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱେଯ୍ଯାତି ନ ରୋଚଯିଂସୁ, ଅନନ୍ତେସୁ ପନ ଚକ୍କୱାଳେସୁ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଏକେକଂ କମ୍ମଂ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ କରେଯ୍ଯୁଂ, ଏତ୍ତକେହି ଜନେହି କତଂ କମ୍ମଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକୋୱ ଏକେକଂ ସତଗୁଣଂ କତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ''ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୋ''ତି ଇମମତ୍ଥଂ ରୋଚଯିଂସୁ। ମନୁସ୍ସାସୁରସକ୍କରକ୍ଖସାତି ମନୁସ୍ସା ଚ ଅସୁରା ଚ ସକ୍କା ଚ ରକ୍ଖସା ଚ।

ଆଯତପଣ୍ହିତାଦିତିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୦୬ ।ଅନ୍ତରାତି ପଟିସନ୍ଧିତୋ ସରସଚୁତିଯା ଅନ୍ତରେ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ପାଣାତିପାତା ୱିରତି। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତୋ ପଦସଦ୍ଦସୱନଭଯା ଅଗ୍ଗଗ୍ଗପାଦେହି ଅକ୍କମନ୍ତା ଗନ୍ତ୍ୱା ପରଂ ପାତେନ୍ତି। ଅଥ ତେ ଇମିନା କାରଣେନ ତେସଂ ତଂ କମ୍ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଅନ୍ତୋୱଙ୍କପାଦା ୱା ବହିୱଙ୍କପାଦା ୱା ଉକ୍କୁଟିକପାଦା ୱା ଅଗ୍ଗକୋଣ୍ଡା ୱା ପଣ୍ହିକୋଣ୍ଡା ୱା ଭୱନ୍ତି। ଅଗ୍ଗପାଦେହି ଗନ୍ତ୍ୱା ପରସ୍ସ ଅମାରିତଭାୱଂ ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଆଯତପଣ୍ହି ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି । ତଥା ପରଂ ଘାତେନ୍ତା ଉନ୍ନତକାଯେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅଞ୍ଞେ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀତି ଓନତା ଗନ୍ତ୍ୱା ପରଂ ଘାତେନ୍ତି। ଅଥ ତେ ଏୱମିମେ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରଂ ଘାତଯିଂସୂତି ନେସଂ ତଂ କମ୍ମଂ ଇମିନା କାରଣେନ ପରୋ ଜାନାତୂତି ଖୁଜ୍ଜା ୱା ୱାମନା ୱା ପୀଠସପ୍ପି ୱା ଭୱନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରେସଂ ଅଘାତିତଭାୱଂ ଇମିନା କାରଣେନ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଜାନାତୂତି ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତଥା ପରଂ ଘାତେନ୍ତା ଆୱୁଧଂ ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିକତହତ୍ଥା ପରଂ ଘାତେନ୍ତି। ତେ ଏୱଂ ତେସଂ ପରସ୍ସ ଘାତିତଭାୱଂ ଇମିନା କାରଣେନ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ରସ୍ସଙ୍ଗୁଲୀ ୱା ରସ୍ସହତ୍ଥା ୱା ୱଙ୍କଙ୍ଗୁଲୀ ୱା ଫଣହତ୍ଥକା ୱା ଭୱନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ପରେସଂ ଅଘାତିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଦୀଘଙ୍ଗୁଲିମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଇଦମେତ୍ଥ କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ। ଇଦମେୱ ପନ ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯଂ ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ। ଦୀଘାଯୁକଭାୱୋ ଲକ୍ଖଣାନିସଂସୋ।

୨୦୭ ।ମରଣୱଧଭଯତ୍ତନୋତି ଏତ୍ଥ ମରଣସଙ୍ଖାତୋ ୱଧୋ ମରଣୱଧୋ, ମରଣୱଧତୋ ଭଯଂ ମରଣୱଧଭଯଂ, ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଜାନିତ୍ୱା। ପଟିୱିରତୋ ପରଂମାରଣାଯାତି ଯଥା ମଯ୍ହଂ ମରଣତୋ ଭଯଂ ମମ ଜୀୱିତଂ ପିଯଂ, ଏୱଂ ପରେସମ୍ପୀତି ଞତ୍ୱା ପରଂ ମାରଣତୋ ପଟିୱିରତୋ ଅହୋସି। ସୁଚରିତେନାତି ସୁଚିଣ୍ଣେନ। ସଗ୍ଗମଗମାତି ସଗ୍ଗଂ ଗତୋ।

ଚୱିଯ ପୁନରିଧାଗତୋତି ଚୱିତ୍ୱା ପୁନ ଇଧାଗତୋ। ଦୀଘପାସଣ୍ହିକୋତି ଦୀଘପଣ୍ହିକୋ। ବ୍ରହ୍ମାୱ ସୁଜୂତି ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ସୁଟ୍ଠୁ ଉଜୁ।

ସୁଭୁଜୋତି ସୁନ୍ଦରଭୁଜୋ। ସୁସୂତି ମହଲ୍ଲକକାଲେପି ତରୁଣରୂପୋ। ସୁସଣ୍ଠିତୋତି ସୁସଣ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ। ମୁଦୁତଲୁନଙ୍ଗୁଲିଯସ୍ସାତି ମୁଦୂ ଚ ତଲୁନା ଚ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଅସ୍ସ। ତୀଭୀତି ତୀହି। ପୁରିସୱରଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେହୀତି ପୁରିସୱରସ୍ସ ଅଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେହି। ଚିରଯପନାଯାତି ଚିରଂ ଯାପନାଯ, ଦୀଘାଯୁକଭାୱାଯ।

ଚିରଂ ଯପେତୀତି ଚିରଂ ଯାପେତି। ଚିରତରଂ ପବ୍ବଜତି ଯଦି ତତୋତି ତତୋ ଚିରତରଂ ଯାପେତି, ଯଦି ପବ୍ବଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାପଯତିଚ ୱସିଦ୍ଧିଭାୱନାଯାତି ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଭାୱନାଯ ଯାପେତି।

ସତ୍ତୁସ୍ସଦତାଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୦୮ ।ରସିତାନନ୍ତି ରସସମ୍ପନ୍ନାନଂ। ''ଖାଦନୀଯାନ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଖାଦନୀଯାନି ନାମ ପିଟ୍ଠଖଜ୍ଜକାଦୀନି। ଭୋଜନୀଯାନୀତି ପଞ୍ଚ ଭୋଜନାନି। ସାଯନୀଯାନୀତି ସାଯିତବ୍ବାନି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନି। ଲେହନୀଯାନୀତି ନିଲ୍ଲେହିତବ୍ବାନି ପିଟ୍ଠପାଯାସାଦୀନି। ପାନାନୀତି ଅଟ୍ଠ ପାନକାନି।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ଯାନି ଦିନ୍ନଂ ଇଦଂ ପଣୀତଭୋଜନଦାନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଲୂଖଭୋଜନେ କୁଚ୍ଛିଗତେ ଲୋହିତଂ ସୁସ୍ସତି, ମଂସଂ ମିଲାଯତି। ତସ୍ମା ଲୂଖଦାଯକା ସତ୍ତା ଇମିନା କାରଣେନ ନେସଂ ଲୂଖଭୋଜନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାୱଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଅପ୍ପମଂସା

ଅପ୍ପଲୋହିତା ମନୁସ୍ସପେତା ୱିଯ ଦୁଲ୍ଲଭନପାନା ଭୱନ୍ତି। ପଣୀତଭୋଜନେ ପନ କୁଚ୍ଛିଗତେ ମଂସଲୋହିତଂ ୱଡ୍ଢତି, ପରିପୁଣ୍ଣକାଯା ପାସାଦିକା ଅଭିରୂପଦସ୍ସନା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପଣୀତଭୋଜନଦାଯକତ୍ତଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ସତ୍ତୁସ୍ସଦଲକ୍ଖଣମେୱ। ପଣୀତଲାଭିତା ଆନିସଂସୋ।

୨୦୯।ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜମଥଲେଯ୍ୟସାଯିତନ୍ତି ଖଜ୍ଜକଞ୍ଚ ଭୋଜନଞ୍ଚ ଲେହନୀଯଞ୍ଚ ସାଯନୀଯଞ୍ଚ। ଉତ୍ତମଗ୍ଗରସଦାଯକୋତି ଉତ୍ତମୋ ଅଗ୍ଗରସଦାଯକୋ, ଉତ୍ତମାନଂ ୱା ଅଗ୍ଗରସାନଂ ଦାଯକୋ।

ସତ୍ତ ଚୁସ୍ସଦେତି ସତ୍ତ ଚ ଉସ୍ସଦେ। ତଦତ୍ଥଜୋତକନ୍ତି ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାଦିଜୋତକଂ, ତେସଂ ଲାଭସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପବ୍ବଜମ୍ପି ଚାତି ପବ୍ବଜମାନୋପି ଚ। ତଦାଧିଗଚ୍ଛତୀତି ତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ଲାଭିରୁତ୍ତମନ୍ତି ଲାଭି ଉତ୍ତମଂ।

କରଚରଣାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୧୦।ଦାନେନାତିଆଦୀସୁ ଏକଚ୍ଚୋ ଦାନେନେୱ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବୋ ହୋତି, ତଂ ଦାନେନ ସଙ୍ଗହେସି। ପବ୍ବଜିତାନଂ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରଂ, ଗିହୀନଂ ଗିହିପରିକ୍ଖାରଂ ଅଦାସି।

ପେଯ୍ୟୱଜ୍ଜେନାତି ଏକଚ୍ଚୋ ହି ‘‘ଅଯଂ ଦାତବ୍ବଂ ନାମ ଦେତି, ଏକେନ ପନ ୱଚନେନ ସବ୍ବଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ନାସେତି, କିଂ ଏତସ୍ସ ଦାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତା ହୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ‘‘ଅଯଂ କିଞ୍ଚାପି ଦାନଂ ନ ଦେତି, କଥେନ୍ତୋ ପନ ତେଲେନ ୱିଯ ମକ୍ଖେତି। ଏସୋ ଦେତୁ ୱା ମା ୱା, ୱଚନମେୱ ତସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତୀ’’ତି ୱତ୍ତା ହୋତି। ଏୱରୂପୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦାନଂ ନ ପଚ୍ଚାସୀସତି, ପିଯୱଚନମେୱ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତଂ ପିଯୱଚନେନ ସଙ୍ଗହେସି।

ଅତ୍ଥଚରିଯାଯାତି ଅତ୍ଥସଂୱଡ୍ଢନକଥାଯ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ନେୱ ଦାନଂ, ନ ପିଯୱଚନଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ଅତ୍ତନୋ ହିତକଥଂ ୱଡ୍ଢିତକଥମେୱ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ‘‘ଇଦଂ ତେ କାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ କାତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥଚରିଯାଯ ସଙ୍ଗହେସି।

ସମାନତ୍ତତାଯାତି ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖଭାୱେନ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଦାନାଦୀସୁ ଏକମ୍ପି ନ ପଚ୍ଚାସୀସତି, ଏକାସନେ ନିସଜ୍ଜଂ, ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେ ସଯନଂ, ଏକତୋ ଭୋଜନନ୍ତି ଏୱଂ ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖତଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତଞ୍ଚ ଜାତିଯା ହୀନୋ ଭୋଗେନ ଅଧିକୋ ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହୋ ହୋତି। ନ ହି ସକ୍କା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପରିଭୋଗୋ କାତୁଂ, ତଥା ଅକରିଯମାନେ ଚ ସୋ କୁଜ୍ଝତି। ଭୋଗେନ ହୀନୋ ଜାତିଯା ଅଧିକୋପି ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହୋ ହୋତି। ସୋ ହି ‘‘ଅହଂ ଜାତିମା’’ତି ଭୋଗସମ୍ପନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପରିଭୋଗଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ତସ୍ମିଂ ଅକରିଯମାନେ କୁଜ୍ଝତି। ଉଭୋହିପି ହୀନୋ ପନ ସୁସଙ୍ଗହୋ ହୋତି। ନ ହି ସୋ ଇତରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପରିଭୋଗଂ ଇଚ୍ଛତି, ନ ଅକରିଯମାନେ ଚ କୁଜ୍ଝତି। ଉଭୋହି ସଦିସୋପି ସୁସଙ୍ଗହୋଯେୱ। ଭିକ୍ଖୂସୁ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଦୁସ୍ସଙ୍ଗହୋ ହୋତି। ନ ହି ସକ୍କା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପରିଭୋଗୋ କାତୁଂ, ତଥା ଅକରିଯମାନେ ଚ କୁଜ୍ଝତି। ସୀଲୱା ସୁସଙ୍ଗହୋ ହୋତି। ସୀଲୱା ହି ଅଦୀଯମାନେପି ଅକରିଯମାନେପି ନ କୁଜ୍ଝତି। ଅଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗଂ ଅକରୋନ୍ତମ୍ପି ନ ପାପକେନ ଚିତ୍ତେନ ପସ୍ସତି। ପରିଭୋଗୋପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁକରୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱଂ ସମାନତ୍ତତାଯ ସଙ୍ଗହେସି।

ସୁସଙ୍ଗହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତୀତି ସୁସଙ୍ଗହିତା ଅସ୍ସ ହୋନ୍ତି। ଦେତୁ ୱା ମା ୱା ଦେତୁ, କରୋତୁ ୱା ମା ୱା କରୋତୁ, ସୁସଙ୍ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି, ନ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ‘‘ଯଦାସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ ହୋତି, ତଦା ଦେତି। ଇଦାନି ମଞ୍ଞେ ନତ୍ଥି, ତେନ ନ ଦେତି। କିଂ ମଯଂ ଦଦମାନମେୱ ଉପଟ୍ଠହାମ? ଅଦେନ୍ତଂ ଅକରୋନ୍ତଂ ନ ଉପଟ୍ଠହାମା’’ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତି।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ କତଂ ଦାନାଦିସଙ୍ଗହକମ୍ମଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ ଏୱଂ ଅସଙ୍ଗାହକୋ ହୋତି, ସୋ ଇମିନା କାରଣେନସ୍ସ ଅସଙ୍ଗାହକଭାୱଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଅବ୍ବହତ୍ଥପାଦୋ ଚେୱ ହୋତି, ୱିସମଟ୍ଠିତାୱଯୱଲକ୍ଖଣୋ ଚ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଙ୍ଗାହକଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ସୁସଙ୍ଗହିତପରିଜନତା ଆନିସଂସୋ।

୨୧୧।କରିଯାତି କରିତ୍ୱା। ଚରିଯାତି ଚରିତ୍ୱା। ଅନୱମତେନାତି ଅନୱଞ୍ଞାତେନ। ‘‘ଅନପମୋଦେନା’’ତିପି ପାଠୋ, ନ ଅପ୍ପମୋଦେନ, ନ ଦୀନେନ ନ ଗବ୍ଭିତେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚୱିଯାତି ଚୱିତ୍ୱା। ଅତିରୁଚିର ସୁୱଗ୍ଗୁ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟନ୍ତି ଅତିରୁଚିରଞ୍ଚ ସୁପାସାଦିକଂ ସୁୱଗ୍ଗୁ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ଛେକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଯୁତ୍ତଂ। ସୁସୁ କୁମାରୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ସୁକୁମାରୋ।

ପରିଜନସ୍ସୱୋତି ପରିଜନୋ ଅସ୍ସୱୋ ୱଚନକରୋ। ୱିଧେୟ୍ୟୋତି କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବେସୁ ଯଥାରୁଚି ୱିଧାତବ୍ବୋ। ମହିମନ୍ତି ମହିଂ ଇମଂ। ପିଯୱଦୂ ହିତସୁଖତଂ ଜିଗୀସମାନୋତି ପିଯୱଦୋ ହୁତ୍ୱା ହିତଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ପରିଯେସମାନୋ। ୱଚନପଟିକରସ୍ସା ଭିପ୍ପସନ୍ନାତି ୱଚନପଟିକରା ଅସ୍ସ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁଧମ୍ମଞ୍ଚ।

ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୧୨।ଅତ୍ଥୂପସଂହିତନ୍ତି ଇଧଲୋକପରଲୋକତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ। ଧମ୍ମୂପସଂହିତନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥନିସ୍ସିତଂ। ବହୁଜନଂ ନିଦଂସେସୀତି ବହୁଜନସ୍ସ ନିଦଂସନକଥଂ କଥେସି। ପାଣୀନନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ। ''ଅଗ୍ଗୋ''ତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଭାସିତା ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମନୀଯା ଅତ୍ଥୂପସଂହିତା ୱାଚା। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ ଏୱରୂପଂ ଉଗ୍ଗତୱାଚଂ ନ ଭାସତି, ସୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଉଗ୍ଗତୱାଚାଯ ଅଭାସନଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଅଧୋସଙ୍ଖପାଦୋ ଚ ହୋତି ଅଧୋନତଲୋମୋ ଚ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଏୱରୂପାଯ ଉଗ୍ଗତୱାଚାଯ ଭାସିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ଉତ୍ତମଭାୱୋ ଆନିସଂସୋ।

୨୧୩।ଏରଯନ୍ତି ଭଣନ୍ତୋ। ବହୁଜନଂ ନିଦଂସଯୀତି ବହୁଜନସ୍ସ ହିତଂ ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମଯାଗନ୍ତି ଧମ୍ମଦାନଯଞ୍ଞଂ।

ଉବ୍ଭମୁପ୍ପତିତଲୋମୱା ସସୋତି ସୋ ଏସ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗତଲୋମୱା ହୋତି। ପାଦଗଣ୍ଠିରହୂତି ପାଦଗୋପ୍ଫକା ଅହେସୁଂ। ସାଧୁସଣ୍ଠିତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସଣ୍ଠିତା। ମଂସଲୋହିତାଚିତାତି ମଂସେନ ଚ ଲୋହିତେନ ଚ ଆଚିତା। ତଚୋତ୍ଥତାତି ତଚେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧା ନିଗୂଲ୍ହା। ୱଜତୀତି ଗଚ୍ଛତି। ଅନୋମନିକ୍କମୋତି ଅନୋମୱିହାରୀ ସେଟ୍ଠୱିହାରୀ।

ଏଣିଜଙ୍ଘଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୧୪।ସିପ୍ପଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ସିପ୍ପଂ ନାମ ଦ୍ୱେ ସିପ୍ପାନି – ହୀନଞ୍ଚ ସିପ୍ପଂ, ଉକ୍କଟ୍ଠଞ୍ଚ ସିପ୍ପଂ। ହୀନଂ ନାମ ସିପ୍ପଂ ନଲକାରସିପ୍ପଂ, କୁମ୍ଭକାରସିପ୍ପଂ ପେସକାରସିପ୍ପଂ ନହାପିତସିପ୍ପଂ। ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ନାମ ସିପ୍ପଂ ଲେଖା ମୁଦ୍ଦା ଗଣନା। ୱିଜ୍ଜାତି ଅହିୱିଜ୍ଜାଦିଅନେକୱିଧା। ଚରଣନ୍ତି ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଦସସୀଲଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ। କମ୍ମନ୍ତି କମ୍ମସ୍ସକତାଜାନନପଞ୍ଞା। କିଲିସ୍ସେୟ୍ୟୁନ୍ତି କିଲମେୟ୍ୟୁଂ। ଅନ୍ତେୱାସିକୱତ୍ତଂ ନାମ ଦୁକ୍କଂ, ତଂ ନେସଂ ମା ଚିରମହୋସୀତି ଚିନ୍ତେସି।

ରାଜାରହାନୀତି ରଞ୍ଞୋ ଅନୁରୂପାନି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନି, ତାନିଯେୱ ରଞ୍ଞୋ ସେନାଯ ଅଙ୍ଗଭୂତତ୍ତା ରାଜଙ୍ଗାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ରାଜୂପଭୋଗାନୀତି ରଞ୍ଞୋ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଭଣ୍ଡାନି, ତାନି ଚେୱ ସତ୍ତରତନାନି ଚ। ରାଜାନୁଚ୍ଛୱିକାନୀତି ରଞ୍ଞୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି। ତେସଂଯେୱ ସବ୍ବେସଂ ଇଦଂ ଗହଣଂ। ସମଣାରହାନୀତି ସମଣାନଂ ଅନୁରୂପାନି ଚୀୱରାଦୀନି। ସମଣଙ୍ଗାନୀତି ସମଣାନଂ କୋଟ୍ଠାସଭୂତା ଚତସ୍ସୋ ପରିସା। ସମଣୂପଭୋଗାନୀତି ସମଣାନଂ ଉପଭୋଗପରିକ୍ଖାରା। ସମଣାନୁଚ୍ଛୱିକାନୀତି ତେସଂଯେୱ ଅଧିୱଚନଂ।

ଇଧ ପନ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସିପ୍ପାଦିୱାଚନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ ଏୱଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସିପ୍ପଂ ଅୱାଚେନ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଉକ୍କୁଟିକାସନଜଙ୍ଘପେସନିକାଦୀହି କିଲମେତି, ତସ୍ସ ଜଙ୍ଘମଂସଂ ଲିଖିତ୍ୱା ପାତିତଂ ୱିଯ ହୋତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱାଚିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଅନୁପୁବ୍ବୌଗ୍ଗତୱଟ୍ଟିତଂ ଏଣିଜଙ୍ଘଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ଅନୁଚ୍ଛୱିକଲାଭିତା ଆନିସଂସୋ।

୨୧୫।ଯଦୂପଘାତାଯାତି ଯଂ ସିପ୍ପଂ କସ୍ସଚି ଉପଘାତାଯ ନ ହୋତି। କିଲିସ୍ସତୀତି କିଲମିସ୍ସତି। ସୁଖୁମତ୍ତଚୋତ୍ଥତାତି ସୁଖୁମତ୍ତଚେନ ପରିଯୋନଦ୍ଧା। କିଂ ପନ ଅଞ୍ଞେନ କମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି? ନ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଯଂ ପନ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତଂ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ।

ସୁଖୁମଚ୍ଛୱିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୧୬।ସମଣଂ ୱାତି ସମିତପାପତ୍ତେନ ସମଣଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱାତି ବାହିତପାପତ୍ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ।

ମହାପଞ୍ଞୋତିଆଦୀସୁ ମହାପଞ୍ଞାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରିଦଂ ମହାପଞ୍ଞାଦୀନଂ ନାନତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ କତମା ମହାପଞ୍ଞା? ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା, ମହନ୍ତେ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ଠାନାଠାନାନି ମହନ୍ତା ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ମହନ୍ତାନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବଲାନି ମହନ୍ତେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ମହନ୍ତେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ମହନ୍ତାନି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ମହନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା।

କତମା ପୁଥୁପଞ୍ଞା? ପୁଥୁନାନାଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଧାତୂସୁ ପୁଥୁନାନାଆଯତନେସୁ ପୁଥୁନାନାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେସୁ ପୁଥୁନାନାସୁଞ୍ଞତମନୁପଲବ୍ଭେସୁ ପୁଥୁନାନାଅତ୍ଥେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ପଟିଭାନେସୁ। ପୁଥୁନାନାସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ପୁଥୁନାନାସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ପୁଥୁନାନାଠାନାଠାନେସୁ ପୁଥୁନାନାୱିହାରସମାପତ୍ତୀସୁ ପୁଥୁନାନାଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପୁଥୁନାନାସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ବଲେସୁ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ ପୁଥୁନାନାଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନସାଧାରଣେ ଧମ୍ମେ ସମତିକ୍କମ୍ମ ପରମତ୍ଥେ ନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା।

କତମା ହାସପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ସୀଲଂ ପରିପୂରେତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ପରିପୂରେତି ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ…ପେ… ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଠାନାଠାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ସତିପଟ୍ଠାନେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବଲାନି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦତୁଟ୍ଠିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ହାସପଞ୍ଞା।

କତମା ଜୱନପଞ୍ଞା? ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ତଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଯା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ…ପେ… ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ । ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା।

କତମା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା? ଖିପ୍ପଂ କିଲେସେ ଛିନ୍ଦତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ, ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରାଗଂ ଦୋସଂ ମୋହଂ କୋଧଂ ଉପନାହଂ ମକ୍ଖଂ ପଲାସଂ ଇସ୍ସଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ ମାଯଂ ସାଠେଯ୍ୟଂ ଥମ୍ଭଂ ସାରମ୍ଭଂ ମାନଂ ଅତିମାନଂ ମଦଂ ପମାଦଂ ସବ୍ବେ କିଲେସେ ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଏକସ୍ମିଂ ଆସନେ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯାତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା।

କତମା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଉବ୍ବେଗବହୁଲୋ ହୋତି ଉତ୍ତାସବହୁଲୋ ଉକ୍କଣ୍ଠନବହୁଲୋ ଅରତିବହୁଲୋ ଅନଭିରତିବହୁଲୋ ବହିମୁଖୋ ନ ରମତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ, ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ କୋଧଂ ଉପନାହଂ…ପେ… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି

ନିଦ୍ଦେଧିକପଞ୍ଜ୍ଞାତି (ପଟି। ମ। ୩।୩)।

୨୧୭।ପଙ୍କଜିତଂ ଉପାସିତାତି ପଣ୍ଡିତଂ ପଙ୍କଜିତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଯିରୁପାସିତା। ଅନ୍ତନ୍ତରୋତି ଯଥା ଏକେ ରନ୍ଧଗୱେସିନୋ ଉପାରମ୍ଭଚିତ୍ତତାଯ ଦୋସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱା ନିସାମଯନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନିସାମେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତଂ କଥଂ ନିସାମଯି ଉପଧାରଯି।

ପଟିଲାଭଗତେନାତି ପଟିଲାଭଣ୍ଠାଯ ଗତେନ। ଉପ୍ପାଦନିମିତ୍ତକୋୱିଦାତି ଉପ୍ପାଦେ ଚ ନିମିତ୍ତେ ଚ ଛେକା। ଅୱେଚ୍ଚ ଦକ୍ଖିତୀତି ଞତ୍ୱା ପସ୍ସିସ୍ସତି।

ଅତ୍ଥାନୁସିଟ୍ଠୀସୁ ପରିଗ୍ଗହେସୁ ଚାତି ଯେ ଅତ୍ଥାନୁସାସନେସୁ ପରିଗ୍ଗହା ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ପରିଗ୍ଗାହକାନି ଞାଣାନି, ତେସୁପି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୧୮।ଅକ୍କୋଧନୋତି ନ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ କୋଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଅଥ ଖୋ ସଚେପି ମେ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ପଟିୱିନୋଦେଯ୍ଯନ୍ତି ଏୱଂ ଅକ୍କୋଧୱସିକତ୍ତା। ନାଭିସଜ୍ଜୀତି କୁଟିଲକଣ୍ଟକୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମମ୍ମଂ ତୁଦନ୍ତୋ ୱିଯ ନ ଲଗ୍ଗି। ନ କୁପ୍ପି ନ ବ୍ଯାପଜ୍ଜୀତିଆଦୀସୁ ପୁବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ କୋପୋ। ତତୋ ବଲୱତରୋ ବ୍ଯାପାଦୋ। ତତୋ ବଲୱତରା ପତିତ୍ଥିଯନା। ତଂ ସବ୍ବଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ନ କୁପ୍ପି ନ ବ୍ଯାପଜ୍ଜି ନ ପତିତ୍ଥିଯି। ଅପ୍ପଚ୍ଚଯନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସଂ। ନ ପାତ୍ୱାକାସୀତି ନ କାଯୱିକାରେନ ୱା ୱଚୀୱିକାରେନ ୱା ପାକଟମକାସି।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅକ୍କୋଧନତା ଚେୱ ସୁଖୁମତ୍ଥରଣାଦିଦାନଞ୍ଚ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ କୋଧନସ୍ସ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ଆୱିଲୋ ହୋତି ମୁଖଂ ଦୁଦ୍ଦସିଯଂ ୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନସଦିସଞ୍ଚ ମଣ୍ଡନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଯୋ କୋଧନୋ ଚେୱ ୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନାନଞ୍ଚ ଅଦାତା, ସୋ ଇମିନା କାରଣେନସ୍ସ ଜନୋ କୋଧନାଦିଭାୱଂ ଜାନାତୂତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସଣ୍ଠାନୋ। ଅକ୍କୋଧନସ୍ସ ପନ ମୁଖଂ ୱିରୋଚତି, ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ୱିପ୍ପସୀଦତି। ସତ୍ତା ହି ଚତୂହି କାରଣେହି ପାସାଦିକା ହୋନ୍ତି ଆମିସଦାନେନ ୱା ୱତ୍ଥଦାନେନ ୱା ସମ୍ମଜ୍ଜନେନ ୱା ଅକ୍କୋଧନତାଯ ୱା। ଇମାନି ଚତ୍ତାରିପି କାରଣାନି ଦୀଘରତ୍ତଂ ତଥାଗତେନ କତାନେୱ। ତେନସ୍ସ ଇମେସଂ କତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ସୁଖୁମତ୍ଥରଣାଦିଲାଭିତା ଆନିସଂସୋ।

୨୧୯।ଅଭିୱିସ୍ସଜୀତି ଅଭିୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ମହିମିୱ ସୁରୋ ଅଭିୱସ୍ସନ୍ତି ସୁରୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଦେୱୋ, ମହାପଥୱିଂ ଅଭିୱସ୍ସନ୍ତୋ ଦେୱୋ ୱିଯ।

ସୁରୱରତରୋରିୱ ଇନ୍ଦୋତି ସୁରାନଂ ୱରତରୋ ଇନ୍ଦୋ ୱିଯ।

ଅପଙ୍କଜମିଚ୍ଛନ୍ତି ଅପଙ୍କଜଂ ଗିହିଭାୱଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ। ମହତିମହିନ୍ତି ମହନ୍ତିଂ ପଥୱିଂ।

ଅଚ୍ଛାଦନୱତ୍ଥମୋକ୍ଖପାୱୁରଣାନନ୍ତି ଅଚ୍ଛାଦନାନଞ୍ଚେୱ ୱତ୍ଥାନଞ୍ଚ ଉତ୍ତମପାୱୁରଣାନଞ୍ଚ। ପନାସୋତି ୱିନାସୋ।

କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୨୦।ମାତରମ୍ପିପୁତ୍ତେନ ସମାନେତା ଅହୋସୀତି ଇମଂ କମ୍ମଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତେନ ସକ୍କା କାତୁଂ। ତସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଜ୍ଜଂ କାରଯମାନୋ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚତୁକ୍କାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ବହିନଗରେ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଇମଂ କମ୍ମଂ କରୋଥାତି ମନୁସ୍ସେ ଠପେସି। ତେ ମାତରଂ କୁହିଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ପୁତ୍ତଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ୱିଲପନ୍ତିଂ ପରିଯେସମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଏହି, ଅମ୍ମ, ପୁତ୍ତଂ ଦକ୍ଖସୀତି ତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ନହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ପୁତ୍ତମସ୍ସା ପରିଯେସିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଞାତୀନଂ ସମଙ୍ଗିଭାୱକରଣଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଞାତଯୋ ହି ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ୱଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ତେ କଲହକାଲେ କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଏକସ୍ସ ପନ ଦୋସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅଞ୍ଞଂ ଜାନାପେତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଯଂ ନାମ ଏତସ୍ସ ଦୋସୋତି ୱୁତ୍ତେ ସବ୍ବେ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କେନ ଦିଟ୍ଠଂ କେନ ସୁତଂ, ଅମ୍ହାକଂ ଞାତୀସୁ ଏୱରୂପଂ କତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥୀତି। ତଥାଗତେନ ଚ ତଂ ଞାତିସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତେନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଇଦଂ ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନକମ୍ମଂ ନାମ କତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଏୱରୂପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତଭାୱଂ ଜାନାତୂତି କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ପହୂତପୁତ୍ତତା ଆନିସଂସୋ।

୨୨୧।ଓହଚ୍ଛାଦିଯନ୍ତି ଓତ୍ଥେନ ଛାଦେତଙ୍ଗ ଓହଗୁୟ୍ହଂ।

ଅମିତ୍ତତାପନାତି ଅମିତ୍ତାନଂ ପତାପନା। ଗିହିସ୍ସ ପୀତିଂ ଜନନାତି ଗିହିଭୂତସ୍ସ ସତୋ ପୀତିଜନନା।

ପରିମଣ୍ଡଲାଦିଲକ୍ଖଣଓଣ୍ଣନା

୨୨୨।ସମଂ ଜାନାତୀତି ''ଅଯଂ ତାରୁକ୍ଖସମୋ ଅଯଂ ପୋକ୍ଖରସାତିସମୋ''ତି ଏଓଂ ତେନ ତେନ ସମଂ ଜାନାତି। ସାମଂ ଜାନାତୀତି ସଯଂ ଜାନାତି। ପୁରିସଂ ଜାନାତୀତି ''ଅଯଂ ସେଟ୍ଠସମ୍ମତୋ''ତି ପୁରିସଂ ଜାନାତି। ପୁରିସୱିସେସଂ ଜାନାତୀତି ମୁଗ୍ଗଂ ମାସେନ ସମଂ ଅକତ୍ୱା ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠସ୍ସ ୱିସେସଂ ଜାନାତି। ଅଯମିଦମରହତୀତି ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଇଦଂ ନାମ ଦାନସକ୍କାରଂ ଅରହତି । ପୁରିସୱିସେସକରୋ ଅହୋସୀତି ପୁରିସୱିସେସଂ ଞତ୍ୱା କାରକୋ ଅହୋସି। ଯୋ ଯଂ ଅରହତି, ତସ୍ସେୱ ତଂ ଅଦାସି। ଯୋ ହି କହାପଣାରହସ୍ସ ଅଡ୍ଢଂ ଦେତି, ସୋ ପରସ୍ସ ଅଡ୍ଢଂ ନାସେତି। ଯୋ ଦ୍ୱେ କହାପଣେ ଦେତି, ସୋ ଅତ୍ତନୋ କହାପଣଂ ନାସେତି। ତସ୍ମା ଇଦଂ ଉଭଯମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଯୋ ଯଂ ଅରହତି, ତସ୍ସ ତଦେୱ ଅଦାସି। ସଦ୍ଧାଧନନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଧନଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପୁରିସୱିସେସଂ ଞତ୍ୱା କତଂ ସମସଙ୍ଗହକମ୍ମଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ତଦସ୍ସ କମ୍ମଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଆନିସଂସୋ।

୨୨୩।ତୁଲିଯାତି ତୁଲଯିତ୍ୱା। ପଟିୱିଚଯାତି ପଟିୱିଚିନିତ୍ୱା। ମହାଜନସଙ୍ଗାହକନ୍ତି ମହାଜନସଙ୍ଗହଣଂ। ସମେକ୍ଖମାନୋତି ସମଂ ପେକ୍ଖମାନୋ। ଅତିନିପୁଣାମନୁଜାତି ଅତିନିପୁଣା ସୁଖୁମପଞ୍ଞା ଲକ୍ଖଣପାଠକମନୁସ୍ସା। ବହୁୱିୱିଧା ଗିହୀନଂ ଅରହାନୀତି ବହୂ ୱିୱିଧାନି ଗିହୀନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି ପଟିଲଭତି। ଦହରୋ ସୁସୁ କୁମାରୋ ''ଅଯଂ ଦହରୋ କୁମାରୋ ପଟିଲଭିସ୍ସତୀ''ତି ବ୍ଯାକଂସୁ ମହୀପତିସ୍ସାତି ରଞ୍ଞୋ।

ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୨୪।ଯୋଗକ୍ଖେମକାମୋତି ଯୋଗତୋ ଖେମକାମୋ। ପଞ୍ଞାଯାତି କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଞାଯ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ମହାଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥକାମତା। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ତଂ ମହାଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥକାମତାଯ ୱଡ୍ଢିମେୱ ପଚ୍ଚାସୀସିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଇମାନି ସମନ୍ତପରିପୂରାନି ଅପରିହୀନାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯଂ। ଧନାଦୀହି ଚେୱ ସଦ୍ଧାଦୀହି ଚ ଅପରିହାନି ଆନିସଂସୋ।

୨୨୫।ସଦ୍ଧାଯାତି ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧାଯ ପସାଦସଦ୍ଧାଯ। ସୀଲେନାତି ପଞ୍ଚସୀଲେନ ଦସସୀଲେନ। ସୁତେନାତି ପରିଯତ୍ତିସୱନେନ। ବୁଦ୍ଧିଯାତି ଏତେସଂ ବୁଦ୍ଧିଯା , ''କିନ୍ତି ଏତେହି ୱଡ୍ଢେଯ୍ଯୁ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମେନାତି ଲୋକିଯଧମ୍ମେନ। ବହୂହି ସାଧୂହୀତି ଅଞ୍ଞେହିପି ବହୂହି ଉତ୍ତମଗୁଣେହି। ଅସହାନଧମ୍ମତନ୍ତି ଅପରିହୀନଧମ୍ମଂ।

ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗିତାଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୨୬।ସମାଭିୱାହିନିଯୋତି ଯଥା ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଫରତି, ଏୱଂ ସମା ହୁତ୍ୱା ୱହନ୍ତି। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଅୱିହେଠନକମ୍ମଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ପାଣିଆଦୀହି ପହାରଂ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଲୋହିତଂ ସଣ୍ଠାତି, ଗଣ୍ଠି ଗଣ୍ଠି ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱ ପୁବ୍ବଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅନ୍ତୋୱ ଭିଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ସୋ ବହୁରୋଗୋ ହୋତି। ତଥାଗତେନ ପନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଇମଂ ଆରୋଗ୍ଯକରଣକମ୍ମଂ କତଂ। ତଦସ୍ସ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ଆରୋଗ୍ଯକରଂ ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗିଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ଅପ୍ପାବାଧତା ଆନିସଂସୋ।

୨୨୭।ମରଣୱଧେନାତି ''ଏତଂ ମାରେଥ ଏତଂ ଘାତେଥା''ତି ଏୱଂ ଆଣତ୍ତେନ ମରଣୱଧେନ। ଉବ୍ବାଧନାଯାତି ବନ୍ଧନାଗାରପ୍ପୱେସନେନ।

ଅଭିନୀଲନେତ୍ତାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୨୮।ନ ଚ ୱିସଟନ୍ତି କକ୍କଟକୋ ୱିଯ ଅକ୍ଖୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ନ କୋଧୱସେନ ପେକ୍ଖିତା ଅହୋସି। ନ ଚ ୱିସାଚୀତି ୱଙ୍କକ୍ଖିକୋଟିଯା ପେକ୍ଖିତାପି ନାହୋସି। ନ ଚ ପନ ୱିଚେଯ୍ଯ ପେକ୍ଖିତାତି ୱିଚେଯ୍ଯ ପେକ୍ଖିତା ନାମ ଯୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯଦା ନଂ ପରୋ ଓଲୋକେତି, ତଦା ନିମ୍ମୀଲେତି ନ ଓଲୋକେତି,

ପୁନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକେତି, ଏୱରୂପୋ ନାହୋସି। ‘‘ୱିନେଯ୍ୟପେକ୍ଖିତା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ଉଜୁଂ ତଥା ପସଟମୁଜୁମନୋତି ଉଜୁମନୋ ହୁତ୍ୱା ଉଜୁ ପେକ୍ଖିତା ହୋତି, ଯଥା ଚ ଉଜୁଂ, ତଥା ପସଟଂ ୱିପୁଲଂ ୱିତ୍ଥତଂ ପେକ୍ଖିତା ହୋତି। ପିଯଦସ୍ସନୋତି ପିଯାଯମାନେହି ପସ୍ସିତବ୍ବୋ।

ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ମହାଜନସ୍ସ ପିଯଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକନକମ୍ମଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ କାଣୋ ୱିଯ କାକକ୍ଖି ୱିଯ ହୋତି, ୱଙ୍କକ୍ଖି ପନ ଆୱିଲକ୍ଖି ଚ ହୋତିଯେୱ। ପସନ୍ନଚିତ୍ତସ୍ସ ପନ ଓଲୋକଯତୋ ଅକ୍ଖୀନଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣୋ ପସାଦୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ତଥାଗତୋ ଚ ତଥା ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପିଯଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୁତି ଇମାନି ନେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିକରାନି ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ପିଯଦସ୍ସନତା ଆନିସଂସୋ। ଅଭିଯୋଗିନୋତି ଲକ୍ଖଣସତ୍ଥେ ଯୁତ୍ତା।

ଉଣ୍ହୀସସୀସଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୩୦।ବହୁଜନପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ଅହୋସୀତି ବହୁଜନସ୍ସ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ଅହୋସି ଗଣଜେଟ୍ଠକୋ। ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଅଞ୍ଞେ ଆପଜ୍ଜିଂସୁ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମତା। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ହୁତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି କୁସଲକମ୍ମାନି କରୋତି, ସୋ ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ପରିପୁଣ୍ଣସୀସୋ ୱିଚରତି, ମହାପୁରିସୋ ଚ ହୋତି। ତଥାଗତୋ ଚ ତଥା ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଇଦଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମକମ୍ମଂ ଜାନାତୁତି ଉଣ୍ହୀସସୀସଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ମହାଜନାନୁୱତ୍ତନତା ଆନିସଂସୋ।

୨୩୧।ବହୁଜନଂହେସ୍ସତୀତି ବହୁଜନସ୍ସ ଭତ୍ତିସ୍ସତି। ପଟିଭୋଗିଯାତି ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା, ଏତସ୍ସ ବହୂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିହରନ୍ତି ତଦାତି ଦହରକାଲେଯେୱ ତଦା ଏୱଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି। ପଟିହାରକନ୍ତି ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରଭାୱଂ। ୱିସୱୀତି ଚିଣ୍ଣୱସୀ।

ଏକେକଲୋମତାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୩୨।ଉପୱତ୍ତତୀତି ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଅନୁୱତ୍ତତି, ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଚ୍ଚକଥନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝକଥାଯ ପରିସୁଦ୍ଧକଥାଯ କଥିତଭାୱମସ୍ସ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୁତି ଏକେକଲୋମଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଉଣ୍ଣାଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ମହାଜନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯାନୁକୂଲେନ ଅନୁୱତ୍ତନତା ଆନିସଂସୋ। ଏକେକଲୋମୂପଚିତଙ୍ଗୱାତି ଏକେକେହି ଲୋମେହି ଉପଚିତସରୀରୋ।

ଚତ୍ତାଲୀସାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୩୪।ଅଭେଜ୍ଜପରିସୋତି ଅଭିନ୍ଦିତବ୍ବପରିସୋ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପିସୁଣୱାଚାଯ କଥନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ପିସୁଣୱାଚସ୍ସ କିର ସମଗ୍ଗଭାୱଂ ଭିନ୍ଦନତୋ ଦନ୍ତା ଅପରିପୁଣ୍ଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ୱିରଳା ଚ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପିସୁଣୱାଚତଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୁତି ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ଅଭେଜ୍ଜପରିସତା ଆନିସଂସୋ। ଚତୁରୋ ଦସାତି ଚତ୍ତାରୋ ଦସ ଚତ୍ତାଲୀସଂ।

ପହୂତଜିୱ୍ହାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୩୬।ଆଦେଯ୍ୟୱାଚୋ ହୋତୀତି ଗହେତବ୍ବୱଚନୋ ହୋତି। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଫରୁସୱାଦିତା। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯେ ଫରୁସୱାଚା ହୋନ୍ତି, ତେ ଇମିନା କାରଣେନ ନେସଂ ଜିୱ୍ହଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଫରୁସୱାଚାଯ କଥିତଭାୱଂ ଜନୋ ଜାନାତୁତି ବଦ୍ଧଜିୱ୍ହା ୱା ହୋନ୍ତି, ଗୂଳ୍ହଜିୱ୍ହା ୱା ଦ୍ୱିଜିୱ୍ହା ୱା ମମ୍ମନା ୱା। ଯେ ପନ ଜିୱ୍ହଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଫରୁସୱାଚଂ ନ ୱଦନ୍ତି, ତେ ବଦ୍ଧଜିୱ୍ହା ଗୂଳ୍ହଜିୱ୍ହା ଦ୍ୱିଜିୱ୍ହା ନ ହୋନ୍ତି। ମୁଦୁ ନେସଂ ଜିୱ୍ହା ହୋତି ରତ୍ତକମ୍ବଲୱଣ୍ଣା। ତସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଜିୱ୍ହଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ଅକଥିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୁତି ପହୂତଜିୱ୍ହାଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଫରୁସୱାଚଂ କଥେନ୍ତାନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦୋ ଭିଜ୍ଜତି। ତେ ସଦ୍ଦଭେଦଂ କତ୍ୱା ଫରୁସୱାଚାଯ କଥିତଭାୱଂ ଜନୋ ଜାନାତୁତି ଛିନ୍ନସ୍ସରା ୱା ହୋନ୍ତି ଭିନ୍ନସ୍ସରା ୱା କାକସ୍ସରା ୱା। ଯେ ପନ ସରଭେଦକରଂ ଫରୁସୱାଚଂ ନ କଥେନ୍ତି, ତେସଂ ସଦ୍ଦୋ ମଧୁରୋ ଚ ହୋତି ପେମନୀଯୋ। ତସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସରଭେଦକରାଯ ଫରୁସୱାଚାଯ ଅକଥିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୁତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ଆଦେଯ୍ୟୱଚନତା ଆନିସଂସୋ।

୨୩୭। ଉବ୍ବାଧିକନ୍ତି ଅକ୍କୋସଯୁତ୍ତତ୍ତା ଆବାଧକରିଂ। ବହୁଜନପ୍ପମଦ୍ଦନନ୍ତି ବହୁଜନାନଂ ପମଦ୍ଦନିଂ। ଅବାଳ୍ହଂ ଗିରଂ ସୋ ନ ଭଣି ଫରୁସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକାରୋ ପରତୋ ଭଣିସଦ୍ଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ବାଳ୍ହନ୍ତି ବଲୱଂ ଅତିଫରୁସଂ। ବାଳ୍ହଂ ଗିରଂ ସୋ ନ ଅଭଣୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସୁସଂହିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ପେମସଞ୍ହିତଂ। ସଖିଲନ୍ତି ମୁଦୁକଂ। ୱାଚାତି ୱାଚାଯୋ। କଣ୍ଣସୁଖାତି କଣ୍ଣସୁଖାଯୋ। ‘‘କଣ୍ଣସୁଖ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଯଥା କଣ୍ଣାନଂ ସୁଖଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଏରଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଦଯଥାତି ୱେଦଯିତ୍ଥ। ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରତନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରତଂ। ବହୁନୋ ବହୁନ୍ତି ବହୁଜନସ୍ସ ବହୁଂ। ‘‘ବହୂନଂ ବହୁନ୍ତି’’ପି ପାଠୋ, ବହୁଜନାନଂ ବହୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀହହନୁଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୩୮। ଅପ୍ପଧଂସିକୋ ହୋତୀତି ଗୁଣତୋ ୱା ଠାନତୋ ୱା ପଧଂସେତୁଂ ଚାୱେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ଯୋ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ପଲାପକଥାଯ ଅକଥନଂ। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯେ ତଂ କଥେନ୍ତି, ତେ ଇମିନା କାରଣେନ ନେସଂ ହନୁକଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଚାଲେତ୍ୱା ପଲାପକଥାଯ କଥିତଭାୱଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠହନୁକା ୱା ୱଙ୍କହନୁକା ୱା ପବ୍ଭାରହନୁକା ୱା ହୋନ୍ତି। ତଥାଗତୋ ପନ ତଥା ନ କଥେସି। ତେନସ୍ସ ହନୁକଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଚାଲେତ୍ୱା ଦୀଘରତ୍ତଂ ପଲାପକଥାଯ ଅକଥିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ସୀହହନୁଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ଅପ୍ପଧଂସିକତା ଆନିସଂସୋ।

୨୩୯। ଅୱିକିଣ୍ଣୱଚନବ୍ଯପ୍ପଥୋ ଚାତି ଅୱିକିଣ୍ଣୱଚନାନଂ ୱିଯ ପୁରିମବୋଧିସତ୍ତାନଂ ୱଚନପଥୋ ଅସ୍ସାତି ଅୱିକିଣ୍ଣୱଚନବ୍ଯପ୍ପଥୋ। ଦ୍ୱିଦୁଗମୱରତରହନୁତ୍ତମଲତ୍ଥାତି ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱୀହି ଗଚ୍ଛତୀତି ଦ୍ୱିଦୁଗମୋ, ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱୀହୀତି ଚତୂହି, ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ୱରତରସ୍ସ ସୀହସ୍ସେୱ ହନୁଭାୱଂ ଅଲତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୁଜାଧିପତୀତି ମନୁଜାନଂ ଅଧିପତି। ତଥତ୍ତୋତି ତଥସଭାୱୋ।

ସମଦନ୍ତାଦିଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୨୪୦। ସୁଚିପରିୱାରୋତି ପରିସୁଦ୍ଧପରିୱାରୋ। ଇଧ କମ୍ମଂ ନାମ ସମ୍ମାଜୀୱତା। କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ ୱିସମେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠାଜୀୱେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେତି, ତସ୍ସ ଦନ୍ତାପି ୱିସମା ହୋନ୍ତି ଦାଠାପି କିଲିଟ୍ଠା। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ସମେନ ସୁଦ୍ଧାଜୀୱେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପିତଭାୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାତୂତି ସମଦନ୍ତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ସୁସୁକ୍କଦାଠାଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଇଦମେୱ ଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯଂ। ସୁଚିପରିୱାରତା ଆନିସଂସୋ।

୨୪୧। ଅୱସ୍ସଜୀତି ପହାସି। ତିଦିୱପୁରୱରସମୋତି ତିଦିୱପୁରୱରେନ ସକ୍କେନ ସମୋ। ଲପନଜନ୍ତି ମୁଖଜଂ, ଦନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଜସମସୁକ୍କସୁଚିସୋଭନଦନ୍ତୋତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ ଜାତତ୍ତା ଦିଜନାମକା ସୁକ୍କା ସୁଚି ସୋଭନା ଚ ଦନ୍ତା ଅସ୍ସାତି ଦିଜସମସୁକ୍କସୁଚିସୋଭନଦନ୍ତୋ। ନ ଚ ଜନପଦତୁଦନନ୍ତି ଯୋ ତସ୍ସ ଚକ୍କୱାଳପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଜନପଦୋ, ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନ ତୁଦନଂ ପୀଳା ୱା ଆବାଧୋ ୱା ନତ୍ଥି। ହିତମପି ଚ ବହୁଜନ ସୁଖଞ୍ଚ ଚରନ୍ତୀତି ବହୁଜନା ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହିତଞ୍ଚେୱ ସୁଖଞ୍ଚ ଚରନ୍ତି। ୱିପାପୋତି ୱିଗତପାପୋ। ୱିଗତଦରଥକିଲମଥୋତି ୱିଗତକାଯିକଦରଥକିଲମଥୋ। ମଲଖିଲକଲିକିଲେସେ ପନୁଦେହୀତି ରାଗାଦିମଲାନଞ୍ଚେୱ ରାଗାଦିଖିଲାନଞ୍ଚ ଦୋସକଲୀନଞ୍ଚ ସବ୍ବକିଲେସାନଞ୍ଚ ଅପନୁଦେହି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୨୪୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେତି ୱେଳୁୱନନ୍ତି ତସ୍ସ ଉଯ୍ଯାନସ୍ସ ନାମଂ। ତଂ କିର ୱେଳୂହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅହୋସି ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥେନ ଚ ପାକାରେନ ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକଯୁତ୍ତଂ ନୀଲୋଭାସଂ ମନୋରମଂ, ତେନ ୱେଳୁୱନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଲନ୍ଦକାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ନିୱାପଂ ଅଦଂସୁ, ତେନ କଲନ୍ଦକନିୱାପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପୁବ୍ବେ କିର ଅଞ୍ଞତରୋ ରାଜା ତତ୍ଥ ଉଯ୍ଯାନକୀଳନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ ସୁରାମଦେନ ମତ୍ତୋ ଦିୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ପରିଜନୋପିସ୍ସ ''ସୁତ୍ତୋ ରାଜା''ତି ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀହି ପଲୋଭିଯମାନୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପକ୍କାମି। ଅଥ ସୁରାଗନ୍ଧେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମା ସୁସିରରୁକ୍ଖା କଣ୍ହସପ୍ପୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଭିମୁଖୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ''ରଞ୍ଞୋ ଜୀୱିତଂ ଦମ୍ମୀ''ତି କାଳକୱେସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କଣ୍ଣମୂଲେ ସଦ୍ଦମକାସି। ରାଜା ପଟିବୁଜ୍ଝି। କଣ୍ହସପ୍ପୋ ନିୱତ୍ତୋ। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମାଯ କାଳକାଯ ମମ ଜୀୱିତଂ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି କାଳକାନଂ ତତ୍ଥ ନିୱାପଂ ପଟ୍ଠପେସି, ଅଭଯଘୋସଞ୍ଚ ଘୋସାପେସି। ତସ୍ମା ତଂ ତତୋ ପଭୁତି ''କଲନ୍ଦକନିୱାପୋ''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତଂ। କଲନ୍ଦକାତି ହି କାଳକାନଂ ଏତଂ ନାମଂ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭଗୱା ରାଜଗହଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ ୱିହରତି, ତେନ ସମଯେନ। ସିଙ୍ଗାଲକୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋତି ସିଙ୍ଗାଲକୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଗହପତିପୁତ୍ତୋତି ଗହପତିସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ କିର ପିତା ଗହପତିମହାସାଲୋ, ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତା ଚସ୍ସ ଗେହେ ଚତ୍ତାଲୀସ ଧନକୋଟିଯୋ ଅହେସୁଂ। ସୋ ଭଗୱତି ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ଉପାସକୋ ସୋତାପନ୍ନୋ, ଭରିଯାପିସ୍ସ ସୋତାପନ୍ନାୟେୱ। ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ''ତାତ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମ, ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ମହାକସ୍ସପଂ ଅସୀତିମହାସାୱକେ ଉପସଙ୍କମା''ତି। ସୋ ଏୱମାହ – ''ନତ୍ଥି ମମ ତୁମ୍ହାକଂ ସମଣାନଂ ଉପସଙ୍କମନକିଚ୍ଚଂ, ସମଣାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତବ୍ବଂ ହୋତି, ଓନମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠି ରୁଜ୍ଜତି, ଜାଣୁକାନି ଖରାନି ହୋନ୍ତି, ଭୂମିଯଂ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱତ୍ଥାନି କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଜୀରନ୍ତି, ସମୀପେ ନିସିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ସତି ୱିସ୍ସାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତାଦୀନି ଦାତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅତ୍ଥୋ ପରିହାଯତି, ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସମଣାନଂ ଉପସଙ୍କମନକିଚ୍ଚ''ନ୍ତି। ଇତି ନଂ ଯାୱଜୀୱଂ ୱଦନ୍ତାପି ମାତାପିତରୋ ସାସନେ ଉପନେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ ପିତା ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ''ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ''ଦିସା ତାତ ନମସ୍ସାହୀ''ତି ଏୱମସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସାମି, ସୋ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଦିସା ନମସ୍ସିସ୍ସତି, ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ୱା ସାୱକା ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ''କିଂ କରୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି। ତତୋ ''ମଯ୍ହଂ ପିତା ଦିସା ନମସ୍ସନଂ କରୋହୀତି ମଂ ୱଦୀ''ତି ୱକ୍ଖତି। ଅଥସ୍ସ ତେ ''ନ ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ଏତା ଦିସା ନମସ୍ସାପେତି, ଇମା ପନ ଦିସା ନମସ୍ସାପେତୀ''ତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି। ସୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଗୁଣଂ ଞତ୍ୱା ''ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଛ ଦିସା ନମସ୍ସେଯ୍ଯାସୀ''ତି ଆହ। ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସ କଥା ନାମ ଯାୱଜୀୱଂ ଅନୁସ୍ସରଣୀଯା ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ତଂ ପିତୁୱଚନଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଥା ଅକାସି। ତସ୍ମା ''କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୪୩।ପୁଥୁଦିସାତି ବହୁଦିସା। ଇଦାନି ତା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସନ୍ତିଆଦିମାହ। ପାୱିସୀତି ନ ତାୱ ପୱିଟ୍ଠୋ, ପୱିସିସ୍ସାମୀତି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ପନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱତ୍ତମାନୋପି ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱାତି ନ ଇଦାନେୱ ଅଦ୍ଦସ, ପଚ୍ଚୂସସମଯେପି ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଏତଂ ଦିସା ନମସ୍ସମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ଅହଂ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ଗିହିୱିନଯଂ ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥେସ୍ସାମି, ମହାଜନସ୍ସ ସା କଥା ସଫଲା ଭୱିସ୍ସତି, ଗନ୍ତବ୍ବଂ ମଯା ଏତ୍ଥା''ତି। ତସ୍ମା ପାତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି, ପୱିସନ୍ତୋ ଚ ନଂ ତଥେୱ ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଭଗୱା''ତି। ଏତଦୱୋଚାତି ସୋ କିର ଅୱିଦୂରେ ଠିତମ୍ପି ସତ୍ଥାରଂ ନ ପସ୍ସତି, ଦିସାୟେୱ ନମସ୍ସତି। ଅଥଂ ନଂ ଭଗୱା ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସେନ ୱିକସମାନଂ ମହାପଦୁମଂ ୱିଯ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗହପତିପୁତ୍ତା''ତିଆଦିକଂ ଏତଦୱୋଚ।

ଛଦିସାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୪୪।ଯଥାକଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେତି ସୋ କିର ତଂ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଚିନ୍ତେସି ''ଯା କିର ମମ ପିତରା ଛ ଦିସା ନମସ୍ସିତବ୍ବା''ତି ୱୁତ୍ତା, ନ କିର

ତା ଏତା, ଅଞ୍ଜଞ୍ଜା କିର ଅରିଯସାୱକେନ ଛ ଦିସା ନମସ୍ସିତବ୍ବା। ହନ୍ଦାହଂ ଅରିଯସାୱକେନ ନମସ୍ସିତବ୍ବା ଦିସାଯେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନମସ୍ସାମୀତି। ସୋ ତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଥା କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଥାତି ନିପାତମତ୍ତଂ। କଥଂ ପନାତି ଇଦମେୱ ପୁଚ୍ଛାପଦଂ। କମ୍ମକିଲେସାତି ତେହି କମ୍ମେହି ସତ୍ତା କିଲିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା କମ୍ମକିଲେସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଠାନେହୀତି କାରଣେହି। ଅପାଯମୁଖାନୀତି ୱିନାସମୁଖାନି। ସୋତି ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିଯସାୱକୋ। ଚୁଦ୍ଦସ ପାପକାପଗତୋତି ଏତେହି ଚୁଦ୍ଦସହି ପାପକେହି ଲାମକେହି ଅପଗତୋ। ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦୀତି ଛ ଦିସା ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୋ। ଉଭୋଲୋକୱିଜଯାଯାତି ଉଭିନ୍ନଂ ଇଧଲୋକପରଲୋକାନଂ ୱିଜିନନତ୍ଥାଯ। ଅଯଞ୍ଚେୱ ଲୋକୋ ଆରଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଏୱରୂପସ୍ସ ହି ଇଧ ଲୋକେ ପଞ୍ଚ ୱେରାନି ନ ହୋନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ଅଯଞ୍ଚେୱ ଲୋକୋ ଆରଦ୍ଧୋ ହୋତି ପରିତୋସିତୋ ଚେୱ ନିପ୍ଫାଦିତୋ ଚ। ପରଲୋକେପି ପଞ୍ଚ ୱେରାନି ନ ହୋନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ପରୋ ଚ ଲୋକୋ ଆରାଧିତୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରମ୍ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି।

୨୪୫। ଇତି ଭଗୱା ସଙ୍ଖେପେନ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ତମେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ କତମସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ କମ୍ମକିଲେସାତିଆଦିମାହ। କମ୍ମକିଲେସୋତି କମ୍ମଞ୍ଚ ତଂ କିଲେସସମ୍ପଯୁତ୍ତତ୍ତା କିଲେସୋ ଚାତି କମ୍ମକିଲେସୋ। ସକିଲେସୋଯେୱ ହି ପାଣଂ ହନତି, ନିକ୍କିଲେସୋ ନ ହନତି, ତସ୍ମା ପାଣାତିପାତୋ ''କମ୍ମକିଲେସୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଥାପରନ୍ତି ଅପରମ୍ପି ଏତଦତ୍ଥପରିଦୀପକମେୱ ଗାଥାବନ୍ଧଂ ଅୱୋଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚତୁଠାନାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୪୬।ପାପକମ୍ମଂକରୋତୀତି ଇଦଂ ଭଗୱା ଯସ୍ମା କାରକେ ଦସ୍ସିତେ ଅକାରକୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତୀ''ତି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱାପି ଦେସନାକୁସଲତାଯ ପଠମତରଂ କାରକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ । ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ଛନ୍ଦେନ ପେମେନ ଅଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କରୋନ୍ତୋ। ପରପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ଯୋ ''ଅଯଂ ମେ ମିତ୍ତୋ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ଞାତକୋ ୱା ଲଞ୍ଜଂ ୱା ପନ ମେ ଦେତୀ''ତି ଛନ୍ଦୱସେନ ଅସ୍ସାମିକଂ ସାମିକଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି ନାମ। ଯୋ ''ଅଯଂ ମେ ୱେରୀ''ତି ପକତିୱେରୱସେନ ତଙ୍ଖଣୁପ୍ପନ୍ନକୋଧୱସେନ ୱା ସାମିକଂ ଅସ୍ସାମିକଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି ନାମ। ଯୋ ପନ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱତ୍ୱା ଅସ୍ସାମିକଂ ସାମିକଂ କରୋତି, ଅଯଂ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି ନାମ। ଯୋ ପନ ''ଅଯଂ ରାଜୱଲ୍ଲଭୋ ୱା ୱିସମନିସ୍ସିତୋ ୱା ଅନତ୍ଥମ୍ପି ମେ କରେଯ୍ୟା''ତି ଭୀତୋ ଅସ୍ସାମିକଂ ସାମିକଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି ନାମ। ଯୋ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଭାଜେନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ମେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ସମ୍ଭତ୍ତୋ ୱା''ତି ପେମୱସେନ ଅତିରେକଂ ଦେତି, ''ଅଯଂ ମେ ୱେରୀ''ତି ଦୋସୱସେନ ଊନକଂ ଦେତି, ମୋମୂହତ୍ତା ଦିନ୍ନାଦିନ୍ନଂ ଅଜାନମାନୋ କସ୍ସଚି ଊନଂ କସ୍ସଚି ଅଧିକଂ ଦେତି, ''ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅଦିଯ୍ୟମାନେ ମଯ୍ହଂ ଅନତ୍ଥମ୍ପି କରେଯ୍ୟା''ତି ଭୀତୋ କସ୍ସଚି ଅତିରେକଂ ଦେତି, ସୋ ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ଯଥାନୁକ୍କମେନ ଛନ୍ଦାଗତିଆଦୀନି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି ନାମ।

ଅରିଯସାୱକୋ ପନ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣନ୍ତୋପି ଛନ୍ଦାଗତିଆଦୀନି ନ ଗଚ୍ଛତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତୀ''ତି।

ନିହୀଯତି ଯସୋ ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଅଗତିଗାମିନୋ କିତ୍ତିଯସୋପି ପରିୱାରଯସୋପି ନିହୀଯତି ପରିହାଯତି।

ଛଅପାଯମୁଖାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୪୭।ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗୋତି ଏତ୍ଥ ସୁରାତି ପିଟ୍ଠସୁରା ପୂୱସୁରା ଓଦନସୁରା କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତା ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଚ ସୁରା। ମେରଯନ୍ତି ପୁପ୍ଫାସୱୋ ଫଲାସୱୋ ମଧ୍ୱାସୱୋ ଗୁଳାସୱୋ ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଚ ଆସୱା। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ମଦକରଣୱସେନ ମଜ୍ଜଂ। ପମାଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ପମାଦକାରଣଂ। ଯାଯ ଚେତନାଯ ତଂ ମଜ୍ଜଂ ପିୱତି, ତସ୍ସ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅନୁଯୋଗୋତି ତସ୍ସ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନୁଅନୁଯୋଗୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣଂ। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ପରିହାଯନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିକାଲୱିସିଖାଚରିଯାନୁଯୋଗୋତି ଅୱେଲାଯ ୱିସିଖାସୁ ଚରିଯାନୁଯୁତ୍ତତା।

ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣନ୍ତି ନଚ୍ଚାଦିଦସ୍ସନୱସେନ ସମଜ୍ଜାଗମନଂ। ଆଲସ୍ସାନୁଯୋଗୋତି କାଯାଲସିଯତାଯ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତତା।

ସୁରାମେରଯସ୍ସ ଛଆଦୀନୱାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୪୮। ଏୱଂ ଛନ୍ନଂ ଅପାଯମୁଖାନଂ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ତାନି ୱିଭଜନ୍ତୋ ଛ ଖୋ ମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ ଆଦୀନୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକାତି

ସାମଂ ପସ୍ସିତବ୍ବା, ଇଧଲୋକଭାୱିନୀ। ଧନଜାନୀତି ଧନହାନି। କଲହପ୍ପୱଡ୍ଢନୀତି ୱାଚାକଲହସ୍ସ ଚେୱ ହତ୍ଥପରାମାସାଦିକାୟକଲହସ୍ସ ଚ ୱଡ୍ଢନୀ। ରୋଗାନଂ ଆୟତନନ୍ତି ତେସଂ ତେସଂ ଅକ୍ଖିରୋଗାଦୀନଂ ଖେତ୍ତଂ। ଅକିତ୍ତିସଞ୍ଜନନୀତି ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ହି ମାତରମ୍ପି ପହରନ୍ତି ପିତରମ୍ପି, ଅଞ୍ଞଂ ବହୁମ୍ପି ଅୱତ୍ତବ୍ବଂ ୱଦନ୍ତି, ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କରୋନ୍ତି। ତେନ ଗରହମ୍ପି ଦଣ୍ଡମ୍ପି ହତ୍ଥପାଦାଦିଛେଦମ୍ପି ପାପୁଣନ୍ତି, ଇଧଲୋକେପି ପରଲୋକେପି ଅକିତ୍ତିଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ଇତି ତେସଂ ସା ସୁରା ଅକିତ୍ତିସଞ୍ଜନନୀ ନାମ ହୋତି। କୋପୀନନିଦଂସନୀତି ଗୁୟ୍ହଟ୍ଠାନଞ୍ହି ୱିୱରିୟମାନଂ ହିରିଂ କୋପେତି ୱିନାସେତି, ତସ୍ମା ''କୋପୀନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୁରାମଦମତ୍ତା ଚ ତଂ ତଂ ଅଙ୍ଗଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି, ତେନ ନେସଂ ସା ସୁରା କୋପୀନସ୍ସ ନିଦଂସନତୋ ''କୋପୀନନିଦଂସନୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଞ୍ଞାୟ ଦୁବ୍ବଲିକରଣୀତି ସାଗତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିୟ କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଞଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ''ପଞ୍ଞାୟ ଦୁବ୍ବଲିକରଣୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଗ୍ଗପଞ୍ଞଂ ପନ ଦୁବ୍ବଲଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଧିଗତମଗ୍ଗାନଞ୍ହି ସା ଅନ୍ତୋମୁଖମେୱ ନ ପୱିସତି। ଛଟ୍ଠଂ ପଦନ୍ତି ଛଟ୍ଠଂ କାରଣଂ।

୨୪୯।ଅତ୍ତାପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତୋ ଅରକ୍ଖିତୋ ହୋତୀତି ଅୱେଲାୟ ଚରନ୍ତୋ ହି ଖାଣୁକଣ୍ଟକାଦୀନିପି ଅକ୍କମତି, ଅହିନାପି ୟକ୍ଖାଦୀହିପି ସମାଗଚ୍ଛତି, ତଂ ତଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଞତ୍ୱା ୱେରିନୋପି ନଂ ନିଲୀୟିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି ୱା ହନନ୍ତି ୱା। ଏୱଂ ଅତ୍ତାପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତୋ ହୋତି ଅରକ୍ଖିତୋ। ପୁତ୍ତଦାରାପି ''ଅମ୍ହାକଂ ପିତା ଅମ୍ହାକଂ ସାମି ରତ୍ତିଂ ୱିଚରତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମୟ''ନ୍ତି ଇତିସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ଭରିୟାପି ବହି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଚରନ୍ତା ଅନୟବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଏୱଂ ପୁତ୍ତଦାରୋପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତୋ ଅରକ୍ଖିତୋ ହୋତି। ସାପତେୟ୍ୟନ୍ତି ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଦାରପରିଜନସ୍ସ ରତ୍ତିଂ ଚରଣକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଚୋରା ସୁଞ୍ଞଂ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୟଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ହରନ୍ତି। ଏୱଂ ସାପତେୟ୍ୟମ୍ପିସ୍ସ ଅଗୁତ୍ତଂ ଅରକ୍ଖିତଂ ହୋତି। ସଙ୍କିୟୋ ଚ ହୋତୀତି ଅଞ୍ଞେହି କତପାପକମ୍ମେସୁପି ''ଇମିନା କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସଙ୍କିତବ୍ବୋ ହୋତି। ୟସ୍ସ ୟସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେନ ୟାତି, ତତ୍ଥ ୟଂ ଅଞ୍ଞେନ ଚୋରକମ୍ମଂ ପରଦାରିକକମ୍ମଂ ୱା କତଂ, ତଂ ''ଇମିନା କତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଭୂତଂ ଅସନ୍ତମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ରୂହତି ପତିଟ୍ଠାତି। ବହୂନଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏତ୍ତକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଏତ୍ତକଂ ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅସତି ସବ୍ବଂ ୱିକାଲଚାରିମ୍ହି ଆହରିତବ୍ବଂ ହୋତି, ଇତି ସୋ ବହୂନଂ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମାନଂ ପୁରକ୍ଖତୋ ପୁରେଗାମୀ ହୋତି।

୨୫୦।କ୍ୱନଚ୍ଚନ୍ତି ''କସ୍ମିଂ ଠାନେ ନଟନାଟକାଦିନଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୟସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ତଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ''ସ୍ୱେ ନଚ୍ଚଦସ୍ସନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଜ୍ଜ ୱତ୍ଥଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ପଟିୟାଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସକଲଦିୱସମ୍ପି କମ୍ମଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି, ନଚ୍ଚଦସ୍ସନେନ ଏକାହମ୍ପି ଦ୍ୱୀହମ୍ପି ତୀହମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ହୋତି, ଅଥ ୱୁଟ୍ଠିସମ୍ପତ୍ତିୟାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱାପି ୱପ୍ପାଦିକାଲେ ୱପ୍ପାଦୀନି ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଭୋଗା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ସ ବହି ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅନାରକ୍ଖେ ଗେହେ ଚୋରା ୟଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ କରୋନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନାପି ଭୋଗା ୱିନସ୍ସନ୍ତି। କ୍ୱ ଗୀତନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତେସଂ ନାନାକରଣଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୨୫୧।ଜୟଂ ୱେରନ୍ତି ''ଜିତଂ ମୟା''ତି ପରିସମଜ୍ଝେ ପରସ୍ସ ସାଟକଂ ୱା ୱେଠନଂ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ''ପରିସମଜ୍ଝେ ମେ ଅୱମାନଂ କରୋସି, ହୋତୁ, ସିକ୍ଖାପେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ୱେରଂ ବନ୍ଧତି, ଏୱଂ ଜିନନ୍ତୋ ସୟଂ ୱେରଂ ପସୱତି। ଜିନୋତି ଅଞ୍ଞେନ ଜିତୋ ସମାନୋ ୟଂ ତେନ ତସ୍ସ ୱେଠନଂ ୱା ସାଟକୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିୱିତ୍ତଂ ଗହିତଂ, ତଂ ଅନୁସୋଚତି ''ଅହୋସି ୱତ ମେ, ତଂ ତଂ ୱତ ମେ ନତ୍ଥୀ''ତି ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ସୋଚତି। ଏୱଂ ସୋ ଜିନୋ ୱିତ୍ତଂ ଅନୁସୋଚତି। ସଭାଗତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ରୂହତୀତି ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେ ସକ୍ଖିପୁଟ୍ଠସ୍ସ ସତୋ ୱଚନଂ ନ ରୂହତି, ନ ପତିଟ୍ଠାତି, ''ଅୟଂ ଅକ୍ଖସୋଣ୍ଡୋ ଜୂତକରୋ, ମା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଥା''ତି ୱତ୍ତାରୋ ଭୱନ୍ତି। ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂପରିଭୂତୋ ହୋତୀତି ତଞ୍ହି ମିତାମଚ୍ଚା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱମ୍ପି ନାମ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଜୂତକରୋ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରସି, ନ ତେ ଇଦଂ ଜାତିଗୋତ୍ତାନଂ ଅନୁରୂପଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମା ଏୱଂ କରେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ସୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋପି ତେସଂ ୱଚନଂ ନ କରୋତି। ତତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ନ ନିସୀଦନ୍ତି। ତସ୍ସ କାରଣା ସକ୍ଖିପୁଟ୍ଠାପି ନ କଥେନ୍ତି। ଏୱଂ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ପରିଭୂତୋ ହୋତି।

ଆୱାହୱିୱାହକାନନ୍ତି ଆୱାହକା ନାମ ଯେ ତସ୍ସ ଘରତୋ ଦାରିକଂ ଗହେତୁକାମା। ୱିୱାହକା ନାମ ଯେ ତସ୍ସ ଗେହେ ଦାରିକଂ ଦାତୁକାମା। ଅପତ୍ଥିତୋ ହୋତୀତି ଅନିଚ୍ଛିତୋ ହୋତି। ନାଲଂ ଦାରଭରଣାୟାତି ଦାରଭରଣାୟ ନ ସମତ୍ଥୋ। ଏତସ୍ସ ଗେହେ ଦାରିକା ଦିନ୍ନାପି ଏତସ୍ସ ଗେହତୋ ଆଗତାପି ଅମ୍ହେହି ଏୱ ପୋସିତବ୍ବା ଭୱିସ୍ସତିଯେୱ।

ପାପମିତ୍ତତାୟ ଛଆଦୀନୱାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୫୨।ଧୁତ୍ତାତି ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା। ସୋଣ୍ଡାତି ଇତ୍ଥିସୋଣ୍ଡା ଭତ୍ତସୋଣ୍ଡା ପୂୱସୋଣ୍ଡା ମୂଲକସୋଣ୍ଡା। ପିପାସାତି ପାନସୋଣ୍ଡା। ନେକତିକାତି ପତିରୂପକେନ ୱଞ୍ଚନକା। ୱଞ୍ଚନିକାତି ସମ୍ମୁଖାୱଞ୍ଚନାହି ୱଞ୍ଚନିକା। ସାହସିକାତି ଏକାଗାରିକାଦିସାହସିକକମ୍ମକାରିନୋ। ତ୍ୟାସ୍ସ ମିତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ତେ ଅସ୍ସ ମିତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେହି ସପ୍ପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ନ ରମତି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ୱରସୟନଂ ଆରୋପିତସୂକରୋ ଗୂଥକୂପମିୱ, ତେ ପାପମିତ୍ତେଯେୱ

ଉପସଙ୍କମତି। ତସ୍ମା ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ବହୁଂ ଅନତ୍ଥଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

୨୫୩।ଅତିସୀତନ୍ତି କମ୍ମଂ ନ କରୋତୀତି ମନୁସ୍ସେହି କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ ‘‘ଏଥ ଭୋ କମ୍ମନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଅତିସୀତଂ ତାୱ, ଅଟ୍ଠୀନି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି ୱିୟ, ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଗ୍ଗିଂ ତପନ୍ତୋ ନିସୀଦତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଇତରସ୍ସ କମ୍ମଂ ପରିହାୟତି। ଅତିଉଣ୍ହନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ହୋତି ପାନସଖା ନାମାତି ଏକଚ୍ଚୋ ପାନଟ୍ଠାନେ ସୁରାଗେହେୟେୱ ସହାୟୋ ହୋତି। ‘‘ପନ୍ନସଖା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅୟମେୱତ୍ଥୋ। ସମ୍ମିୟସମ୍ମିୟୋତି ସମ୍ମ ସମ୍ମାତି ୱଦନ୍ତୋ ସମ୍ମୁଖେୟେୱ ସହାୟୋ ହୋତି, ପରମ୍ମୁଖେ ୱେରୀସଦିସୋ ଓତାରମେୱ ଗୱେସତି। ଅତ୍ଥେସୁଜାତେସୂତି ତଥାରୂପେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ। ୱେରପ୍ପସୱୋତି ୱେରବହୁଲତା। ଅନତ୍ଥତାତି ଅନତ୍ଥକାରିତା। ସୁକଦରିୟତାତି ସୁଟ୍ଠୁ କଦରିୟତା ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିୟଭାୱୋ । ଉଦକମିୱ ଇଣଂ ୱିଗାହତୀତି ପାସାଣୋ ଉଦକଂ ୱିୟ ସଂସୀଦନ୍ତୋ ଇଣଂ ୱିଗାହତି।

ରତ୍ତିନୁଟ୍ଠାନଦେସ୍ସିନାତି ରତ୍ତିଂ ଅନୁଟ୍ଠାନସୀଲେନ। ଅତିସାୟମିଦଂ ଅହୂତି ଇଦଂ ଅତିସାୟଂ ଜାତନ୍ତି ଯେ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା କମ୍ମଂ ନ କରୋନ୍ତି। ଇତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମନ୍ତେତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚତ୍ତକମ୍ମନ୍ତେ। ଅତ୍ଥା ଅଚ୍ଚେନ୍ତି ମାଣୱେତି ଏୱରୂପେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅତ୍ଥା ଅତିକ୍କମନ୍ତି, ତେସୁ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

ତିଣା ଭିୟ୍ୟୋତି ତିଣତୋପି ଉତ୍ତରି। ସୋ ସୁଖଂ ନ ୱିହାୟତୀତି ସୋ ପୁରିସୋ ସୁଖଂ ନ ଜହାତି, ସୁଖସମଙ୍ଗୀୟେୱ ହୋତି। ଇମିନା କଥାମଗ୍ଗେନ ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ଗିହିଭୂତେନ ସତା ଏତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ ନ କାତବ୍ବଂ, କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱଡ୍ଢି ନାମ ନତ୍ଥି। ଇଧଲୋକେ ପରଲୋକେ ଗରହମେୱ ପାପୁଣାତୀ’’ତି।

ମିତ୍ତପତିରୂପକାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୫୪। ଇଦାନି ଯୋ ଏୱଂ କରୋତୋ ଅନତ୍ଥୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଞ୍ଜ୍ଞାନି ୱା ପନ ଯାନି କାନିଚି ଭୟାନି ଯେକେଚି ଉପଦ୍ଦୱା ଯେକେଚି ଉପସଗ୍ଗା, ସବ୍ବେ ତେ ବାଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ‘‘ଏୱରୂପା ବାଲା ନ ସେୱିତବ୍ବା’’ତି ବାଲେ ମିତ୍ତପତିରୂପକେ ଅମିତ୍ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚତ୍ତାରୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ ଅମିତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଜ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋତି ସୟଂ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂସେନ ଯଂକିଞ୍ଚି ହରତିୟେୱ। ୱଚୀପରମୋତି ୱଚନପରମୋ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ଦାୟକୋ କାରକୋ ୱିୟ ହୋତି। ଅନୁପ୍ପିୟଭାଣୀତି ଅନୁପ୍ପିୟଂ ଭଣତି। ଅପାୟସହାୟୋତି ଭୋଗାନଂ ଅପାୟେସୁ ସହାୟୋ ହୋତି।

୨୫୫। ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ଅମିତ୍ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ତତ୍ଥ ଏକେକଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ୱିଭଜନ୍ତୋ ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଜ୍ଞଦତ୍ଥୁହରୋ ହୋତୀତି ଏକଂସେନ ହାରକୋୟେୱ ହୋତି। ସହାୟସ୍ସ ଗେହଂ ରିତ୍ତହତ୍ଥୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥସାଟକାଦୀନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ସୋ ‘‘ଅତିୱିୟ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମ ଇମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସସୀ’’ତି ଅଞ୍ଜ୍ଞଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତଂ ଦେତି। ଅପ୍ପେନ ବହୁମିଚ୍ଛତୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଅପ୍ପକଂ ଦତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ବହୁଂ ପତ୍ଥେତି। ଭୟସ୍ସକିଚ୍ଚଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଭୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତସ୍ସ ଦାସୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ତଂ ତଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ଅୟଂ ସବ୍ବଦା ନ କରୋତି, ଭୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ କରୋତି, ନ ପେମେନାତି ଅମିତ୍ତୋ ନାମ ଜାତୋ। ସେୱତି ଅତ୍ଥକାରଣାତି ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନ ନ ସେୱତି, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥମେୱ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୋ ସେୱତି।

୨୫୬।ଅତୀତେନ ପଟିସନ୍ଥରତୀତି ସହାୟେ ଆଗତେ ‘‘ହିୟ୍ୟୋ ୱା ପରେ ୱା ନ ଆଗତୋସି, ଅମ୍ହାକଂ ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ସସ୍ସଂ ଅତିୱିୟ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ବହୂନି ସାଲିୟୱବୀଜାଦୀନି ଠପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ନିସୀଦିମ୍ହ, ଅଜ୍ଜ ପନ ସବ୍ବଂ ଖୀଣ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅତୀତେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନାଗତେନାତି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ଅମ୍ହାକଂ ସସ୍ସଂ ମନାପଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଫଲଭାରଭରିତା ସାଲିଆଦୟୋ, ସସ୍ସସଙ୍ଗହେ କତେ ତୁମ୍ହାକଂ ସଙ୍ଗହଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥା ଭୱିସ୍ସାମା’’ତି ଏୱଂ ଅନାଗତେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ନିରତ୍ଥକେନାତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠେ ୱା ନିସିନ୍ନୋ ସହାୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏହି, ଭୋ, ଇଧ ନିସୀଦା’’ତି ୱଦତି। ମନାପଂ ସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ‘‘ସହାୟକସ୍ସ ୱତ ମେ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ ଅଞ୍ଜ୍ଞୋ ପନ ମୟ୍ହଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦତି, ଏୱଂ ନିରତ୍ଥକେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି ନାମ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ବ୍ୟସନଂ ଦସ୍ସେତୀତି ‘‘ସକଟେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଚକ୍କମସ୍ସ ଭିନ୍ନଂ, ଅକ୍ଖୋ ଛିନ୍ନୋ’’ତିଆଦୀନି ୱଦତି।

୨୫୭।ପାପକମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଜାନାତୀତି ପାଣାତିପାତାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି କରୋମାତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ସମ୍ମ କରୋମା’’ତି ଅନୁଜାନାତି। କଲ୍ୟାଣେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସହାୟୋ ହୋତୀତି ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି, ଏହି ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସାଧୂତି ଗଚ୍ଛତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଇତି ୱିଞ୍ଞାୟାତି ‘‘ମିତ୍ତପତିରୂପକା ଏତେ’’ତି ଏୱଂ ଜାନିତ୍ୱା।

ସୁହଦମିତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୬୦। ଏୱଂ ନ ସେୱିତବ୍ବେ ପାପମିତ୍ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସେୱିତବ୍ବେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁନ ଚତ୍ତାରୋମେ, ଗହପତିପୁତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁହଦାତି ସୁନ୍ଦରହଦୟା।

୨୬୧।ପମତ୍ତଂ ରକ୍ଖତୀତି ମଜ୍ଜଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗାମମଜ୍ଝେ ୱା ଗାମଦ୍ୱାରେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏୱଂନିପନ୍ନସ୍ସ କୋଚିଦେୱ ନିୱାସନପାରୁପନମ୍ପି ହରେୟ୍ୟା’’ତି ସମୀପେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପବୁଦ୍ଧକାଲେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ପମତ୍ତସ୍ସସାପତେୟ୍ୟନ୍ତି ସହାୟୋ ବହିଗତୋ ୱା ହୋତି ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱା ପମତ୍ତୋ, ଗେହଂ ଅନାରକ୍ଖଂ ‘‘କୋଚିଦେୱ ଯଂକିଞ୍ଚି ହରେୟ୍ୟା’’ତି ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଧନଂ ରକ୍ଖତି। ଭୀତସ୍ସାତି କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଭୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘‘ମା ଭାୟି, ମାଦିସେ ସହାୟେ ଠିତେ କିଂ ଭାୟସୀ’’ତି ତଂ ଭୟଂ ହରନ୍ତୋ ପଟିସରଣଂ ହୋତି। ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ଭୋଗନ୍ତି କିଚ୍ଚକରଣୀୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସହାୟଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ୱଦତି ‘‘କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ’’ତି? ରାଜକୁଲେ କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀତି। କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି? ଏକୋ କହାପଣୋତି। ‘‘ନଗରେ କମ୍ମଂ ନାମ ନ ଏକକହାପଣେନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ଦ୍ୱେ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଏୱଂ ଯତ୍ତକଂ ୱଦତି, ତତୋ ଦିଗୁଣଂ ଦେତି।

୨୬୨।ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁୟ୍ହଂ ନିଗୂହିତୁଂ ଯୁତ୍ତକଥଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଆଚିକ୍ଖତି। ଗୁୟ୍ହମସ୍ସ ପରିଗୂହତୀତି ତେନ କଥିତଂ ଗୁୟ୍ହଂ ଯଥା ଅଞ୍ଞୋ ନ ଜାନାତି, ଏୱଂ ରକ୍ଖତି। ଆପଦାସୁ ନ ୱିଜହତୀତି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଭୟେ ନ ପରିଚ୍ଚଜତି। ଜୀୱିତମ୍ପିସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତମ୍ପି ତସ୍ସ ସହାୟସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱ ହୋତି, ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ଅଗଣେତ୍ୱାପି ତସ୍ସ କମ୍ମଂ କରୋତିୟେୱ।

୨୬୩।ପାପା ନିୱାରେତୀତି ଅମ୍ହେସୁ ପସ୍ସନ୍ତେସୁ ପସ୍ସନ୍ତେସୁ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ଲଭସି, ପଞ୍ଚ ୱେରାନି ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ମା କରୋହୀତି ନିୱାରେତି। କଲ୍ୟାଣେ ନିୱେସେତୀତି କଲ୍ୟାଣକମ୍ମେ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୀଲେସୁ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ ୱତ୍ତସ୍ସୁ, ଦାନଂ ଦେହି ପୁଞ୍ଞଂ କରୋହି ଧମ୍ମଂ ସୁଣାହୀତି ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣେ ନିୟୋଜେତି। ଅସ୍ସୁତଂ ସାୱେତୀତି ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବଂ ସୁଖୁମଂ ନିପୁଣଂ କାରଣଂ ସାୱେତି। ସଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଇଦଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଏୱଂ ସଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖତି।

୨୬୪।ଅଭୱେନସ୍ସ ନ ନନ୍ଦତୀତି ତସ୍ସ ଅଭୱେନ ଅୱୁଦ୍ଧିୟା ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ୱା ପରିଜନସ୍ସ ୱା ତଥାରୂପଂ ପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ନ ନନ୍ଦତି, ଅନତ୍ତମନୋ ହୋତି। ଭୱେନାତି ୱୁଦ୍ଧିୟା ତଥାରୂପସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱା ଇସ୍ସରିୟପଟିଲାଭଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ନନ୍ଦତି, ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି। ଅୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ନିୱାରେତୀତି ‘‘ଅସୁକୋ ୱିରୂପୋ ନ ପାସାଦିକୋ ଦୁଜ୍ଜାତିକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ’’ତି ୱା ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଏୱଂ ମା ଭଣି, ରୂପୱା ଚ ସୋ ପାସାଦିକୋ ଚ ସୁଜାତୋ ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚା’’ତିଆଦୀହି ୱଚନେହି ପରଂ ଅତ୍ତନୋ ସହାୟସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ନିୱାରେତି। ୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ପସଂସତୀତି ‘‘ଅସୁକୋ ରୂପୱା ପାସାଦିକୋ ସୁଜାତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହୋ ସୁଟ୍ଠୁ ୱଦସି, ସୁଭାସିତଂ ତୟା, ଏୱମେତଂ, ଏସ ପୁରିସୋ ରୂପୱା ପାସାଦିକୋ ସୁଜାତୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ସହାୟକସ୍ସ ପରଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନଂ ପସଂସତି।

୨୬୫।ଜଲଂ ଅଗ୍ଗୀୱ ଭାସତୀତି ରତ୍ତିଂ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଜଲମାନୋ ଅଗ୍ଗି ୱିୟ ୱିରୋଚତି।

ଭୋଗେ ସଂହରମାନସ୍ସାତି ଅତ୍ତାନମ୍ପି ପରମ୍ପି ଅପୀଳେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଭୋଗେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେନ୍ତସ୍ସ ରାସିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଭମରସ୍ସେୱ ଇରୀୟତୋତି ଯଥା ଭମରୋ ପୁପ୍ଫାନଂ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧଂ ଅପୋଥୟଂ ତୁଣ୍ଡେନପି ପକ୍ଖେହିପି ରସଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚକ୍କପ୍ପମାଣଂ ମଧୁପଟଲଂ କରୋତି, ଏୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗରାସିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଭୋଗା ସନ୍ନିଚୟଂ ଯନ୍ତୀତି ତସ୍ସ ଭୋଗା ନିଚୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କଥଂ? ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଉପଚିକାହି ସଂୱଡ୍ଢିୟମାନୋ ୱମ୍ମିକୋ ୱିୟ। ତେନାହ ‘‘ୱମ୍ମିକୋୱୁପଚୀୟତୀ’’ତି। ଯଥା ୱମ୍ମିକୋ ଉପଚୀୟତି, ଏୱଂ ନିଚୟଂ ଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମାହତ୍ୱାତି ସମାହରିତ୍ୱା। ଅଲମତ୍ତୋତି ଯୁତ୍ତସଭାୱୋ ସମତ୍ଥୋ ୱା ପରିୟତ୍ତରୂପୋ ଘରାୱାସଂ ସଣ୍ଠାପେତୁଂ।

ଇଦାନି ଯଥା ୱା ଘରାୱାସୋ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବୋ, ତଥା ଓୱଦନ୍ତୋ ଚତୁଧା ୱିଭଜେ ଭୋଗେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସ ୱେ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତୀତି ସୋ ଏୱଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତି ନାମ ଅଭେଜ୍ଜମାନାନି ଠପେତି। ଯସ୍ସ ହି ଭୋଗା ସନ୍ତି, ସୋ ଏୱ ମିତ୍ତେ ଠପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଇତରୋ।

ଏକେନଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଏକେନ କୋଟ୍ଠାସେନ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ। ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମଂ ପୟୋଜୟେତି ଦ୍ୱୀହି କୋଟ୍ଠାସେହି କସିୱାଣିଜ୍ଜାଦିକମ୍ମଂ ପୟୋଜେୟ୍ୟ। ଚତୁତ୍ଥଞ୍ଚ ନିଧାପେୟ୍ୟାତି ଚତୁତ୍ଥଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ନିଧାପେତ୍ୱା ଠପେୟ୍ୟ। ଆପଦାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀତି କୁଲାନଞ୍ହି ନ ସବ୍ବକାଲଂ ଏକସଦିସଂ ୱତ୍ତତି,

କଦାଚି ରାଜାଦିଓସେନ ଆପଦାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏଓଂ ଆପଦାସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାସୁ ଭଓିସ୍ସତୀତି "ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ନିଧାପେୟ୍ୟା"ତି ଆହ । ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ କତରକୋଟ୍ଠାସଂ ଗହେତ୍ୱା କୁସଲଂ କାତଦ୍ଧନ୍ତି? "ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା"ତି ୱୁତ୍ତକୋଟ୍ଠାସଂ। ତତୋ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନମ୍ପି ଦାତଦ୍ଧଂ, ପେସକାରନ୍ହାପିତାଦୀନମ୍ପି ୱେତନଂ ଦାତଦ୍ଧଂ।

ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦନକଣ୍ଡଓଣ୍ଣନା

୨୬୬। ଇତି ଭଗଓା ଏତ୍ତକେନ କଥାମଗ୍ଗେନ ଏଓଂ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ଅରିୟସାଓକୋ ଚତୂହି କାରଣେହି ଅକୁସଲଂ ପହାୟ ଛହି କାରଣେହି ଭୋଗାନଂ ଅପାୟମୁଖଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୋଳସ ମିତ୍ତାନି ସେଓନ୍ତୋ ଘରାଓାସଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଦାରଭରଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମିକେନ ଆଜୀୱେନ ଜୀୱତି, ଦେୱମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ଅନ୍ତରେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିୟ ୱିରୋଚତୀତି ୱଜ୍ଜନୀୟଧମ୍ମୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ସେୱିତବ୍ବଧମ୍ମସେୱନତ୍ଥଞ୍ଚ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଇଦାନି ନମସ୍ସିତବ୍ବା ଛ ଦିସା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥଞ୍ଚ ଗହପତିପୁତ୍ତାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦୀତି ଯଥା ଛହି ଦିସାହି ଆଗମନଭୟଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତି, ଖେମଂ ହୋତି ନିବ୍ଭୟଂ ଏଓଂ ୱିହରନ୍ତୋ "ଛଦ୍ଦିସାପଟିଚ୍ଛାଦୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। "ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ମାତାପିତରୋ ୱେଦିତବ୍ବା"ତିଆଦୀସୁ ମାତାପିତରୋ ପୁବ୍ବୁପକାରିତାୟ ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଆଚରିୟା ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟତାୟ ଦକ୍ଖିଣା ଦିସାତି। ପୁତ୍ତଦାରା ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧନଓସେନ ପଚ୍ଛିମା ଦିସାତି। ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଯସ୍ମା ସୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ନିସ୍ସାୟ ତେ ତେ ଦୁକ୍ଖୱିସେସେ ଉତ୍ତରତି, ତସ୍ମା ଉତ୍ତରା ଦିସାତି। ଦାସକମ୍ମକରା ପାଦମୂଲେ ପତିଟ୍ଠାନଓସେନ ହେଟ୍ଠିମା ଦିସାତି। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଗୁଣେହି ଉପରି ଠିତଭାୱେନ ଉପରିମା ଦିସାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୬୭।ଭତୋ ନେ ଭରିସ୍ସାମୀତି ଅହଂ ମାତାପିତୂହି ଥଞ୍ଞଂ ପାୟେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମୁଖେନ ସିଙ୍ଘାଣିକଂ ଅପନେତ୍ୱା ନହାପେତ୍ୱା ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ଭତୋ ଭରିତୋ ଜଗ୍ଗିତୋ, ସ୍ୱାହଂ ଅଜ୍ଜ ତେ ମହଲ୍ଲକେ ପାଦଧୋୱନନ୍ହାପନୟାଗୁଭତ୍ତଦାନାଦୀହି ଭରିସ୍ସାମି।

କିଚ୍ଚଂ ନେସଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ରାଜକୁଲାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କିଚ୍ଚଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କରିସ୍ସାମି। କୁଲୱଂସଂ ସଣ୍ଠପେସ୍ସାମୀତି ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତକଂ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିଂ ଅୱିନାସେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତୋପି କୁଲୱଂସଂ ସଣ୍ଠପେତି ନାମ। ମାତାପିତରୋ ଅଧମ୍ମିକୱଂସତୋ ହାରେତ୍ୱା ଧମ୍ମିକୱଂସେ ଠପେନ୍ତୋପି, କୁଲୱଂସେନ ଆଗତାନି ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଓତ୍ତେନ୍ତୋପି କୁଲୱଂସଂ ସଣ୍ଠପେତି ନାମ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – "କୁଲୱଂସଂ ସଣ୍ଠପେସ୍ସାମୀ"ତି।

ଦାୟଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାମୀତି ମାତାପିତରୋ ଅତ୍ତନୋ ଓୱାଦେ ଅଓତ୍ତମାନେ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନେ ଦାରକେ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ପତ୍ୱା ଅପୁତ୍ତେ କରୋନ୍ତି, ତେ ଦାୟଜ୍ଜାରହା ନ ହୋନ୍ତି। ଓୱାଦେ ୱତ୍ତମାନେ ପନ କୁଲସନ୍ତକସ୍ସ ସାମିକେ କରୋନ୍ତି, ଅହଂ ଏଓଂ ୱତ୍ତିସ୍ସାମୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ "ଦାୟଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାମୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଦକ୍ଖିଣଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସାମୀତି ତେସଂ ପତ୍ତିଦାନଂ କତ୍ୱା ତତିୟଦିଓସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦାନଂ ଅନୁପ୍ପଦସ୍ସାମି। ପାପା ନିୱାରେନ୍ତୀତି ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକଂ ଆଦୀନୱଂ ୱତ୍ୱା, "ତାତ, ମା ଏଓରୂପଂ କରୀ"ତି ନିୱାରେନ୍ତି, କତମ୍ପି ଗରହନ୍ତି। କଲ୍ୟାଣେ ନିୱେସେନ୍ତୀତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ୱିୟ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱାପି ସୀଲସମାଦାନାଦୀସୁ ନିୱେସେନ୍ତି। ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଓୱାଦେ ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱଂସାନୁଗତଂ ମୁଦ୍ଦାଗଣନାଦିସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। ପତିରୂପେନାତି କୁଲସୀଲରୂପାଦୀହି ଅନୁରୂପେନ।

ସମୟେ ଦାୟଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେନ୍ତୀତି ସମୟେ ଧନଂ ଦେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚସମୟୋ କାଲସମୟୋତି ଦ୍ୱେ ସମୟା। ନିଚ୍ଚସମୟେ ଦେନ୍ତି ନାମ "ଉଟ୍ଠାୟ ସମୁଟ୍ଠାୟ ଇମଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ ଗଣ୍ହ, ଅୟଂ ତେ ପରିବ୍ବୟୋ ହୋତୁ, ଇମିନା କୁସଲଂ କରୋହୀ"ତି ଦେନ୍ତି। କାଲସମୟେ ଦେନ୍ତି ନାମ ସିଖାଠପନଆୱାହୱିୱାହାଦିସମୟେ ଦେନ୍ତି। ଅପିଚ ପଚ୍ଛିମେ କାଲେ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସ "ଇମିନା କୁସଲଂ କରୋହୀ"ତି ଦେନ୍ତାପି ସମୟେ ଦେନ୍ତି ନାମ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତୀତି ଯଂ ପୁରତ୍ଥିମଦିସତୋ ଭୟଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଯଥା ତଂ ନାଗଚ୍ଛତି, ଏଓଂ ପିହିତା ହୋତି। ସଚେ ହି ପୁତ୍ତା ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନା, ଅସ୍ସୁ, ମାତାପିତରୋ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଜଗ୍ଗନାଦୀହି ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନା, ଏତେ ଦାରକା, ମାତାପିତୂନଂ ଅପ୍ପତିରୂପାତି ଏତଂ ଭୟଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ପୁତ୍ତା ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନା, ମାତାପିତରୋ ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନା, ମାତାପିତରୋ ପୁତ୍ତାନଂ ନାନୁରୂପାତି ଏତଂ ଭୟଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଉଭୋସୁ ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନେସୁ ଦୁୱିଧମ୍ପି ତଂ ଭୟଂ ହୋତି। ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନେସୁ ସବ୍ବଂ ନ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – "ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି ଖେମା ଅପ୍ପଟିଭୟା"ତି।

ଏଓଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଭଗଓା ସିଙ୍ଗାଲକଂ ଏତଦୱୋଚ – "ନ ଖୋ ତେ, ଗହପତିପୁତ୍ତ, ପିତା ଲୋକସମ୍ମତଂ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ନମସ୍ସାପେତି।

ମାତାପିତରୋ ପନ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାସଦିସେ କତ୍ଵା ନମସ୍ସାପେତି। ଅଯଞ୍ହି ତେ ପିତରା ପୁରତ୍ଥିମା ଦିସା ଅକ୍ଖାତା, ନୋ ଅଞ୍ଞା’’ତି।

୨୬୮ ।ଉଟ୍ଠାନେନାତି ଆସନା ଉଟ୍ଠାନେନ। ଅନ୍ତେଵାସିକେନ ହି ଆଚରିଯଂ ଦୂରତୋଵ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ଆସନା ଵୁଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ଵା ହତ୍ଥତୋ ଭଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ଵା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ନିସୀଦାପେତ୍ଵା ବୀଜନପାଦଧୋଵନପାଦମକ୍ଖନାନି କାତବ୍ବାନି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଟ୍ଠାନେନା’’ତି। ଉପଟ୍ଠାନେନାତି ଦିଵସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପଟ୍ଠାନଗମନେନ। ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣକାଲେ ପନ ଅଵସ୍ସକମେଵ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି। ସୁସ୍ସୂସାଯାତି ସଦ୍ଦହିତ୍ଵା ସଵନେନ। ଅସଦ୍ଦହିତ୍ଵା ସୁଣନ୍ତୋ ହି ଵିସେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି। ପାରିଚରିଯାଯାତି ଅଵସେସଖୁଦ୍ଦକପାରିଚରିଯାଯ। ଅନ୍ତେଵାସିକେନ ହି ଆଚରିଯସ୍ସ ପାତୋଵ ଵୁଟ୍ଠାଯ ମୁଖୋଦକଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଦତ୍ଵା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକାଲେପି ପାନୀଯଂ ଗହେତ୍ଵା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନାଦୀନି କତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। କିଲିଟ୍ଠଵତ୍ଥାଦୀନି ଧୋଵିତବ୍ବାନି, ସାଯଂ ନହାନୋଦକଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ। ଅଫାସୁକାଲେ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ପବ୍ବଜିତେନପି ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତେଵାସିକଵତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ପାରିଚରିଯାଯା’’ତି। ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସିପ୍ପପଟିଗ୍ଗହଣେନାତି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ଥୋକଂ ଗହେତ୍ଵା ବହୁଵାରେ ସଜ୍ଝାଯକରଣଂ, ଏକପଦମ୍ପି ଵିସୁଦ୍ଧମେଵ ଗହେତବ୍ବଂ।

ସୁଵିନୀତଂ ଵିନେନ୍ତୀତି ‘‘ଏଵଂ ତେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ, ଏଵଂ ଠାତବ୍ବଂ, ଏଵଂ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଏଵଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ପାପମିତ୍ତା ଵଜ୍ଜେତବ୍ବା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା ସେଵିତବ୍ବା’’ତି ଏଵଂ ଆଚାରଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି ଵିନେନ୍ତି। ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗାହାପେନ୍ତୀତି ଯଥା ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗଣ୍ହାତି, ଏଵଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ସୋଧେତ୍ଵା ପଯୋଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଗଣ୍ହାପେନ୍ତି। ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେସୁ ପଟିଯାଦେନ୍ତୀତି ‘‘ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତେଵାସିକୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ମଯା ସମସମୋ, ଏତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେଯ୍ୟାଥା’’ତି ଏଵଂ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ଵା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେସୁ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତି।

ଦିସାସୁ ପରିତ୍ତାଣଂ କରୋନ୍ତୀତି ସିପ୍ପସିକ୍ଖାପନେନେଵସ୍ସ ସବ୍ବଦିସାସୁ ରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତି। ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ହି ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ଆଚରିଯେନ କତୋ ନାମ ହୋତି, ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋପିସ୍ସ ମହାଜନୋ ଆଚରିଯପାଦେ ଧୋଵିତ୍ଵା ଵସିତଅନ୍ତେଵାସିକୋ ଏସ ଅଯନ୍ତି ପଠମଂ ଆଚରିଯସ୍ସେଵ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକପ୍ପମାଣୋପିସ୍ସ ଲାଭୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଆଚରିଯସନ୍ତକୋଵ ହୋତି। ଅପିଚ ଯଂ ଵିଜ୍ଜଂ ପରିଜପ୍ପିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଟଵିଯଂ ଚୋରା ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ଅମନୁସ୍ସା ଵା ଦୀଘଜାତିଆଦଯୋ ଵା ନ ଵିହେଠେନ୍ତି, ତଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତାପି ଦିସାସୁ ପରିତ୍ତାଣଂ କରୋନ୍ତି। ଯଂ ଵା ସୋ ଦିସଂ ଗତୋ ହୋତି, ତତୋ କଞ୍ଚି ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତମନୁସ୍ସେ ‘‘ଏତିସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତେଵାସିକୋ ଵସତି, ତସ୍ସ ଚ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଇମସ୍ମିଂ ସିପ୍ପେ ନାନାକରଣଂ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛଥ ତମେଵ ପୁଚ୍ଛଥା’’ତି ଏଵଂ ଅନ୍ତେଵାସିକଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାପି ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଲାଭସକ୍କାରୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପରିତ୍ତାଣଂ କରୋନ୍ତି ନାମ, ପତିଟ୍ଠଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମନଯେନେଵ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୨୬୯। ତତିଯଦିସାଵାରେ ସମ୍ମାନନାଯାତି ଦେଵମାତେ ତିସ୍ସମାତେତି ଏଵଂ ସମ୍ଭାଵିତକଥାକଥନେନ। ଅନଵମାନନାଯାତି ଯଥା ଦାସକମ୍ମକରାଦଯୋ ପୋଥେତ୍ଵା ଵିହେଠେତ୍ଵା କଥେନ୍ତି, ଏଵଂ ହୀଳେତ୍ଵା ଵିମାନେତ୍ଵା ଅକଥନେନ। ଅନତିଚରିଯାଯାତି ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ବହି ଅଞ୍ଞାଯ ଇତ୍ଥିଯା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଚରନ୍ତୋ ତଂ ଅତିଚରତି ନାମ, ତଥା ଅକରଣେନ। ଇସ୍ସରିଯଵୋସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ଇତ୍ଥିଯୋ ହି ମହାଲତାସଦିସମ୍ପି ଆଭରଣଂ ଲଭିତ୍ଵା ଭତ୍ତଂ ଵିଚାରେତୁଂ ଅଲଭମାନା କୁଜ୍ଝନ୍ତି, କଟଚ୍ଛୁଂ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ଵା ତଵ ରୁଚିଯା କରୋହୀତି ଭତ୍ତଗେହେ ଵିସ୍ସଟ୍ଠେ ସବ୍ବଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଵିସ୍ସଟ୍ଠଂ ନାମ ହୋତି, ଏଵଂ କରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଲଙ୍କାରାନୁପ୍ପଦାନେନାତି ଅତ୍ତନୋ ଵିଭଵାନୁରୂପେନ ଅଲଙ୍କାରଦାନେନ। ସୁସଂଵିହିତକମ୍ମନ୍ତାତି ଯାଗୁଭତ୍ତପଚନକାଲାଦୀନି ଅନତିକ୍କମିତ୍ଵା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସାଧୁକଂ କରଣେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂଵିହିତକମ୍ମନ୍ତା। ସଙ୍ଗହିତପରିଜନାତି ସମ୍ମାନନାଦୀହି ଚେଵ ପହେଣକପେସନାଦୀହି ଚ ସଙ୍ଗହିତପରିଜନା। ଇଧ ପରିଜନୋ ନାମ ସାମିକସ୍ସ ଚେଵ ଅତ୍ତନୋ ଚ ଞାତିଜନୋ। ଅନତିଚାରିନୀତି ସାମିକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ମନସାପି ନ ପତ୍ଥେତି। ସମ୍ଭତନ୍ତି କସିଵାଣିଜ୍ଜାଦୀନି କତ୍ଵା ଆଭତଧନଂ। ଦକ୍ଖା ଚ ହୋତୀତି ଯାଗୁଭତ୍ତସମ୍ପାଦନାଦୀସୁ ଛେକା ନିପୁଣା ହୋତି। ଅନଲସାତି ନିକ୍କୋସଜ୍ଜା। ଯଥା ଅଞ୍ଞା କୁସୀତା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନାଵ ହୋନ୍ତି ଠିତଟ୍ଠାନେ ଠିତାଵ, ଏଵଂ ଅହୁତ୍ଵା ଵିପ୍ଫାରିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ନିପ୍ଫାଦେତି। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେଵ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୨୭୦। ଚତୁତ୍ଥଦିସାଵାରେ ଅଵିସଂଵାଦନତାଯାତି ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ତଂ ଅଵିସଂଵାଦେତ୍ଵା ଇଦମ୍ପି ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଅତ୍ଥି, ଇଦମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଗହେତ୍ଵା ଗଚ୍ଛାହୀତି ଏଵଂ ଅଵିସଂଵାଦେତ୍ଵା ଦାନେନ। ଅପରପଜା ଚସ୍ସ ପଟିପୂଜେନ୍ତୀତି ସହାଯସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ପଜା ନାମ, ତେସଂ ପନ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଚ ନତ୍ତୁପନତ୍ତକା ଚ ଅପରପଜା ନାମ। ତେ ପଟିପୂଜେନ୍ତି କେଳାଯନ୍ତି ମମାଯନ୍ତି ମଙ୍ଗଲକାଲାଦୀସୁ ତେସଂ ମଙ୍ଗଲାଦୀନି କରୋନ୍ତି। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୨୭୧ ।ଯଥାବଲଂ କମ୍ମନ୍ତସଂଵିଧାନେନାତି ଦହରେହି କାତବ୍ବଂ ମହଲ୍ଲକେହି, ମହଲ୍ଲକେହି ଵା କାତବ୍ବଂ ଦହରେହି, ଇତ୍ଥୀହି କାତବ୍ବଂ ପୁରିସେହି, ପୁରିସେହି ଵା କାତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥୀହି ଅକାରେତ୍ଵା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ବଲାନୁରୂପେନେଵ କମ୍ମନ୍ତସଂଵିଧାନେନ। ଭତ୍ତଵେତନାନୁପ୍ପଦାନେନାତି ଅଯଂ ଖୁଦ୍ଦକପୁତ୍ତୋ,

ଅଯଂ ଏକୱିହାରୀତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଭଉଦାନେନ ଚେୱ ପରିଭ୍ଭଯଦାନେନ ଚ। ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନେନାତି ଅଫାସୁକକାଲେ କମ୍ମଂ ଅକାରେତ୍ୱା ସପ୍ପାଯଭେସଜ୍ଜାଦୀନି ଦତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନେନ। ଅଚ୍ଛରିଯାନଂ ରସାନଂ ସଂୱିଭାଗେନାତି ଅଚ୍ଛରିଯେ ମଧୁରରସେ ଲଭିତ୍ୱା ସଯମେୱ ଅଖାଦିତ୍ୱା ତେସମ୍ପି ତତୋ ସଂୱିଭାଗକରଣେନ। ସମଯେ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେନାତି ନିଚ୍ଚସମଯେ ଚ କାଲସମଯେ ଚ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜନେନ। ନିଚ୍ଚସମଯେ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନାମ ସକଲଦିୱସଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା କିଲମନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଥା ନ କିଲମନ୍ତି, ଏୱଂ ୱେଲଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। କାଲସମଯେ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ନାମ ଛଣନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାଦୀସୁ ଅଲଙ୍କାରଭଣ୍ଡଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାଦୀନି ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ଦିନ୍ନାଦାଯିନୋତି ଚୋରିକାଯ କିଞ୍ଚି ଅଗହେତ୍ୱା ସାମିକେହି ଦିନ୍ନସ୍ସେୱ ଆଦାଯିନୋ। ସୁକତକମ୍ମକରାତି ''କିଂ ଏତସ୍ସ କମ୍ମେନ କତେନ, ନ ମଯଂ କିଞ୍ଚି ଲଭାମା''ତି ଅନୁଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଦଯା ଯଥା ତଂ କମ୍ମଂ ସୁକତଂ ହୋତି, ଏୱଂ କାରକା। କିତ୍ତିୱଣ୍ଣହରାତି ପରିସମଜ୍ଝେ କଥାଯ ସମ୍ପତ୍ତାଯ ''କୋ ଅମ୍ହାକଂ ସାମିକେହି ସଦିସୋ ଅତ୍ଥି, ମଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାସଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାମ, ତେସଂ ସାମିକଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାମ, ଏୱଂ ନୋ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀ''ତି ଗୁଣକଥାହାରକା। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୨୭୨।ମେତ୍ତେନ କାଯକମ୍ମେନାତିଆଦୀସୁ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା କତାନି କାଯକମ୍ମାଦୀନି ମେତ୍ତାନି ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତେସ୍ସାମୀତି ୱିହାରଗମନଂ , ଧମକରଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକପରିସ୍ସାୱନଂ, ପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମପାଦପରିକମ୍ମାଦିକରଣଞ୍ଚ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେ ଦିସ୍ୱା ''ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଯାଗୁଂ ଦେଥ, ଭତ୍ତଂ ଦେଥା''ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚେୱ, ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମସୱନଞ୍ଚ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିସନ୍ଥାରକରଣାଦୀନି ଚ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ''ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତ୍ଥେରା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୁ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା''ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଅନାୱଟଦ୍ୱାରତାଯାତି ଅପିହିତଦ୍ୱାରତାଯ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଦ୍ୱାରାନି ୱିୱରିତ୍ୱାପି ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅଦାଯକୋ ଅକାରକୋ ପିହିତଦ୍ୱାରୋଯେୱ। ସବ୍ବଦ୍ୱାରାନି ପନ ପିଦହିତ୍ୱାପି ତେସଂ ଦାଯକୋ କାରକୋ ୱିୱଟଦ୍ୱାରୋଯେୱ। ଇତି ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଆଗତେସୁ ସନ୍ତଂଯେୱ ନତ୍ଥୀତି ଅୱତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅନାୱଟଦ୍ୱାରତା ନାମ ହୋତି।

ଆମିସାନୁପ୍ପଦାନେନାତି ପୁରେଭତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବକଂ ଆମିସଂ ନାମ, ତସ୍ମା ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଯାଗୁଭତ୍ତସମ୍ପଦାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। କଲ୍ୟାଣେନ ମନସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀତି ''ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସୁଖିତା ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅରୋଗା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା''ତି ଏୱଂ ହିତଫରଣେନ। ଅପିଚ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଗେହଂ ଅଞ୍ଞେ ସୀଲୱନ୍ତେ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗହେତ୍ୱା ପୱିସନ୍ତାପି କଲ୍ୟାଣେନ ଚେତସା ଅନୁକମ୍ପନ୍ତି ନାମ। ସୁତଂ ପରିଯୋଦାପେନ୍ତୀତି ଯଂ ତେସଂ ପକତିଯା ସୁତଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେନ୍ତି, ତଥତ୍ତାଯ ୱା ପଟିପଜ୍ଜାପେନ୍ତି। ସେସମିଧାପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୨୭୩।ଅଲମତ୍ତୋତି ପୁତ୍ତଦାରଭରଣଂ କତ୍ୱା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସନସମତ୍ଥୋ। ପଣ୍ଡିତୋତି ଦିସାନମସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ପଣ୍ଡିତୋ ହୁତ୍ୱା। ସଣ୍ହୋତି ସୁଖୁମତ୍ଥଦସ୍ସନେନ ସଣ୍ହୱାଚାଭଣନେନ ୱା ସଣ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା। ପଟିଭାନୱାତି ଦିସାନମସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ପଟିଭାନୱା ହୁତ୍ୱା ନିୱାତୱୁତ୍ତୀତି ନୀଚୱୁତ୍ତି। ଅତ୍ଥଦ୍ଧୋତି ଥମ୍ଭରହିତୋ। ଉଟ୍ଠାନକୋତି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅନଲସୋତି ନିକ୍କୋସଜ୍ଜୋ। ଅଚ୍ଛିନ୍ନୱୁତ୍ତୀତି ନିରନ୍ତରକରଣୱସେନ ଅଖଣ୍ଡୱୁତ୍ତି। ମେଧାୱୀତି ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ସଙ୍ଗାହକୋତି ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗହକରୋ। ମିତ୍ତକରୋତି ମିତ୍ତଗୱେସନୋ। ୱଦଞ୍ଞୂତି ପୁବ୍ବକାରିନା, ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ଜାନାତି। ସହାଯକସ୍ସ ଘରଂ ଗତକାଲେ ''ମଯ୍ହଂ ସହାଯକସ୍ସ ୱେଠନଂ ଦେଥ, ସାଟକଂ ଦେଥ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଭତ୍ତୱେତନଂ ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନମନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆଗତସ୍ସ ତତ୍ତକଂ ୱା ତତୋ ଅତିରେକଂ ୱା ପଟିକତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ସହାଯକସ୍ସ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ ନାମ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତଂ ସହାଯକଂ ଲଜ୍ଜାଯ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ଅନିଚ୍ଛାରିତମ୍ପି ତସ୍ସ ୱାଚଂ ଞତ୍ୱା ଯେନ ଅତ୍ଥେନ ସୋ ଆଗତୋ, ତଂ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତୋ ୱଦଞ୍ଞୂ ନାମ। ଯେନ ଯେନ ୱା ପନ ସହାଯକସ୍ସ ଊନଂ ହୋତି, ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ତଂ ଦେନ୍ତୋପି ୱଦଞ୍ଞୂଯେୱ। ନେତାତି ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ନେତା। ୱିୱିଧାନି କାରଣାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନେତୀତି ୱିନେତା। ପୁନପ୍ପୁନଂ ନେତୀତି ଅନୁନେତା।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ। ରଥସ୍ସାଣୀୱ ଯାଯତୋତି ଯଥା ଆଣିଯା ସତିଯେୱ ରଥୋ ଯାତି, ଅସତି ନ ଯାତି, ଏୱଂ ଇମେସୁ ସଙ୍ଗହେସୁ ସତିଯେୱ ଲୋକୋ ୱତ୍ତତି, ଅସତି ନ ୱତ୍ତତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏତେ ଖୋ ସଙ୍ଗହା ଲୋକେ, ରଥସ୍ସାଣୀୱ ଯାଯତୋ''ତି।

ନ ମାତା ପୁତ୍ତକାରଣାତି ଯଦି ମାତା ଏତେ ସଙ୍ଗହେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ନ କରେଯ୍ୟ, ପୁତ୍ତକାରଣା ମାନଂ ୱା ପୂଜଂ ୱା ନ ଲଭେଯ୍ୟ।

ସଙ୍ଗହା ଏତେତି ଉପଯୋଗୱଚନେ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ। ''ସଙ୍ଗହେ ଏତେ''ତି ୱା ପାଠୋ। ସମ୍ମପେକ୍ଖନ୍ତୀତି ସମ୍ମା ପେକ୍ଖନ୍ତି। ପାସଂସା ଚ ଭୱନ୍ତୀତି ପସଂସନୀଯା ଚ ଭୱନ୍ତି।

୨୭୪। ଇତି ଭଗଵା ଯା ଦିସା ସନ୍ଧାଯ ତେ ଗହପତିପୁତ୍ତ ପିତା ଆହ ‘‘ଦିସା ନମସ୍ସେଯ୍ୟାସୀ’’ତି, ଇମା ତା ଛ ଦିସା। ଯଦି ତ୍ୱଂ ପିତୁ ଵଚନଂ କରୋସି, ଇମା ଦିସା ନମସ୍ସାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାଯ ଠତ୍ୱା ଦେସନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି । ସିଙ୍ଗାଲକୋପି ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଵିକିରିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ସୁତ୍ତେ ଯଂ ଗିହୀହି କତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ ନାମ, ତଂ ଅକଥିତଂ ନତ୍ଥି, ଗିହିଵିନଯୋ ନାମାଯଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଇମଂ ସୁତ୍ୱା ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନସ୍ସ ଵୁଡ୍ଢିଯେଵ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସିଙ୍ଗାଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଆଟାନାଟିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ପଠମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୭୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଆଟାନାଟିୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମପୁଲ୍ଲପଦୱଣ୍ଣନା – ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଅସୁରସେନାୟ ନିୱାରଣତ୍ଥଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା। ଗୁମ୍ବଂ ଠପେତ୍ୱାତି ବଲଗୁମ୍ବଂ ଠପେତ୍ୱା। ୱରଣଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଆରକ୍ଖକେ ଠପେତ୍ୱା। ଏୱଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ କତ୍ୱା ଆଟାନାଟନଗରେ ନିସିନ୍ନା ସତ୍ତ ବୁଦ୍ଧେ ଆରବ୍ଭ ଇମଂ ପରିତ୍ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା "ଯେ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଆଣଂ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ରାଜଆଣଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ତେସଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମା"ତି ସାୱନଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋପି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ମହତିୟା ଚ ଯକ୍ଖସେନାୟାତିଆଦୀହି ଚତୂହି ସେନାହି ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା…ପେ… ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତସଦ୍ଦୋ ଖୟସୁନ୍ଦରାଭିରୂପଅବ୍ଭନୁମୋଦନାଦୀସୁ ଦିସ୍ସତି। ତତ୍ଥ "ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ ରତ୍ତି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ୟାମୋ, ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ"ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୮।୨୦) ଏୱମାଦୀସୁ ଖଯେ ଦିସ୍ସତି। "ଅୟଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ପଣୀତତରୋ ଚା"ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୦୦) ଏୱମାଦୀସୁ ସୁନ୍ଦରେ।

"କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିୟା ୟସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସୟଂ ଦିସା"ତି। (ୱି। ୱ। ୮୫୭);

ଏୱମାଦୀସୁ ଅଭିରୂପେ। "ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମା"ତି (ପାରା। ୧୫) ଏୱମାଦୀସୁ ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେ । ଇଧ ପନ ଖଯେ। ତେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟା, ପରିକ୍ଖୀଣାୟ ରତ୍ତିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣାତି ଇଧ ଅଭିକ୍କନ୍ତସଦ୍ଦୋ ଅଭିରୂପେ। ୱଣ୍ଣସଦ୍ଦୋ ପନ ଛୱିଥୁତିକୁଲୱଗ୍ଗକାରଣସଣ୍ଠାନପମାଣରୂପାୟତନାଦୀସୁ ଦିସ୍ସତି। ତତ୍ଥ "ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋସି ଭଗୱା"ତି (ମ। ନି। ୨।୩୯୯) ଏୱମାଦୀସୁ ଛୱିୟଂ। "କଦା ସଞ୍ଞୂଳ୍ହା ପନ ତେ, ଗହପତି, ଇମେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଣ୍ଣା"ତି (ମ। ନି। ୨।୭୭) ଏୱମାଦୀସୁ ଥୁତିୟଂ। "ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା"ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୬୬) ଏୱମାଦୀସୁ କୁଲୱଗ୍ଗେ। "ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ ଗନ୍ଧଥେନୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୨୩୪) କାରଣେ। "ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା"ତି (ସଂ। ନି। ୧।୧୩୮) ଏୱମାଦୀସୁ ସଣ୍ଠାନେ। "ତୟୋ ପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣା"ତି (ପାରା। ୬୦୨) ଏୱମାଦୀସୁ ପମାଣେ। "ୱଣ୍ଣୋ ଗନ୍ଧୋ ରସୋ ଓଜା"ତି ଏୱମାଦୀସୁ ରୂପାୟତନେ। ସୋ ଇଧ ଛୱିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ "ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା ଅଭିରୂପଚ୍ଛୱୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେୱଲସଦ୍ଦୋ ଅନୱସେସଯେଭୁୟ୍ୟଅବ୍ୟାମିସ୍ସାନତିରେକଦଳ୍ହତ୍ଥୱିସଂଯୋଗାଦିଅନେକତ୍ଥୋ। ତଥା ହିସ୍ସ "କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟ"ନ୍ତି (ପାରା। ୧) ଏୱମାଦୀସୁ ଅନୱସେସତା ଅତ୍ଥୋ। "କେୱଲକପ୍ପା ଚ ଅଙ୍ଗମାଗଧା ପହୂତଂ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ଆଦାୟ ଅଭିକ୍କମିତୁକାମା ହୋନ୍ତୀ"ତି (ମହାୱ। ୪୩) ଏୱମାଦୀସୁ ଯେଭୁୟ୍ୟତା। "କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ହୋତୀ"ତି (ମହାୱ। ୧) ଏୱମାଦୀସୁ ଅବ୍ୟାମିସ୍ସତା। "କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ ନୂନ ଅୟମାୟସ୍ମା"ତି (ଅ। ନି। ୬।୫୫) ଏୱମାଦୀସୁ ଅନତିରେକତା। "ଆୟସ୍ମତୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ବାହିକୋ ନାମ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ସଙ୍ଘଭେଦାୟ ଠିତୋ"ତି (ଅ। ନି। ୪।୨୪୩) ଏୱମାଦୀସୁ ଦଳ୍ହତ୍ଥତା। "କେୱଲୀ ୱୁସିତୱା ଉତ୍ତମପୁରିସୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୧୨) ଏୱମାଦୀସୁ ୱିସଂଯୋଗୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ ଅନୱସେସତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ।

କପ୍ପସଦ୍ଦୋ ପନାୟଂ ଅଭିସଦ୍ଦହନୱୋହାରକାଲପଞ୍ଞତ୍ତିଛେଦନୱିକପ୍ପଲେସସମନ୍ତଭାୱାଦିଅନେକତ୍ଥୋ। ତଥା ହିସ୍ସ "ଓକପ୍ପନିୟମେତଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ। ୟଥା ତଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା"ତି (ମ। ନି। ୧।୩୮୭) ଏୱମାଦୀସୁ ଅଭିସଦ୍ଦହନମତ୍ଥୋ। "ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ସମଣକପ୍ପେହି ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ"ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୫୦) ଏୱମାଦୀସୁ ୱୋହାରୋ। "ଯେନ ସୁଦଂ ନିଚ୍ଚକପ୍ପଂ ୱିହରାମୀ"ତି (ମ। ନି। ୧।୩୮୭) ଏୱମାଦୀସୁ କାଲୋ। "ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା କପ୍ପୋ"ତି (ସୁ। ନି। ୧୦୯୮) ଏୱମାଦୀସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତି। "ଅଲଙ୍କତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ"ତି (ୱି। ୱ। ୧୦୯୪) ଏୱମାଦୀସୁ ଛେଦନଂ। "କପ୍ପତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକପ୍ପୋ"ତି (ଚୂଳୱ। ୪୪୬) ଏୱମାଦୀସୁ ୱିକପ୍ପୋ, ଅତ୍ଥି କପ୍ପୋ ନିପଜ୍ଜିତୁ"ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୮।୮୦) ଏୱମାଦୀସୁ ଲେସୋ। "କେୱଲକପ୍ପଂ ୱେଳୁୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା"ତି (ସଂ। ନି। ୧।୯୪) ଏୱମାଦୀସୁ ସମନ୍ତଭାୱୋ। ଇଧ ପନ ସମନ୍ତଭାୱୋ ଅତ୍ଥୋ

ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମା ''କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନୱସେସଂ ସମନ୍ତତୋ ଗିଜ୍ଝକୂଟନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଓଭାସେତ୍ୱାତି ୱତ୍ଥମାଲାଲଙ୍କାରସରୀରସମୁଟ୍ଠିତାଯ ଆଭାଯ ଫରିତ୍ୱା, ଚନ୍ଦିମା ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଏକୋଭାସଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ କରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୂତି ଦେୱତାନଂ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ବହୁ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ପରିତ୍ତଗାରୱୱସେନ ନିସୀଦିଂସୁ।

୨୭୬।ୱେସ୍ସୱଣୋତି କିଞ୍ଚାପି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଆଗତା, ୱେସ୍ସୱଣୋ ପନ ଦସବଲସ୍ସ ୱିସ୍ସାସିକୋ କଥାପୱତ୍ତନେ ଛେକୋ ସୁସିକ୍ଖିତୋ, ତସ୍ମା ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ। ଉଳାରାତି ମହେସକ୍ଖାନୁଭାୱସମ୍ପନ୍ନା। ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯାତି ପାଣାତିପାତେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତୋ ୱେରମଣିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ନିୱାସିନୋତି ତେସୁ ସେନାସନେସୁ ସନ୍ତି ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ନିବଦ୍ଧୱାସିନୋ। ଆଟାନାଟିଯନ୍ତି ଆଟାନାଟନଗରେ ବଦ୍ଧତ୍ତା ଏୱଂନାମଂ। କିଂ ପନ ଭଗୱତୋ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି, ନତ୍ଥି। ଅଥ କସ୍ମା ୱେସ୍ସୱଣୋ ''ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା''ତିଆଦିମାହ? ଓକାସକରଣତ୍ଥଂ। ସୋ ହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଇମଂ ପରିତ୍ତଂ ସାୱେତୁଂ ଓକାସଂ କାରେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ସତ୍ଥୁ କଥିତେ ଇମଂ ପରିତ୍ତଂ ଗରୁ ଭୱିସ୍ସତୀତିପି ଆହ। ଫାସୁୱିହାରାଯାତି ଗମନଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ସୁଖୱିହାରାଯ।

୨୭୭।ଚକ୍ଖୁମନ୍ତସ୍ସାତି ନ ୱିପସ୍ସୀଯେୱ ଚକ୍ଖୁମା, ସତ୍ତପି ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଏକେକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଏତାନି ସତ୍ତ ସତ୍ତ ନାମାନି ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ, ସବ୍ବେ ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପିନୋ, ସବ୍ବେ ନ୍ହାତକିଲେସତ୍ତା ନ୍ହାତକା। ସବ୍ବେ ମାରସେନାପମଦ୍ଦିନୋ, ସବ୍ବେ ୱୁସିତୱନ୍ତୋ, ସବ୍ବେ ୱିମୁତ୍ତା, ସବ୍ବେ ଅଙ୍ଗତୋ ରସ୍ମୀନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ଅଙ୍ଗୀରସା। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଏତାନେୱ ସତ୍ତ ନାମାନି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ନାମାନି ସଗୁଣେନ ମହେସିନୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱେସ୍ସୱଣୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପାକଟନାମୱସେନ ଏୱମାହ। ତେ ଜନାତି ଇଧ ଖୀଣାସୱା ଜନାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ଅପିସୁଣାଥାତି ଦେସନାସୀସମତ୍ତମେତଂ, ଅମୁସା ଅପିସୁଣା ଅଫରୁସା ମନ୍ତଭାଣିନୋତି ଅତ୍ଥୋ । ମହତ୍ତାତି ମହନ୍ତଭାୱଂ ପତ୍ତା। ''ମହନ୍ତା''ତିପି ପାଠୋ, ମହନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୀତସାରଦାତି ନିସ୍ସାରଦା ୱିଗତଲୋମହଂସା।

ହିତନ୍ତି ମେତ୍ତାଫରଣେନ ହିତଂ। ଯଂ ନମସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଯନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ମହତ୍ତନ୍ତି ମହନ୍ତଂ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ, ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ଯେ ଚାପି ଲୋକେ କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତା ଯଥାଭୂତଂ ୱିପସ୍ସିସୁଂ, ୱିଜ୍ଜାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ହିତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଗୋତମଂ ନମସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଜନା ଅପିସୁଣା, ତେସମ୍ପି ନମତ୍ଥୂ''ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ତେ ଜନା ଅପିସୁଣାତି ତେ ବୁଦ୍ଧା ଅପିସୁଣାତି ଏୱଂ ପଠମଗାଥାଯ ବୁଦ୍ଧାନଂଯେୱ ୱଣ୍ଣୋ କଥିତୋ, ତସ୍ମା ପଠମଗାଥା ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ଦୁତିଯଗାଥାଯ ''ଗୋତମ''ନ୍ତି ଦେସନାମୁଖମତ୍ତମେତଂ। ଅଯମ୍ପି ହି ସତ୍ତନ୍ନଂଯେୱ ୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଲୋକେ ପଣ୍ଡିତା ଦେୱମନୁସ୍ସା ଯଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ଗୋତମଂ, ତସ୍ସ ଚ ତତୋ ପୁରିମାନଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନମତ୍ଥୂତି।

୨୭୮।ଯତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତୀତି ଯତୋ ଠାନତୋ ଉଦେତି। ଆଦିଚ୍ଚୋତି ଅଦିତିଯା ପୁତ୍ତୋ, ୱେୱଚନମତ୍ତଂ ୱା ଏତଂ ସୂରିଯସଦ୍ଦସ୍ସ। ମହନ୍ତଂ ମଣ୍ଡଲଂ ଅସ୍ସାତି ମଣ୍ଡଲୀମହା। ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗଚ୍ଛମାନସ୍ସାତି ଯମ୍ହି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛମାନେ। ସଂୱରୀପି ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ରତ୍ତି ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଯସ୍ସ ଚୁଗ୍ଗତେତି ଯସ୍ମିଂ ଉଗ୍ଗତେ।

ରହଦୋତି ଉଦକରହଦୋ। ତତ୍ଥାତି ଯତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିଯୋ, ତସ୍ମିଂ ଠାନେ। ସମୁଦ୍ଦୋତି ଯୋ ସୋ ରହଦୋତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ନ ଅଞ୍ଞୋ, ଅଥ ଖୋ ସମୁଦ୍ଦୋ। ସରିତୋଦକୋତି ୱିସଟୋଦକୋ, ସରିତା ନାନପ୍ପକାରା ନଦିଯୋ ଅସ୍ସ ଉଦକେ ପୱିଟ୍ଠାତି ୱା ସରିତୋଦକୋ। ଏୱଂ ତଂ ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତୀତି ତଂ ରହଦଂ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି । କିନ୍ତି ଜାନନ୍ତି? ସମୁଦ୍ଦୋ ସରିତୋଦକୋତି ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି।

ଇତୋତି ସିନେରୁତୋ ୱା ତେସଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ୱା। ଜନୋତି ଅଯଂ ମହାଜନୋ। ଏକନାମାତି ଇନ୍ଦନାମେନ ଏକନାମା। ସବ୍ବେସଂ କିର ତେସଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ନାମମେୱ ନାମମକଂସୁ। ଅସୀତି ଦସ ଏକୋ ଚାତି ଏକନୱୁତିଜନା। ଇନ୍ଦନାମାତି ଇନ୍ଦୋତି ଏୱଂନାମା। ବୁଦ୍ଧଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନନ୍ତି କିଲେସନିଦ୍ଦାପଗମନେନାପି ବୁଦ୍ଧଂ। ଆଦିଚ୍ଚେନ ସମାନଗୋତ୍ତତାଯପି ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନଂ। କୁସଲେନ ସମେକ୍ଖସୀତି ଅନୱଜ୍ଜେନ ନିପୁଣେନ ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ମହାଜନଂ ଓଲୋକେସି। ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୀତି ଅମନୁସ୍ସାପି ତଂ ''ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ମହାଜନଂ ଓଲୋକେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତି। ସୁତଂ ନେତଂ ଅଭିଣ୍ହସୋତି ଏତଂ ଅମ୍ହେହି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ସୁତଂ। ଜିନଂ ୱନ୍ଦଥ ଗୋତମଂ, ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମନ୍ତି ଅମ୍ହେହି ପୁଟ୍ଠା ଜିନଂ ୱନ୍ଦାମ ଗୋତମନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

୨୭୯।ଯେନପେତା ପୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ପେତା ନାମ କାଲଙ୍କତା, ତେ ଯେନ ଦିସାଭାଗେନ ନୀହରିଯନ୍ତୂତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପିସୁଣା ପିଟ୍ଠିମଂସିକାତି ପିସୁଣାୱାଚା ଚେୱ ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ଖାଦନ୍ତା ୱିଯ ପରମ୍ମୁଖା ଗରହକା ଚ। ଏତେ ଚ ଯେନ ନୀହରିଯନ୍ତୂତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ସବ୍ବେପି ହେତେ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନୀହରିତ୍ୱା

ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ଉୟ୍ୟନ୍ତୁ ୱା ଛିଜ୍ଜନ୍ତୁ ୱା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୱାତି ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇତୋ ସା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସାତି ଯେନ ଦିସାଭାଗେନ ତେ ପେତା ଚ ପିସୁଣାଦିକା ଚ ନୀହରିୟନ୍ତୂତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଇତୋ ସା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା। ଇତୋତି ସିନେରୁତୋ ୱା ତେସଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ୱା। କୁମ୍ଭଣ୍ଡାନନ୍ତି ତେ କିର ଦେୱା ମହୋଦରା ହୋନ୍ତି, ରହସ୍ସଙ୍ଗମ୍ପି ଚ ନେସଂ କୁମ୍ଭୋ ୱିୟ ମହନ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା କୁମ୍ଭଣ୍ଡାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

୨୮୦।ଯତ୍ଥ ଚୋଗ୍ଗଚ୍ଛତି ସୂରିୟୋତି ଯସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ ସୂରିୟୋ ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି।

୨୮୧।ଯେନାତି ଯେନ ଦିସାଭାଗେନ। ମହାନେରୂତି ମହାସିନେରୁ ପବ୍ବତରାଜା। ସୁଦସ୍ସନୋତି ସୋୱଣ୍ଣମୟତ୍ତା ସୁନ୍ଦରଦସ୍ସନୋ। ସିନେରୁସ୍ସ ହି ପାଚୀନପସ୍ସଂ ରଜତମୟଂ, ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ମଣିମୟଂ , ପଚ୍ଛିମପସ୍ସଂ ଫଲିକମୟଂ, ଉତ୍ତରପସ୍ସଂ ସୋୱଣ୍ଣମୟଂ, ତଂ ମନୁଞ୍ଞଦସ୍ସନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯେନ ଦିସାଭାଗେନ ସିନେରୁ ସୁଦସ୍ସନୋତି ଅୟମେତ୍ଥତ୍ଥୋ। ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ଜାୟନ୍ତୀତି ତତ୍ଥ ଉତ୍ତରକୁରୁମ୍ହି ମନୁସ୍ସା ଜାୟନ୍ତି। ଅମମାତି ୱତ୍ଥାଭରଣପାନଭୋଜନାଦୀସୁପି ମମତ୍ତୱିରହିତା। ଅପରିଗ୍ଗହାତି ଇତ୍ଥିପରିଗ୍ଗହେନ ଅପରିଗ୍ଗହା। ତେସଂ କିର ‘‘ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ଭରିୟା’’ତି ମମତ୍ତଂ ନ ହୋତି, ମାତରଂ ୱା ଭଗିନିଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ଛନ୍ଦରାଗୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି।

ନପି ନୀୟନ୍ତି ନଙ୍ଗଲାତି ନଙ୍ଗଲାନିପି ତତ୍ଥ ‘‘କସିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ନ ଖେତ୍ତଂ ନୀୟନ୍ତି। ଅକଟ୍ଠପାକିମନ୍ତି ଅକଟ୍ଠେ ଭୂମିଭାଗେ ଅରଞ୍ଞେ ସୟମେୱ ଜାତଂ। ତଣ୍ଡୁଲପ୍ଫଲନ୍ତି ତଣ୍ଡୁଲାୱ ତସ୍ସ ଫଲଂ ହୋତି।

ତୁଣ୍ଡିକୀରେ ପଚିତ୍ୱାନାତି ଉକ୍ଖଲିୟଂ ଆକିରିତ୍ୱା ନିଦ୍ଧୂମଙ୍ଗାରେନ ଅଗ୍ଗିନା ପଚିତ୍ୱା। ତତ୍ଥ କିର ଜୋତିକପାସାଣା ନାମ ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ତୟୋ ପାସାଣେ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଉକ୍ଖଲିଂ ଆରୋପେନ୍ତି। ପାସାଣେହି ତେଜୋ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଂ ପଚତି। ତତୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଭୋଜନନ୍ତି ତତୋ ଉକ୍ଖଲିତୋ ଭୋଜନମେୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଅଞ୍ଞୋ ସୂପୋ ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱା ନ ହୋତି, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲୋୟେୱସ୍ସ ରସୋ ହୋତି। ତେ ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଦେନ୍ତିୟେୱ, ମଚ୍ଛରିୟଚିତ୍ତଂ ନାମ ନ ହୋତି। ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାଦୟୋପି ମହିଦ୍ଧିକା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି।

ଗାୱିଂଏକଖୁରଂ କତ୍ୱାତି ଗାୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଖୁରଂ ୱାହନମେୱ କତ୍ୱା। ତଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ପରିଚାରକା ଯକ୍ଖା। ଅନୁୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସନ୍ତି ତାୟ ତାୟ ଦିସାୟ ଚରନ୍ତି। ପସୁଂ ଏକଖୁରଂ କତ୍ୱାତି ଠପେତ୍ୱା ଗାୱିଂ ଅୱସେସଚତୁପ୍ପଦଜାତିକଂ ପସୁଂ ଏକଖୁରଂ ୱାହନମେୱ କତ୍ୱା ଦିସୋଦିସଂ ଅନୁୟନ୍ତି।

ଇତ୍ଥିଂ ୱା ୱାହନଂ କତ୍ୱାତି ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଗବ୍ଭିନିଂ ମାତୁଗାମଂ ୱାହନଂ କରିତ୍ୱା। ତସ୍ସା ପିଟ୍ଠିୟା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚରନ୍ତି। ତସ୍ସା କିର ପିଟ୍ଠି ଓନମିତୁଂ ସହତି। ଇତରା ପନ ଇତ୍ଥିୟୋ ଯାନେ ଯୋଜେନ୍ତି। ପୁରିସଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱାତି ପୁରିସେ ଗହେତ୍ୱା ଯାନେ ଯୋଜେନ୍ତି। ଗଣ୍ହନ୍ତା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକେ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ପଚ୍ଚନ୍ତିମମିଲକ୍ଖୁୱାସିକେ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଞ୍ଞତରୋ କିରେତ୍ଥ ଜାନପଦୋ ଏକସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ସମୀପେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାୟତି, ଥେରୋ ‘‘ଉପାସକ ଅତିୱିୟ ନିଦ୍ଦାୟସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, ସଜ୍ଝରତ୍ତିଂ ୱେସ୍ସୱଣଦାସେହି କିଲମିତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ।

କୁମାରିଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱାତି କୁମାରିୟୋ ଗହେତ୍ୱା ଏକଖୁରଂ ୱାହନଂ କତ୍ୱା ରଥେ ଯୋଜେନ୍ତି। କୁମାରୱାହନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ପଚାରା ତସ୍ସ ରାଜିନୋତି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପରିଚାରିକା। ହତ୍ଥିଯାନଂ ଅସ୍ସଯାନନ୍ତି ନ କେୱଲଂ ଗୋଯାନାଦୀନିୟେୱ, ହତ୍ଥିଅସ୍ସଯାନାଦୀନିପି ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ଦିବ୍ବଂ ଯାନନ୍ତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ନେସଂ ବହୁୱିଧଂ ଦିବ୍ବଯାନଂ ଉପଟ୍ଠିତମେୱ ହୋତି, ଏତାନି ତାୱ ନେସଂ ଉପକପ୍ପନଯାନାନି। ତେ ପନ ପାସାଦେ ୱରସୟନମ୍ହି ନିପନ୍ନାପି ପୀଠସିୱିକାଦୀସୁ ଚ ନିସିନ୍ନାପି ୱିଚରନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାସାଦା ସିୱିକା ଚେୱା’’ତି। ମହାରାଜସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋତି ଏୱଂ ଆନୁଭାୱସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ ମହାରାଜସ୍ସ ଏତାନି ଯାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି।

ତସ୍ସଚ ନଗରା ଅହୁ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ସୁମାପିତାତି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଆକାସେ ସୁଟ୍ଠୁ ମାପିତା ଏତେ ଆଟାନାଟାଦିକା ନଗରା ଅହେସୁଂ, ନଗରାନି ଭୱିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଞ୍ହିସ୍ସ ନଗରଂ ଆଟାନାଟା ନାମ ଆସି, ଏକଂ କୁସିନାଟା ନାମ, ଏକଂ ପରକୁସିନାଟା ନାମ, ଏକଂ ନାଟସୂରିୟା ନାମ, ଏକଂ ପରକୁସିଟନାଟା ନାମ।

ଉତ୍ତରେନ କସିୱନ୍ତୋତି ତସ୍ମିଂ ଠତ୍ୱା ଉତ୍ତରଂ ଉତ୍ତରଦିସାୟ କସିୱନ୍ତୋ ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ନଗରଂ। ଜନୋଘମପରେନ ଚାତି ଏତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଜନୋଘଂ ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ନଗରଂ। ନୱନୱତିୟୋତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ନୱନୱତିୟୋ ନାମ ଏକଂ ନଗରଂ। ଅପରଂ ଅମ୍ବରଅମ୍ବରୱତିୟୋ ନାମ। ଆଳକମନ୍ଦାତି ଅପରମ୍ପି ଆଳକମନ୍ଦା ନାମ ରାଜଧାନୀ।

ତସ୍ମାକୁୱେରୋ ମହାରାଜାତି ଅୟଂ କିର ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ କୁୱେରୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ଉଚ୍ଛୁୱପ୍ପଂ କାରେତ୍ୱା ସତ୍ତ ଯନ୍ତାନି ଯୋଜେସି। ଏକିସ୍ସାୟ

ଯନ୍ତସାଲାଯ ଉଟ୍ଟିତଂ ଆଯଂ ଆଗତାଗତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞଂ ଅକାସି। ଅଓସେସସାଲାହି ତତ୍ଥେଓ ବହୁତରୋ ଆଯୋ ଉଟ୍ଠାସି, ସୋ ତେନ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅଓସେସସାଲାସୁପି ଉପ୍ପନ୍ନଜନକଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୀସତି ଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଦାନଂ ଅଦାସି। ସୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକେସୁ କୁୱେରୋ ନାମ ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ। ଅପରଭାଗେ ୱିସାଣାଯ ରାଜଧାନିଯା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱେସ୍ସୱଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପଞ୍ଚେସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତୀତି ପଟିଏସନ୍ତୋ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅତ୍ଥେ ଉପପରିକ୍ଖମାନା ଅନୁସାସମାନା ଅଞ୍ଞେ ଦ୍ୱାଦସ ଯକ୍ଖରଟ୍ଠିକା ପକାସେନ୍ତି। ତେ କିର ଯକ୍ଖରଟ୍ଠିକା ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଯକ୍ଖଦୋୱାରିକାନଂ ନିୱେଦେନ୍ତି। ଯକ୍ଖଦୋୱାରିକା ତଂ ସାସନଂ ମହାରାଜସ୍ସ ନିୱେଦେନ୍ତି। ଇଦାନି ତେସଂ ଯକ୍ଖରଟ୍ଠିକାନଂ ନାମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତତୋଲାତିଆଦିମାହ। ତେସୁ କିର ଏକୋ ତତୋଲା ନାମ, ଏକୋ ତତ୍ତଲା ନାମ, ଏକୋ ତତୋତଲା ନାମ, ଏକୋ ଓଜସି ନାମ, ଏକୋ ତେଜସି ନାମ, ଏକୋ ତତୋଜସୀ ନାମ। ସୂରୋ ରାଜାତି ଏକୋ ସୂରୋ ନାମ, ଏକୋ ରାଜା ନାମ, ଏକୋ ସୂରୋରାଜା ନାମ, ଅରିଟ୍ଠୋ ନେମୀତି ଏକୋ ଅରିଟ୍ଠୋ ନାମ, ଏକୋ ନେମି ନାମ, ଏକୋ ଅରିଟ୍ଠନେମି ନାମ।

ରହଦୋପିତତ୍ଥ ଧରଣୀ ନାମାତି ତତ୍ଥ ପନେକୋ ନାମେନ ଧରଣୀ ନାମ ଉଦକରହଦୋ ଅତ୍ଥି, ପଣ୍ଣାସଯୋଜନା ମହାପୋକ୍ଖରଣୀ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯତୋ ମେଘା ପଓସ୍ସନ୍ତୀତି ଯତୋ ପୋକ୍ଖରଣିତୋ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ମେଘା ପଓସ୍ସନ୍ତି। ୱସ୍ସା ଯତୋ ପତାଯନ୍ତୀତି ଯତୋ ୱୁଟ୍ଠିଯୋ ଅଓତ୍ଥରମାନା ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ମେଘେସୁ କିର ଉଟ୍ଠିତେସୁ ତତୋ ପୋକ୍ଖରଣିତୋ ପୁରାଣୋଦକଂ ଭସ୍ସତି। ଉପରି ମେଘୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ନୱୋଦକେନ ପୂରେତି। ପୁରାଣୋଦକଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତି। ପରିପୁଣ୍ଣାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ୱଲାହକା ୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଭାପୀତି ସଭା। ତସ୍ସା କିର ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ସାଲୱତିଯା ନାମ ଲତାଯ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକୋ ରତନମଣ୍ଡପୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଯିରୁପାସନ୍ତୀତି ନିସୀଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚଫଲା ରୁକ୍ଖାତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ତଂ ମଣ୍ଡପଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ସଦା ଫଲିତା ଅମ୍ବଜମ୍ବୁଆଦଯୋ ରୁକ୍ଖା ନିଚ୍ଚପୁପ୍ଫିତା ଚ ଚମ୍ପକମାଲାଦଯୋତି ଦସ୍ସେତି। ନାନାଦିଜଗଣାଯୁତାତି ୱିୱିଧପକ୍ଖିସଙ୍ଘସମାକୁଲା। ମଯୂରକୋଞ୍ଚାଭିରୁଦାତି ମଯୂରେହି କୋଞ୍ଚସକୁଣେହି ଚ ଅଭିରୁଦା ଉପଗୀତା।

ଜୀୱଞ୍ଜୀୱକସଦ୍ଦେତ୍ଥାତି ''ଜୀୱ ଜୀୱା''ତି ଏୱଂ ୱିରୱନ୍ତାନଂ ଜୀୱଞ୍ଜୀୱକସକୁଣାନମ୍ପି ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଦୋ ଅତ୍ଥି। ଓଟ୍ଠୱଚିତ୍ତକାତି ''ଉଟ୍ଠେହି, ଚିତ୍ତ, ଉଟ୍ଠେହି ଚିତ୍ତା''ତି ଏୱଂ ୱସ୍ସମାନା ଉଟ୍ଠୱଚିତ୍ତକସକୁଣାପି ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତି। କୁକ୍କୁଟକାତି ୱନକୁକ୍କୁଟକା। କୁଳୀରକାତି ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକା। ୱନେତି ପଦୁମୱନେ। ପୋକ୍ଖରସାତକାତି ପୋକ୍ଖରସାତକା ନାମ ସକୁଣା।

ସୁକସାଳିକସଦ୍ଦେତ୍ଥାତି ସୁକାନଞ୍ଚ ସାଳିକାନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦୋ ଏତ୍ଥ। ଦଣ୍ଡମାଣୱକାନି ଚାତି ମନୁସ୍ସମୁଖସକୁଣା। ତେ କିର ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ସୁୱଣ୍ଣଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ପୋକ୍ଖରପତ୍ତଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରେ ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ସୁୱଣ୍ଣଦଣ୍ଡଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ସୋଭତି ସବ୍ବକାଲଂ ସାତି ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ସବ୍ବକାଲଂ ସୋଭତି। କୁୱେରନଳିନୀତି କୁୱେରସ୍ସ ନଳିନୀ ପଦୁମସରଭୂତା, ସା ଧରଣୀ ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀ ସଦା ନିରନ୍ତରଂ ସୋଭତି।

୨୮୨।ଯସ୍ସ କସ୍ସଚୀତି ଇଦଂ ୱେସ୍ସୱଣୋ ଆଟାନାଟିଯଂ ରକ୍ଖଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସା ପରିକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ ସୁଗ୍ଗହିତାତି ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ପରିସୋଧେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଉଗ୍ଗହିତା। ସମତ୍ତା ପରିଯାପୁତାତି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଅହାପେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଉଗ୍ଗହିତା। ଅତ୍ଥମ୍ପି ପାଳିମ୍ପି ୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ୱା ପନ ଅପ୍ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହି ପରିତ୍ତଂ ତେଜୱନ୍ତଂ ନ ହୋତି, ସବ୍ବସୋ ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସେୱ ତେଜୱନ୍ତଂ ହୋତି। ଲାଭହେତୁ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସାପି ଅତ୍ଥଂ ନ ସାଧେତି, ନିସ୍ସରଣପକ୍ଖେ ଠତ୍ୱା ମେତ୍ତଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥାଯ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯକ୍ଖପଚାରୋତି ଯକ୍ଖପରିଚାରକୋ।

ୱତ୍ଥୁଂ ୱାତି ଘରୱତ୍ଥୁଂ ୱା। ୱାସଂ ୱାତି ତତ୍ଥ ନିବଦ୍ଧୱାସଂ ୱା। ସମିତିନ୍ତି ସମାଗମଂ। ଅନାୱଯ୍ହନ୍ତି ନ ଆୱାହଯୁତ୍ତଂ। ଅୱିୱଯ୍ହନ୍ତି ନ ୱିୱାହଯୁତ୍ତଂ। ତେନ ସହ ଆୱାହୱିୱାହଂ ନ କରେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତାହିପି ପରିପୁଣ୍ଣାହୀତି ''କଳାରକ୍ଖି କଳାରଦନ୍ତା''ତି ଏୱଂ ଏତେସଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଉପନେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତାହି ପରିପୁଣ୍ଣବ୍ୟଞ୍ଜନାହି ପରିଭାସାହି ପରିଭାସେଯ୍ୟୁଂ ଯକ୍ଖଅକ୍କୋସେହି ନାମ ଅକ୍କୋସେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରିତ୍ତମ୍ପିସ୍ସ ପତ୍ତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତସଦିସମେୱ ଲୋହପତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ସୀସେ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଯାୱ ଗଲୱାଟକା ଭସ୍ସତି। ଅଥ ନଂ ମଜ୍ଝେ ଅଯୋଖୀଲେନ ଆକୋଟେନ୍ତି।

ଚଣ୍ଡାତି କୋଧନା। ରୁଦ୍ଧାତି ୱିରୁଦ୍ଧା। ରଭସାତି କରଣୁତ୍ତରିଯା। ନେୱ ମହାରାଜାନଂ ଆଦିଯନ୍ତୀତି ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଆଣଂ ନ କରୋନ୍ତି। ମହାରାଜାନଂ ପୁରିସକାନନ୍ତି ଅଟ୍ଠୱୀସତିଯକ୍ଖସେନାପତୀନଂ। ପୁରିସକାନନ୍ତି ଯକ୍ଖସେନାପତୀନଂ ଯେ ମନସ୍ସା ତେସଂ। ଅୱରୁଦ୍ଧା ନାମାତି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତା ୱେରିନୋ। ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବନ୍ତି ପରିତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ଅମନୁସ୍ସେ ପଟିକ୍କମାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଏତେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବଂ, ଏତେ ଜାନାପେତବ୍ବାତି

ଅତ୍ଥୋ।

ପରିତ୍ତପରିକମ୍ମକଥା

ଇଧ ପନ ଠତ୍ୱା ପରିତ୍ତସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ କଥେତବ୍ବଂ। ପଠମମେଵ ହି ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଂ ନ ଭଣିତବ୍ବଂ, ମେତ୍ତସୁତ୍ତଂ ଧଜଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ ରତନସୁତ୍ତନ୍ତି ଇମାନି ସତ୍ତାହଂ ଭଣିତବ୍ବାନି। ସଚେ ମୁଞ୍ଚତି, ସୁନ୍ଦରଂ। ନୋ ଚେ ମୁଞ୍ଚତି, ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଂ ଭଣିତବ୍ବଂ, ତଂ ଭଣନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପିଟ୍ଠଂ ଵା ମଂସଂ ଵା ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ସୁସାନେ ନ ଵସିତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ଅମନୁସ୍ସା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତି। ପରିତ୍ତକରଣଟ୍ଠାନଂ ହରିତୁପଲିତ୍ତଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ।

ପରିତ୍ତକାରକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଵିହାରତୋ ଘରଂ ନେନ୍ତେହି ଫଲକାଵୁଧେହି ପରିଵାରେତ୍ୱା ନେତବ୍ବୋ। ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ଦ୍ୱାରଵାତପାନାନି ପିଦହିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେନ ଆଵୁଧହତ୍ଥେହି ସଂପରିଵାରିତେନ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ପଠମଂ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ପରିତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ଏଵମ୍ପି ମୋଚେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଵିହାରଂ ଆନେତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଆସନପୂଜଂ କାରେତ୍ୱା ଦୀପେ ଜାଲାପେତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲକଥା ଵତ୍ତବ୍ବା। ସବ୍ବସନ୍ନିପାତୋ ଘୋସେତବ୍ବୋ। ଵିହାରସ୍ସ ଉପଵନେ ଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖୋ ନାମ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗମନଂ ପଟିମାନେତୀତି ପହିଣିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ଅନାଗନ୍ତୁଂ ନାମ ନ ଲବ୍ଭତି। ତତୋ ଅମନୁସ୍ସଗହିତକୋ ''ତ୍ୱଂ କୋ ନାମା''ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ନାମେ କଥିତେ ନାମେନେଵ ଆଲପିତବ୍ବୋ। ଇତ୍ଥନ୍ନାମ ତୁଯ୍ହଂ ମାଲାଗନ୍ଧାଦୀସୁ ପତ୍ତି ଆସନପୂଜାଯ ପତ୍ତି ପିଣ୍ଡପାତେ ପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ତୁଯ୍ହଂ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯ ମହାମଙ୍ଗଲକଥା ଵୁତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଗାରଵେନ ଏତଂ ମୁଞ୍ଚାହୀତି ମୋଚେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନ ମୁଞ୍ଚତି, ଦେଵତାନଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ ''ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥ, ଅଯଂ ଅମନୁସ୍ସୋ ଅମ୍ହାକଂ ଵଚନଂ ନ କରୋତି, ମଯଂ ବୁଦ୍ଧଆଣଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ପରିତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ଏତଂ ତାଵ ଗିହୀନଂ ପରିକମ୍ମଂ। ସଚେ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅମନୁସ୍ସେନ ଗହିତୋ ହୋତି, ଆସନାନି ଧୋଵିତ୍ୱା ସବ୍ବସନ୍ନିପାତଂ ଘୋସାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀସୁ ପତ୍ତିଂ ଦତ୍ୱା ପରିତ୍ତଂ ଭଣିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିକମ୍ମଂ।

ଵିକ୍କନ୍ଦିତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବସନ୍ନିପାତଂ ଘୋସାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଵୀସତି ଯକ୍ଖସେନାପତଯୋ କନ୍ଦିତବ୍ବା। ଵିରଵିତବ୍ବନ୍ତି ''ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତୀ''ତିଆଦୀନି ଭଣନ୍ତେନ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଗଣ୍ହାତୀତି ସରୀରେ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ଆଵିସତୀତି ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ଅଥ ଵା ଲଗ୍ଗତି ନ ଅପେତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ହେଠେତୀତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରୋଗଂ ଵଡ୍ଢେନ୍ତୋ ବାଧତି। ଵିହେଠେତୀତି ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ହିଂସତୀତି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତଂ କରୋନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖାପେତି। ଵିହିଂସତୀତି ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ନ ମୁଞ୍ଚତୀତି ଅପ୍ପମାଦଗାହୋ ହୁତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଏଵଂ ଏତେସଂ ଵିରଵିତବ୍ବଂ।

୨୮୩। ଇଦାନି ଯେସଂ ଏଵଂ ଵିରଵିତବ୍ବଂ, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ କତମେସଂ ଯକ୍ଖାନନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇନ୍ଦୋ ସୋମୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ନାମାନି। ତେସୁ ଵେସ୍ସାମିତ୍ତୋତି ଵେସ୍ସାମିତ୍ତପବ୍ବତଵାସୀ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ। ଯୁଗନ୍ଧରୋପି ଯୁଗନ୍ଧରପବ୍ବତଵାସୀଯେଵ। ହିରି ନେତ୍ତି ଚ ମନ୍ଦିଯୋତି ହିରି ଚ ନେତ୍ତି ଚ ମନ୍ଦିଯୋ ଚ। ମଣି ମାଣି ଵରୋ ଦୀଘୋତି ମଣି ଚ ମାଣି ଚ ଵରୋ ଚ ଦୀଘୋ ଚ। ଅଥୋ ସେରୀସକୋ ସହାତି ତେହି ସହ ଅଞ୍ଞୋ ସେରୀସକୋ ନାମ। ''ଇମେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ...ପେ... ଉଜ୍ଝାପେତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଇମଂ ହେଠେତି ଵିହେଠେତି ନ ମୁଞ୍ଚତୀତି ଏଵଂ ଏତେସଂ ଯକ୍ଖସେନାପତୀନଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ତତୋ ତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମଆଣଂ କରୋତି, ମଯମ୍ପି ଅମ୍ହାକଂ ଯକ୍ଖରାଜଆଣଂ କରୋମାତି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଏଵଂ ଅମନୁସ୍ସାନଂ ଓକାସୋ ନ ଭଵିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧସାଵକାନଂ ଫାସୁଵିହାରୋ ଚ ଭଵିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ଖୋ ସା, ମାରିସ, ଆଟାନାଟିଯା ରକ୍ଖା''ତିଆଦିମାହ। ତଂ ସବ୍ବଂ, ତତୋ ପରଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵାତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଆଟାନାଟିଯସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ଚାରିକଂ ଚରମାନୋତି ନିବଦ୍ଧଚାରିକଂ ଚରମାନୋ। ତଦା କିର ସତ୍ଥା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଞାଣଜାଲଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକୟମାନୋ ପାୱାନଗରୱାସିନୋ ମଲ୍ଲରାଜାନୋ ଦିସ୍ୱା ଇମେ ରାଜାନୋ ମୟ୍ହଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଜାଲସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, କିଂ ନୁ ଖୋତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ‘‘ରାଜାନୋ ଏକଂ ସନ୍ଧାଗାରଂ କାରେସୁଂ, ମୟି ଗତେ ମଙ୍ଗଲଂ ଭଣାପେସ୍ସନ୍ତି, ଅହଂ ତେସଂ ମଙ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେହୀ’ତି ସାରିପୁତ୍ତଂ ୱକ୍ଖାମି, ସାରିପୁତ୍ତୋ ତୀହି ପିଟକେହି ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଚୁଦ୍ଦସପଞ୍ହାଧିକେନ ପଞ୍ହସହସ୍ସେନ ପଟିମଣ୍ଡେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତଂ ନାମ କଥେସ୍ସତି, ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ମଲ୍ଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ’’ତି।

ଉବ୍ଭତକନୱସନ୍ଧାଗାରୱଣ୍ଣନା

୨୯୭।ଉବ୍ଭତକନ୍ତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ଉଚ୍ଚତ୍ତା ୱା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ଧାଗାରନ୍ତି ନଗରମଜ୍ଝେ ସନ୍ଧାଗାରସାଲା। ସମଣେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୟସ୍ମା ଘରୱତ୍ଥୁପରିଗ୍ଗହକାଲେୟେୱ ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ଦେୱେନ ୱାତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ଭଗୱତୋ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହେହି ଗନ୍ତ୍ୱାପି ନ ଭଗୱା ଆନୀତୋ, ଦୂତଂ ପେସେତ୍ୱାପି ନ ପକ୍କୋସାପିତୋ, ସୟମେୱ ପନ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ଅମ୍ହେହି ଚ ସନ୍ଧାଗାରସାଲା କାରିତା, ଏତ୍ଥ ମୟଂ ଦସବଲଂ ଆନେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ ଭଣାପେସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିଂସୁ।

୨୯୮।ୟେନ ସନ୍ଧାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ତଂ ଦିୱସଂ କିର ସନ୍ଧାଗାରେ ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛକା ମୁତ୍ତମତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧା ଚ ନାମ ଅରଞ୍ଞଜ୍ଝାସୟା ଅରଞ୍ଞାରାମା, ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସେୟ୍ୟୁଂ ୱା ନୋ ୱା। ତସ୍ମା ଭଗୱତୋ ମନଂ ଜାନିତ୍ୱାୱ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମାତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ଇଦାନି ପନ ମନଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିତୁକାମା ୟେନ ସନ୍ଧାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ । ସବ୍ବସନ୍ଥରିନ୍ତି ୟଥା ସବ୍ବଂ ସନ୍ଥତଂ ହୋତି, ଏୱଂ। ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେ ମଲ୍ଲରାଜାନୋ ସନ୍ଧାଗାରଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ନଗରୱୀଥିୟୋପି ସମ୍ମଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଧଜେ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେସୁ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ କଦଲିୟୋ ଚ ଠପାପେତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ଦୀପମାଲାଦୀହି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣତାରକଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ଖୀରପାୟକେ ଦାରକେ ଖୀରଂ ପାୟେଥ, ଦହରେ କୁମାରେ ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଭୋଜାପେତ୍ୱା ସୟାପେଥ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ ମା କରିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ଏକରତ୍ତିଂ ସତ୍ଥା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ହୋନ୍ତୀତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସୟଂ ଦଣ୍ଡଦୀପିକଂ ଆଦାୟ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ।

୨୯୯।ଭଗୱନ୍ତଂୟେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେୱ ଉପାସକାନଞ୍ଚ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚତି, ସମନ୍ତପାସାଦିକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ। ପୁରିମକାୟତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ରସ୍ମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଗଣ୍ହାତି। ପଚ୍ଛିମକାୟତୋ। ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥତୋ। ୱାମହତ୍ଥତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ରସ୍ମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଗଣ୍ହାତି। ଉପରି କେସନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବକେସାୱଟ୍ଟେହି ମୋରଗୀୱୱଣ୍ଣା ରସ୍ମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଗନତଲେ ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଗଣ୍ହାତି। ହେଟ୍ଠା ପାଦତଲେହି ପୱାଳୱଣ୍ଣା ରସ୍ମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଘନପଥୱିୟଂ ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ସମନ୍ତା ଅସୀତି ହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଠାନଂ ଛବ୍ବଣ୍ଣା ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନା ୱିଧାୱନ୍ତି। ସବ୍ବେ ଦିସାଭାଗା ସୁୱଣ୍ଣଚମ୍ପକପୁପ୍ଫେହି ୱିକିରିୟମାନା ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣଘଟତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାହି ସିଞ୍ଚମାନା ୱିୟ ପସାରିତସୁୱଣ୍ଣପଟପରିକ୍ଖିତ୍ତା ୱିୟ ୱେରମ୍ଭୱାତସମୁଟ୍ଟିତକିଂସୁକକଣିକାରପୁପ୍ଫଚୁଣ୍ଣସମାକିଣ୍ଣା ୱିୟ ଚ ୱିପ୍ପକାସନ୍ତି।

ଭଗୱତୋପି ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱରଲକ୍ଖଣସମୁଜ୍ଜଲଂ ସରୀରଂ ସମୁଗ୍ଗତତାରକଂ ୱିୟ ଗଗନତଲଂ, ୱିକସିତମିୱ ପଦୁମୱନଂ , ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ୱିୟ ୟୋଜନସତିକୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ପଟିପାଟିୟା ଠପିତାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚନ୍ଦାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସସୂରିୟାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଦେୱରାଜାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ସିରିୟା ସିରିଂ ଅଭିଭୱମାନଂ ୱିୟ ୱିରୋଚତି। ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂପି ସବ୍ବେୱ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ପୱିୱିତ୍ତା ଅସଂସଟ୍ଠା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟା ୱତ୍ତାରୋ ୱଚନକ୍ଖମା ଚୋଦକା ପାପଗରହିନୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନା। ତେହି ପରିୱାରିତୋ ଭଗୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ , ରତ୍ତପଦୁମୱନସଣ୍ଡମଜ୍ଝଗତା ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣନାୱା, ପୱାଳୱେଦିକାପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣପାସାଦୋ ୱିରୋଚିତ୍ଥ।

ଅସୀତିମହାଥେରାପି ନଂ ମେଘୱଣ୍ଣଂ ପଂସୁକୂଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମଣିୱମ୍ମୱମ୍ମିତା ୱିଯ ମହାନାଗା ପରିୱାରଯିଂସୁ ୱନ୍ତରାଗା ଭିନ୍ନକିଲେସା ୱିଜଟିତଜଟା ଛିନ୍ନବନ୍ଧନା କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅଲଗ୍ଗା। ଇତି ଭଗୱା ସଯଂ ୱୀତରାଗୋ ୱୀତରାଗେହି, ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତଦୋସେହି, ୱୀତମୋହୋ ୱୀତମୋହେହି, ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ନିତ୍ତଣ୍ହେହି, ନିକ୍କିଲେସୋ ନିକ୍କିଲେସେହି, ସଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ବହୁସ୍ସୁତବୁଦ୍ଧେହି ପରିୱାରିତୋ ପତ୍ତପରିୱାରିତଂ ୱିଯ କେସରଂ, କେସରପରିୱାରିତା ୱିଯ କଣ୍ଣିକା, ଅଟ୍ଠନାଗସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାଗରାଜା, ନୱୁତିହଂସସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଧତରଟ୍ଠୋ ହଂସରାଜା, ସେନଙ୍ଗପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା, ମରୁଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା, ବ୍ରହ୍ମଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ହାରିତୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ଅସମେନ ବୁଦ୍ଧୱେସେନ ଅପରିମାଣେନ ବୁଦ୍ଧୱିଲାସେନ ତସ୍ସଂ ପରିସତି ନିସିନ୍ନୋ ପାୱେଯ୍ୟକେ ମଲ୍ଲେ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଧମ୍ମିକଥା ନାମ ସନ୍ଧାଗାରଅନୁମୋଦନପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତା ପକିଣ୍ଣକକଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଦା ହି ଭଗୱା ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ପଥୱୋଜଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ୱିଯ ମହାଜମ୍ବୁଂ ମତ୍ଥକେ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିଯ ଯୋଜନିଯମଧୁଗଣ୍ଡଂ ଚକ୍କଯନ୍ତେନ ପୀଳେତ୍ୱା ମଧୁପାନଂ ପାଯମାନୋ ୱିଯ ଚ ପାୱେଯ୍ୟକାନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ହିତସୁଖାୱହଂ ପକିଣ୍ଣକକଥଂ କଥେସି।

୩୦୦।ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତନ୍ତି ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ଅନୁୱିଲୋକେତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତୁଣ୍ହୀଭୂତମେୱ। ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱାତି ମଂସଚକ୍ଖୁନା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାତି ଦ୍ୱୀହି ଚକ୍ଖୂହି ତତୋ ତତୋ ୱିଲୋକେତ୍ୱା। ମଂସଚକ୍ଖୁନା ହି ନେସଂ ବହିଦ୍ଧା ଇରିଯାପଥଂ ପରିଗ୍ଗହେସି। ତତ୍ଥ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସାପି ନେୱ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନ ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅହୋସି, ନ କୋଚି ସୀସମୁକ୍ଖିପି, ନ କଥଂ କଥେସି, ନ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସବ୍ବେପି ତୀହି ସିକ୍ଖାହି ସିକ୍ଖିତା ନିୱାତେ ପଦୀପସିଖା ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲା ନିସୀଦିଂସୁ। ଇତି ନେସଂ ଇମଂ ଇରିଯାପଥଂ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ପରିଗ୍ଗହେସି। ଆଲୋକଂ ପନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ହଦଯରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ସୀଲଂ ଓଲୋକେସି। ସୋ ଅନେକସତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ଜଲମାନଂ ପଦୀପଂ ୱିଯ ଅରହତ୍ତୁପଗଂ ସୀଲଂ ଅଦ୍ଦସ। ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକା ହି ତେ ଭିକ୍ଖୂ। ଇତି ନେସଂ ସୀଲଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେପି ଭିକ୍ଖୂ ମଯ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା, ଅହମ୍ପି ଇମେସଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ''ତି ଚକ୍ଖୁତଲେସୁ ନିମିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି ''ପିଟ୍ଠି ମେ ଆଗିଲାଯତୀ''ତି। କସ୍ମା ଆଗିଲାଯତି? ଭଗୱତୋ ହି ଛବ୍ବସ୍ସାନି ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ କାଯଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପିଟ୍ଠିୱାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ସନ୍ଧାଗାରସ୍ସ କିର ଏକପସ୍ସେ ତେ ରାଜାନୋ କପ୍ପିଯମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ ''ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସତ୍ଥା ନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି। ସତ୍ଥାପି ଚତୂହି ଇରିଯାପଥେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଇମେସଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ଭିନ୍ନନିଗଣ୍ଠୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୩୦୧।ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯାଯାତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୦୨।ଆମନ୍ତେସୀତି ଭଣ୍ଡନାଦିୱୂପସମକରଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁକାମୋ ଆମନ୍ତେସି।

ଏକକୱଣ୍ଣନା

୩୦୩।ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ। ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବନ୍ତି ସମଗ୍ଗେହି ଗାଯିତବ୍ବଂ, ଏକୱଚନେହି ଅୱିରୁଦ୍ଧୱଚନେହି ଭଣିତବ୍ବଂ। ନ ୱିୱଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥେ ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ୱା ୱିୱାଦୋ ନ କାତବ୍ବୋ। ଏକୋ ଧମ୍ମୋତି ଏକକଦୁକତିକାଦିୱସେନ ବହୁଧା ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ପଠମଂ ତାୱ ''ଏକୋ ଧମ୍ମୋ''ତି ଆହ। ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତି କାମଭୱାଦୀସୁ ସଞ୍ଞାଭୱାଦୀସୁ ଏକୱୋକାରଭୱାଦୀସୁ ଚ ସବ୍ବଭୱେସୁ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା। ଆହାରଟ୍ଠିତିକାତି ଆହାରତୋ ଠିତି ଏତେସନ୍ତି ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଇତି ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଠିତି ହେତୁ ଆହାରୋ ନାମ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରା ଯାଥାୱତୋ ଞତ୍ୱା ସମ୍ମଦକ୍ଖାତୋ ଆୱୁସୋତି ଦୀପେତି।

ନନୁ ଚ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ଦେୱା ଅହେତୁକା ଅନାହାରା ଅଫସ୍ସକା''ତିଆଦି, (ୱିଭ। ୧୦୧୭) ତଂ ୱଚନଂ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି, ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ତେସଞ୍ହି ଝାନଂ ଆହାରୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆହାରା ଭୂତାନଂ ୱା ସତ୍ତାନଂ ଠିତିଯା ସମ୍ଭୱେସୀନଂ ୱା ଅନୁଗ୍ଗହାଯ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋ ଓଳାରିକୋ ୱା ସୁଖୁମୋ ୱା, ଫସ୍ସୋ ଦୁତିଯୋ, ମନୋସଞ୍ଚେତନା ତତିଯା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚତୁତ୍ଥ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୧) ଇଦମ୍ପି ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି, ଇଦମ୍ପି ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ସୁତ୍ତେ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଆହାରଲକ୍ଖଣାୱ ଧମ୍ମା ଆହାରାତି ୱୁତ୍ତା। ଇଧ ପନ ପରିଯାଯେନ ପଚ୍ଚଯୋ ଆହାରୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବଧମ୍ମାନଞ୍ହି ପଚ୍ଚଯୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୋ ଚ ଯଂ ଯଂ ଫଲଂ ଜନେତି, ତଂ ତଂ ଆହରତି

ନାମ, ତସ୍ମା ଆହାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ "ଅୱିଜ୍ଜମ୍ପାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାହାରଂ ୱଦାମି, ନୋ ଅନାହାରଂ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଆହାରୋ? ପଞ୍ଚନୀୱରଣାତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ। ପଞ୍ଚନୀୱରଣେପାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାହାରେ ୱଦାମି, ନୋ ଅନାହାରେ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନୀୱରଣାନଂ ଆହାରୋ? ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋତିସ୍ସ ୱଚନୀଯ"ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୬୧)। ଅଯଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ।

ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ପଚ୍ଚଯାହାରେ ଗହିତେ ପରିଯାଯାହାରୋପି ନିପ୍ପରିଯାଯାହାରୋପି ସବ୍ବୋ ଗହିତୋୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଅସଞ୍ଞଭୱେ ପଚ୍ଚଯାହାରୋ ଲବ୍ଭତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ହି ବୁଦ୍ଧେ ତିତ୍ଥାଯତନେ ପବ୍ବଜିତା ୱାଯୋକସିଣେ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଧୀ ଚିତ୍ତଂ, ଧିବ୍ବତେତଂ ଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନାମ ଅଭାୱୋଯେୱ ସାଧୁ, ଚିତ୍ତଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯେୱ ୱଧବନ୍ଧାଦିପଚ୍ଚଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଚିତ୍ତେ ଅସତି ନତ୍ଥେତନ୍ତି ଖନ୍ତିଂ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା କାଲଙ୍କତ୍ୱା ଅସଞ୍ଞଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଯୋ ଯସ୍ସ ଇରିଯାପଥୋ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ପଣିହିତୋ ଅହୋସି, ସୋ ତେନ ଇରିଯାପଥେନ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ କପ୍ପସତାନି ଠିତୋ ୱା ନିସିନ୍ନୋ ୱା ନିପନ୍ନୋ ୱା ହୋତି। ଏୱରୂପାନମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚଯାହାରୋ ଲବ୍ଭତି। ତେ ହି ଯଂ ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା, ତଦେୱ ନେସଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଯଥା ଜିଯାୱେଗେନ ଖିତ୍ତସରୋ ଯାୱ ଜିଯାୱେଗୋ ଅତ୍ଥି, ତାୱ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଯାୱ ଝାନପଚ୍ଚଯୋ ଅତ୍ଥି, ତାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ନିଟ୍ଠିତେ ଖୀଣୱେଗୋ ସରୋ ୱିଯ ପତନ୍ତି। ଯେ ପନ ତେ ନେରଯିକା ନେୱ ଉଟ୍ଠାନଫଲୂପଜୀୱୀ ନ ପୁଞ୍ଞଫଲୂପଜୀୱୀତି ୱୁତ୍ତା, ତେସଂ କୋ ଆହାରୋତି ? ତେସଂ କମ୍ମମେୱ ଆହାରୋ। କିଂ ପଞ୍ଚ ଆହାରା ଅତ୍ଥୀତି ଚେ। ପଞ୍ଚ, ନ ପଞ୍ଚାତି ଇଦଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ନନୁ ପଚ୍ଚଯୋ ଆହାରୋତି ୱୁତ୍ତମେତଂ। ତସ୍ମା ଯେନ କମ୍ମେନ ତେ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତଦେୱ ତେସଂ ଠିତିପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଆହାରୋ ହୋତି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ "ନ ଚ ତାୱ କାଲଙ୍କରୋତି, ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀ ହୋତୀ"ତି (ମ। ନି। ୩।୨୫୦)।

କବଳୀକାରଂ ଆହାରଂ ଆରବ୍ଭ ଚେତ୍ଥ ୱିୱାଦୋ ନ କାତବ୍ବୋ। ମୁଖେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖେଳୋପି ହି ତେସଂ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ଖେଳୋପି ହି ନିରଯେ ଦୁକ୍ଖୱେଦନିଯୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ସଗ୍ଗେ ସୁଖୱେଦନିଯୋ। ଇତି କାମଭୱେ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଅସଞ୍ଞଂ ସେସାନଂ ତଯୋ। ଅସଞ୍ଞାନଞ୍ଚେୱ ଅୱସେସାନଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯାହାରୋତି ଇମିନା ଆହାରେନ "ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା"ତି ଏତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେତ୍ୱା "ଅଯଂ ଖୋ ଆୱୁସୋ"ତି ଏୱଂ ନିଯ୍ୟାତନମ୍ପି "ଅତ୍ଥି ଖୋ ଆୱୁସୋ"ତି ପୁନ ଉଦ୍ଧରଣମ୍ପି ଅକତ୍ୱା "ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସଙ୍ଖାରଟ୍ଠିତିକା"ତି ଦୁତିଯପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

କସ୍ମା ପନ ନ ନିଯ୍ୟାତେସି ନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ଥ? ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଯ୍ୟାତିଯମାନେପି ଉଦ୍ଧରିଯମାନେପି ପରିଯାପୁଣିତୁଂ ୱାଚେତୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଦ୍ୱେ ଏକାବଦ୍ଧେ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଇମସ୍ମିମ୍ପି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପଚ୍ଚଯୋୱ ଅତ୍ତନୋ ଫଲସ୍ସ ସଙ୍ଖରଣତୋ ସଙ୍ଖାରୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇତି ହେଟ୍ଠା ଆହାରପଚ୍ଚଯୋ କଥିତୋ, ଇଧ ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠିମତୋ ୱିସେସୋ। "ହେଟ୍ଠା ନିପ୍ପରିଯାଯାହାରୋ ଗହିତୋ, ଇଧ ପରିଯାଯାହାରୋତି ଏୱଂ ଗହିତେ ୱିସେସୋ ପାକଟୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ନୋ ଚ ଗଣ୍ହିଂସୂ"ତି ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ଆହ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସ୍ସପି ହି ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସ୍ସପି ପଚ୍ଚଯୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ୱିନା ପଚ୍ଚଯେନ ଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସ୍ସ ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦିନୋ ପଥୱୀରସୋ ଆପୋରସୋ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଦେୱେ ଅୱସ୍ସନ୍ତେ ହି ତିଣାଦୀନି ମିଲାଯନ୍ତି, ୱସ୍ସନ୍ତେ ଚ ପନ ହରିତାନି ହୋନ୍ତି। ଇତି ତେସଂ ପଥୱୀରସୋ ଆପୋରସୋ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜା ତଣ୍ହା କମ୍ମଂ ଆହାରୋତି ଏୱମାଦଯୋ ପଚ୍ଚଯା, ଇତି ହେଟ୍ଠା ପଚ୍ଚଯୋଯେୱ ଆହାରୋତି କଥିତୋ, ଇଧ ସଙ୍ଖାରୋତି। ଅଯମେୱେତ୍ଥ ୱିସେସୋ।

ଅଯଂଖୋ, ଆୱୁସୋତି ଆୱୁସୋ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରା ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସଯଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଅଯଂ ଏକଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ। ତତ୍ଥ ଏକଧମ୍ମେ ତୁମ୍ହେହି ସବ୍ବେହେୱ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବଂ ନ ୱିୱଦିତବ୍ବଂ। ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଯଥା ସଙ୍ଗାଯମାନାନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଇଦଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ। ଏକେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା "ଅତ୍ଥି, ଖୋ ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସମ୍ମଦକ୍ଖାତୋ। କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ? ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସଙ୍ଖାରଟ୍ଠିତିକା"ତି କଥିତେ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ କଥେସ୍ସତି। ତସ୍ସପି ଅଞ୍ଞୋତି ଏୱଂ ପରମ୍ପରକଥାନିଯମେନ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚିରଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏକକୱସେନ ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଏକକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁକୱଣ୍ଣନା

୩୦୪। ଇତି ଏକକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦୁକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ନାମରୂପଦୁକେ ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ନାମନଟ୍ଠେନ ନାମଂ। ନାମନଟ୍ଠେନାତି ନାମକରଣଟ୍ଠେନ। ଯଥା ହି ମହାଜନସମ୍ମତତ୍ତା ମହାସମ୍ମତସ୍ସ "ମହାସମ୍ମତୋ"ତି ନାମଂ ଅହୋସି, ଯଥା ମାତାପିତରୋ "ଅଯଂ ତିସ୍ସୋ ନାମ ହୋତୁ, ଫୁସ୍ସୋ ନାମ ହୋତୂ"ତି ଏୱଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ କିତ୍ତିମନାମଂ

କରୋନ୍ତି, ଯଥା ୱା ‘‘ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିନଯଧରୋ’’ତି ଗୁଣତୋ ନାମଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଏୱଂ ୱେଦନାଦୀନଂ। ୱେଦନାଦଯୋ ହି ମହାପଥୱୀଆଦଯୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ କରୋନ୍ତାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ତେସଂ ନାମଂ ଉପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତି। ନ ହି ୱେଦନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ୱେଦନା ନାମ ହୋହୀ’’ତି, କୋଚି ଭଣତି, ନ ଚସ୍ସା ଯେନ କେନଚି କାରଣେନ ନାମଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ଯଥା ପଥୱିଯା ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ‘‘ତ୍ୱଂ ପଥୱୀ ନାମ ହୋହୀ’’ତି ନାମଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଚକ୍କୱାଳସିନେରୁମ୍ହି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯନକ୍ଖତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ‘‘ତ୍ୱଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ନାମ, ତ୍ୱଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ ହୋହୀ’’ତି ନାମଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ନାମଂ ଉପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତି, ଓପପାତିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ନିପତତି, ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ‘‘ତ୍ୱଂ ୱେଦନା ନାମ ହୋହୀ’’ତି ନାମଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ତାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ୱେଦନାତି ନାମଂ ଉପ୍ପନ୍ନମେୱ ହୋତି। ସଞ୍ଞାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ ଅତୀତେପି ହି ୱେଦନା ୱେଦନାଯେୱ। ସଞ୍ଞା। ସଙ୍ଖାରା। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣମେୱ। ଅନାଗତେପି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେପି। ନିବ୍ବାନଂ ପନ ସଦାପି ନିବ୍ବାନମେୱାତି। ନାମନଟ୍ଠେନ ନାମଂ। ନମନଟ୍ଠେନାପି ଚେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ନାମଂ। ତେ ହି ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖଂ ନମନ୍ତି। ନାମନଟ୍ଠେନ ସବ୍ବମ୍ପି ନାମଂ। ଚତ୍ତାରୋ ହି ଖନ୍ଧା ଆରମ୍ମଣେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାମେନ୍ତି , ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣାଧିପତିପଚ୍ଚଯତାଯ ଅତ୍ତନି ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେ ନାମେତି।

ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ରୂପଂ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ରୁପ୍ପନଟ୍ଠେନ ରୂପଂ। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅୱିଜ୍ଜାତି ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ। ଅଯମ୍ପି ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତାଯେୱ। ଭୱତଣ୍ହାତି ଭୱପତ୍ଥନା। ଯଥାହ ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଭୱତଣ୍ହା? ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତିଆଦି (ଧ। ସ। ୧୩୧୯)।

ଭୱଦିଟ୍ଠୀତି ଭୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସସ୍ସତଂ, ସସ୍ସତୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଦିଟ୍ଠି। ସା ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଭୱଦିଟ୍ଠି? ‘ଭୱିସ୍ସତି ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚା’ତି ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୧୩୨୦) ନଯେନ ଅଭିଧମ୍ମେ ୱିତ୍ଥାରିତା। ୱିଭୱଦିଟ୍ଠୀତି ୱିଭୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଚ୍ଛେଦଂ, ଉଚ୍ଛେଦୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଦିଟ୍ଠି। ସାପି ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠି? ‘ନ ଭୱିସ୍ସତି ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚା’ତି (ଧ। ସ। ୨୮୫)। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୧୩୨୧) ନଯେନ ତତ୍ଥେୱ ୱିତ୍ଥାରିତା।

ଅହିରିକନ୍ତି ‘‘ଯଂ ନ ହିରୀଯତି ହିରୀଯିତବ୍ବେନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୨୮) ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତା ନିଲ୍ଲଜ୍ଜତା। ଅନୋତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ‘‘ଯଂ ନ ଓତ୍ତପ୍ପତି ଓତ୍ତପ୍ପିତବ୍ବେନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୨୯) ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତୋ ଅଭାଯନକଆକାରୋ।

ହିରୀ ଚ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚାତି ‘‘ଯଂ ହିରୀଯତି ହିରୀଯିତବ୍ବେନ, ଓତ୍ତପ୍ପତି ଓତ୍ତପ୍ପିତବ୍ବେନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୦-୩୧) ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତାନି ହିରିଓତ୍ତପ୍ପାନି। ଅପି ଚେତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ହିରୀ, ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟା ହିରୀ, ଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ଲଜ୍ଜାସଭାୱସଣ୍ଠିତା ହିରୀ, ଭଯସଭାୱସଣ୍ଠିତଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ୱିତ୍ଥାରକଥା ପନେତ୍ଥ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତା।

ଦୋୱଚସ୍ସତାତି ଦୁକ୍ଖଂ ୱଚୋ ଏତସ୍ମିଂ ୱିପ୍ପଟିକୂଲଗାହିମ୍ହି ୱିପଚ୍ଚନୀକସାତେ ଅନାଦରେ ପୁଗ୍ଗଲେତି ଦୁବ୍ବଚୋ, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଦୋୱଚସ୍ସଂ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଦୋୱଚସ୍ସତା। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଦୋୱଚସ୍ସତା? ସହଧମ୍ମିକେ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଦୋୱଚସ୍ସାଯ’’ନ୍ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୨) ଅଭିଧମ୍ମେ ଆଗତା। ସା ଅତ୍ଥତୋ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ହୋତି। ‘‘ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ଖନ୍ଧାନଂ ଏତେନାକାରେନ ପୱତ୍ତାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପାପମିତ୍ତତାତି ପାପା ଅସ୍ସଦ୍ଧାଦଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଏତସ୍ସ ମିତ୍ତାତି ପାପମିତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ପାପମିତ୍ତତା। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା – ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ପାପମିତ୍ତତା? ଯେ ତେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଦୁସ୍ସୀଲା ଅପ୍ପସ୍ସୁତା ମଚ୍ଛରିନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା। ଯା ତେସଂ ସେୱନା ନିସେୱନା ସଂସେୱନା ଭଜନା ସଂଭଜନା ଭତ୍ତି ସଂଭତ୍ତି ତଂସମ୍ପୱଙ୍କତା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୩) ଏୱଂ ଆଗତା। ସାପି ଅତ୍ଥତୋ ଦୋୱଚସ୍ସତା ୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ସୋୱଚସ୍ସତା ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ଚ ୱୁତ୍ତପ୍ପଟିପକ୍ଖନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଉଭୋପି ପନେତା ଇଧ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା କଥିତା।

ଆପତ୍ତିକୁସଲତାତି ‘‘ପଞ୍ଚପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଆପତ୍ତିଯୋ, ସତ୍ତପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଆପତ୍ତିଯୋ। ଯା ତାସଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ଆପତ୍ତିକୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୬) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଆପତ୍ତିକୁସଲଭାୱୋ।

ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତାତି ‘‘ଯା ତାହି ଆପତ୍ତୀହି ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୭) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ସହ କମ୍ମୱାଚାଯ ଆପତ୍ତୀହି ୱୁଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛେଦଜାନନା ପଞ୍ଞା।

ସମାପତ୍ତିକୁସଲତାତି ‘‘ଅତ୍ଥି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରା ସମାପତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତା ସମାପତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରା ସମାପତ୍ତି। ଯା ତାସଂ ସମାପତ୍ତୀନଂ କୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୮) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ସହ ପରିକମ୍ମେନ ଅପ୍ପନାପରିଚ୍ଛେଦଜାନନା ପଞ୍ଞା। ସମାପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତାତି ‘‘ଯା ତାହି ସମାପତ୍ତୀହି ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୩୯) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନସମୟୱସେନେୱ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାନସମତ୍ଥା ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଗତେ ସୂରିୟେ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁଟ୍ଠାନକାଲପରିଚ୍ଛେଦକା ପଞ୍ଞା।

ଧାତୁକୁସଲତାତି ‘‘ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁୟୋ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ…ପେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଯା ତାସଂ ଧାତୂନଂ କୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଧାତୂନଂ ସଭାୱପରିଚ୍ଛେଦକା ସୱନଧାରଣସମ୍ମସନପଟିୱେଧପଞ୍ଞା। ମନସିକାରକୁସଲତାତି ‘‘ଯା ତାସଂ ଧାତୂନଂ ମନସିକାରକୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୧) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ତାସଂୟେୱ ଧାତୂନଂ ସମ୍ମସନପଟିୱେଧପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପଞ୍ଞା।

ଆୟତନକୁସଲତାତି ‘‘ଦ୍ୱାଦସାୟତନାନି ଚକ୍ଖାୟତନଂ…ପେ… ଧମ୍ମାୟତନଂ। ଯା ତେସଂ ଆୟତନାନଂ ଆୟତନକୁସଲତା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୨) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଆୟତନାନଂ ଉଗ୍ଗହମନସିକାରପଜାନନା ପଞ୍ଞା। ଅପିଚ ଧାତୁକୁସଲତାପି ଉଗ୍ଗହମନସିକାରସୱନସମ୍ମସନପଟିୱେଧପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେସୁ ୱତ୍ତତି ମନସିକାରକୁସଲତାପି ଆୟତନକୁସଲତାପି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱିସେସୋ, ସୱନୋଗ୍ଗହପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଲୋକିୟା, ପଟିୱେଧୋ ଲୋକୁତ୍ତରୋ, ସମ୍ମସନମନସିକାରା ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା। ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲତାତି ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ସମୁଦୟୋ ହୋତୀତି ଯା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୩) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୟାକାରାନଂ ଉଗ୍ଗହାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ପଞ୍ଞା।

ଠାନକୁସଲତାତି ‘‘ୟେ ୟେ ଧମ୍ମା ୟେସଂ ୟେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ହେତୁପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପାଦାୟ ତଂ ତଂ ଠାନନ୍ତି ଯା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୪) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ୱତ୍ଥୁଂ କତ୍ୱା ରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନସ୍ସ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଚକ୍ଖୁରୂପଂ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୪୪) ଠାନଞ୍ଚେୱ କାରଣଞ୍ଚା’’ତି ଏୱଂ ଠାନପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନସମତ୍ଥା ପଞ୍ଞା। ଅଟ୍ଠାନକୁସଲତାତି ‘‘ୟେ ୟେ ଧମ୍ମା ୟେସଂ ୟେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ନ ହେତୂ ନ ପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପାଦାୟ ତଂ ତଂ ଅଟ୍ଠାନନ୍ତି ଯା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ପଜାନନା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୫) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ୱତ୍ଥୁଂ କତ୍ୱା ରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ସୋତୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଚକ୍ଖୁରୂପଂ ନ ଠାନଂ ନ କାରଣ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନସମତ୍ଥା ପଞ୍ଞା ଅପିଚ ଏତସ୍ମିଂ ଦୁକେ ‘‘କିତ୍ତାୱତା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଠାନାଠାନକୁସଲୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଅଲଂ ୱଚନାୟାତି। ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ପଜାନାତି। ଠାନଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ୱିଜ୍ଜତି, ଯଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତି (ମ। ନି। ୩। ୧୨୭) ଇମିନାପି ସୁତ୍ତେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଜ୍ଜୱନ୍ତି ଗୋମୁତ୍ତୱଙ୍କତା ଚନ୍ଦୱଙ୍କତା ନଙ୍ଗଲକୋଟିୱଙ୍କତାତି ତୟୋ ଅନଜ୍ଜୱା। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ପଠମୱୟେ ଏକୱୀସତିୟା ଅନେସନାସୁ ଛସୁ ଚ ଅଗୋଚରେସୁ ଚରତି, ମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମୱୟେସୁ ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ ହୋତି, ଅୟଂ ଗୋମୁତ୍ତୱଙ୍କତା ନାମ। ଏକୋ ପଠମୱୟେପି ପଚ୍ଛିମୱୟେପି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ପୂରେତି, ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ ହୋତି, ମଜ୍ଝିମୱୟେ ପୁରିମସଦିସୋ, ଅୟଂ ଚନ୍ଦୱଙ୍କତା ନାମ। ଏକୋ ପଠମୱୟେପି ମଜ୍ଝିମୱୟେପି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ପୂରେତି, ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମୱୟେ ପୁରିମସଦିସୋ ଅୟଂ ନଙ୍ଗଲକୋଟିୱଙ୍କତା ନାମ। ଏକୋ ସବ୍ବମେତଂ ୱଙ୍କତଂ ପହାୟ ତୀସୁପି ୱୟେସୁ ପେସଲୋ ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଯୋ ସୋ ଉଜୁଭାୱୋ, ଇଦଂ ଅଜ୍ଜୱଂ ନାମ। ଅଭିଧମ୍ମେପି ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତତ୍ଥ କତମୋ ଅଜ୍ଜୱୋ। ଯା ଅଜ୍ଜୱତା ଅଜିମ୍ହତା ଅୱଙ୍କତା ଅକୁଟିଲତା, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଜ୍ଜୱୋ’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୬)। ଲଜ୍ଜୱନ୍ତି ‘‘ତତ୍ଥ କତମୋ ଲଜ୍ଜୱୋ? ଯୋ ହିରୀୟତି ହିରୀୟିତବ୍ବେନ ହିରୀୟତି ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିୟା। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲଜ୍ଜୱୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଲଜ୍ଜୀଭାୱୋ।

ଖନ୍ତୀତି ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଖନ୍ତି? ଯା ଖନ୍ତି ଖମନତା ଅଧିୱାସନତା ଅଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅନସ୍ସୁରୋପୋ ଅତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୮) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି। ସୋରଚ୍ଚନ୍ତି ‘‘ତତ୍ଥ କତମଂ ସୋରଚ୍ଚଂ? ଯୋ କାୟିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ, ୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ, କାୟିକୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୋରଚ୍ଚଂ। ସବ୍ବୋପି ସୀଲସଂୱରୋ ସୋରଚ୍ଚ’’ନ୍ତି (ଧ। ସ। ୧୩୪୯) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସୁରତଭାୱୋ।

ସାଖଲ୍ୟନ୍ତି ‘‘ତତ୍ଥ କତମଂ ସାଖଲ୍ୟଂ? ଯା ସା ୱାଚା ଅଣ୍ଡକା କକ୍କସା ପରକଟୁକା ପରାଭିସଜ୍ଜନୀ କୋଧସାମନ୍ତା ଅସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକା, ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀୟା ହଦୟଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା, ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଯା ତତ୍ଥ ସଣ୍ହୱାଚତା ସଖିଲୱାଚତା ଅଫରୁସୱାଚତା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାଖଲ୍ୟ’’ନ୍ତି (ଧ। ସ। ୧୩୫୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସମ୍ମୋଦକମୁଦୁକଭାୱୋ। ପଟିସନ୍ଥାରୋତି ଅୟଂ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଆମିସେନ ଧମ୍ମେନ ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ଛିଦ୍ଦୋ, ତସ୍ସ ତଂ ଛିଦ୍ଦଂ ଯଥା ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ଏୱଂ ପୀଠସ୍ସ ୱିୟ

ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣେନ ଆମିସେନ ଧମ୍ମେନ ଚ ପଟିସନ୍ଥରଣଂ। ଅଭିଧମ୍ମେପି ୱୁତ୍ତଂ ''ତତ୍ଥ କତମୋ ପଟିସନ୍ଥାରୋ ? ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଟିସନ୍ଥାରକୋ ହୋତି ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରେନ ୱା ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରେନ ୱା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଟିସନ୍ଥାରୋ''ତି (ଧ। ସ। ୧୩୫୧)। ଏତ୍ଥ ଚ ଆମିସେନ ସଙ୍ଗହୋ ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରୋ ନାମ। ତଂ କରୋନ୍ତେନ ମାତାପିତୂନଂ ଭିକ୍ଖୁଗତିକସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଚୋରାନଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଆମସିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ହି ରାଜାନୋ ଚ ଚୋରା ଚ ଅନତ୍ଥମ୍ପି କରୋନ୍ତି ଜୀୱିତକ୍ଖଯମ୍ପି ପାପେନ୍ତି, ଅନାମସିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ଚୋରନାଗୱତ୍ଥୁଆଦୀନି ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତବ୍ବାନି। ତାନି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୫-୭) ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉଦ୍ଦେସଦାନଂ ପାଳିୱଣ୍ଣନା ଧମ୍ମକଥାକଥନନ୍ତି ଏୱଂ ଧମ୍ମେନ ସଙ୍ଗହୋ ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରୋ ନାମ।

ଅୱିହିଂସାତି କରୁଣାପି କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋପି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ତତ୍ଥ କତମା ଅୱିହିଂସା? ଯା ସତ୍ତେସୁ କରୁଣା କରୁଣାଯନା କରୁଣାଯିତତ୍ତଂ କରୁଣାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିହିଂସା''ତି। ସୋଚେଯ୍ୟନ୍ତି ମେତ୍ତାଯ ଚ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗସ୍ସ ଚ ୱସେନ ସୁଚିଭାୱୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ତତ୍ଥ କତମଂ ସୋଚେଯ୍ୟଂ? ଯା ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତି ମେତ୍ତାଯନା ମେତ୍ତାଯିତତ୍ତଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୋଚେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚନ୍ତି ସତିୱିପ୍ପୱାସୋ, ଯଥାହ ''ତତ୍ଥ କତମଂ ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ? ଯା ଅସତି ଅନନୁସ୍ସତି ଅପ୍ପଟିସ୍ସତି ଅସ୍ସରଣତା ଅଧାରଣତା ପିଲାପନତା ସମ୍ମୁସ୍ସନତା, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚଂ'' (ଧ। ସ। ୧୩୫୬)। ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞନ୍ତି, ''ତତ୍ଥ କତମଂ ଅସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ? ଯଂ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜାଯେୱ। ସତି ସତିଯେୱ। ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଞାଣଂ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାତି ''ତତ୍ଥ କତମା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୧୩୫୨) ନଯେନ ୱିତ୍ଥାରିତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଭେଦୋ। ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତାତି ''ତତ୍ଥ କତମା ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖା ଅଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ଦୱାଯ ମଦାଯ ମଣ୍ଡନାଯ ୱିଭୂସନାଯ। ଯା ତତ୍ଥ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖା ଭୋଜନେ''ତି ଏୱଂ ଆଗତୋ ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁଭାୱୋ। ଅନନ୍ତରଦୁକୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପଟିପକ୍ଖନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପଟିସଙ୍ଖାନବଲନ୍ତି ''ତତ୍ଥ କତମଂ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ? ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା''ତି ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତଂ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯ ଅକମ୍ପନଞାଣଂ। ଭାୱନାବଲନ୍ତି ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବଲଂ। ଅତ୍ଥତୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସୀସେନ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ହୋନ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ତତ୍ଥ କତମଂ ଭାୱନାବଲଂ? ଯା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭାୱନାବଲଂ। ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଭାୱନାବଲ''ନ୍ତି।

ସତିବଲନ୍ତି ଅସ୍ସତିଯା ଅକମ୍ପନୱସେନ ସତିଯେୱ। ସମାଧିବଲନ୍ତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପନୱସେନ ସମାଧିଯେୱ। ସମଥୋ ସମାଧି। ୱିପସ୍ସନା ପଞ୍ଞା। ସମଥୋୱ ତଂ ଆକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ପୱତ୍ତେତବ୍ବସ୍ସ ସମଥସ୍ସ ନିମିତ୍ତୱସେନ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗାହନିମିତ୍ତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପଗ୍ଗାହୋ ୱୀରିଯଂ। ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଏକଗ୍ଗତା। ଇମେହି ପନ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଞ୍ଚ ଭାୱନାବଲଞ୍ଚ ସତିବଲଞ୍ଚ ସମାଧିବଲଞ୍ଚ ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ ସମଥନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପଗ୍ଗାହନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପଗ୍ଗାହୋ ଚ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଚାତି ଛହି ଦୁକେହି ପରତୋ ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାଦୁକେନ ଚ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା ଧମ୍ମା କଥିତା।

ସୀଲୱିପତ୍ତୀତି ''ତତ୍ଥ କତମା ସୀଲୱିପତ୍ତି? କାଯିକୋ ୱୀତିକ୍କମୋ...ପେ... ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ସୀଲୱିପତ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସୀଲୱିନାସକୋ ଅସଂୱରୋ। ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତୀତି ''ତତ୍ଥ କତମା ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି? ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଆଗତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୱିନାସିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

ସୀଲସମ୍ପଦାତି ''ତତ୍ଥ କତମା ସୀଲସମ୍ପଦା? କାଯିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ''ତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସୋରଚ୍ଚମେୱ ସୀଲସ୍ସ ସମ୍ପାଦନତୋ ପରିପୂରଣତୋ ''ସୀଲସମ୍ପଦା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ସବ୍ବୋପି ସୀଲସଂୱରୋ ସୀଲସମ୍ପଦା''ତି ଇଦଂ ମାନସିକପରିଯାଦାନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାତି ''ତତ୍ଥ କତମା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦା? ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ...ପେ... ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀତି ଯା ଏୱରୂପା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା''ତି ଏୱଂ ଆଗତଂ ଦିଟ୍ଠିପାରିପୂରିଭୂତଂ ଞାଣଂ।

ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧୀତି ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପାପେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ସୀଲଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନାଯଂ ''ତତ୍ଥ କତମା ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି? କାଯିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ ୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ କାଯିକୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧୀ''ତି ଏୱଂ ୱିଭତ୍ତା। ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧୀତି ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପାପେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସନଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନାଯଂ ''ତତ୍ଥ କତମା ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି? କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣଂ ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଞାଣଂ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିସ୍ସଞାଣଂ ଫଲସମଙ୍ଗିସ୍ସଞାଣ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା। ଏତ୍ଥ ଚ ତିୱିଧଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଅତ୍ତନା କତମ୍ପି ପରେନ କତମ୍ପି ସକଂ ନାମ ନ ହୋତି ଅତ୍ଥଭଞ୍ଜନତୋ। ସୁଚରିତଂ ସକଂ ନାମ ଅତ୍ଥଜନନତୋତି ଏୱଂ

ଜାନନଂ କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ ନାମ। ତସ୍ମିଂ ଠତ୍ୱା ବହୁଂ ୱଟ୍ଟଗାମିକକମ୍ମଂ ଆୟୂହିତ୍ୱା ସୁଖତୋ ସୁଖେନେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା। ୱିପସ୍ସନାଞ୍ଞାଣଂ ପନ ୱଚୀସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅନୁଲୋମେତି, ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଞ୍ଚ ନ ୱିଲୋମେତୀତି ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଂ ଞାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

''ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଖୋ ପନ ଯଥାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ଚ ପଧାନ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଞାଣଦସ୍ସନଂ କଥିତଂ। ଯଥାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ଚ ପଧାନନ୍ତି ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତମେୱ ୱୀରିଯଂ। ଅପି ଚ ପୁରିମପଦେନ ଚତୁମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଂ। ପଚ୍ଛିମପଦେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱୀରିଯଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନ ''ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଖୋ ପନାତି ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଯଥାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ ଚ ପଧାନନ୍ତି ଯୋ ଚେତସିକୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ''ତି ଏୱଂ ଅଯଂ ଦୁକୋ ୱିଭତ୍ତୋ।

''ସଂୱେଗୋ ଚ ସଂୱେଜନୀଯେସୁ ଠାନେସୂ''ତି ଏତ୍ଥ ''ସଂୱେଗୋତି ଜାତିଭଯଂ ଜରାଭଯଂ ବ୍ୟାଧିଭଯଂ ମରଣଭଯ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଜାତିଆଦୀନି ଭଯତୋ ଦସ୍ସନଞ୍ଞାଣଂ। ସଂୱେଜନୀଯଂ ଠାନନ୍ତି ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣଂ। ଏତାନି ହି ଚତ୍ତାରି ଜାତି ଦୁକ୍ଖା, ଜରା ଦୁକ୍ଖା, ବ୍ୟାଧି ଦୁକ୍ଖୋ, ମରଣଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏୱଂ ସଂୱେଗୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣତ୍ତା ସଂୱେଜନୀଯଂ ଠାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତାନି। ସଂୱିଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଯୋନିସୋ ପଧାନନ୍ତି ଏୱଂ ସଂୱେଗଜାତସ୍ସ ଉପାଯପଧାନଂ। ''ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତୀ''ତି ଏୱଂ ଆଗତୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା ଚ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଯା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋକମ୍ୟତା, ତାଯ ହି ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତି। ଝାନଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭତି। ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ଅରହତ୍ତଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ୱୋସାନଂ ନାପଜ୍ଜତି। ଅପ୍ପଟିୱାନିତା ଚ ପଧାନସ୍ମିନ୍ତି ''କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯତା ସାତଚ୍ଚକିରିଯତା ଅଟ୍ଠିତକିରିଯତା ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଛ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୱସେନ ଆରଦ୍ଧେ ପଧାନସ୍ମିଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅପତ୍ୱା ଅନିୱତ୍ତନତା।

ୱିଜ୍ଜାତି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ୱିମୁତ୍ତିଯୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅଧିମୁତ୍ତି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନୀୱରଣାଦୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତତ୍ତା ଅଧିମୁତ୍ତି ନାମ। ନିବ୍ବାନଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖତତୋ ମୁତ୍ତତ୍ତା ୱିମୁତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଖଯେ ଞାଣନ୍ତି କିଲେସକ୍ଖଯକରେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ। ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଅନୁପ୍ପାଦଭୂତେ ତଂତଂମଗ୍ଗୱଜ୍ଝକିଲେସାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପାଦପରିଯୋସାନେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅରିଯଫଲେ ଞାଣଂ। ତେନେୱାହ ''ଖଯେ ଞାଣନ୍ତି ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିସ୍ସ ଞାଣଂ। ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣନ୍ତି ଫଲସମଙ୍ଗିସ୍ସ ଞାଣ''ନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋତିଆଦି ଏକକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ପଞ୍ଚତିଂସାଯ ଦୁକାନଂ ୱସେନ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଦୁକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିକୱଣ୍ଣନା

୩୦୫। ଇତି ଦୁକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତିକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଲୁବ୍ଭତୀତି ଲୋଭୋ। ଅକୁସଲଞ୍ଚ ତଂ ମୂଲଞ୍ଚ, ଅକୁସଲାନଂ ୱା ମୂଲନ୍ତି ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଦୁସ୍ସତୀତି ଦୋସୋ। ମୁଯ୍ହତୀତି ମୋହୋ। ତେସଂ ପଟିପକ୍ଖନଯେନ ଅଲୋଭାଦଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଦୁଟ୍ଠୁ ଚରିତାନି, ୱିରୂପାନି ୱା ଚରିତାନୀତି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି। କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ, କାଯତୋ ୱା ପୱତ୍ତଂ ଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସୁଟ୍ଠୁ ଚରିତାନି, ସୁନ୍ଦରାନି ୱା ଚରିତାନୀତି ସୁଚରିତାନି। ଦ୍ୱେପି ଚେତେ ତିକା ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା ୱା କମ୍ମପଥେହି ୱା କଥେତବ୍ବା। ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ତାୱ କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଅୱୀତିକ୍କମୋ କାଯସୁଚରିତଂ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ୱଚୀସୁଚରିତଂ। ଉଭଯତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋୱ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ମନୋସୁଚରିତଂ। ଅଯଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିକଥା। ପାଣାତିପାତାଦଯୋ ପନ ତିସ୍ସୋ ଚେତନା କାଯଦ୍ୱାରେପି ୱଚୀଦ୍ୱାରେପି ଉପ୍ପନ୍ନା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଚତସ୍ସୋ ମୁସାୱାଦାଦିଚେତନା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଅଭିଜ୍ଝା ବ୍ୟାପାଦୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ତଯୋ ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ତିସ୍ସୋ ଚେତନାପି ୱିରତିଯୋପି କାଯସୁଚରିତଂ। ମୁସାୱାଦାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଚେତନାପି ୱିରତିଯୋପି ୱଚୀସୁଚରିତଂ। ଅନଭିଜ୍ଝା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ତଯୋ ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ମନୋସୁଚରିତନ୍ତି ଅଯଂ କମ୍ମପଥକଥା।

କାମପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ କାମୱିତକ୍କୋ। ବ୍ୟାପାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ। ୱିହିଂସାପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ।

ତେସୁ ହ୍ୱେ ସତ୍ତେସୁପି ସଙ୍ଖାରେସୁପି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କାମୱିତକ୍କୋ ହି ପିୟେ ମନାପେ ସତ୍ତେ ୱା ସଙ୍ଖାରେ ୱା ୱିତକ୍କେନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ ଅପ୍ପିୟେ ଅମନାପେ ସତ୍ତେ ୱା ସଙ୍ଖାରେ ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ୱିନାସନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ ସଙ୍ଖାରେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ସଙ୍ଖାରୋ ହି ଦୁକ୍ଖାପେତବ୍ବୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇମେ ସତ୍ତା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୱା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତୁ ୱା ୱିନସ୍ସନ୍ତୁ ୱା ମା ୱା ଅହେସୁନ୍ତି ଚିନ୍ତନକାଲେ ପନ ସତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କୋ। ସୋ ଅସୁଭପୁବ୍ବଭାଗେ କାମାୱଚରୋ ହୋତି। ଅସୁଭଜ୍ଝାନେ ରୂପାୱଚରୋ। ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନମଗ୍ଗଫଲକାଲେ ଲୋକୁତ୍ତରୋ। ଅବ୍ୟାପାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ। ସୋ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗେ କାମାୱଚରୋ ହୋତି। ମେତ୍ତାଝାନେ ରୂପାୱଚରୋ। ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନମଗ୍ଗଫଲକାଲେ ଲୋକୁତ୍ତରୋ। ଅୱିହିଂସାପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ। ସୋ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗେ କାମାୱଚରୋ। କରୁଣାଝାନେ ରୂପାୱଚରୋ। ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନମଗ୍ଗଫଲକାଲେ ଲୋକୁତ୍ତରୋ। ଯଦା ଅଲୋଭୋ ସୀସଂ ହୋତି, ତଦା ଇତରେ ଦ୍ୱେ ତଦନ୍ୱାୟିକା ଭୱନ୍ତି। ଯଦା ମେତ୍ତା ସୀସଂ ହୋତି, ତଦା ଇତରେ ଦ୍ୱେ ତଦନ୍ୱାୟିକା ଭୱନ୍ତି। ଯଦା କରୁଣା ସୀସଂ ହୋତି, ତଦା ଇତରେ ଦ୍ୱେ ତଦନ୍ୱାୟିକା ଭୱନ୍ତୀତି। କାମସଙ୍କପ୍ପାଦୟୋ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଦେସନାମତ୍ତମେୱ ହେତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ କାମୱିତକ୍କାଦୀନଞ୍ଚ କାମସଙ୍କପ୍ପାଦୀନଞ୍ଚ ନାନାକରଣଂ ନତ୍ଥି।

କାମପଟିସଂୟୁତ୍ତା ସଞ୍ଞା କାମସଞ୍ଞା। ବ୍ୟାପାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତା ସଞ୍ଞା ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା। ୱିହିଂସାପଟିସଂୟୁତ୍ତା ସଞ୍ଞା ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା। ତାସମ୍ପି କାମୱିତକ୍କାଦୀନଂ ୱିୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାକାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତାୟେୱ ହି ଏତା। ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞାଦୟୋପି ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କାଦିସମ୍ପୟୁତ୍ତାୟେୱ। ତସ୍ମା ତାସମ୍ପି ତଥେୱ କାମାୱଚରାଦିଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କାମଧାତୁଆଦୀସୁ ''କାମପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମଧାତୁ। ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା କାମଧାତୂ''ତି ଅୟଂ କାମଧାତୁ। ''ବ୍ୟାପାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବ୍ୟାପାଦଧାତୁ। ଦସସୁ ଆଘାତୱତ୍ଥୂସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସା''ତି ଅୟଂ ବ୍ୟାପାଦଧାତୁ। ''ୱିହିଂସା ପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିହିଂସାଧାତୁ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଣିନା ୱା ଲେଡ୍ଡୁନା ୱା ଦଣ୍ଡେନ ୱା ସତ୍ଥେନ ୱା ରଜ୍ଜୁୟା ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ସତ୍ତେ ୱିହେଠେତୀ''ତି ଅୟଂ ୱିହିଂସାଧାତୁ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ କଥା ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକା ଚ ଅସମ୍ଭିନ୍ନା ଚ। ତତ୍ଥ କାମଧାତୁୟା ଗହିତାୟ ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି, ତତୋ ପନ ନୀହରିତ୍ୱା ଅୟଂ ବ୍ୟାପାଦଧାତୁ ଅୟଂ ୱିହିଂସାଧାତୂତି ଦସ୍ସେତୀତି ଅୟଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକକଥା ନାମ। କାମଧାତୁଂ କଥେନ୍ତୋ ପନ ଭଗୱା ବ୍ୟାପାଦଧାତୁଂ ବ୍ୟାପାଦଧାତୁଟ୍ଠାନେ , ୱିହିଂସାଧାତୁଂ ୱିହିଂସାଧାତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ କାମଧାତୁ ନାମାତି କଥେସୀତି ଅୟଂ ଅସମ୍ଭିନ୍ନକଥା ନାମ।

ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୁଆଦୀସୁ ''ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୁ। ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୂ''ତି ଅୟଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଧାତୁ। ''ଅବ୍ୟାପାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ…ପେ… ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅବ୍ୟାପାଦଧାତୁ। ଯା ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତି…ପେ… ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ''ତି ଅୟଂ ଅବ୍ୟାପାଦଧାତୁ। ''ଅୱିହିଂସାପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ…ପେ… ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିହିଂସାଧାତୁ। ଯା ସତ୍ତେସୁ କରୁଣା… ପେ… କରୁଣାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀ''ତି ଅୟଂ ଅୱିହିଂସାଧାତୁ। ଇଧାପି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଦ୍ୱେ କଥା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋତି ଅଞ୍ଞାପି ସୁତ୍ତନ୍ତଟ୍ଠେନ ତିସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋ। ତାସୁ ''ତତ୍ଥ କତମା କାମଧାତୁ? ହେଟ୍ଠତୋ ଅୱୀଚିନିରୟଂ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା''ତି ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତୋ କାମଭୱୋ କାମଧାତୁ ନାମ। ''ହେଟ୍ଠତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନୂପଗେ ଦେୱେ ପରିୟନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା''ତି ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରିତା ପନ ରୂପାରୂପଭୱା ଇତରା ଦ୍ୱେ ଧାତୁୟୋ। ଧାତୁୟା ଆଗତଟ୍ଠାନମ୍ହି ହି ଭୱେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଭୱସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଧାତୁୟା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଇଧ ଭୱେନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ କଥିତୋ। ରୂପଧାତୁଆଦୀସୁ ରୂପାରୂପଧାତୁୟୋ ରୂପାରୂପଭୱାୟେୱ। ନିରୋଧଧାତୁୟା ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ।

ହୀନାଦୀସୁ ହୀନା ଧାତୂତି ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା। ଅୱସେସା ତେଭୂମକଧମ୍ମା ମଜ୍ଝିମଧାତୁ। ନୱ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା ପଣୀତଧାତୁ।

କାମତଣ୍ହାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକୋ ରାଗୋ। ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ପନ ରାଗୋ ଝାନନିକନ୍ତିସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ ଭୱୱସେନ ପତ୍ଥନା ଭୱତଣ୍ହା। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ ୱିଭୱତଣ୍ହା। ଅପିଚ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ତଣ୍ହାଦ୍ୱୟଂ ସେସତଣ୍ହା କାମତଣ୍ହା ନାମ। ଯଥାହ ''ତତ୍ଥ କତମା ଭୱତଣ୍ହା? ଭୱଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭୱତଣ୍ହା। ତତ୍ଥ କତମା ୱିଭୱତଣ୍ହା? ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଭୱତଣ୍ହା। ଅୱସେସା ତଣ୍ହା କାମତଣ୍ହା''ତି। ପୁନ କାମତଣ୍ହାଦୀସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକୋ ରାଗୋ କାମତଣ୍ହା। ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଇତରା ଦ୍ୱେ ତଣ୍ହା। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନେତା ''କାମଧାତୁପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ…ପେ…

ଅରୂପଧାତୁପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ’’ତି ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାରିତା। ଇମିନା ୱାରେନ କିଂ ଦସ୍ସେତି? ସଙ୍ଖେପି ତେଭୂମକା ଧମ୍ମା ରଜନୀଯଟ୍ଠେନ ତଣ୍ହାୱତ୍ଥୁକାତି ସଙ୍ଖତଣ୍ହା କାମତଣ୍ହାଯ ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଇତରା ଦ୍ୱେ ତଣ୍ହା ଦସ୍ସେତି। ରୂପତଣ୍ହାଦୀସୁ ରୂପଭୱେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ରୂପତଣ୍ହା। ଅରୂପଭୱେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଅରୂପତଣ୍ହା। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ ନିରୋଧତଣ୍ହା।

ସଂଯୋଜନତ୍ତିକେ ୱଟ୍ଟସ୍ମିଂ ସଂଯୋଜଯନ୍ତି ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ସଂଯୋଜନାନି। ସତି ରୂପାଦିଭେଦେ କାଯେ ଦିଟ୍ଠି, ୱିଜ୍ଜମାନା ୱା କାଯେ ଦିଟ୍ଠୀତି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି। ୱିଚିନନ୍ତୋ ଏତାଯ କିଚ୍ଛତି, ନ ସକ୍କୋତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କାତୁନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ସୀଲଞ୍ଚ ୱତଞ୍ଚ ପରାମସତୀତି ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ‘‘ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଗତା ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ଦିଟ୍ଠି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ନାମ। ‘‘ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଗତା ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକା ୱିମତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନାମ। ‘‘ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସୀଲେନ ସୁଦ୍ଧି ୱତେନ ସୁଦ୍ଧି ସୀଲବ୍ବତେନ ସୁଦ୍ଧୀତି ସୀଲଂ ପରାମସତି, ୱତଂ ପରାମସତି, ସୀଲବ୍ବତଂ ପରାମସତି। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଗତୋ ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ନାମ।

ତଯୋଆସୱାତି ଏତ୍ଥ ଚିରପାରିୱାସିଯଟ୍ଠେନ ୱା ଆସୱନଟ୍ଠେନ ୱା ଆସୱା। ତତ୍ଥ ‘‘ପୁରିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅୱିଜ୍ଜା ନାହୋସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସମଭୱୀ’’ତି, ‘‘ପୁରିମା , ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି ଭୱତଣ୍ହାଯ ଭୱଦିଟ୍ଠିଯା, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଭୱଦିଟ୍ଠି ନାହୋସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସମଭୱୀ’’ତି ଏୱଂ ତାୱ ଚିରପାରିୱାସିଯଟ୍ଠେନ ଆସୱା ୱେଦିତବ୍ବା। ଚକ୍ଖୁତୋ ରୂପେ ସୱତି ଆସୱତି ସନ୍ଦତି ପୱତ୍ତତି। ସୋତତୋ ସଦ୍ଦେ। ଘାନତୋ ଗନ୍ଧେ। ଜିୱ୍ହାତୋ ରସେ। କାଯତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ। ମନତୋ ଧମ୍ମେ ସୱତି ଆସୱତି ସନ୍ଦତି ପୱତ୍ତତୀତି ଏୱଂ ଆସୱନଟ୍ଠେନ ଆସୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ପାଳିଯଂ ପନ କତ୍ଥଚି ଦ୍ୱେ ଆସୱା ଆଗତା ‘‘ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା ଚ ଆସୱା ସମ୍ପରାଯିକା ଚ ଆସୱା’’ତି, କତ୍ଥଚି ‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା। କାମାସୱୋ ଭୱାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ’’ତି ତଯୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ତେଯେୱ ଦିଟ୍ଠାସୱେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚତ୍ତାରୋ। ନିବ୍ବେଧିକପରିଯାଯେ ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ନିରଯଗାମିନିଯା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଗାମିନିଯା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ପେତ୍ତିୱିସଯଗାମିନିଯା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଗାମିନିଯା ଅତ୍ଥି ଆସୱା ଦେୱଲୋକଗାମିନିଯା’’ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚ। ଛକ୍କନିପାତେ ଆହୁନେଯ୍ୟସୁତ୍ତେ ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆସୱା ସଂୱରା ପହାତବ୍ବା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ପଟିସେୱନା ପହାତବ୍ବା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ପରିୱଜ୍ଜନା ପହାତବ୍ବା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ଅଧିୱାସନା ପହାତବ୍ବା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ୱିନୋଦନା ପହାତବ୍ବା, ଅତ୍ଥି ଆସୱା ଭାୱନା ପହାତବ୍ବା’’ତି ଏୱଂ ଛ। ସବ୍ବାସୱପରିଯାଯେ ତେଯେୱ ଦସ୍ସନାପହାତବ୍ବେହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେ ତଯୋ। ତତ୍ଥ ‘‘ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକୋ ରାଗୋ କାମାସୱୋ ନାମ। ‘‘ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ, ଭୱୱସେନ ୱା ପତ୍ଥନା ଭୱାସୱୋ ନାମ। ‘‘ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଗତା ଅୱିଜ୍ଜା ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ନାମାତି। କାମଭୱାଦଯୋ କାମଧାତୁଆଦିୱସେନ ୱୁତ୍ତାଯେୱ।

କାମେସନାଦୀସୁ ‘‘ତତ୍ଥ କତମା କାମେସନା? ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମଜ୍ଝୋସାନଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମେସନା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ କାମଗୱେସନରାଗୋ କାମେସନା ନାମ। ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ଭୱେସନା? ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଭୱଜ୍ଝୋସାନଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭୱେସନା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଭୱଗୱେସନରାଗୋ ଭୱେସନା ନାମ। ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା? ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନହୋତି ତଥାଗତୋ ପରମ୍ମରଣାତି ୱା, ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ , ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିଗତିକସମ୍ମତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଗୱେସନଦିଟ୍ଠି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା ନାମ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଭୱରାଗଦିଟ୍ଠିଯୋୱ, ତଦେକଟ୍ଠଂ କମ୍ମମ୍ପି ଏସନାଯେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ତତ୍ଥ କତମା କାମେସନା? କାମରାଗୋ ତଦେକଟ୍ଠଂ ଅକୁସଲଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାମେସନା। ତତ୍ଥ କତମା ଭୱେସନା? ଭୱରାଗୋ ତଦେକଟ୍ଠଂ ଅକୁସଲଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭୱେସନା। ତତ୍ଥ କତମା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା? ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ତଦେକଟ୍ଠଂ ଅକୁସଲଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା’’ତି।

ୱିଧାସୁ ‘‘କଥଂୱିଧଂ ସୀଲୱନ୍ତଂ ୱଦନ୍ତି, କଥଂୱିଧଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱଦନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୯୫) ଆକାରସଣ୍ଠାନଂ ୱିଧା ନାମ। ‘‘ଏକୱିଧେନ ଞାଣୱତ୍ଥୁ ଦୁୱିଧେନ ଞାଣୱତ୍ଥୂ’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ୭୫୧) କୋଟ୍ଠାସୋ। ‘‘ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ୱିଧା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ୯୨୦) ମାନୋ ୱିଧା ନାମ। ଇଧ ସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ମାନୋ ହି ସେଯ୍ୟାଦିୱସେନ ୱିଦହନତୋ ୱିଧାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ଇମିନା ସେଯ୍ୟସଦିସହୀନାନଂ ୱସେନ ତଯୋ ମାନା ୱୁତ୍ତା। ସଦିସହୀନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅଯଞ୍ହି ମାନୋ ନାମ ସେଯ୍ୟସ୍ସ ତିୱିଧୋ, ସଦିସସ୍ସ ତିୱିଧୋ, ହୀନସ୍ସ ତିୱିଧୋତି ନୱୱିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ‘‘ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋ ରାଜୂନଞ୍ଚେୱ ପବ୍ବଜିତାନଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ରାଜା ହି ରଟ୍ଠେନ ୱା ଧନୱାହନେହି ୱା ‘‘କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି । ପଵ୍ୱଜିତୋପି ସୀଲଧୁତଙ୍ଗାଦୀହି ‘‘କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି। ‘‘ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋପି ଏତେସଂଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ରାଜା ହି ରଟ୍ଠେନ ୱା ଧନୱାହନେହି ୱା ଅଞ୍ଞରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ମଯ୍ହଂ କିଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି। ପଵ୍ୱଜିତୋପି ସୀଲଧୁତଙ୍ଗାଦୀହିପି ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ମଯ୍ହଂ କିଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି। ‘‘ସେଯ୍ୟସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋପି ଏତେସଂଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ସ ହି ରଞ୍ଞୋ ରଟ୍ଠଂ ୱା ଧନୱାହନାଦୀନି ୱା ନାତିସମ୍ପନ୍ନାନି ହୋନ୍ତି, ସୋ ମଯ୍ହଂ ରାଜାତି ୱୋହାରମୁଖମତ୍ତମେୱ, କିଂ ରାଜା ନାମ ଅହନ୍ତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି। ପଵ୍ୱଜିତୋପି ଅପ୍ପଲାଭସକ୍କାରୋ ଅହଂ ଧମ୍ମକଥିକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ମହାଥେରୋତି କଥାମତ୍ତକମେୱ, କିଂ ଧମ୍ମକଥିକୋ ନାମାହଂ କିଂ ବହୁସ୍ସୁତୋ କିଂ ମହାଥେରୋ ଯସ୍ସ ମେ ଲାଭସକ୍କାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଏତଂ ମାନଂ କରୋତି।

‘‘ସଦିସସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନାଦଯୋ ଅମଚ୍ଚାଦୀନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅମଚ୍ଚୋ ୱା ହି ରଟ୍ଠିଯୋ ୱା ଭୋଗଯାନୱାହନାଦୀହି କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ରାଜପୁରିସୋ ଅତ୍ଥୀତି ୱା ମଯ୍ହଂ ଅଞ୍ଞେହି ସଦ୍ଧିଂ କିଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ୱା ଅମଚ୍ଚୋତି ନାମମେୱ ମଯ୍ହଂ, ଘାସଚ୍ଛାଦନମତ୍ତମ୍ପି ମେ ନତ୍ଥି, କିଂ ଅମଚ୍ଚୋ ନାମାହନ୍ତି ୱା ଏତେ ମାନେ କରୋତି।

‘‘ହୀନସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନାଦଯୋ ଦାସାଦୀନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦାସୋ ହି ମାତିତୋ ୱା ପିତିତୋ ୱା କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦାସୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞେ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା କୁଚ୍ଛିହେତୁ ଦାସା ଜାତା, ଅହଂ ପନ ପୱେଣୀଆଗତତ୍ତା ସେଯ୍ୟୋତି ୱା ପୱେଣୀଆଗତଭାୱେନ ଉଭତୋସୁଦ୍ଧିକଦାସତ୍ତେନ ଅସୁକଦାସେନ ନାମ ସଦ୍ଧିଂ କିଂ ମଯ୍ହଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ୱା କୁଚ୍ଛିୱସେନାହଂ ଦାସବ୍ୟଂ ଉପଗତୋ, ମାତାପିତୁକୋଟିଯା ପନ ମେ ଦାସଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି, କିଂ ଦାସୋ ନାମ ଅହନ୍ତି ୱା ଏତେ ମାନେ କରୋତି। ଯଥା ଚ ଦାସୋ, ଏୱଂ ପୁକ୍କୁସଚଣ୍ଡାଲାଦଯୋପି ଏତେ ମାନେ କରୋନ୍ତିଯେୱ।

ଏତ୍ଥ ଚ ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି, ଚ ସଦିସସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ଚ ହୀନସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ଚ ଇମେ ତଯୋ ମାନା ଯାଥାୱମାନା ନାମ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା। ସେସା ଛ ମାନା ଅଯାଥାୱମାନା ନାମ ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା।

ତଯୋ ଅଦ୍ଧାତି ତଯୋ କାଲା। ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧାତିଆଦୀସୁ ଦ୍ୱେପରିଯାଯା ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯୋ ଚ ଅଭିଧମ୍ମପରିଯାଯୋ ଚ। ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା ନାମ। ଚୁତିତୋ ପଚ୍ଛା ଅନାଗତୋ ଅଦ୍ଧା ନାମ। ସହ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧୀହି ତଦନ୍ତରଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅଦ୍ଧା ନାମ। ଅଭିଧମ୍ମପରିଯାଯେନ ତୀସୁ ଖଣେସୁ ଭଙ୍ଗତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା ନାମ। ଉପ୍ପାଦତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନାଗତୋଅଦ୍ଧା ନାମ। ଖଣତ୍ତଯେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅଦ୍ଧା ନାମ। ଅତୀତାଦିଭେଦୋ ଚ ନାମ ଅଯଂ ଧମ୍ମାନଂ ହୋତି, ନ କାଲସ୍ସ। ଅତୀତାଦିଭେଦେ ପନ ଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ଇଧ ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନୋପି କାଲୋ ତେନେୱ ୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଯୋ ଅନ୍ତାତି ତଯୋ କୋଟ୍ଠାସା। ‘‘କାଯବନ୍ଧନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଜୀରତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳୱ। ୨୭୮) ହି ଅନ୍ତୋଯେୱ ଅନ୍ତୋ। ‘‘ଏସେୱନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୨।୫୧) ପରଭାଗୋ ଅନ୍ତୋ। ‘‘ଅନ୍ତମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜୀୱିକାନ’’ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୩।୮୦) ଏତ୍ଥ ଲାମକଭାୱୋ ଅନ୍ତୋ। ‘‘ସକ୍କାଯୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଠମୋ ଅନ୍ତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୬।୬୧) କୋଟ୍ଠାସୋ ଅନ୍ତୋ। ଇଧ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସକ୍କାଯୋତି ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋତି ତେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତିକା ପୁରିମତଣ୍ହା। ସକ୍କାଯନିରୋଧୋତି ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ମଗ୍ଗୋ ପନ ନିରୋଧାଧିଗମସ୍ସ ଉପାଯତ୍ତା ନିରୋଧେ ଗହିତେ ଗହିତୋୱାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖତାତି ଦୁକ୍ଖଭୂତା ଦୁକ୍ଖତା। ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯେତଂ ନାମଂ। ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖତାତି ସଙ୍ଖାରଭାୱେନ ଦୁକ୍ଖତା। ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାୱେଦନାଯେତଂ ନାମଂ। ସା ହି ସଙ୍ଖତତ୍ତା ଉପ୍ପାଦଜରାଭଙ୍ଗପୀଳିତା, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଦୁକ୍ଖସଭାୱୱିରହତୋ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖତାତି ୱୁତ୍ତା। ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖତାତି ୱିପରିଣାମେ ଦୁକ୍ଖତା। ସୁଖୱେଦନାଯେତଂ ନାମଂ। ସୁଖସ୍ସ ହି ୱିପରିଣାମେ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସୁଖଂ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପିଚ ଠପେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ସୁଖୱେଦନଞ୍ଚ ସବ୍ବେପି ତେଭୂମକା ଧମ୍ମା ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି ୱଚନତୋ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ମିଚ୍ଛତ୍ତନିଯତୋତି ମିଚ୍ଛାସଭାୱୋ ହୁତ୍ୱା ନିଯତୋ। ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସମ୍ମାସଭାୱେ ନିଯତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯତୋ। ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିଯମଗ୍ଗାନମେତଂ ନାମଂ। ନ ନିଯତୋତି ଅନିଯତୋ। ଅୱସେସାନଂ ଧମ୍ମାନମେତଂ ନାମଂ।

ତଯୋ ତମାତି ‘‘ତମନ୍ଧକାରୋ ସମ୍ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ମହାଭଯୋ’’ତି ୱଚନତୋ ଅୱିଜ୍ଜା ତମୋ ନାମ। ଇଧ ପନ ଅୱିଜ୍ଜାସୀସେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା

ୱୁତ୍ତା। ଆରବ୍ଭୁତି ଆଗମ୍ମ। କଙ୍ଖତୀତି କଙ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛତୀତି ୱିଚିନନ୍ତୋ କିଚ୍ଛଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସନ୍ନିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନାଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ତତ୍ଥ ଅଧିମୁଚ୍ଚିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ନ ସମ୍ପସୀଦତୀତି ତଂ ଆରବ୍ଭ ପସାଦଂ ଆରୋପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି।

ଅରକ୍ଖେୟ୍ୟାନୀତି ନ ରକ୍ଖିତବ୍ବାନି। ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ପଞ୍ଚେକଂ ରକ୍ଖଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବାନି ସତିୟା ଏୱ ରକ୍ଖିତାନୀତି ଦୀପେତି। ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସାତି। ''ଇଦଂ ନାମ ମେ ସହସା ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଇମାହଂ ୟଥା ମେ ପରୋ ନ ଜାନାତି , ତଥା ରକ୍ଖାମି, ପଟିଚ୍ଛାଦେମୀ''ତି ଏୱଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। କିଂ ପନ ସେସଖୀଣାସୱାନଂ କାୟସମାଚାରାଦୟୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାତି? ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧା। ନ ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ୱିୟ ପରିସୁଦ୍ଧା। ଅପ୍ପସ୍ସୁତଖୀଣାସୱୋ ହି କିଞ୍ଚାପି ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ନାପଜ୍ଜତି, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ ପନ ଅକୋୱିଦତ୍ତା ୱିହାରକାରଂ କୁଟିକାରଂ ସହଗାରଂ ସହସେୟ୍ୟନ୍ତି ଏୱରୂପା କାୟଦ୍ୱାରେ ଆପତ୍ତିୟୋ ଆପଜ୍ଜତି। ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ପଦସୋଧମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚଂ ଭୂତାରୋଚନନ୍ତି ଏୱରୂପା ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଆପତ୍ତିୟୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତସାଦିୟନୱସେନ ମନୋଦ୍ୱାରେ ରୂପିୟପଟିଗ୍ଗହଣାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଧମ୍ମସେନାପତିସଦିସସ୍ସାପି ହି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରେ ସୌପାରମ୍ଭୱସେନ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଏୱ।

ଚାତୁମଓତ୍ଥୁସ୍ମିଞ୍ହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାନଂ ପଣାମିତକାଲେ ତେସଂ ଅତ୍ଥାୟ ଚାତୁମେୟ୍ୟକେହି ସକ୍କେହି ଭଗୱତି ଖମାପିତେ ଥେରୋ ଭଗୱତା ''କିନ୍ତି ତେ ସାରିପୁତ୍ତ ଅହୋସି ମୟା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଣାମିତେ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଅହଂ ପରିସାୟ ଅବ୍ଭତ୍ତଭାୱେନ ସତ୍ଥାରା ପଣାମିତୋ। ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ପରଂ ନ ଓୱଦିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆହ ''ଏୱଂ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅହୋସି ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଣାମିତୋ, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଦାନି ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସତି, ମୟମ୍ପି ଦାନି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସାମା''ତି।

ଅଥସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ ଉପାରମ୍ଭଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ – ''ଆଗମେହି ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ ନ ଖୋ ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ପୁନପି ଏୱରୂପଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ପରଂ ନ ଓୱଦିସ୍ସାମି ନାନୁସାସିସ୍ସାମୀତି ୱିତକ୍କିତମତ୍ତମ୍ପି ଥେରସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ନାମ ଜାତଂ। ଭଗୱତୋ ପନ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅନଚ୍ଛରିୟଞ୍ଚେତଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ନ ଭୱେୟ୍ୟ। ବୋଧିସତ୍ତଭୂମିୟଂ ଠିତସ୍ସ ଛଦ୍ଦନ୍ତସ୍ସାନି ପଧାନଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ପନସ୍ସ ନାହୋସି। ଉଦରଚ୍ଛୱିୟା ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଅଲ୍ଲୀନାୟ ''କାଲଙ୍କତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ''ତି ଦେୱତାନଂ ୱିମତିୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାୟପି ''ସିଦ୍ଧତ୍ଥ କସ୍ମା କିଲମସି? ସକ୍କା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁ''ନ୍ତି ମାରେନ ପାପିମତା ୱୁଚ୍ଚମାନସ୍ସ ''ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି ୱିତକ୍କମତ୍ତମ୍ପି ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଥ ନଂ ମାରୋ ବୋଧିସତ୍ତକାଲେ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଏକଂ ୱସ୍ସଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜଂ ଅପସ୍ସିତ୍ୱା ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି –

''ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ଭଗୱନ୍ତଂ, ଅନୁବନ୍ଧିଂ ପଦାପଦଂ;

ଓତାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସତୀମତୋ''ତି। (ସୁ। ନି। ୪୪୮);

ଅପିଚ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନଂ ୱସେନାପି ଭଗୱତୋ ଦୁଚ୍ଚରିତାଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠାରସ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ନାମ ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ନତ୍ଥି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ନତ୍ଥି ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପ୍ପଟିହତଞ୍ଞାଣଂ, ଅନାଗତେ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପ୍ପଟିହତଞ୍ଞାଣଂ, ସବ୍ବଂ କାୟକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି, ସବ୍ବଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି, ନତ୍ଥି ଛନ୍ଦସ୍ସ ହାନି, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟସ୍ସ ହାନି, ନତ୍ଥି ସତିୟା ହାନି, ନତ୍ଥି ଦୱା, ନତ୍ଥି ରୱା, ନତ୍ଥି ଚଲିତଂ ନତ୍ଥି ସହସା, ନତ୍ଥି ଅବ୍ୟାୱଟୋ ମନୋ, ନତ୍ଥି ଅକୁସଲଚିତ୍ତନ୍ତି।

କିଞ୍ଚନାତି ପଲିବୋଧା। ରାଗୋ କିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସତ୍ତେ ବନ୍ଧତି ପଲିବୁନ୍ଧତି ତସ୍ମା କିଞ୍ଚନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତରେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଏସେୱ ନୟୋ।

ଅଗ୍ଗୀତି ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗି। ରାଗଗ୍ଗୀତି ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସତ୍ତେ ଅନୁଦହତି ଝାପେତି, ତସ୍ମା ଅଗ୍ଗୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୂନି ଏକା ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରେ ଉପୋସଥାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରପାଲରୂପକଂ ଓଲୋକୟମାନା ଠିତା। ଅଥସ୍ସା ଅନ୍ତୋ ରାଗୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ସା ତେନେୱ ଝାୟିତ୍ୱା କାଲମକାସି। ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଗଚ୍ଛମାନା ''ଅୟଂ ଦହରା ଠିତା, ପକ୍କୋସଥ, ନ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଏକା ଗନ୍ତ୍ୱା କସ୍ମା ଠିତାସୀତି ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି। ଗହିତମତ୍ତା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପପତା। ଇଦଂ ତାୱ ରାଗସ୍ସ ଅନୁଦହନତାୟ ୱତ୍ଥୁ। ଦୋସସ୍ସ ପନ ଅନୁଦହନତାୟ ମନୋପଦୋସିକା ଦେୱା। ମୋହସ୍ସ ଅନୁଦହନତାୟ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ଦେୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ମୋହୱସେନ ହି ତାସଂ ସତିସମ୍ମୋସୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଖିଡ୍ଡାୱସେନ ଆହାରକାଲଂ ଅତିୱତ୍ତିତ୍ୱା କାଲଙ୍କରୋନ୍ତି।

ଆହୁନେୟ୍ୟଗ୍ଗୀତିଆଦୀସୁ ଆହୁନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସକ୍କାରୋ, ଆହୁନଂ ଅରହନ୍ତୀତି ଆହୁନେୟ୍ୟା। ମାତାପିତରୋ ହି ପୁତ୍ତାନଂ ବହୂପକାରତାୟ ଆହୁନଂ ଅରହନ୍ତି। ତେସୁ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜମାନା ପୁତ୍ତା ନିରୟାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତସ୍ମା କିଞ୍ଚାପି ମାତାପିତରୋ ନାନୁଦହନ୍ତି, ଅନୁଦହନସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ଇତି

ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ଆହୁନେୟ୍ୟଗ୍ଗୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେତବ୍ବୋ –

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ହି ମାତରା ‘‘ତାତ, ଅଜ୍ଜ ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହାରେ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ସୁଣ, ସହସ୍ସଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଧନଲୋଭେନ ଉପୋସଥଂ ସମାଦାୟ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦଂ ଠାନଂ ଅକୁତୋଭୟନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିପନ୍ନୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ୱା ଘରଂ ଅଗମାସି। ମାତା ପାତୋୱ ୟାଗୁଂ ପଚିତ୍ୱା ଉପନାମେସି। ସୋ ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ପିୱି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଧନଂ ସଂହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ନାୱାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ମାତା ‘‘ତାତ, ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ଅତ୍ଥି, ଅଲଂ ଗମନେନା’’ତି ନିୱାରେସି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଅନାଦିୟିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ଏୱ। ମାତା ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ପୁରତୋ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ପତିତଂ ଅନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ମାତା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ‘‘ମାଦିସାୟ ମାତରି ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗତସ୍ସ ତେ ଗତଟ୍ଠାନେ ସୁଖଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ନାମ ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତା’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ନାୱଂ ଆରୁୟ୍ହ ଗଚ୍ଛତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ନାୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଏତ୍ଥ ପାପପୁରିସୋ ଅତ୍ଥି ସଲାକଂ ଦେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ସଲାକା ଦିୟ୍ୟମାନା ତସ୍ସେୱ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାପୁଣାତି। ତେ ତସ୍ସ ଉଳୁମ୍ପଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ସମୁଦ୍ଦେ ପକ୍ଖିପିଂସୁ। ସୋ ଏକଂ ଦୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିମାନପେତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ତାହି ‘‘ପୁରତୋ ପୁରତୋ ମା ଅଗମାସୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ତଦ୍ଦିଗୁଣଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଖୁରଚକ୍କଧରଂ ଏକଂ ଅଦ୍ଦସ। ତସ୍ସ ତଂ ଚକ୍କଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ୱିୟ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ତଂ ଆହ – ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଇଦଂ ତୟା ପିଳନ୍ଧିତଂ ପଦୁମଂ ମୟ୍ହଂ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ନ ଇଦଂ ସାମି ପଦୁମଂ, ଖୁରଚକ୍କଂ ଏତ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘ୱଞ୍ଚେସି ମଂ, ତ୍ୱଂ କିଂ ମୟା ପଦୁମଂ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଲୋହିତଚନ୍ଦନଂ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧନଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ମୟ୍ହଂ ନ ଦାତୁକାମୋତି ଆହ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟମ୍ପି ମୟା କତସଦିସଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଫଲଂ ଅନୁଭୱିତୁକାମୋ’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘ହନ୍ଦ ରେ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଚକ୍କଂ ପକ୍ଖିପି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମା, ଅଟ୍ଠାହିପି ଚ ସୋଳସ;

ସୋଳସାହି ଚ ବାତ୍ତିଂସ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋ;

ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ’’ତି। (ଜା। ୧।୧।୧୦୪)।

ଗହପତୀତି ପନ ଗେହସାମିକୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସୟନୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦିଅନୁପ୍ପଦାନେନ ବହୂପକାରୋ। ତଂ ଅତିଚରନ୍ତୋ ମାତୁଗାମୋ ନିରୟାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସୋପି ପୁରିମନୟେନେୱ ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ଗହପତଗ୍ଗୀତି ୱୁତ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ – କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସ୍ସ କାଲେ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଭରିୟା ଅତିଚାରିନୀ ଅହୋସି । ସୋ ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଏୱଂ କରୋସୀ’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ସଚାହଂ ଏୱରୂପଂ କରୋମି, ଅୟଂ ମେ ସୁନଖୋ ୱିଲୁପ୍ପମାନୋ ଖାଦତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା କାଲଙ୍କତ୍ୱା କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡକଦହେ ୱେମାନିକପେତୀ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା। ଦିୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି, ରତ୍ତିଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ତଦା ବାରାଣସୀରାଜା ମିଗୱଂ ଚରନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡକଦହଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି। ସା ତଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱତି। ସୋ ଞତ୍ୱା ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଠିତୋ କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡକଦହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ‘‘ପଟପଟ’’ନ୍ତି ଖାଦମାନଂ ଏକଂ ସୁନଖଂ ଦିସ୍ୱା ଅସିନା ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦି। ଦ୍ୱେ ଅହେସୁଂ। ପୁନ ଛିନ୍ନେ ଚତ୍ତାରୋ। ପୁନ ଛିନ୍ନେ ଅଟ୍ଠ। ପୁନ ଛିନ୍ନେ ସୋଳସ ଅହେସୁଂ। ସା ‘‘କିଂ କରୋସି ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘କିଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ‘‘ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ଭୂମିୟଂ ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ପାଦେନ ଘଂସାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ସୁନଖା ଅନ୍ତରଧାୟିଂସୁ। ତଂ ଦିୱସଂ ତସ୍ସା କମ୍ମଂ ଖୀଣଂ। ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ସା ‘‘ମୟ୍ହଂ, ସାମି, କମ୍ମଂ ଖୀଣଂ ମା ଅଗମା’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅସୁତ୍ୱାୱ ଗତୋ।

ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଗ୍ଗୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦକ୍ଖିଣାତି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟା, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ। ସୋ ଗିହୀନଂ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ଦସସୁ ସୀଲେସୁ ମାତାପିତୁଉପଟ୍ଠାନେ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୌପଟ୍ଠାନେତି ଏୱମାଦୀସୁ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେସୁ ନିୟୋଜନେନ ବହୂପକାରୋ, ତସ୍ମିଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନା ଗିହୀ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ନିରୟାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋପି ପୁରିମନୟେନେୱ ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଗ୍ଗୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ରେୱତୀୱତ୍ଥୁ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

‘‘ତିୱିଧେନ ରୂପସଙ୍ଗହୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ତିୱିଧେନାତି ତୀହି କୋଟ୍ଠାସେହି। ସଙ୍ଗହୋତି ଜାତିସଞ୍ଜାତିକିରିୟଗଣନୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ସଙ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେ ଖତ୍ତିୟା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତିଆଦିକୋ (ମ। ନି। ୧।୪୬୨) ଜାତିସଙ୍ଗହୋ। ସବ୍ବେ କୋସଲକାତିଆଦିକୋ ସଞ୍ଜାତିସଙ୍ଗହୋ। ସବ୍ବେ

ହତ୍ଥାରୋହାଡିଆଦିକୋ କିରିଯସଙ୍ଗହୋ। ଚକ୍ଖାଯତନଂ କତମଂ ଖନ୍ଧଗଣନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି? ଚକ୍ଖାଯତନଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଗଣନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି। ହଞ୍ଚି ଚକ୍ଖାଯତନଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେନ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଅଯଂ ଗଣନସଙ୍ଗହୋ, ସୋ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମା ତିଓିଧେନ ରୂପସଙ୍ଗହୋତି ତୀହି କୋଟ୍ଠାସେହି ରୂପଗଣନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସନିଦସ୍ସନାଦୀସୁ ଅତ୍ତାନଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତେନ ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ସହ ନିଦସ୍ସନେନାତି ସନିଦସ୍ସନଂ। ଚକ୍ଖୁପଟିହନନସମତ୍ଥତୋ ସହ ପଟିଘେନାତି ସପ୍ପଟିଘଂ। ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ରୂପାଯତନମେୱ। ଚକ୍ଖୁଓିଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ନାସ୍ସ ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଅନିଦସ୍ସନଂ। ସୋତାଦିପଟିହନନସମତ୍ଥତୋ ସହ ପଟିଘେନାତି ସପ୍ପଟିଘଂ। ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଚକ୍ଖାଯତନାଦୀନି ନୱ ଆଯତନାନି। ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ନାସ୍ସ ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଅନିଦସ୍ସନଂ। ନାସ୍ସ ପଟିଘୋତି ଅପ୍ପଟିଘଂ। ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଠପେତ୍ୱା ଦସାଯତନାନି ଅୱସେସଂ ସୁଖୁମରୂପଂ।

ତଯୋ ସଙ୍ଖାରାତି ସହଜାତଧମ୍ମେ ଚେୱ ସମ୍ପରାଯେ ଫଲଧମ୍ମେ ଚ ସଙ୍ଖରୋନ୍ତି ରାସୀ କରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଖାରା। ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତି ଅଭିସଙ୍ଖାରୋ। ପୁଞ୍ଞୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ।

''ତତ୍ଥ କତମୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ? କୁସଲା ଚେତନା କାମାୱଚରା ରୂପାୱଚରା ଦାନମଯା ସୀଲମଯା ଭାୱନାମଯା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ କାମାୱଚରକୁସଲମହାଚିତ୍ତଚେତନାନଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରୂପାୱଚରକୁସଲଚେତନାନଞ୍ଚେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦାନସୀଲମଯା ଅଟ୍ଠେୱ ଚେତନା ହୋନ୍ତି। ଭାୱନାମଯା ତେରସାପି। ଯଥା ହି ପଗୁଣଂ ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାଯମାନୋ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଗତୋପି ନ ଜାନାତି, ପଚ୍ଛା ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଜାନାତି, ଏୱମେୱ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପଗୁଣଜ୍ଝାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଞାଣଓିପ୍ପଯୁତ୍ତାପି ଭାୱନା ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭାୱନାମଯା ତେରସାପୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦାନମଯାଦୀସୁ ''ଦାନଂ ଆରବ୍ଭ ଦାନମଧିକିଚ୍ଚ ଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେତନା ସଞ୍ଚେତନା ଚେତଯିତତ୍ତଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦାନମଯୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ସୀଲଂ ଆରବ୍ଭ, ଭାୱନଂ ଆରବ୍ଭ, ଭାୱନମଧିକିଚ୍ଚ ଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେତନା ସଞ୍ଚେତନା ଚେତଯିତତ୍ତଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭାୱନାମଯୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ''ତି ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପଦେସନା।

ଚୀୱରାଦୀସୁ ପନ ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ୱା ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅନ୍ନାଦୀସୁ ୱା ଦସସୁ ଦାନୱତ୍ଥୂସୁ ତଂ ତଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ତେସଂ ଉପ୍ପାଦନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ, ପରିଚ୍ଚାଗକାଲେ, ପଚ୍ଛା ସୋମନସ୍ସଚିତ୍ତେନ ଅନୁସ୍ସରଣେ ଚାତି ତୀସୁ କାଲେସୁ ପୱତ୍ତା ଚେତନା ଦାନମଯା ନାମ। ସୀଲପୂରଣତ୍ଥାଯ ପନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ, ପବ୍ବଜନ୍ତସ୍ସ ମନୋରଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱତମ୍ହି ସାଧୁ ସାଧୂତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ସଂୱରନ୍ତସ୍ସ, ଚୀୱରାଦଯୋ ପଚ୍ଚଯେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ, ଆପାଥଗତେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରାଦୀନି ସଂୱରନ୍ତସ୍ସ, ଆଜୀୱଂ ସୋଧେନ୍ତସ୍ସ ଚ ପୱତ୍ତା ଚେତନା ସୀଲମଯା ନାମ।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ୱୁତ୍ତେନ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗେନ ''ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ...ପେ... ମନଂ। ରୂପେ। ଧମ୍ମେ। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ... ପେ... ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ...ପେ... ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଂ। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ...ପେ... ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ। ରୂପସଞ୍ଞଂ , ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତା ଚେତନା ଭାୱନାମଯା ନାମା''ତି ଅଯଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା।

ଅପୁଞ୍ଞୋ ଚ ସୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚାତି ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ଦ୍ୱାଦସଅକୁସଲଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଚେତନାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ''ତତ୍ଥ କତମୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ? ଅକୁସଲଚେତନା କାମାୱଚରା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ''ତି। ଆନେଞ୍ଜଂ ନିଚ୍ଚଲଂ ସନ୍ତଂ ୱିପାକଭୂତଂ ଅରୂପମେୱ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତି ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପାୱଚରକୁସଲଚେତନାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଯଥାହ ''ତତ୍ଥ କତମୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ? କୁସଲଚେତନା ଅରୂପାୱଚରା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ''ତି।

ପୁଗ୍ଗଲତ୍ତିକେ ସତ୍ତୱିଧୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ, ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖତୀତି ସେକ୍ଖୋ। ଖୀଣାସୱୋ ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖତ୍ତା ପୁନ ନ ସିକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ଅସେକ୍ଖୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସିକ୍ଖାହି ପରିବାହିଯତ୍ତା ନେୱସେକ୍ଖୋ ନାସେକ୍ଖୋ।

ଥେରତ୍ତିକେ ଜାତିମହଲ୍ଲକୋ ଗିହୀ ଜାତିତ୍ଥେରୋ ନାମ। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରକରଣା ଧମ୍ମା। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରୋ ସୀଲୱା ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଲାଭୀ ହୋତି, ଆସୱାନଂ ଖଯା ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଲାଭୀ ହୋତି, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଥେରକରଣା ଧମ୍ମା''ତି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୨୨)। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଏକେନ ୱା ଅନେକେହି ୱା ସମନ୍ନାଗତୋ ଧମ୍ମଥେରୋ ନାମ। ଅଞ୍ଞତରୋ ଥେରନାମକୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଏୱଂ ଥେରନାମକୋ ୱା, ଯଂ ୱା ପନ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପବ୍ବଜିତଂ ସାମଣେରାଦଯୋ ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ ଥେରୋତି ୱଦନ୍ତି, ଅଯଂ

ସମ୍ଭୁତିଥେରୋ ନାମ।

ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୂସୁ ଦାନମେୱ ଦାନମୟଂ। ପୁଞ୍ଞକିରିୟା ଚ ସା ତେସଂ ତେସଂ ଆନିସଂସାନଂ ୱତ୍ଥୁ ଚାତି ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ। ଇତରେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଏସେୱ ନୟୋ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଦାନମୟଚେତନାଦିୱସେନେୱ ସବ୍ବଂ ପୁବ୍ବଭାଗଅପରଭାଗଚେତନାହି ଇମାନି ତୀଣି ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୂନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏକମେକଞ୍ଚେତ୍ଥ ପୁବ୍ବଭାଗତୋ ପଟ୍ଠାୟ କାୟେନ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାୟକମ୍ମଂ ହୋତି। ତଦତ୍ଥଂ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତସ୍ସ ୱଚୀକମ୍ମଂ। କାୟଙ୍ଗୱାଚଙ୍ଗଂ ଅଚୋପେତ୍ୱା ମନସା ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ମନୋକମ୍ମଂ। ଅନ୍ନାଦୀନି ଦେନ୍ତସ୍ସ ଚାପି ଅନ୍ନଦାନାଦୀନି ଦେମୀତି ୱା ଦାନପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱା ଦାନକାଲେ ଦାନମୟଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ ହୋତି। ୱତ୍ତସୀସେ ଠତ୍ୱା ଦଦତୋ ସୀଲମୟଂ। ଖୟତୋ ୱୟତୋ ସମ୍ମସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦଦତୋ ଭାୱନାମୟଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ ହୋତି।

ଅପରାନିପି ସତ୍ତ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୂନି ଅପଚିତିସହଗତଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ, ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚସହଗତଂ, ପତ୍ତାନୁପ୍ପଦାନଂ, ପତ୍ତବ୍ଭନୁମୋଦନଂ, ଦେସନାମୟଂ, ସୱନମୟଂ, ଦିଟ୍ଠିଜୁଗତଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୂତି। ତତ୍ଥ ମହଲ୍ଲକଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନପତ୍ତଚୀୱରପ୍ପଟିଗ୍ଗହଣଅଭିୱାଦନମଗ୍ଗସମ୍ପଦାନାଦିୱସେନ ଅପଚିତିସହଗତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁଡ୍ଢତରାନଂ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିକରଣୱସେନ, ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମେ ଭିକ୍ଖଂ ସମାଦପେତ୍ୱା ଉପସଂହରଣୱସେନ, ''ଗଚ୍ଛ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତଂ ଆହରା''ତି ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତାହରଣାଦିୱସେନ ଚ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚସହଗତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଦତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ପତ୍ତି ହୋତୂତି ପୱତ୍ତନୱସେନ ପତ୍ତାନୁପ୍ପଦାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପରେହି ଦିନ୍ନାୟ ପତ୍ତିୟା ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୂତି ଅନୁମୋଦନାୱସେନ ପତ୍ତବ୍ଭନୁମୋଦନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକୋ ''ଏୱଂ ମଂ 'ଧମ୍ମକଥିକୋ'ତି ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଇଚ୍ଛାୟ ଠତ୍ୱା ଲାଭଗରୁକୋ ହୁତ୍ୱା ଦେସେତି, ତଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ। ଏକୋ ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଧମ୍ମଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ ପରେସଂ ଦେସେତି, ଇଦଂ ଦେସନାମୟଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ ନାମ। ଏକୋ ସୁଣନ୍ତୋ ''ଇତି ମଂ 'ସଦ୍ଧୋ'ତି ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସୁଣାତି, ତଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ। ଏକୋ ''ଏୱଂ ମେ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ହିତଫରଣେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଇଦଂ ସୱନମୟଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୁ। ଦିଟ୍ଠିଜୁଗତଂ ପନ ସବ୍ବେସଂ ନିୟମଲକ୍ଖଣଂ। ୟଂକିଞ୍ଚି ପୁଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ହି ଦିଟ୍ଠିୟା ଉଜୁଭାୱେନେୱ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି।

ଇତି ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ପୁଞ୍ଞକିରିୟୱତ୍ଥୂନଂ ପୁରିମେହେୱ ତୀହି ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ହି ଅପଚିତିୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚାନି ସୀଲମୟେ। ପତ୍ତିଦାନପତ୍ତବ୍ଭନୁମୋଦନାନି ଦାନମୟେ। ଦେସନାସୱନାନି ଭାୱନାମୟେ। ଦିଟ୍ଠିଜୁଗତଂ ତୀସୁପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଚୋଦନାୱତ୍ଥୂନୀତି ଚୋଦନାକାରଣାନି। ଦିଟ୍ଠେନାତି ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ୱା ୱୀତିକ୍କମଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋଦେତି। ସୁତେନାତି ପକତିସୋତେନ ୱା ଦିବ୍ବସୋତେନ ୱା ପରସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତି। ପରିସଙ୍କାୟ ୱାତି ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତେନ ୱା ସୁତପରିସଙ୍କିତେନ ୱା ମୁତପରିସଙ୍କିତେନ ୱା ଚୋଦେତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କାମୂପପତ୍ତିୟୋତି କାମୂପସେୱନା କାମପ୍ପଟିଲାଭା ୱା। ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତକାମାତି ନିବଦ୍ଧକାମା ନିବଦ୍ଧାରମ୍ମଣା। ସେୟ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସାତି ୟଥା ମନୁସ୍ସା। ମନୁସ୍ସା ହି ନିବଦ୍ଧେୟେୱ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି । ୟତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଦତ୍ୱା ମାତୁଗାମଂ ଆନେତ୍ୱା ନିବଦ୍ଧଭୋଗଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ଦେୱା ନାମ ଚତୁଦେୱଲୋକୱାସିନୋ। ତେପି ନିବଦ୍ଧୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ ୱିନିପାତିକା ନାମ ନେରୟିକେ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପାଦୟୋପି ହି ନିବଦ୍ଧୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି। ମଚ୍ଛୋ ଅତ୍ତନୋ ମଚ୍ଛିୟା କଚ୍ଛପୋ କଚ୍ଛପିୟାତି । ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନିମ୍ମିନିତ୍ୱାତି ନୀଲପୀତାଦିୱସେନ ୟାଦିସଂ ୟାଦିସଂ ଅତ୍ତନୋ ରୂପଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଦିସଂ ତାଦିସଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁରତୋ ମନାପକାୟିକା ଦେୱତା ୱିୟ। ନିମ୍ମାନରତୀତି ଏୱଂ ସୟଂ ନିମ୍ମିତେ ନିମ୍ମିତେ ନିମ୍ମାନେ ରତି ଏତେସନ୍ତି ନିମ୍ମାନରତୀ। ପରନିମ୍ମିତକାମାତି ପରେହି ନିମ୍ମିତକାମା। ତେସଞ୍ହି ମନଂ ଞତ୍ୱା ପରେ ୟଥାରୁଚିତଂ କାମଭୋଗଂ ନିମ୍ମିନନ୍ତି, ତେ ତତ୍ଥ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି। କଥଂ ପରସ୍ସ ମନଂ ଜାନନ୍ତୀତି? ପକତିସେୱନୱସେନ। ୟଥା ହି କୁସଲୋ ସୂଦୋ ରଞ୍ଞୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ୟଂ ୟଂ ସୋ ବହୁଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ତଂ ତସ୍ସ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଜାନାତି, ଏୱଂ ପକତିୟା ଅଭିରୁଚିତାରମ୍ମଣଂ ଞତ୍ୱା ତାଦିସକଂୟେୱ ନିମ୍ମିନନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି, ମେଥୁନଂ ସେୱନ୍ତି। କେଚି ପନ ଥେରା ''ହସିତମତ୍ତେନ ଓଲୋକିତମତ୍ତେନ ଆଲିଙ୍ଗିତମତ୍ତେନ ଚ ତେସଂ କାମକିଚ୍ଚଂ ଇଜ୍ଝତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ଏତଂ ପନ ନତ୍ଥୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ନ ହି କାୟେନ ଅଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ କାମକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ଛନ୍ନମ୍ପି ହି କାମାୱଚରାନଂ କାମା ପାକତିକା ଏୱ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଛ ଏତେ କାମାୱଚରା, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନୋ;

ସବ୍ବେସଂ ଏକସଙ୍ଖାତଂ, ଆୟୁ ଭୱତି କିତ୍ତକ''ନ୍ତି। (ୱିଭ। ୧୦୨୩);

ସୁଖୂପପତ୍ତିଯୋତି ସୁଖପ୍ପଟିଲାଭା। ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସୁଖଂ ୱିହରନ୍ତୀତି ତେ ହେଟ୍ଠା ପଠମଜ୍ଝାନସୁଖଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଉପରି ୱିପାକଜ୍ଝାନସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖେନ ଅଭିସନ୍ନାତି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସୁଖେନ ତିନ୍ତା। ପରିସନ୍ନାତି ସମନ୍ତତୋ ତିନ୍ତା। ପରିପୂରାତି ପରିପୁଣ୍ଣା। ପରିପ୍ଫୁଟାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଇଦମ୍ପି ୱିପାକଜ୍ଝାନସୁଖମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅହୋସୁଖଂ ଅହୋସୁଖନ୍ତି ତେସଂ କିର ଭୱଲୋଭୋ ମହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା କଦାଚି କରହଚି ଏୱଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତି। ସନ୍ତମେୱାତି ପଣୀତମେୱ। ତୁସିତାତି ତତୋ ଉତ୍ତରିଂ ସୁଖସ୍ସ ଅପତ୍ଥନତୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା। ସୁଖଂ ପଟିସ୍ୱେଦେନ୍ତୀତି ତତିଯଜ୍ଝାନସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି।

ସେକ୍ଖା ପଞ୍ଞାତି ସତ୍ତ ଅରିଯପଞ୍ଞା। ଅରହତୋ ପଞ୍ଞା ଅସେକ୍ଖା। ଅୱସେସା ପଞ୍ଞା ନେୱସେକ୍ଖାନାସେକ୍ଖା।

ଚିନ୍ତାମଯାଦୀସୁ ଅଯଂ ୱିତ୍ଥାରୋ – ''ତତ୍ଥ କତମା ଚିନ୍ତାମଯା ପଞ୍ଞା? ଯୋଗୱିହିତେସୁ ୱା କମ୍ମାଯତନେସୁ ଯୋଗୱିହିତେସୁ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେସୁ ଯୋଗୱିହିତେସୁ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେସୁ କମ୍ମସ୍ସକତଂ ୱା ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଂ ୱା ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱା...ପେ... ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ରୁଚିଂ ମୁତ୍ତିଂ ପେକ୍ଖଂ ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଂ ପରତୋ ଅସୁତ୍ୱା ପଟିଲଭତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଚିନ୍ତାମଯା ପଞ୍ଞା। ତତ୍ଥ କତମା ସୁତମଯା ପଞ୍ଞା? ଯୋଗୱିହିତେସୁ ୱା କମ୍ମାଯତନେସୁ...ପେ... ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଂ ପରତୋ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଭତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁତମଯା ପଞ୍ଞା। (ତତ୍ଥ କତମା ଭାୱନାମଯା ପଞ୍ଞା?) ସବ୍ବାପି ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଭାୱନାମଯା ପଞ୍ଞା''ତି (ୱିଭ। ୭୬୮-୬୯)।

ସୁତାୱୁଧନ୍ତି ସୁତମେୱ ଆୱୁଧଂ। ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ। ତଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାୱୁଧଂ ନିସ୍ସାଯ ସୂରୋ ଯୋଧୋ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ ମହାକନ୍ତାରଂ ୱିଯ ସଂସାରକନ୍ତାରଂ ଅତିକ୍କମତି ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋ। ତେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସୁତାୱୁଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି, ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି, ସୁଦ୍ଧମତ୍ତାନଂ ପରିହରତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୭।୬୭)।

ପୱିୱେକାୱୁଧନ୍ତି ''କାଯୱିୱେକୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ''ତି ଅଯଂ ତିୱିଧୋପି ୱିୱେକୋୱ ଆୱୁଧଂ। ତସ୍ସ ନାନାକରଣଂ କାଯୱିୱେକୋ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ। ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପ୍ପତ୍ତାନଂ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୁପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ତିୱିଧେ ୱିୱେକେ ଅଭିରତୋ, ନ କୁତୋଚି ଭାଯତି। ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ଅୱସ୍ସଯଟ୍ଠେନ ଆୱୁଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞାୱ ଆୱୁଧଂ ପଞ୍ଞାୱୁଧଂ। ଯସ୍ସ ସା ଅତ୍ଥି, ସୋ ନ କୁତୋଚି ଭାଯତି, ନ ଚସ୍ସ କୋଚି ଭାଯତି। ତସ୍ମା ସାପି ଅୱସ୍ସଯଟ୍ଠେନେୱ ଆୱୁଧନ୍ତି ୱୁତ୍ତା।

ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନଞ୍ଞାତଂ ଅୱିଦିତଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଞାଣସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଅଞ୍ଞାଭୂତଂ ଆଜାନନଭୂତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋତାପତ୍ତିଫଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଛସୁ ଠାନେସୁ ଞାଣସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତାୱୀସୁ ଜାନନକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅରହତ୍ତଫଲଞାଣସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ମଂସଚକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁପସାଦୋ। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ଆଲୋକକସିଣଂ ଞାଣଂ। ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞା।

ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଧିସୀଲଞ୍ଚ ତଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସିକ୍ଖା ଚାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଇତରସ୍ମିଂ ଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ସୀଲଂ ଅଧିସୀଲଂ, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ, ପଞ୍ଞା ଅଧିପଞ୍ଞାତି ଅଯଂ ପଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ –

ସୀଲଂ ନାମ ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲାନି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ ଅଧିସୀଲଂ ନାମ। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚିତ୍ତଂ, ୱିପସ୍ସନାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ। କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣଂ ପଞ୍ଞା, ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା ଅଧିପଞ୍ଞା। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ହି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ପୱତ୍ତତୀତି ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲାନି ସୀଲମେୱ, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେଯେୱ ପୱତ୍ତତୀତି ଅଧିସୀଲଂ। ଚିତ୍ତପଞ୍ଞାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅପିଚ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ପଞ୍ଚସୀଲମ୍ପି ଦସସୀଲମ୍ପି ଅଧିସୀଲମେୱ। ସମାପନ୍ନା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋପି ଅଧିଚିତ୍ତମେୱ। ସବ୍ବଂ ୱା ଲୋକିଯଂ ସୀଲମେୱ, ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଅଧିସୀଲଂ। ଚିତ୍ତପଞ୍ଞାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଭାୱନାସୁ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକକାଯୋ କାଯଭାୱନା ନାମ। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚିତ୍ତଭାୱନା ନାମ। ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାଭାୱନା ନାମ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ହି ଏକନ୍ତେନେୱ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକକାଯୋ ସୁଭାୱିତୋ ହୋତି। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚସ୍ସ ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱିଯ ଦୁବ୍ବଲା, ତସ୍ସେୱ ଚ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ନାମ ହୋତି ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତିଯା। ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନୁତ୍ତରିୟେସୁ ୱିପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ ମଗ୍ଗୋ ପଟିପଦାନୁସ୍ସରିୟଂ। ଫଲଂ ୱିମୁତ୍ତାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଫଲଂ ୱା ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ। ମଗ୍ଗୋ ପଟିପଦାନୁତ୍ତରିୟଂ। ନିବ୍ବାନଂ ୱିମୁତ୍ତାନୁତ୍ତରିୟଂ। ନିବ୍ବାନଂ ୱା ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିୟଂ, ତତୋ ଉତ୍ତରିଞ୍ଚି ଦଟ୍ଠଙ୍ଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ମଗ୍ଗୋ ପଟିପଦାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଫଲଂ ୱିମୁତ୍ତାନୁତ୍ତରିୟଂ। ଅନୁତ୍ତରିୟନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ଜେଟ୍ଠକଂ।

ସମାଧୀସୁ ପଠମଜ୍ଝାନସମାଧି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୋ। ପଞ୍ଚକନୟେନ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନସମାଧି ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତୋ। ସେସୋ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରୋ।

ସୁଞ୍ଞତାଦୀସୁ ତିୱିଧା କଥା ଆଗମନତୋ, ସଗୁଣତୋ, ଆରମ୍ମଣତୋତି। ଆଗମନତୋ ନାମ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନତ୍ତତୋ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ଅନତ୍ତତୋ ଦିସ୍ୱା ଅନତ୍ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ସୁଞ୍ଞତା ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅସୁଞ୍ଞତତ୍ତକାରକାନଂ କିଲେସାନଂ ଅଭାୱା। ୱିପସ୍ସନାଗମନେନ ମଗ୍ଗସମାଧି ସୁଞ୍ଞତୋ ନାମ ହୋତି। ମଗ୍ଗାଗମନେନ ଫଲସମାଧି ସୁଞ୍ଞତୋ ନାମ। ଅପରୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦିସ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୁଟ୍ଠାତି। ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ଅନିମିତ୍ତା ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ନିମିତ୍ତକାରକକିଲେସାଭାୱା। ୱିପସ୍ସନାଗମନେନ ମଗ୍ଗସମାଧି ଅନିମିତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ମଗ୍ଗାଗମନେନ ଫଲଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ନାମ। ଅପରୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ଅପ୍ପଣିହିତା ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ପଣିଧିକାରକକିଲେସାଭାୱା। ୱିପସ୍ସନାଗମନେନ ମଗ୍ଗସମାଧି ଅପ୍ପଣିହିତୋ ନାମ। ମଗ୍ଗାଗମନେନ ଫଲଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ନାମାତି ଅୟଂ ଆଗମନତୋ କଥା। ମଗ୍ଗସମାଧି ପନ ରାଗାଦୀହି ସୁଞ୍ଞତତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତୋ, ରାଗନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ଅଭାୱା ଅନିମିତ୍ତୋ, ରାଗପଣିଧିଆଦୀନଂ ଅଭାୱା ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ଅୟଂ ସଗୁଣତୋ କଥା। ନିବ୍ବାନଂ ରାଗାଦୀହି ସୁଞ୍ଞତତ୍ତା ରାଗାଦିନିମିତ୍ତପଣିଧୀନଞ୍ଚ ଅଭାୱା ସୁଞ୍ଞତଞ୍ଚେୱ ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଅପ୍ପଣିହିତଞ୍ଚ। ତଦାରମ୍ମଣୋ ମଗ୍ଗସମାଧି ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ। ଅୟଂ ଆରମ୍ମଣତୋ କଥା।

ସୋଚେୟ୍ୟାନୀତି ସୁଚିଭାୱକରା ସୋଚେୟ୍ୟପ୍ପଟିପଦା ଧମ୍ମା। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନେତ୍ଥ "ତତ୍ଥ କତମଂ କାୟସୋଚେୟ୍ୟଂ? ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ"ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସୁଚରିତାନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ମୋନେୟ୍ୟାନୀତି ମୁନିଭାୱକରା ମୋନେୟ୍ୟପ୍ପଟିପଦା ଧମ୍ମା। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରୋ "ତତ୍ଥ କତମଂ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ? ତିୱିଧକାୟଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନଂ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, ତିୱିଧଂ କାୟସୁଚରିତଂ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, କାୟାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, କାୟପରିଞ୍ଞା କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, କାୟପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, କାୟସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, କାୟସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ। ତତ୍ଥ କତମଂ ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ? ଚତୁବ୍ବିଧୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ, ୱାଚାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ ୱାଚାପରିଞ୍ଞା ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ, ୱାଚାୟ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ। ତତ୍ଥ କତମଂ ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ? ତିୱିଧମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପହାନଂ ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ , ତିୱିଧଂ ମନୋସୁଚରିତଂ ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ, ମନାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ, ମନୋପରିଞ୍ଞା ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ। ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ, ମନସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ , ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ମନୋମୋନେୟ୍ୟ"ନ୍ତି (ମହାନି। ୧୪)।

କୋସଲ୍ଲେସୁ ଆୟୋତି ୱୁଦ୍ଧି। ଅପାୟୋତି ଅୱୁଦ୍ଧି। ତସ୍ସ ତସ୍ସ କାରଣଂ ଉପାୟୋ। ତେସଂ ପଜାନନା କୋସଲ୍ଲଂ। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – "ତତ୍ଥ କତମଂ ଆୟକୋସଲ୍ଲଂ? ଇମେ ଧମ୍ମେ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଇମେ ୱା ପନ ମେ ଧମ୍ମେ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟ ଭାୱନାୟ ପାରିପୂରିୟା ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି, ୟା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ପଜାନନା...ପେ... ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆୟକୋସଲ୍ଲଂ। ତତ୍ଥ କତମଂ ଅପାୟକୋସଲ୍ଲଂ? ଇମେ ଧମ୍ମେ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ କୁସଲା ଧମ୍ମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ କୁସଲା ଧମ୍ମା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଇମେ ୱା ପନ ମେ ଧମ୍ମେ ମନସିକରୋତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟ ଭାୱନାୟ ପାରିପୂରିୟା ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି, ୟା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ପଜାନନା...ପେ... ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅପାୟକୋସଲ୍ଲଂ। ସବ୍ବାପି ତତ୍ରୁପାୟା ପଞ୍ଞା ଉପାୟକୋସଲ୍ଲ"ନ୍ତି (ୱିଭ। ୭୭୧)। ଇଦଂ ପନ ଅଚ୍ଚାୟିକକିଚ୍ଚେ ୱା ଭୟେ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ତସ୍ସ ତିକିଚ୍ଛନତ୍ଥଂ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିୟା କାରଣଜାନନୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ମଦାତି ମଜ୍ଜନାକାରୱସେନ ପୱତ୍ତମାନା। ତେସୁ "ଅହଂ ନିରୋଗୋ ସଟ୍ଠି ୱା ସତ୍ତତି ୱା ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି, ନ ମେ ହରୀତକୀଖଣ୍ଡମ୍ପି ଖାଦିତପୁବ୍ବଂ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ଅସୁକଂ ନାମ ଠାନଂ ରୁଜ୍ଜତି, ଭେସଜ୍ଜଂ ଖାଦାମାତି ୱିଚରନ୍ତି, କୋ ଅଞ୍ଞୋ ମାଦିସୋ ନିରୋଗୋ ନାମା"ତି ଏୱଂ ମାନକରଣଂ ଆରୋଗ୍ୟମଦୋ। "ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସାମ, ଦହରମ୍ହ ତାୱା"ତି ୟୋବ୍ବନେ ଠତ୍ୱା ମାନକରଣଂ ୟୋବ୍ବନମଦୋ। "ଚିରଂ ଜୀୱିଂ, ଚିରଂ

ଜୀୱାମି, ଚିରଂ ଜୀୱିସ୍ସାମି; ସୁଖଂ ଜୀୱିଂ, ସୁଖଂ ଜୀୱାମି, ସୁଖଂ ଜୀୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ମାନକରଣଂ ଜୀୱିତମଦୋ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟେସୁ ଅଧିପତିତୋ ଆଗତଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ। ‘‘ଏତ୍ତକୋମ୍ହି ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା, ନ ମେ ଏତଂ ପତିରୂପ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଧିପତିଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟଂ ନାମ। ଲୋକଂ ଅଧିପତିଂ କତ୍ୱା ଅକରଣଂ ଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଂ ନାମ। ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଅଧିପତିଂ କତ୍ୱା ଅକରଣଂ ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟଂ ନାମ।

କଥାୱତ୍ଥୂନୀତି କଥାକାରଣାନି। ଅତୀତଂ ୱା ଅଦ୍ଧାନନ୍ତି ଅତୀତଂ ଧମ୍ମଂ, ଅତୀତକ୍ଖନ୍ଧେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୂପଂ ଅତୀତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିପରିଣତଂ, ‘ଅହୋସୀ’ତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଖା, ‘ଅହୋସୀ’ତି ତସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତି ‘ଅହୋସୀ’ତି ତସ୍ସ ସମଞ୍ଞା, ନ ତସ୍ସ ସଙ୍ଖା ‘ଅତ୍ଥୀ’ତି, ନ ତସ୍ସ ସଙ୍ଖା ‘ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୬୨) ଏୱଂ ଆଗତେନ ନିରୁତ୍ତିପଥସୁତ୍ତେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ୱିଜ୍ଜାତି ତମୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା। ୱିଦିତକରଣଟ୍ଠେନାପି ୱିଜ୍ଜା। ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଞ୍ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଛାଦେତ୍ୱା ଠିତଂ ତମଂ ୱିଜ୍ଝତି, ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଚ ୱିଦିତଂ କରୋତୀତି ୱିଜ୍ଜା। ଚୁତୂପପାତଞାଣଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଚ୍ଛାଦକଂ ତମଂ ୱିଜ୍ଝତି, ତଞ୍ଚ ୱିଦିତଂ କରୋତୀତି ୱିଜ୍ଜା। ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣଂ ଚତୁସଚ୍ଚଚ୍ଛାଦକଂ ତମଂ ୱିଜ୍ଝତି, ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିଦିତଂ କରୋତୀତି ୱିଜ୍ଜା।

ୱିହାରେସୁ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଦିବ୍ବୋ ୱିହାରୋ। ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମା ୱିହାରୋ। ଫଲସମାପତ୍ତି ଅରିଯୋ ୱିହାରୋ।

ପାଟିହାରିଯାନି କେୱଟ୍ଟସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ସମସଟ୍ଠିଯା ତିକାନଂ ୱସେନ ଅସୀତିସତପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ତିକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୦୬। ଇତି ତିକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଚତୁକ୍କୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ‘‘ସତିପଟ୍ଠାନଚତୁକ୍କଂ’’ ପୁବ୍ବେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ।

ସମ୍ମପ୍ପଧାନଚତୁକ୍କେ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତୀତି ‘‘ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଛନ୍ଦିକତା କତ୍ତୁକମ୍ୟତା କୁସଲୋ ଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ କତ୍ତୁକମ୍ୟତଂ ଜନେତି। ୱାଯମତୀତି ୱାଯାମଂ କରୋତି। ୱୀରିଯଂ ଆରଭତୀତି ୱୀରିଯଂ ଜନେତି। ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ । ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତୋଯେୱ।

ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଛନ୍ଦଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତୋ ସମାଧି ଛନ୍ଦସମାଧି। ପଧାନଭୂତା ସଙ୍ଖାରା ପଧାନସଙ୍ଖାରା। ସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ତେହି ଧମ୍ମେହି ଉପେତଂ। ଇଦ୍ଧିଯା ପାଦଂ, ଇଦ୍ଧିଭୂତଂ ୱା ପାଦନ୍ତି ଇଦ୍ଧିପାଦଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଇଦ୍ଧିପାଦୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତୋ ଏୱ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଦୀପିତୋ। ଝାନକଥାପି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାୱ।

୩୦୭।ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାଯାତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ସୁଖୱିହାରତ୍ଥାଯ। ଇଧ ଫଲସମାପତ୍ତିଝାନାନି, ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତଝାନାନି ଚ କଥିତାନି।

ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସିକରୋତୀତି ଦିୱା ୱା ରତ୍ତିଂ ୱା ସୂରିଯଚନ୍ଦପଜ୍ଜୋତମଣିଆଦୀନଂ ଆଲୋକଂ ଆଲୋକୋତି ମନସିକରୋତି। ଦିୱାସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ଏୱଂ ମନସି କତ୍ୱା ଦିୱାତିସଞ୍ଞଂ ଠପେତି। ଯଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିନ୍ତି ଯଥା ଦିୱା ଦିଟ୍ଠୋ ଆଲୋକୋ, ତଥେୱ ତଂ ରତ୍ତିଂ ମନସିକରୋତି। ଯଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱାତି ଯଥା ରତ୍ତିଂ ଆଲୋକୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ଏୱମେୱ ଦିୱା ମନସିକରୋତି। ଇତି ୱିୱଟେନ ଚେତସାତି ଏୱଂ ଅପିହିତେନ ଚିତ୍ତେନ। ଅପରିଯୋନଦ୍ଧେନାତି ସମନ୍ତତୋ ଅନଦ୍ଧେନ। ସପ୍ପଭାସନ୍ତି ସଓଭାସଂ। ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭାଯାତି ଞାଣଦସ୍ସନପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ। ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ? ମିଦ୍ଧୱିନୋଦନଆଲୋକୋ କଥିତୋ ପରିକମ୍ମଆଲୋକୋ ୱା। ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ ହୋତି? ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ। ତସ୍ମିଂ ୱା ଆଗତେପି

ଅନାଗତେପି ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତିମେୱ ସନ୍ଧାଯ ''ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯାତି ସଉଟ୍ଠାନିକସ୍ସ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତିଆଦୀସୁ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ୱିଦିତଂ ହୋତି ଆରମ୍ମଣଂ ୱିଦିତଂ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣଂ ୱିଦିତଂ। ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣୱିଦିତତାଯ ଏୱଂ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏୱଂ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ୱେଦନା ଏୱ ଇଧ ୱୁତ୍ତା ସଞ୍ଞାଦଯୋପି , ଅୱୁତ୍ତା ଚେତନାଦଯୋପି, ୱିଦିତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚେୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଚ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ଚ। ଅପି ଚ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୁଦଯୋ, ତଣ୍ହାସମୁଦଯା କମ୍ମସମୁଦଯୋ, ଫସ୍ସସମୁଦଯା ୱେଦନାଯସମୁଦଯୋ। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯଂ ପସ୍ସତି। ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। କଥଂ ୱେଦନାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି, ଖଯତୋ ଭଯତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଜାନାତି। କଥଂ ୱେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋ।...ପେ... ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଇମିନାପି ନଯେନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତିରୂପନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଅଯଂ ଆୱୁସୋ ସମାଧିଭାୱନାତି ଅଯଂ ଆସୱାନଂ ଖଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପାଦକଜ୍ଝାନସମାଧିଭାୱନା।

୩୦୮ ।ଅପ୍ପମଞ୍ଞାତି ପମାଣଂ ଅଗହେତ୍ୱା ଅନୱସେସଫରଣୱସେନ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୱ। ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନା ପନ ଭାୱନାସମାଧିୱିଧାନଞ୍ଚ ଏତାସଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଅରୂପକଥାପି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାୱ।

ଅପସ୍ସେନାନୀତି ଅପସ୍ସଯାନି। ସଙ୍ଖାଯାତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା। ପଟିସେୱତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ସେୱିତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ସେୱତି। ତସ୍ସ ଚ ୱିତ୍ଥାରୋ ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ଅଧିୱାସେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ଅଧିୱାସେତି। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନେତ୍ଥ ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ପରିୱଜ୍ଜେତୁଂ ଯୁତ୍ତମେୱ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥିଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିନୋଦେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ୱିନୋଦେତବ୍ବମେୱ ୱିନୋଦେତି, ନୁଦତି ନୀହରତି ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତୁଂ ନ ଦେତି। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ''ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅରିଯୱଂସଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୦୯ ।ଅରିଯୱଂସାତି ଅରିଯାନଂ ୱଂସା। ଯଥା ହି ଖତ୍ତିଯୱଂସୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୱଂସୋ, ୱେସ୍ସୱଂସୋ, ସୁଦ୍ଦୱଂସୋ, ସମଣୱଂସୋ, କୁଲୱଂସୋ, ରାଜୱଂସୋ, ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ଅଟ୍ଠମୋ ଅରିଯୱଂସୋ ଅରିଯତନ୍ତି ଅରିଯପୱେଣୀ ନାମ ହୋତି। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଅରିଯୱଂସୋ ଇମେସଂ ୱଂସାନଂ ମୂଲଗନ୍ଧାଦୀନଂ କାଳାନୁସାରିତଗନ୍ଧାଦଯୋ ୱିଯ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି। କେ ପନ ତେ ଅରିଯା ଯେସଂ ଏତେ ୱଂସାତି? ଅରିଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ତଥାଗତସାୱକା ଚ, ଏତେସଂ ଅରିଯାନଂ ୱଂସାତି ଅରିଯୱଂସା। ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ହି ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ତଣ୍ହଙ୍କରୋ ମେଧଙ୍କରୋ ସରଣଙ୍କରୋ ଦୀପଙ୍କରୋତି ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତେ ଅରିଯା, ତେସଂ ଅରିଯାନଂ ୱଂସାତି ଅରିଯୱଂସା। ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଅପରଭାଗେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ...ପେ... ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ କକୁସନ୍ଧୋ, କୋଣାଗମନୋ, କସ୍ସପୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା ଗୋତମୋତି ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା। ତେସଂ ଅରିଯାନଂ ୱଂସାତି ଅରିଯୱଂସା। ଅପିଚ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ଅରିଯାନଂ ୱଂସାତି ଅରିଯୱଂସା। ତେ ଖୋ ପନେତେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞା ଅଗ୍ଗାତି ଜାନିତବ୍ବା। ରତ୍ତଞ୍ଞା ଦୀଘରତ୍ତଂ ପୱତ୍ତାତି ଜାନିତବ୍ବା। ୱଂସଞ୍ଞା ୱଂସାତି ଜାନିତବ୍ବା।

ପୋରାଣାତି ନ ଅଧୁନୁପ୍ପତ୍ତିକା। ଅସଂକିଣ୍ଣା ଅୱିକିଣ୍ଣା ଅନପନୀତା। ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବା ଅତୀତବୁଦ୍ଧେହି ନ ସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବା। ''କିଂ ଇମେହୀ''ତି ନ ଅପନୀତପୁବ୍ବା? ନ ସଙ୍କୀଯନ୍ତୀତି ଇଦାନିପି ନ ଅପନୀଯନ୍ତି। ନ ସଙ୍କୀଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅନାଗତବୁଦ୍ଧେହିପି ନ ଅପନୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଯେ ଲୋକେ ୱିଞ୍ଞୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା, ତେହି ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠା, ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି ଅନିନ୍ଦିତା ଅଗରହିତା।

ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି ପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସୱସେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି। ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନାତି ଥୂଲସୁଖୁମଲୂଖପଣୀତଥିରଜିଣ୍ଣାନଂ ଯେନ କେନଚି। ଅଥ ଖୋ ଯଥାଲଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇତରୀତରେନ ଯେନ କେନଚି ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚୀୱରସ୍ମିଞ୍ହି ତଯୋ ସନ୍ତୋସା – ଯଥାଲାଭସନ୍ତୋସୋ,

ଯଥାବଲସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସୋତି। ପିଣ୍ଡପାତାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ସାମଞ୍ଞଫଲେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମେ ତୟୋ ସନ୍ତୋସେ ସନ୍ଧାୟ ''ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ଇତରୀତରେନ ଯଥାଲଦ୍ଧାଦୀସୁ ଯେନ କେନଚି ଚୀୱରେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଚୀୱରଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ଚୀୱରକ୍ଖେତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ପଂସୁକୂଲଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ଚୀୱରସନ୍ତୋସୋ ଜାନିତବ୍ବୋ, ଚୀୱରପଟିସଂୟୁତ୍ତାନି ଧୁତଙ୍ଗାନି ଜାନିତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ଚୀୱରଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଖୋମାଦୀନି ଛ ଚୀୱରାନି ଦୁକୂଲାଦୀନି ଛ ଅନୁଲୋମଚୀୱରାନି ଜାନିତବ୍ବାନି। ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସ କପ୍ପିୟଚୀୱରାନି। କୁସଚୀରଂ ୱାକଚୀରଂ ଫଲକଚୀରଂ କେସକମ୍ବଲଂ ୱାଲକମ୍ବଲଂ ପୋତ୍ଥକୋ ଚମ୍ମଂ ଉଲୂକପକ୍ଖଂ ରୁକ୍ଖଦୁସ୍ସଂ ଲତାଦୁସ୍ସଂ ଏରକଦୁସ୍ସଂ କଦଲିଦୁସ୍ସଂ ୱେଳୁଦୁସ୍ସନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ପନ ଅକପ୍ପିୟଚୀୱରାନି। ଚୀୱରକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ''ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଗଣତୋ ୱା ଞାତିତୋ ୱା ମିତ୍ତତୋ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧନେନ ପଂସୁକୂଲଂ ୱା''ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଛ ଖେତ୍ତାନି, ଅଟ୍ଠନ୍ନଞ୍ଚ ମାତିକାନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠ ଖେତ୍ତାନି ଜାନିତବ୍ବାନି। ପଂସୁକୂଲନ୍ତି ସୋସାନିକଂ, ପାପଣିକଂ, ରଥିୟଂ ସଙ୍କାରକୂଟକଂ, ସୋତ୍ଥିୟଂ, ସିନାନଂ, ତିତ୍ଥଂ, ଗତପଚ୍ଚାଗତଂ, ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢଂ, ଗୋଖାୟିତଂ ଉପଚିକଖାୟିତଂ, ଉନ୍ଦୂରଖାୟିତଂ, ଅନ୍ତଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଦସାଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଧଜାହଟଂ, ଥୂପଂ, ସମଣଚୀୱରଂ, ସାମୁଦ୍ଦିୟଂ, ଆଭିସେକିୟଂ, ପନ୍ଥିକଂ, ୱାତାହଟଂ, ଇଦ୍ଧିମୟଂ, ଦେୱଦତ୍ତିୟନ୍ତି ତେୱୀସତି ପଂସୁକୂଲାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସୋତ୍ଥିୟନ୍ତି ଗବ୍ଭମଲହରଣଂ। ଗତପଚ୍ଚାଗତନ୍ତି ମତକସରୀରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଆନୀତଚୀୱରଂ। ଧଜାହଟନ୍ତି ଧଜଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ତତୋ ଆନୀତଂ। ଥୂପନ୍ତି ୱମ୍ମିକେ ପୂଜିତଚୀୱରଂ । ସାମୁଦ୍ଦିୟନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦୱୀଚୀହି ଥଲଂ ପାପିତଂ। ପନ୍ଥିକନ୍ତି ପନ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଚୋରଭୟେନ ପାସାଣେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପାରୁତଚୀୱରଂ। ଇଦ୍ଧିମୟନ୍ତି ଏହିଭିକ୍ଖୁଚୀୱରଂ। ସେସଂ ପାକଟମେୱ।

ଚୀୱରସନ୍ତୋସୋତି ୱୀସତି ଚୀୱରସନ୍ତୋସା, ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସୋ, ଗମନସନ୍ତୋସୋ, ପରିୟେସନସନ୍ତୋସୋ, ପଟିଲାଭସନ୍ତୋସୋ, ମତ୍ତପ୍ପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ, ଲୋଲୁପ୍ପୱିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାଲାଭସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାବଲସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସୋ, ଉଦକସନ୍ତୋସୋ, ଧୋୱନସନ୍ତୋସୋ, କରଣସନ୍ତୋସୋ, ପରିମାଣସନ୍ତୋସୋ, ସୁତ୍ତସନ୍ତୋସୋ, ସିବ୍ବନସନ୍ତୋସୋ, ରଜନସନ୍ତୋସୋ, କପ୍ପସନ୍ତୋସୋ, ପରିଭୋଗସନ୍ତୋସୋ, ସନ୍ନିଧିପରିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋତି।

ତତ୍ଥ ସାଦକଭିକ୍ଖୁନା ତେମାସଂ ନିବଦ୍ଧୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ଏକମାସମତ୍ତଂ ୱିତକ୍କେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୋ ହି ପୱାରେତ୍ୱା ଚୀୱରମାସେ ଚୀୱରଂ କରୋତି। ପଂସୁକୂଲିକୋ ଅଡ୍ଢମାସେନେୱ କରୋତି। ଇତି ମାସଡ୍ଢମାସମତ୍ତଂ ୱିତକ୍କନଂ ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସୋ। ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସେନ ପନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପାଚୀନକ୍ଖଣ୍ଡରାଜିୱାସିକପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରସଦିସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ।

ଥେରୋ କିର ଚେତିୟପବ୍ବତୱିହାରେ ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ଚୀୱରଂ ଜିଣ୍ଣଂ ବହୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ମହାୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ଥୋ ପୁନଦିୱସେ ଚୀୱରଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦି। ଥେରୋ କିଂ ଆୱୁସୋତି ଆହ। ଗାମଦ୍ୱାରଂ, ଭନ୍ତେ, ଗମିସ୍ସାମୀତି। ଅହମ୍ପାୱୁସୋ, ଗମିସ୍ସାମୀତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାବୋଧିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ମନାପଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ ମେ ୱିତକ୍କୋତି ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତି। ପୁନଦିୱସେ ଅମ୍ବଙ୍ଗଣସମୀପତୋ, ପୁନଦିୱସେ ମହାଚେତିୟସ୍ସ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରତୋ, ତଥେୱ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଥେରୋ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିତକ୍କୋ ନ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛମାନୋ ଗାମଂ ପାୱିସି। ତଞ୍ଚ ରତ୍ତିଂ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଉଚ୍ଚାରପଲିବୁଦ୍ଧୋ ସାଟକେୟେୱ ୱଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ତଂ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡେସି। ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରୋ ତଂ ନୀଲମକ୍ଖିକାହି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେସି। ମହାଥେରୋ ''କିଂ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାସୀ''ତି? ''ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ମୟ୍ହଂ ପିତୁ ଦସବଲସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ପୁଣ୍ଣଦାସିୟା ସରୀରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତଂ ପଂସୁକୂଲଂ ତୁମ୍ବମତ୍ତେ ପାଣକେ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ସୁସାନତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ଭନ୍ତେ''ତି। ମହାଥେରୋ ''ପରିସୁଦ୍ଧୋ ୱିତକ୍କୋ ପଂସୁକୂଲିକସ୍ସା''ତି ଚିନ୍ତେସି। ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରୋପି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ଠିତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ତୀଣି ଫଲାନି ପତ୍ତୋ ତଂ ସାଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ପାଚୀନକ୍ଖଣ୍ଡରାଜିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ଚୀୱରତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପନ ''କତ୍ଥ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନେୱ ଗମନଂ ଗମନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ପରିୟେସନ୍ତସ୍ସ ପନ ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଅପରିୟେସିତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଂ ପେସଲଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିୟେସନଂ ପରିୟେସନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଏୱଂ ପରିଯେସନ୍ତସ୍ସ ଆହରିଯମାନଂ ଚୀୱରଂ ଦୂରତୋ ଦିସ୍ୱା ''ଏତଂ ମନାପଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତଂ ଅମନାପ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଅୱିତକ୍କେତ୍ୱା ଥୂଲସୁଖୁମାଦୀସୁ ଯଥାଲଦ୍ଧେନେୱ ସନ୍ତୁସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଏୱଂ ଲଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ''ଏତ୍ତକଂ ଦୁପଟ୍ଟସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ଏକପଟ୍ଟସ୍ସା''ତି ଅତ୍ତନୋ ପହୋନକମତ୍ତେନେୱ ସନ୍ତୁସ୍ସନଂ ମତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଚୀୱରଂ ପରିଯେସନ୍ତସ୍ସ ପନ ''ଅସୁକସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେ ମନାପଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରପଟିପାଟିଯା ଚରଣଂ ଲୋଲୁପ୍ପୱିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଲୂଖପଣୀତେସୁ ଯେନ କେନଚି ଯାପେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଲଦ୍ଧେନେୱ ଯାପନଂ ଯଥାଲାଭସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଅତ୍ତନୋ ଥାମଂ ଜାନିତ୍ୱା ଯେନ ଯାପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତେନ ଯାପନଂ ଯଥାବଲସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ମନାପଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଯେନ କେନଚି ଯାପନଂ ଯଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

''କତ୍ଥ ଉଦକଂ ମନାପଂ, କତ୍ଥ ଅମନାପ''ନ୍ତି ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଯେନ କେନଚି ଧୋୱନୁପଗେନ ଉଦକେନ ଧୋୱନଂ ଉଦକସନ୍ତୋସୋ ନାମ। ପଣ୍ଡୁମତ୍ତିକଗେରୁକପୂତିପଣ୍ଣରସକିଲିଟ୍ଠାନି ପନ ଉଦକାନି ୱଜ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଧୋୱନ୍ତସ୍ସ ପନ ମୁଗ୍ଗରାଦୀହି ଅପହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଧୋୱନଂ ଧୋୱନସନ୍ତୋସୋ ନାମ। ତଥା ଅସୁଜ୍ଝନ୍ତଂ ପଣ୍ଣାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତାପିତୋଦକେନାପି ଧୋୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଏୱଂ ଧୋୱିତ୍ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଇଦଂ ଥୂଲଂ, ଇଦଂ ସୁଖୁମନ୍ତି ଅକୋପେତ୍ୱା ପହୋନକନୀହାରେନେୱ କରଣଂ କରଣସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ତିମଣ୍ଡଲପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦନମତ୍ତସ୍ସେୱ କରଣଂ ପରିମାଣସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଚୀୱରକରଣତ୍ଥାଯ ପନ ମନାପସୁତ୍ତଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀତି ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ରଥିକାଦୀସୁ ୱା ଦେୱଟ୍ଠାନେ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ୱା ଠପିତଂ ଯଂକିଞ୍ଚିଦେୱ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କରଣଂ ସୁତ୍ତସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

କୁସିବନ୍ଧନକାଲେ ପନ ଅଙ୍ଗୁଲମତ୍ତେ ସତ୍ତୱାରେ ନ ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ହି ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସହାଯୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ସ ୱତ୍ତଭେଦୋପି ନତ୍ଥି। ତିୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତେ ପନ ସତ୍ତୱାରେ ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନେନାପି ସହାଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଯୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ସ ୱତ୍ତଭେଦୋ। ଅଯଂ ସିବ୍ବନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ରଜନ୍ତେନ ପନ କାଳକଚ୍ଛକାଦୀନି ପରିଯେସନ୍ତେନ ନ ରଜିତବ୍ବଂ। ସୋମୱକ୍କଲାଦୀସୁ ଯଂ ଲଭତି, ତେନ ରଜିତବ୍ବଂ। ଅଲଭନ୍ତେନ ପନ ମନୁସ୍ସେହି ଅରଞ୍ଞେ ୱାକଂ ଗହେତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତରଜନଂ ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ପଚିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତକସଟଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ରଜିତବ୍ବଂ, ଅଯଂ ରଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ନୀଲକଦ୍ଦମକାଳସାମେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯମାନକପ୍ପକରଣଂ କପ୍ପସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନମତ୍ତୱସେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନଂ ପରିଭୋଗସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଦୁସ୍ସଂ ପନ ଲଭିତ୍ୱା ସୁତ୍ତଂ ୱା ସୂଚିଂ ୱା କାରକଂ ୱା ଅଲଭନ୍ତେନ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଲଭନ୍ତେନ ନ ୱଟ୍ଟତି। କତମ୍ପି ସଚେ ଅନ୍ତେୱାସିକାଦୀନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି, ତେ ଚ ଅସନ୍ନିହିତା ଯାୱ ଆଗମନା ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଆଗତମତ୍ତେସୁ ଦାତବ୍ବଂ। ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚୀୱରେ ସତି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନଧିଟ୍ଠିତମେୱ ହି ସନ୍ନିଧି ହୋତି। ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ନ ହୋତୀତି ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ଆହ। ଅଯଂ ସନ୍ନିଧିପରିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତେନ ପନ ନ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସାରଣୀଯଧମ୍ମେ ଠତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଚୀୱରପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ଧୁତଙ୍ଗାନି ନାମ ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଞ୍ଚେୱ ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଞ୍ଚ। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗତୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତି ଚୀୱରସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସଂ ପୂରଯମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଧୁତଙ୍ଗାନି ଗୋପେତି। ଇମାନି ଗୋପେନ୍ତୋ ଚୀୱରସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି।

ୱଣ୍ଣୱାଦୀତି ଏକୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋସସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ନ କଥେତି, ଏକୋ ନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋସସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ଏକୋ ନେୱ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ନ ସନ୍ତୋସସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ଏକୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଚେୱ ହୋତି, ସନ୍ତୋସସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନେସନନ୍ତି ଦୂତେଯ୍ୟପହିନଗମନାନୁଯୋଗପ୍ପଭେଦଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ଅନେସନଂ। ଅପ୍ପତିରୂପନ୍ତି ଅଯୁତ୍ତଂ। ଅଲଦ୍ଧା ଚାତି ଅଲଭିତ୍ୱା। ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ''କଥଂ ନୁ ଖୋ ଚୀୱରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି। ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା କୋହଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତୋ ଉତ୍ତସତି ପରିତସତି, ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ଅଲଦ୍ଧା ଚୀୱରଂ ନ ପରିତସତି। ଲଦ୍ଧା ଚାତି ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଭିତ୍ୱା। ଅଗଧିତୋତି ୱିଗତଲୋଭଗିଦ୍ଧୋ। ଅମୁଚ୍ଛିତୋତି ଅଧିମତ୍ତତଣ୍ହାଯ ମୁଚ୍ଛଂ ଅନାପନ୍ନୋ। ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋତି ତଣ୍ହାଯ ଅନୋତ୍ଥତୋ ଅପରିଯୋନଦ୍ଧୋ। ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀତି ଅନେସନାପତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଗେଧିତପରିଭୋଗେ ଚ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସମାନୋ। ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋତି ''ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସରଣମେୱ ପଜାନନ୍ତୋ।

ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯାତି ଯେନ କେନଚି ଚୀୱରେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା। ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତୀତି ''ଅହଂ ପଂସୁକୂଲିକୋ ମଯା ଉପସମ୍ପଦମାଳେଯେୱ ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ ଗହିତଂ, କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନଂ ନ କରୋତି। ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତୀତି ''ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ନ ପଂସୁକୂଲିକା''ତି ୱା ''ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଏତେସଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱା ଏୱଂ ପରଂ ନ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋତି ଯୋ ତସ୍ମିଂ ଚୀୱରସନ୍ତୋସେ, ୱଣ୍ଣୱାଦାଦୀସୁ ୱା ଦକ୍ଖୋ ଛେକୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ। ଅନଲସୋତି ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯ ଆଲସିଯୱିରହିତୋ। ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋତି ସମ୍ପଜାନପଞ୍ଞାଯ ଚେୱ ସତିଯା ଚ ଯୁତ୍ତୋ। ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋତି ଅରିଯୱଂସେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନାତି ଯେନ କେନଚି ପିଣ୍ଡପାତେନ। ଏତ୍ଥାପି ପିଣ୍ଡପାତୋ ଜାନିତବ୍ବୋ। ପିଣ୍ଡପାତକ୍ଖେତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସୋ ଜାନିତବ୍ବୋ, ପିଣ୍ଡପାତପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଜାନିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡପାତୋତି ''ଓଦନୋ, କୁମ୍ମାସୋ, ସତ୍ତୁ, ମଚ୍ଛୋ, ମଂସଂ, ଖୀରଂ, ଦଧି, ସପ୍ପି, ନୱନୀତଂ, ତେଲଂ, ମଧୁ, ଫାଣିତଂ, ଯାଗୁ, ଖାଦନୀଯଂ, ସାଯନୀଯଂ, ଲେହନୀଯ''ନ୍ତି ସୋଳସ ପିଣ୍ଡପାତା।

ପିଣ୍ଡପାତକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ, ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ, ନିମନ୍ତନଂ, ସଲାକଭତ୍ତଂ, ପକ୍ଖିକଂ, ଉପୋସଥିକଂ, ପାଟିପଦିକଂ, ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତଂ, ଗମିକଭତ୍ତଂ, ଗିଲାନଭତ୍ତଂ, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଭତ୍ତଂ, ଧୁରଭତ୍ତଂ, କୁଟିଭତ୍ତଂ, ୱାରଭତ୍ତଂ, ୱିହାରଭତ୍ତନ୍ତି ପନ୍ନରସ ପିଣ୍ଡପାତକ୍ଖେତ୍ତାନି।

ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସୋତି ପିଣ୍ଡପାତେ ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସୋ, ଗମନସନ୍ତୋସୋ, ପରିଯେସନସନ୍ତୋସୋ ପଟିଲାଭସନ୍ତୋସୋ, ପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ, ମତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ, ଲୋଲୁପ୍ପୱିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାଲାଭସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାବଲସନ୍ତୋସୋ, ଯଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସୋ, ଉପକାରସନ୍ତୋସୋ, ପରିମାଣସନ୍ତୋସୋ, ପରିଭୋଗସନ୍ତୋସୋ, ସନ୍ନିଧିପରିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋତି ପନ୍ନରସ ସନ୍ତୋସା।

ତତ୍ଥ ସାଦକୋ ଭିକ୍ଖୁ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ୱିତକ୍କେତି। ପିଣ୍ଡପାତିକେନ ପନ ଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚରତା ସାଯଂ ଥେରୂପଟ୍ଠାନକାଲେ ''ସ୍ୱେ କତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମାତି ଅସୁକଗାମେ, ଭନ୍ତେ''ତି, ଏତ୍ତକଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ୱିତକ୍କେତବ୍ବଂ। ଏକଚାରିକେନ ୱିତକ୍କମାଳକେ ଠତ୍ୱା ୱିତକ୍କେତବ୍ବଂ। ତତୋ ପରଂ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ଅରିଯୱଂସା ଚୁତୋ ହୋତି ପରିବାହିରୋ। ଅଯଂ ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତେନ ''କୁହିଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ଗମନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ପରିଯେସନ୍ତେନ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଅଗହେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଂ ପେସଲମେୱ ଗହେତ୍ୱା ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପରିଯେସନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ଦୂରତୋୱ ଆହରିଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତଂ ମନାପଂ, ଏତଂ ଅମନାପ''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପଟିଲାଭସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

''ଇମଂ ମନାପଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଇମଂ ଅମନାପଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଯାପନମତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବମେୱ, ଅଯଂ ପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ

ନାମ।

ଏତ୍ଥ ପନ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ବହୁ, ଦାଯକୋ ଅପ୍ପଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅପ୍ପଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ବହୁ, ଦାଯକୋପି ବହୁଂ ଦାତୁକାମୋ, ପମାଣେନେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ନ ବହୁ, ଦାଯକୋପି ଅପ୍ପଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅପ୍ପଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ନ ବହୁ, ଦାଯକୋ ପନ ବହୁଂ ଦାତୁକାମୋ, ପମାଣେନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ମିଞ୍ହି ମତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ପସାଦଂ ମକ୍ଖେତି, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତି, ସାସନଂ ନ କରୋତି, ୱିଜାତମାତୁଯାପି ଚିତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇତି ମତ୍ତଂ ଜାନିତ୍ୱାୱ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଅଯଂ ମତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ସଦ୍ଧକୁଲାନିଯେୱ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରପଟିପାଟିଯା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ଲୋଲୁପ୍ପୱିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ। ଯଥାଲାଭସନ୍ତୋସାଦଯୋ ଚୀୱରେ ୱୁତ୍ତନଯା ଏୱ।

ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ ଅନୁପାଲେସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ଉପକାରଂ ଞତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନଂ ଉପକାରସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଆନୀତଂ ନ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେ ସତି ତେନ ଗାହାପେତବ୍ବଂ, ଅସତି ହରାପେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହଣମତ୍ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପରିମାଣସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

''ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପଟିୱିନୋଦନଂ ଇଦମେତ୍ଥ ନିସ୍ସରଣ''ନ୍ତି ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନଂ ପରିଭୋଗସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ନିଦହିତ୍ୱା ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅଯଂ ସନ୍ନିଧିପରିୱଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ମୁଖଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ସାରଣୀଯଧମ୍ମେ ଠିତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସନ୍ତୋସୋ ନାମ।

ପିଣ୍ଡପାତପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ପନ ପଞ୍ଚ ଧୁତଙ୍ଗାନି – ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ, ଏକାସନିକଙ୍ଗଂ , ପତ୍ତପିଣ୍ଡିକଙ୍ଗଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗନ୍ତି। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତା। ଇତି ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସଂ ପୂରଯମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଧୁତଙ୍ଗାନି ଗୋପେତି। ଇମାନି ଗୋପେନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି। ''ୱଣ୍ଣୱାଦୀ''ତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ସେନାସନେନାତି ଇଧ ସେନାସନଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ସେନାସନକ୍ଖେତ୍ତଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ସେନାସନସନ୍ତୋସୋ ଜାନିତବ୍ବୋ, ସେନାସନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ଜାନିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ସେନାସନନ୍ତି ମଞ୍ଚୋ, ପୀଠଂ, ଭିସି, ବିମ୍ବୋହନଂ, ୱିହାରୋ, ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ, ପାସାଦୋ, ହମ୍ମିଯଂ, ଗୁହା, ଲେଣଂ, ଅଟ୍ଟୋ, ମାଳୋ , ୱେଳୁଗୁମ୍ବୋ, ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଇମାନି ପନ୍ନରସ ସେନାସନାନି।

ସେନାସନକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ''ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଗଣତୋ ୱା ଞାତିତୋ ୱା ମିତ୍ତତୋ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧନେନ ପଂସୁକୂଲଂ ୱା''ତି ଛ ଖେତ୍ତାନି।

ସେନାସନସନ୍ତୋସୋତି ସେନାସନେ ୱିତକ୍କସନ୍ତୋସାଦଯୋ ପନ୍ନରସ ସନ୍ତୋସା। ତେ ପିଣ୍ଡପାତେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସେନାସନପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ପନ ପଞ୍ଚ ଧୁତଙ୍ଗାନି – ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗଂ, ଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗଂ, ସୋସାନିକଙ୍ଗଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗନ୍ତି। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତା। ଇତି ସେନାସନସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସଂ ପୂରଯମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଧୁତଙ୍ଗାନି ଗୋପେତି। ଇମାନି ଗୋପେନ୍ତୋ ସେନାସନସନ୍ତୋସମହାଅରିଯୱଂସେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି।

ଗିଲାନପଚ୍ଚଯୋ ପନ ପିଣ୍ଡପାତେଯେୱ ପୱିଟ୍ଠୋ। ତତ୍ଥ ଯଥାଲାଭଯଥାବଲଯଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସେନେୱ ସନ୍ତୁସ୍ସିତବ୍ବଂ। ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ ଭାୱନାରାମଅରିଯୱଂସଂ ଭଜତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ପଞ୍ଚ ସେନାସନେ ୱୁତ୍ତା, ପଞ୍ଚ ଆହାରନିସ୍ସିତା;

ଏକୋ ୱୀରିଯସଂଯୁତ୍ତୋ, ଦ୍ୱେ ଚ ଚୀୱରନିସ୍ସିତା''ତି।

ଇତି ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପଥୱିଂ ପତ୍ଥରମାନୋ ୱିଯ ସାଗରକୁଚ୍ଛିଂ ପୂରଯମାନୋ ୱିଯ ଆକାସଂ ୱିତ୍ଥାରଯମାନୋ ୱିଯ ଚ ପଠମଂ ଚୀୱରସନ୍ତୋସଂ ଅରିଯୱଂସଂ କଥେତ୍ୱା ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ସୂରିଯଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ଦୁତିଯଂ ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସଂ କଥେତ୍ୱା

ସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପେନ୍ତୋ ୱିଯ ତତିଯଂ ସେନାସନସନ୍ତୋସଂ ଅରିଯୱଂସଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ସହସ୍ସନଯପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଭାୱନାରାମଂ ଅରିଯୱଂସଂ କଥେତୁଂ ପୁନ ଚପରଂ ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପହାନାରାମୋ ହୋତୀତି ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ଆରମନଂ ଆରାମୋ, ଅଭିରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚୱିଧେ ପହାନେ ଆରାମୋ ଅସ୍ସାତି ପହାନାରାମୋ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତୀତି ଏୱଂ ପହାନେ ରତୋତି ପହାନରତୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଭାୱନାଯ ଆରାମୋ ଅସ୍ସାତି ଭାୱନାରାମୋ। ଭାୱନାଯ ରତୋତି ଭାୱନାରତୋ।

ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ଅରିଯୱଂସେସୁ ପୁରିମେହି ତୀହି ତେରସନ୍ନଂ ଧୁତଙ୍ଗାନଂ ଚତୁପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସସ୍ସ ଚ ୱସେନ ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକଂ କଥିତଂ ହୋତି। ଭାୱନାରାମେନ ଅୱସେସଂ ପିଟକଦ୍ୱଯଂ। ଇମଂ ପନ ଭାୱନାରାମତଂ ଅରିଯୱଂସଂ କଥେନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ନେକ୍ଖମ୍ମପାଳିଯା କଥେତବ୍ବୋ। ଦୀଘନିକାଯେ ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ କଥେତବ୍ବୋ। ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ କଥେତବ୍ବୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ନିଦ୍ଦେସପରିଯାଯେନ କଥେତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ନେକ୍ଖମ୍ମପାଳିଯାତି ସୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ବ୍ୟାପାଦଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ। ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ। ଞାଣଂ, ଅୱିଜ୍ଜଂ। ପାମୋଜ୍ଜଂ, ଅରତିଂ। ପଠମଂ ଝାନଂ, ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ। ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ, ୱିତକ୍କୱିଚାରେ। ତତିଯଂ ଝାନଂ, ପୀତିଂ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ, ସୁଖଦୁକ୍ଖେ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ, ସୁଖସଞ୍ଞଂ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ, ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନଂ, ନନ୍ଦିଂ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନଂ, ରାଗଂ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନଂ, ସମୁଦଯଂ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନଂ, ଆଦାନଂ। ଖଯାନୁପସ୍ସନଂ, ଘନସଞ୍ଞଂ। ୱଯାନୁପସ୍ସନଂ, ଆଯୂହନଂ। ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନଂ, ଧୁୱସଞ୍ଞଂ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ, ନିମିତ୍ତଂ। ଅପଣିହିତାନୁପସ୍ସନଂ, ପଣିଧିଂ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନଂ ଅଭିନିୱେସଂ। ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନଂ, ସାରାଦାନାଭିନିୱେସଂ। ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ, ସମ୍ମୋହାଭିନିୱେସଂ। ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନଂ, ଆଲଯାଭିନିୱେସଂ। ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ, ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖଂ। ୱିୱଟ୍ଟାନୁପସ୍ସନଂ, ସଂଯୋଗାଭିନିୱେସଂ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ , ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠେ କିଲେସେ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ, ଓଳାରିକେ କିଲେସେ। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ, ଅଣୁସହଗତେ କିଲେସେ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ରମତୀତି ଏୱଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ନେକ୍ଖମ୍ମପାଳିଯା କଥେତବ୍ବୋ।

ଦୀଘନିକାଯେଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନାତି ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି…ପେ… ଦସ ଧମ୍ମେ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି, ଦସ ଧମ୍ମେ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। କତମଂ ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି? କାଯଗତାସତିଂ ସାତସହଗତଂ। ଇମଂ ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି। କତମଂ ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି? ଅସ୍ମିମାନଂ। ଇମଂ ଏକଂ ଧମ୍ମଂ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। କତମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମେ…ପେ… କତମେ ଦସ ଧମ୍ମେ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି? ଦସ କସିଣାଯତନାନି। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମେ ଭାୱେନ୍ତୋ ରମତି। କତମେ ଦସ ଧମ୍ମେ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି? ଦସ ମିଚ୍ଛତ୍ତେ। ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମେ ପଜହନ୍ତୋ ରମତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନାରାମୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଦୀଘନିକାଯେ ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ କଥେତବ୍ବୋ।

ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନାତି ଏକାଯନୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା, ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯ, ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ, ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ, ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି… ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ… ‘ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମା’ତି ୱା ପନସ୍ସ ସତି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି ଯାୱଦେୱ ଞାଣମତ୍ତାଯ ପଟିସ୍ସତିମତ୍ତାଯ ଅନିସ୍ସିତୋ ଚ ୱିହରତି ନ ଚ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଉପାଦିଯତି। ଏୱମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନାରାମୋ ହୋତି ଭାୱନାରତୋ, ପହାନାରାମୋ ହୋତି ପହାନରତୋ। ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଗଚ୍ଛାମୀତି ପଜାନାତି… ପେ… ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେଯ୍ୟଥାପି ପସ୍ସେଯ୍ୟ ସରୀରଂ ସିୱଥିକାଯ ଛଡ୍ଡିତଂ…ପେ… ପୂତୀନି ଚୁଣ୍ଣକଜାତାନି। ସୋ ଇମମେୱ କାଯଂ ଉପସଂହରତି, ଅଯମ୍ପି ଖୋ କାଯୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋତି। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ଏୱମ୍ପି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନାରାମୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ କଥେତବ୍ବୋ।

ଅଭିଧମ୍ମେ ନିଦ୍ଦେସପରିୟାୟେନାତି ସଙ୍ଖେପି ସଙ୍ଖତେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ…ପେ… ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ରମତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନାରାମୋ ହୋତୀତି ଏୱଂ ନିଦ୍ଦେସପରିୟାୟେନ କଥେତବ୍ବୋ।

ନେୱଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତୀତି ଅଜ୍ଜ ମେ ସଟ୍ଠି ୱା ସତ୍ତତି ୱା ୱସ୍ସାନି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ, କୋ ମୟା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନଂ ନ କରୋତି। ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି, କିଂ ଇମେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନା ଚରନ୍ତୀତି ଏୱଂ ପରଂ ୱମ୍ଭନଂ ନ କରୋତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

୩୧୦।ପଧାନାନୀତି ଉତ୍ତମୱୀରିୟାନି। ସଂୱରପଧାନନ୍ତି ଚକ୍ଖାଦୀନି ସଂୱରନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୱୀରିୟଂ। ପହାନପଧାନନ୍ତି କାମୱିତକ୍କାଦୟୋ ପଜହନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୱୀରିୟଂ। ଭାୱନାପଧାନନ୍ତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୱୀରିୟଂ। ଅନୁରକ୍ଖଣାପଧାନନ୍ତି ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୱୀରିୟଂ।

ୱିୱେକନିସ୍ସିତନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୱେକୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋତି ତୀଣିପି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ନାମାନି। ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ଉପଧିୱିୱେକତ୍ତା ୱିୱେକୋ। ତଂ ଆଗମ୍ମ ରାଗାଦୟୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱିରାଗୋ। ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ନିରୋଧୋ। ତସ୍ମା ''ୱିୱେକନିସ୍ସିତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବୱସେନ ୱା ନିବ୍ବାନନିସ୍ସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ। ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନା ତଦଙ୍ଗୱସେନ କିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ମଗ୍ଗୋ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ତସ୍ମା ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିନ୍ତି ୟଥା ଭାୱିୟମାନୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ପରିଣମତି, ୱିପସ୍ସନାଭାୱଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଭାୱଞ୍ଚ ପାପୁଣାତି, ଏୱଂ ଭାୱେତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଭଦ୍ରକନ୍ତି ଭଦ୍ଦକଂ। ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞାଦିୱସେନ ଅଧିଗତୋ ସମାଧିୟେୱ। ଅନୁରକ୍ଖତୀତି ସମାଧିପରିବନ୍ଧକଧମ୍ମେ ରାଗଦୋସମୋହେ ସୋଧେନ୍ତୋ ରକ୍ଖତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞାଦିକା ପଞ୍ଚେୱ ସଞ୍ଞା ୱୁତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଦସପି ଅସୁଭାନି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବାନି। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

ଧମ୍ମେ ଞାଣନ୍ତି ଏକପଟିୱେଧୱସେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଞାଣଂ ଚତୁସଚ୍ଚବ୍ଭନ୍ତରେ ନିରୋଧସଚ୍ଚେ ଧମ୍ମେ ଞାଣଞ୍ଚ । ୟଥାହ – ''ତତ୍ଥ କତମଂ ଧମ୍ମେ ଞାଣଂ? ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଚତୂସୁ ଫଲେସୁ ଞାଣ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୭୯୬)। ଅନ୍ୱୟେ ଞାଣନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା ୟଥା ଇଦାନି, ଏୱଂ ଅତୀତେପି ଅନାଗତେପି ଇମେୱ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଅୟମେୱ ତଣ୍ହା ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ, ଅୟମେୱ ନିରୋଧୋ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ଅୟମେୱ ମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଅନୁଗତିୟଂ ଞାଣଂ। ତେନାହ – ''ସୋ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ଞାତେନ ଦିଟ୍ଠେନ ପତ୍ତେନ ୱିଦିତେନ ପରିୟୋଗାଳ୍ହେନ ଅତୀତାନାଗତେନ ନୟଂ ନେତୀ''ତି। ପରିୟେ ଞାଣନ୍ତି ପରେସଂ ଚିତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦେ ଞାଣଂ। ୟଥାହ – ''ତତ୍ଥ କତମଂ ପରିୟେ ଞାଣଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଜାନାତୀ''ତି (ୱିଭ। ୭୯୬) ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ଇମାନି ତୀଣି ଞାଣାନି ଅୱସେସଂ ସମ୍ମୁତିଞାଣଂ ନାମ। ୟଥାହ – ''ତତ୍ଥ କତମଂ ସମ୍ମୁତିଞାଣଂ? ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମେ ଞାଣଂ ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ୱୟେ ଞାଣଂ ଠପେତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛେଦେ ଞାଣଂ ଅୱସେସଂ ସମ୍ମୁତିଞାଣ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୭୯୬)।

ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣାଦୀହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ୱଟ୍ଟଂ, ଦ୍ୱେ ୱିୱଟ୍ଟଂ, ୱଟ୍ଟେ ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି, ନୋ ୱିୱଟ୍ଟେ। ଦ୍ୱୀସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଆଚରିୟସନ୍ତିକେ ପରିୟତ୍ତିଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋତି, ଦ୍ୱୀସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ''ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ନାମ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ମନାପଂ, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ନାମ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ମନାପ''ନ୍ତି ସୱନୱସେନ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଦ୍ୱୀସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାସୱନଧାରଣସମ୍ମସନପଟିୱେଧୋ ୱଟ୍ଟତି, ଦ୍ୱୀସୁ ସୱନପଟିୱେଧୋ ୱଟ୍ଟତି। ତୀଣି କିଚ୍ଚୱସେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଏକଂ ଆରମ୍ମଣୱସେନ। ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତା ଗମ୍ଭୀରାନି, ଦ୍ୱେ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଦୁଦ୍ଦସାନି।

ସୋତାପତ୍ତିୟଙ୍ଗାଦିଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୧୧।ସୋତାପତ୍ତିୟଙ୍ଗାନୀତି ସୋତାପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗାନି, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିଲାଭକାରଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସେୱନଂ। ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନନ୍ତି ସପ୍ପାୟସ୍ସ ତେପିଟକଧମ୍ମସ୍ସ ସୱନଂ। ୟୋନିସୋମନସିକାରୋତି ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ମନସିକାରୋ। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତୀତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଭୂତାୟ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପତ୍ତିୟା ପଟିପଜ୍ଜନଂ।

ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନାତି ଅଚଲପ୍ପସାଦେନ। ''ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା''ତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ଫଲଧାତୁଆହାରଚତୁକ୍କାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

ଅପିଚେତ୍ଥ ଲୂଖପଣୀତଓଡ୍ଥୁଓସେନ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ଓେଦିତଢା।

ଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋତି ଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଂ ଏତାସୁ ତିଟ୍ଠତୀତି ଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠିତିଓସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପୂପାଯନ୍ତି ରୂପଂ ଉପଗତଂ ହୁତ୍ୱା। ପଞ୍ଚୱୋକାରଭଓସ୍ମିଞ୍ହି ଅଭିସଙ୍ଖାରଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିସ୍ସାଯ ତିଟ୍ଠତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପାରମ୍ମଣନ୍ତି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଗୋଚରଂ ରୂପପତିଟ୍ଠିତଂ ହୁତ୍ୱା। ନନ୍ଦୂପସେଚନନ୍ତି ଲୋଭସହଗତଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତନନ୍ଦିଯାଓ ଉପସିତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା। ଇତରଂ ଉପନିସ୍ସଯକୋଟିଯା। ୱୁଦ୍ଧିଂ ଓିରୂଳ୍ହିଂ ଓେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ସଟ୍ଠିପି ସତ୍ତତିପି ଓସ୍ସାନି ଏଓଂ ପଓତ୍ତମାନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ଓିରୂଳ୍ହିଂ ଓେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଓେଦନୂପାଯାଦୀସୁପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଇମେହି ପନ ତୀହି ପଦେହି ଚତୁୱୋକାରଭଓେ ଅଭିସଙ୍ଖାରଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଯାଓତାଯୁକଂ ପଓତ୍ତନଓସେନ ୱୁଦ୍ଧିଂ ଓିରୂଳ୍ହିଂ ଓେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନା ଓେଦିତଢା। ଚତୁକ୍କଓସେନ ପନ ଦେସନାଯ ଆଗତତ୍ତା ଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣୂପାଯନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏଓଂ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଚ ''କତମଂ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ କମ୍ମଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣଂ, କତମଂ ଓିପାକଓିଞ୍ଚ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ସମ୍ମୋହୋ ଭଓେଯ୍ୟ, ତସ୍ମାପି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଗତିଗମନାନି ଓିତ୍ଥାରିତାନେଓ।

ଚୀଓରହେତୂତି ତତ୍ଥ ମନାପଂ ଚୀଓରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଚୀଓରକାରଣା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତି ଭଓାଭଓହେତୂତି ଏତ୍ଥ ଇତୀତି ନିଦସ୍ସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଯଥା ଚୀଓରାଦିହେତୁ, ଏଓଂ ଭଓାଭଓହେତୂପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଓାଭଓୋତି ଚେତ୍ଥ ପଣୀତପଣୀତତରାନି ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ଅଧିପ୍ପେତାନି। ଇମେସଂ ପନ ଚତୁନ୍ନଂ ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦାନଂ ପହାନତ୍ଥାଯ ପଟିପାଟିଯାଓ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯଓଂସା ଦେସିତାତି ଓେଦିତଢା। ପଟିପଦାଚତୁକ୍କଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେଓ। ଅକ୍ଖମାଦୀସୁ ପଧାନକରଣକାଲେ ସୀତାଦୀନି ନ ଖମତୀତି ଅକ୍ଖମା। ଖମତୀତି ଖମା। ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନଂ ଦମା। ''ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମଓିତକ୍କଂ ନାଧିଓାସେତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଓିତକ୍କସମନଂ ସମା।

ଧମ୍ମପଦାନୀତି ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସାନି। ଅନଭିଜ୍ଝା ଧମ୍ମପଦଂ ନାମ ଅଲୋଭୋ ଓା ଅଲୋଭସୀସେନ ଅଧିଗତଜ୍ଝାନଓିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି ଓା। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଧମ୍ମପଦଂ ନାମ ଅକୋପୋ ଓା ମେତ୍ତାସୀସେନ ଅଧିଗତଜ୍ଝାନାଦୀନି ଓା। ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମପଦଂ ନାମ ସୁପ୍ପଟ୍ଠିତସତି ଓା ସତିସୀସେନ ଅଧିଗତଜ୍ଝାନାଦୀନି ଓା। ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମପଦଂ ନାମ ସମାପତ୍ତି ଓା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଓସେନ ଅଧିଗତଜ୍ଝାନଓିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି ଓା। ଦସାସୁଭଓସେନ ଓା ଅଧିଗତଜ୍ଝାନାଦୀନି ଅନଭିଜ୍ଝା ଧମ୍ମପଦଂ। ଚତୁବ୍ରହ୍ମଓିହାରଓସେନ ଅଧିଗତାନି ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଧମ୍ମପଦଂ। ଦସାନୁସ୍ସତିଆହାରେପଟିକୂଲସଞ୍ଚ୍ଞାଓସେନ ଅଧିଗତାନି ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମପଦଂ। ଦସକସିଣଆନାପାନଓସେନ ଅଧିଗତାନି ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମପଦନ୍ତି।

ଧମ୍ମସମାଦାନେସୁ ପଠମଂ ଅଚେଲକପଟିପଦା। ଦୁତିଯଂ ତିବ୍ବକିଲେସସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସୁମୁଖସ୍ସାପି ରୁଦତୋ ପରିସୁଦ୍ଧବ୍ରହ୍ମଚରିଯଚରଣଂ। ତତିଯଂ କାମେସୁ ପାତବ୍ୟତା। ଚତୁତ୍ଥଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଅଲଭମାନସ୍ସାପି ଝାନଓିପସ୍ସନାଓସେନ ସୁଖସମଙ୍ଗିନୋ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ।

ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧାତି ଏତ୍ଥ ଗୁଣଟ୍ଠୋ ଖନ୍ଧଟ୍ଠୋ। ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋତି ସୀଲଗୁଣୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଫଲସୀଲଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଇତି ଚତୂସୁପି ଠାନେସୁ ଫଲମେଓ ୱୁତ୍ତଂ।

ବଲାନୀତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ଚ ବଲାନି। ତେସଂ ପଟିପକ୍ଖେହି କୋସଜ୍ଜାଦୀହି ଅକମ୍ପନିଯତା ଓେଦିତଢା। ସବ୍ବାନିପି ସମଥଓିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଓସେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନେଓ କଥିତାନି।

ଅଧିଟ୍ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅଧୀତି ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ତେନ ଓା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଓା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଠାନମେଓ ଓା ତଂତଂଗୁଣାଧିକାନଂ ପୁରିସାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ପଞ୍ଚ୍ଞାଓ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଚ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମେନ ଅଗ୍ଗଫଲପଞ୍ଚ୍ଞା। ଦୁତିଯେନ ଓଚୀସଚ୍ଚଂ। ତତିଯେନ ଆମିସପରିଚ୍ଚାଗୋ। ଚତୁତ୍ଥେନ କିଲେସୂପସମୋ କଥିତୋତି ଓେଦିତବ୍ବୋ। ପଠମେନ ଚ କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଚ୍ଞଂ ଓିପସ୍ସନାପଞ୍ଚ୍ଞଂ ଓା ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଫଲପଞ୍ଚ୍ଞା କଥିତା। ଦୁତିଯେନ ଓଚୀସଚ୍ଚଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ନିବ୍ବାନଂ। ତତିଯେନ ଆମିସପରିଚ୍ଚାଗଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗୋ। ଚତୁତ୍ଥେନ ସମାପତ୍ତିଓିକ୍ଖମ୍ଭିତେ କିଲେସେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ କିଲେସଓୂପସମୋ। ପଞ୍ଚ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନେନ ଓା ଏକେନ ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଚ୍ଞା କଥିତା। ସେସେହି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ। ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନେନ ଓା ଏକେନ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ କଥିତଂ। ସେସେହି ଅରହତ୍ତପଞ୍ଚ୍ଞାତି ମୂସିକାଭଯତ୍ଥେରୋ ଆହ।

ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାଦିଚତୁକ୍କଓଣ୍ଣନା

୩୧୨।ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି ମହାପଦେସକଥାଯ ଓିତ୍ଥାରିତାନେଓ।

କଣ୍ହନ୍ତି କାଳକଂ ଦସଅକୁସଲକମ୍ମପଥକମ୍ମଂ। କଣ୍ହୱିପାକନ୍ତି ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ କାଳକୱିପାକଂ। ସୁକ୍କନ୍ତି ପଣ୍ଡରଂ କୁସଲକମ୍ମପଥକମ୍ମଂ। ସୁକ୍କୱିପାକନ୍ତି ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ ପଣ୍ଡରୱିପାକଂ। କଣ୍ହସୁକ୍କନ୍ତି ମିସ୍ସକକମ୍ମଂ। କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକନ୍ତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ। ମିସ୍ସକକମ୍ମଞ୍ହି କତ୍ୱା ଅକୁସଲେନ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନୋ କୁସଲେନ ପୱତ୍ତେ ସୁଖଂ ୱେଦେଯତି। କୁସଲେନ ରାଜକୁଲେପି ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅକୁସଲେନ ପୱତ୍ତେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦେଯତି। ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କନ୍ତି କମ୍ମକ୍ଖଯକରଂ ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ହି ଯଦି କଣ୍ହଂ ଭୱେଯ୍ୟ, କଣ୍ହୱିପାକଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ଯଦି ସୁକ୍କଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ସୁକ୍କୱିପାକଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ଉଭଯୱିପାକସ୍ସ ପନ ଅଦାନତୋ ଅକଣ୍ହାସୁକ୍କୱିପାକତ୍ତା ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ସଚ୍ଛିକରଣୀଯାତି ପଚ୍ଚକ୍ଖକରଣେନ ଚେୱ ପଟିଲାଭେନ ଚ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା। ଚକ୍ଖୁନାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା। କାଯେନାତି ସହଜାତନାମକାଯେନ। ପଞ୍ଞାଯାତି ଅରହତ୍ତଫଲଞାଣେନ।

ଓଘାତି ୱଟ୍ଟସ୍ମିଂ ସତ୍ତେ ଓହନନ୍ତି ଓସୀଦାପେନ୍ତୀତି ଓଘା। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକୋ ରାଗୋ କାମୋଘୋ। ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭୱୋଘୋ। ତଥା ଝାନନିକନ୍ତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ଚ ରାଗୋ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠୋଘୋ।

ୱଟ୍ଟସ୍ମିଂ ଯୋଜେନ୍ତୀତି ଯୋଗା। ତେ ଓଘା ୱିଯ ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱିସଂଯୋଜେନ୍ତୀତି ୱିସଞ୍ଞୋଗା। ତତ୍ଥ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଂ କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। ତଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଅଧିଗତୋ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଏକନ୍ତେନେୱ କାମଯୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ ନାମ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଭୱଯୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ ନାମ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ ନାମ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଞ୍ଞୋଗୋ ନାମ।

ଗନ୍ଥନୱସେନ ଗନ୍ଥା। ୱଟ୍ଟସ୍ମିଂ ନାମକାଯଞ୍ଚେୱ ରୂପକାଯଞ୍ଚ ଗନ୍ଥତି ବନ୍ଧତି ପଲିବୁନ୍ଧତୀତି କାଯଗନ୍ଥୋ।ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋତି ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ, ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସୋ।

ଉପାଦାନାନୀତି ଆଦାନଗ୍ଗହଣାନି। କାମୋତି ରାଗୋ, ସୋୟେୱ ଗହଣଟ୍ଠେନ ଉପାଦାନନ୍ତି କାମୁପାଦାନଂ। ଦିଟ୍ଠୀତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ସାପି ଗହଣଟ୍ଠେନ ଉପାଦାନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ। ଇମିନା ସୁଦ୍ଧୀତି ଏୱଂ ସୀଲୱତାନଂ ଗହଣଂ ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନଂ। ଅତ୍ତାତି ଏତେନ ୱଦତି ଚେୱ ଉପାଦିଯତି ଚାତି ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନଂ।

ଯୋନିଯୋତି କୋଟ୍ଠାସା। ଅଣ୍ଡେ ଜାତାତି ଅଣ୍ଡଜା। ଜଲାବୁମ୍ହି ଜାତାତି ଜଲାବୁଜା। ସଂସେଦେ ଜାତାତି ସଂସେଦଜା। ସଯନସ୍ମିଂ ପୂତିମଚ୍ଛାଦୀସୁ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱେଗେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉପପତିତା ୱିଯାତି ଓପପାତିକା। ତତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସେଦଜଓପପାତିକାନଂ ଅଯଂ ୱିସେସୋ। ସଂସେଦଜା ମନ୍ଦା ଦହରା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଓପପାତିକା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ହୁତ୍ୱା। ମନୁସ୍ସେସୁ ହି ଭୁମ୍ମଦେୱେସୁ ଚ ଇମା ଚତସ୍ସୋପି ଯୋନିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତଥା ତିରଚ୍ଛାନେସୁ ସୁପଣ୍ଣନାଗାଦୀସୁ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ତତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଣ୍ଡଜା ସୁପଣ୍ଣା ଅଣ୍ଡଜେୱ ନାଗେ ହରନ୍ତି, ନ ଜଲାବୁଜେ ନ ସଂସେଦଜେ ନ ଓପପାତିକେ''ତି (ସଂ। ନି। ୩।୩୯୩)। ଚାତୁମହାରାଜିକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରିଦେୱା ଓପପାତିକାଯେୱ । ତଥା ନେରଯିକା। ପେତେସୁ ଚତସ୍ସୋପି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିଯୋ ସମ୍ପସାଦନୀଯେ କଥିତା ଏୱ।

ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେସୁ ପଠମୋ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦୁତିଯୋ ଓରବ୍ଭିକାଦୀହି ଘାତିଯମାନୌରବ୍ଭାଦିୱସେନ। ତତିଯୋ ମନୋପଦୋସିକାୱସେନ। ଚତୁତ୍ଥୋ ଚାତୁମହାରାଜିକେ ଉପାଦାଯ ଉପରିସେସଦେୱତାୱସେନ। ତେ ହି ଦେୱା ନେୱ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନାଯ ମରନ୍ତି, ନ ପରସଞ୍ଚେତନାଯ।

ଦକ୍ଖିଣାୱିସୁଦ୍ଧାଦିଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୧୩।ଦକ୍ଖିଣାୱିସୁଦ୍ଧିଯୋତି ଦାନସଙ୍ଖାତା ଦକ୍ଖିଣା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି ଏତାହୀତି ଦକ୍ଖିଣାୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ।

ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋତି ଯତ୍ଥ ଦାଯକୋ ସୀଲୱା ହୋତି, ଧମ୍ମେନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଦେତି, ପଟିଗ୍ଗାହକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ଅଯଂ ଦକ୍ଖିଣା ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣାସଦିସା। ପଟିଗ୍ଗାହକତୋୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ଦାଯକତୋତି ଯତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ ସୀଲୱା ହୋତି, ଦାଯକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ଅଧମ୍ମେନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦେତି, ଅଯଂ ଦକ୍ଖିଣା ଚୋରଘାତକସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣାସଦିସା। ନେୱ ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋତି ଯତ୍ଥ

ଉଭୋପି ଦୁସ୍ସୀଲା ଦେସ୍ସଧମ୍ମୋପି ଅଧମ୍ମେନ ନିଙ୍କତ୍ତୋ। ୱିପରିୟାୟେନ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱେଦିତଙ୍କୋ।

ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନୀତି ସଙ୍ଗହକାରଣାନି। ତାନି ହେଟ୍ଠା ୱିଭତ୍ତାନେୱ।

ଅନରିୟୱୋହାରାତି ଅନରିୟାନଂ ଲାମକାନଂ ୱୋହାରା।

ଅରିୟୱୋହାରାତି ଅରିୟାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ୱୋହାରା।

ଦିଟ୍ଠୱାଦିତାତି ଦିଟ୍ଠଂ ମୟାତି ଏୱଂ ୱାଦିତା। ଏତ୍ଥ ଚ ତଂତଂସମୁଟ୍ଠାପକଚେତନାୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତଙ୍କୋ।

ଅତ୍ତନ୍ତପାଦିଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୧୪।ଅତ୍ତନ୍ତପାଦୀସୁ ପଠମୋ ଅଚେଲକୋ। ଦୁତିୟୋ ଓରବ୍ଭିକାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ। ତତିୟୋ ଯଞ୍ଞଯାଜକୋ। ଚତୁତ୍ଥୋ ସାସନେ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ।

ଅତ୍ତହିତାୟ ପଟିପନ୍ନାଦୀସୁ ପଠମୋ ଯୋ ସୟଂ ସୀଲାଦିସମ୍ପନ୍ନୋ, ପରଂ ସୀଲାଦୀସୁ ନ ସମାଦପେତି ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍କଲିତ୍ଥେରୋ ୱିୟ। ଦୁତିୟୋ ଯୋ ଅତ୍ତନା ନ ସୀଲାଦିସମ୍ପନ୍ନୋ, ପରଂ ସୀଲାଦୀସୁ ସମାଦପେତି ଆୟସ୍ମା ଉପନନ୍ଦୋ ୱିୟ। ତତିୟୋ ଯୋ ନେୱତ୍ତନା ସୀଲାଦିସମ୍ପନ୍ନୋ, ପରଂ ସୀଲାଦୀସୁ ନ ସମାଦପେତି ଦେୱଦତ୍ତୋ ୱିୟ। ଚତୁତ୍ଥୋ ଯୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସୀଲାଦିସମ୍ପନ୍ନୋ ପରଞ୍ଚ ସୀଲାଦୀସୁ ସମାଦପେତି ଆୟସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ୱିୟ।

ତମାଦୀସୁ ତମୋତି ଅନ୍ଧକାରଭୂତୋ। ତମପରାୟଣୋତି ତମମେୱ ପରଂ ଅୟନଂ ଗତି ଅସ୍ସାତି ତମପରାୟଣୋ। ଏୱଂ ସଙ୍କପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତଙ୍କୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମୋ ନୀଚେ ଚଣ୍ଡାଲାଦିକୁଲେ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତେ ହୀନତ୍ତଭାୱେ ନିଙ୍କତ୍ତିତ୍ୱା ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପରିପୂରେତି। ଦୁତିୟୋ ତଥାୱିଧୋ ହୁତ୍ୱା ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପରିପୂରେତି। ତତିୟୋ ଉଳାରେ ଖତ୍ତିୟକୁଲେ ବହ୍ୱନ୍ନପାନେ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତଭାୱେ ନିଙ୍କତ୍ତିତ୍ୱା ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପରିପୂରେତି। ଚତୁତ୍ଥୋ ତାଦିସୋୱ ହୁତ୍ୱା ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପରିପୂରେତି।

ସମଣମଚଲୋତି ସମଣଅଚଲୋ। ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିମତ୍ତଂ। ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ୱେଦିତଙ୍କୋ। ସୋତାପନ୍ନୋ ହି ଚତୂହି ୱାତେହି ଇନ୍ଦଖୀଲୋ ୱିୟ ପରପ୍ପୱାଦେହି ଅକମ୍ପିୟୋ। ଅଚଲସଦ୍ଧାୟ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସମଣମଚଲୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖୟା''ତି (ପୁ॰ ପ॰ ୧୯୦) ୱିତ୍ଥାରୋ। ରାଗଦୋସାନଂ ପନ ତନୁଭୂତତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ସମଣପଦୁମୋ ନାମ। ତେନାହ – ''କତମୋ ପନ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ''ତି (ପୁ॰ ପ॰ ୧୯୦)। ରାଗଦୋସାନଂ ଅଭାୱା ଖିପ୍ପମେୱ ପୁପ୍ଫିସ୍ସତୀତି ଅନାଗାମୀ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ନାମ। ତେନାହ – ''କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ…ପେ… ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ''ତି (ପୁ॰ ପ॰ ୧୯୦)। ଅରହା ପନ ସଙ୍କେସମ୍ପି ଗନ୍ଥକାରକିଲେସାନଂ ଅଭାୱା ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ନାମ। ତେନାହ – ''କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଆସୱାନଂ ଖୟା…ପେ… ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ''ତି।

''ଇମେ ଖୋ , ଆୱୁସୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଯୋଜେତଙ୍କଂ। ଇତି ସମପଞ୍ଞାସାୟ ଚତୁକ୍କାନଂ ୱସେନ ଦ୍ୱେପଞ୍ଚସତାନି କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୧୫। ଇତି ଚତୁକ୍କୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଞ୍ଚକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ ଲୋକିୟୋ। ସେସା ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରା। ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଲୋକିୟାୱ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଖନ୍ଧକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତା। କାମଗୁଣା ହେଟ୍ଠା

ୱିତ୍ଥାରିତାଓ୍ୱ।

ସୁକତଦୁକ୍କଟାଦୀହି ଗନ୍ତବ୍ବାତି ଗତିଯୋ। ନିରଯୋତି ନିରସ୍ସାଦୋ। ସହୋକାସେନ ଖନ୍ଧା କଥିତା। ତତୋ ପରେସୁ ତୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ଖନ୍ଧାଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତା। ଚତୁତ୍ଥେ ଓକାସୋପି।

ଆଓ୍ୱାସେ ମଚ୍ଛରିଯଂ ଆଓ୍ୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ। ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆଗନ୍ତୁକଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତ୍ଥ ଚେତିଯସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ପରିକ୍ଖାରୋ ଠପିତୋ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକମ୍ପି ଆଓ୍ୱାସଂ ନିଓ୍ୱାରେତି। ସୋ କାଲଙ୍କତ୍ୱା ପେତୋ ୱା ଅଜଗରୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତତି। କୁଲେ ମଚ୍ଛରିଯଂ କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ। ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେହି କାରଣେହି ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ ଅଞ୍ଞେସଂ ପଓ୍ୱେସନମ୍ପି ନିଓ୍ୱାରେତି। ଲାଭେ ମଚ୍ଛରିଯଂ ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ। ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘିକମ୍ପି ଲାଭଂ ମଚ୍ଛରାଯନ୍ତୋ ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ନ ଲଭନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ କରୋତି। ଓ୍ୱଣ୍ଣେ ମଚ୍ଛରିଯଂ ଓ୍ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ। ଓ୍ୱଣ୍ଣୋତି ଚେତ୍ଥ ସରୀରଓ୍ୱଣ୍ଣୋପି ଗୁଣଓ୍ୱଣ୍ଣୋପି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମେ ମଚ୍ଛରିଯଂ ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ। ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ''ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ଏସୋ ମଂ ଅଭିଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନ ଦେତି। ଯୋ ପନ ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲାନୁଗ୍ଗହେନ ୱା ନ ଦେତି, ନ ତଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ।

ଚିତ୍ତଂ ନିଓ୍ୱାରେନ୍ତି ପରିଯୋନନ୍ଧନ୍ତୀତି ନୀଓ୍ୱରଣାନି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନୀଓ୍ୱରଣପତ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଓ୍ୱଜ୍ଝୋ। କାମରାଗାନୁସଯୋ କାମରାଗସଂଯୋଜନପତ୍ତୋ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଓ୍ୱଜ୍ଝୋ। ଥିନଂ ଚିତ୍ତଗେଲଞ୍ଞଂ । ମିଦ୍ଧଂ ଖନ୍ଧତ୍ତଯଗେଲଞ୍ଞଂ। ଉଭଯମ୍ପି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଓ୍ୱଜ୍ଝଂ। ତଥା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଓ୍ୱଜ୍ଝଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପଠମମଗ୍ଗଓ୍ୱଜ୍ଝା।

ସଂଯୋଜନାନୀତି ବନ୍ଧନାନି। ତେହି ପନ ବଦ୍ଧେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ରୂପାରୂପଭଓ୍ୱେ ନିବ୍ବତ୍ତା ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ଅନ୍ତୋବଦ୍ଧା ବହିସଯିତା ନାମ। ତେସଞ୍ହି କାମଭଓ୍ୱେ ବନ୍ଧନଂ। କାମଭଓ୍ୱେ ଅନାଗାମିନୋ ବହିବଦ୍ଧା ଅନ୍ତୋସଯିତା ନାମ। ତେସଞ୍ହି ରୂପାରୂପଭଓ୍ୱେ ବନ୍ଧନଂ। କାମଭଓ୍ୱେ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ଅନ୍ତୋବଦ୍ଧା ଅନ୍ତୋସଯିତା ନାମ। ରୂପାରୂପଭଓ୍ୱେ ଅନାଗାମିନୋ ବହିବଦ୍ଧା ବହିସଯିତା ନାମ। ଖୀଣାସଓ୍ୱୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅବନ୍ଧନୋ।

ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ପଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ, ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସିକ୍ଖାଯ ୱା ପଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ, ଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାଯ ଅଧିଗମୁପାଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ସିକ୍ଖାପଦକଥା ୱିଭଙ୍ଗପ୍ପକରଣେ ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତା ଏଓ୍ୱ।

ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନାଦିପଞ୍ଚକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୩୧୬। ''ଅଭବ୍ବୋ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଖୀଣାସଓ୍ୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପାଣ''ନ୍ତିଆଦି ଦେସନାସୀସମେଓ୍ୱ, ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋପି ପନ ଅଭବ୍ବା। ପୁଥୁଜ୍ଜନଖୀଣାସଓ୍ୱାନଂ ନିନ୍ଦାପସଂସତ୍ଥମ୍ପି ଏଓ୍ୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ନାମ ଗାରଯ୍ହୋ, ମାତୁଘାତାଦୀନିପି କରୋତି । ଖୀଣାସଓ୍ୱୋ ପନ ପାସଂସୋ, କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଘାତାଦୀନିପି ନ କରୋତୀତି।

ବ୍ଯସନେସୁ ୱିଯସ୍ସତୀତି ବ୍ଯସନଂ, ହିତସୁଖଂ ଖିପତି ୱିଦ୍ଧଂସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାତୀନଂ ବ୍ଯସନଂ ଞାତିବ୍ଯସନଂ, ଚୋରରୋଗଭଯାଦୀହି ଞାତିୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୋଗାନଂ ବ୍ଯସନଂ ଭୋଗବ୍ଯସନଂ, ରାଜଚୋରାଦିଓ୍ୱସେନ ଭୋଗୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରୋଗୋ ଏଓ୍ୱ ବ୍ଯସନଂ ରୋଗବ୍ଯସନଂ। ରୋଗୋ ହି ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ଯସତି ୱିନାସେତୀତି ବ୍ଯସନଂ, ସୀଲସ୍ସ ବ୍ଯସନଂ ସୀଲବ୍ଯସନଂ। ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନାସଯମାନା ଉପ୍ପନ୍ନା ଦିଟ୍ଠି ଏଓ୍ୱ ବ୍ଯସନଂ ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଞାତିବ୍ଯସନାଦୀନି ତୀଣି ନେଓ୍ୱ ଅକୁସଲାନି ନ ତିଲକ୍ଖଣାହତାନି। ସୀଲଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନଦ୍ୱଯଂ ଅକୁସଲଂ ତିଲକ୍ଖଣାହତଂ। ତେନେଓ୍ୱ ''ନାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଞାତିବ୍ଯସନହେତୁ ୱା''ତିଆଦିମାହ।

ଞାତିସମ୍ପଦାତି ଞାତୀନଂ ସମ୍ପଦା ପାରିପୂରୀ ବହୁଭାଓ୍ୱୋ। ଭୋଗସମ୍ପଦାଯପି ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ। ଆରୋଗ୍ୟସ୍ସ ସମ୍ପଦା ଆରୋଗ୍ୟସମ୍ପଦା। ପାରିପୂରୀ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅରୋଗତା। ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାସୁପି ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ । ଇଧାପି ଞାତିସମ୍ପଦାଦଯୋ ନୋ କୁସଲା, ନ ତିଲକ୍ଖଣାହତା। ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦା କୁସଲା, ତିଲକ୍ଖଣାହତା। ତେନେଓ୍ୱ ''ନାଓ୍ୱୁସୋ, ସତ୍ତା ଞାତିସମ୍ପଦାହେତୁ ୱା''ତିଆଦିମାହ।

ସୀଲୱିପତ୍ତିସୀଲସମ୍ପତ୍ତିକଥା ମହାପରିନିବ୍ବାନେ ୱିତ୍ଥାରିତାଓ୍ୱ।

ଚୋଦକେନାତି ୱତ୍ଥୁସଂସନ୍ଦସ୍ସନା, ଆପତ୍ତିସଂସନ୍ଦସ୍ସନା, ସଂୱାସପ୍ପଟିକ୍ଖେପୋ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିକ୍ଖେପୋତି ଚତୂହି ଚୋଦନାୱତ୍ଥୂହି ଚୋଦୟମାନେନ। କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅକାଲେନାତି ଏତ୍ଥ ଚୁଦିତକସ୍ସ କାଲୋ କଥିତୋ, ନ ଚୋଦକସ୍ସ। ପରଂ ଚୋଦେନ୍ତେନ ହି ପରିସମଜ୍ଝେ ୱା ଉପୋସଥପୱାରଣଗ୍ଗେ ୱା ଆସନସାଲାଭୋଜନସାଲାଦୀସୁ ୱା ନ ଚୋଦେତବ୍ବଂ। ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନକାଲେ ''କରୋତାୟସ୍ମା ଓକାସଂ, ଅହଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ''ତି ଏୱଂ ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଚୋଦେତବ୍ବଂ। ପୁଗ୍ଗଲଂ ପନ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଯୋ ଲୋଲପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭୂତଂ ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅୟସଂ ଆରୋପେତି, ସୋ ଓକାସକମ୍ମଂ ୱିନାପି ଚୋଦେତବ୍ବୋ। ଭୂତେନାତି ତଚ୍ଛେନ ସଭାୱେନ। ସଣ୍ହେନାତି ମଟ୍ଠେନ ମୁଦୁକେନ। ଅତ୍ଥସଞ୍ହିତେନାତି ଅତ୍ଥକାମତାୟ ହିତକାମତାୟ ଉପେତେନ।

ପଧାନିୟଙ୍ଗପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୧୭।ପଧାନିୟଙ୍ଗାନୀତି ପଧାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦହନଂ, ପଧାନମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଧାନିୟୋ, ପଧାନିୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାନି ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି। ସଦ୍ଧୋତି ସଦ୍ଧାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଦ୍ଧା ପନେସା ଆଗମନସଦ୍ଧା, ଅଧିଗମନସଦ୍ଧା, ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା, ପସାଦସଦ୍ଧାତି ଚତୁବ୍ବିଧା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଭିନୀହାରତୋ ଆଗତତ୍ତା ଆଗମନସଦ୍ଧା ନାମ। ଅରିୟସାୱକାନଂ ପଟିୱେଧେନ ଅଧିଗତତ୍ତା ଅଧିଗମନସଦ୍ଧା ନାମ। ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱୁତ୍ତେ ଅଚଲଭାୱେନ ଓକପ୍ପନଂ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ନାମ। ପସାଦୁପ୍ପତ୍ତି ପସାଦସଦ୍ଧା ନାମ। ଇଧ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ବୋଧିନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗଞାଣଂ। ତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ତଥାଗତେନାତି ସଦ୍ଦହତି। ଦେସନାସୀସମେୱ ଚେତଂ, ଇମିନା ପନ ଅଙ୍ଗେନ ତୀସୁପି ରତନେସୁ ସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ଯସ୍ସ ହି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସାଦୋ ବଲୱା, ତସ୍ସ ପଧାନୱୀରିୟଂ ଇଜ୍ଝତି। ଅପ୍ପାବାଧୋତି ଅରୋଗୋ। ଅପ୍ପାତଙ୍କୋତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ। ସମୱେପାକିନିୟାତି ସମୱିପାଚନୀୟା। ଗହଣିୟାତି କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁୟା। ନାତିସୀତାୟ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାୟାତି ଅତିସୀତଗହଣିକୋ ସୀତଭୀରୁ ହୋତି, ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଗହଣିକୋ ଉଣ୍ହଭୀରୁ ହୋତି, ତେସଂ ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି। ମଜ୍ଝିମଗହଣିକସ୍ସ ଇଜ୍ଝତି। ତେନାହ – ''ମଜ୍ଝିମାୟ ପଧାନକ୍ଖମାୟା''ତି। ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତାତି ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ ପକାସେତା। ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟାତି ଉଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଗନ୍ତୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥାୟ, ଏତେନ ପଞ୍ଞାସଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗାହକଂ ଉଦୟବ୍ବୟଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ । ଅରିୟାୟାତି ପରିସୁଦ୍ଧାୟ। ନିବ୍ବେଧିକାୟାତି ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବେ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧାଦୟୋ ନିବ୍ବିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥାୟ। ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଗାମିନିୟାତି ତଦଙ୍ଗୱସେନ କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଯଂ ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଖୀୟତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖୟଗାମିନିୟା। ଇତି ସବ୍ବେହି ଇମେହି ପଦେହି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୱ କଥିତା। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ହି ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି।

ସୁଦ୍ଧାୱାସାଦିପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୧୮।ସୁଦ୍ଧାୱାସାତି ସୁଦ୍ଧା ଇଧ ଆୱସିଂସୁ ଆୱସନ୍ତି ଆୱସିସ୍ସନ୍ତି ୱାତି ସୁଦ୍ଧାୱାସା। ସୁଦ୍ଧାତି କିଲେସମଲରହିତା ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱା। ଅୱିହାତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମହାପଦାନେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଅନାଗାମୀସୁ ଆୟୁନୋ ମଜ୍ଝଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱେ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାୟୀ ନାମ। ମଜ୍ଝଂ ଉପହଚ୍ଚ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପତ୍ତୋ ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାୟୀ ନାମ। ଅସଙ୍ଖାରେନ ଅପ୍ପୟୋଗେନ ଅକିଲମନ୍ତୋ ସୁଖେନ ପତ୍ତୋ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ନାମ। ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପୟୋଗେନ କିଲମନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖେନ ପତ୍ତୋ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ନାମ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚସୁପି ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଉଦ୍ଧଂସୋତୋଅକନିଟ୍ଠଗାମୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ହି ଅୱିହାତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱଲୋକେ ସୋଧେତ୍ୱା ଅକନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତି, ଅୟଂ ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ ନାମ। ଯୋ ଅୱିହାତୋ ଦୁତିୟଂ ୱା ତତିୟଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ୱା ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତି, ଅୟଂ ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ନ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ ନାମ। ଯୋ କାମଭୱତୋ ଅକନିଟ୍ଠେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତି, ଅୟଂ ନ ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ ନାମ। ଯୋ ହେଟ୍ଠା ଚତୂସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତି, ଅୟଂ ନ ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ନ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ ନାମାତି।

ଚେତୋଖିଲପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୧୯।ଚେତୋଖିଲାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱା। ସତ୍ଥରି କଙ୍ଖତୀତି ସତ୍ଥୁ ସରୀରେ ୱା ଗୁଣେ ୱା କଙ୍ଖତି। ସରୀରେ କଙ୍ଖମାନୋ ''ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସୱରଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ନାମ ସରୀରଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ''ତି କଙ୍ଖତି। ଗୁଣେ କଙ୍ଖମାନୋ ''ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଜାନନସମତ୍ଥଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ''ତି କଙ୍ଖତି। ଆତପ୍ପାୟାତି ୱୀରିୟକରଣତ୍ଥାୟ। ଅନୁୟୋଗାୟାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯୋଗାୟ। ସାତଚ୍ଚାୟାତି ସତତକିରିୟାୟ। ପଧାନାୟାତି ପଦହନତ୍ଥାୟ। ଅୟଂ ପଠମୋ ଚେତୋଖିଲୋତି ଅୟଂ ସତ୍ଥରି ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଙ୍ଖାତୋ ପଠମୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ। ଧମ୍ମେତି ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମେ ଚ ପଟିୱେଧଧମ୍ମେ ଚ। ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମେ କଙ୍ଖମାନୋ ''ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ

ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀତି ୱଦନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ପଟିୱେଧଧମ୍ମେ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସନ୍ଦୋ ମଗ୍ଗୋ ନାମ, ମଗ୍ଗନିସ୍ସନ୍ଦୋ ଫଲଂ ନାମ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ନିବ୍ବାନଂ ନାମାତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ସଙ୍ଘେ କଙ୍ଖତୀତି ‘‘ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ୱସେନ ଏୱରୂପଂ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଚତ୍ତାରୋ ଫଲଟ୍ଠାତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସମୂହଭୂତୋ ସଙ୍ଘୋ ନାମ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ସିକ୍ଖାଯ କଙ୍ଖମାନୋ ‘‘ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା ନାମ, ଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା ନାମାତି ୱଦନ୍ତି , ସା ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି କଙ୍ଖତି। ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୋତି ଅଯଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୋପସଙ୍ଖାତୋ ପଞ୍ଚମୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ କଚୱରଭାୱୋ ଖାଣୁକଭାୱୋ।

ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧାଦିପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୨୦ ।ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧାତି ଚିତ୍ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିଯଂ କତ୍ୱା ୱିଯ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଚେତସୋୱିନିବନ୍ଧା। କାମେତି ୱତ୍ଥୁକାମେପି କିଲେସକାମେପି। କାଯେତି ଅତ୍ତନୋ କାଯେ। ରୂପେତି ବହିଦ୍ଧାରୂପେ। ଯାୱଦତ୍ଥନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି, ତତ୍ତକଂ। ଉଦରାୱଦେହକନ୍ତି ଉଦରପୂରଂ। ତଞ୍ହି ଉଦରଂ ଅୱଦେହନତୋ ‘‘ଉଦରାୱଦେହକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେଯ୍ୟସୁଖନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠସୁଖଂ। ପସ୍ସସୁଖନ୍ତି ଯଥା ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ସଯନ୍ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସୱାମପସ୍ସାନଂ ସୁଖଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଂ। ମିଦ୍ଧସୁଖନ୍ତି ନିଦ୍ଦାସୁଖଂ। ଅନୁଯୁତ୍ତୋତି ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ପଣିଧାଯାତି ପତ୍ଥଯିତ୍ୱା। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନାତି ମେଥୁନୱିରତିବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ। ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମୀତି ମହେସକ୍ଖଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି। ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱାତି ଅପ୍ପେସକ୍ଖଦେୱେସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରୋ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ପଠମପଞ୍ଚକେ ଲୋକିଯାନେୱ କଥିତାନି। ଦୁତିଯପଞ୍ଚକେ ପଠମଦୁତିଯଚତୁତ୍ଥାନି ଲୋକିଯାନି, ତତିଯପଞ୍ଚମାନି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନି। ତତିଯପଞ୍ଚକେ ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୱସେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନି।

ନିସ୍ସରଣିଯପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୨୧ ।ନିସ୍ସରଣିଯାତି ନିସ୍ସଟା ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତା। ଧାତୁଯୋତି ଅତ୍ତସୁଞ୍ଞସଭାୱା। କାମେ ମନସିକରୋତୋତି କାମେ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ, ଅସୁଭଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅଗଦଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିସଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ୱିଯ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ କାମାଭିମୁଖଂ ଚିତ୍ତଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ନ ପୱିସତି। ନ ପସୀଦତୀତି ପସାଦଂ ନାପଜ୍ଜତି। ନସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି ନ ପତିଟ୍ଠତି। ନ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ପନ କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱତ୍ତତି ନ ସମ୍ପସାରିଯତି; ଏୱଂ ପତିଲୀଯତି ନ ପସାରିଯତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖୋ ପନାତି ଇଧ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ନାମ ଦସସୁ ଅସୁଭେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଂ, ତଦସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ତଂ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ। ସୁଗତନ୍ତି ଗୋଚରେ ଗତତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ଗତଂ। ସୁଭାୱିତନ୍ତି ଅହାନଭାଗିଯତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ଭାୱିତଂ। ସୁୱୁଟ୍ଠିତନ୍ତି କାମତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ୱୁଟ୍ଠିତଂ। ସୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି କାମେହି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତଂ। କାମପଚ୍ଚଯା ଆସୱା ନାମ କାମହେତୁକା ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା। ୱିଘାତାତି ଦୁକ୍ଖା। ପରିଳାହାତି କାମରାଗପରିଳାହା। ନ ସୋ ତଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତୀତି ସୋ ତଂ କାମୱେଦନଂ ୱିଘାତପରିଳାହୱେଦନଞ୍ଚ ନ ୱେଦଯତି। ଇଦମକ୍ଖାତଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇଦଂ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଂ କାମେହି ନିସ୍ସଟତ୍ତା କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଂ। ଯୋ ପନ ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ତତିଯଂ ମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ କାମା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିସ୍ସରଣମେୱ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ, ଦୁତିଯୱାରେ ମେତ୍ତାଜ୍ଝାନାନି ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ତତିଯୱାରେ କରୁଣାଜ୍ଝାନାନି ୱିହିଂସାଯ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ଅରୂପଜ୍ଝାନାନି ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ଅଚ୍ଚନ୍ତନିସ୍ସରଣେ ଚେତ୍ଥ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ପଞ୍ଚମୱାରେ ସକ୍କାଯଂ ମନସିକରୋତୋତି ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାଭିମୁଖଂ ଚିତ୍ତଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସ। ଇଦମକ୍ଖାତଂ ସକ୍କାଯନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇଦଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଚ ଫଲେନ ଚ ନିବ୍ବାନଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁନ ସକ୍କାଯୋ ନତ୍ଥୀତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତଂ ସକ୍କାଯସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଂ।

ୱିମୁତ୍ତାଯତନପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୩୨୨ ।ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନୀତି ୱିମୁଚ୍ଚନକାରଣାନି। ଅତ୍ଥପଟିସଂୱେଦିନୋତି ପାଳିଅତ୍ଥଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ। ଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦିନୋତି ପାଳିଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ। ପାମୋଜ୍ଜନ୍ତି ତରୁଣପୀତି। ପୀତୀତି ତୁଟ୍ଠାକାରଭୂତା ବଲୱପୀତି। କାଯୋତି ନାମକାଯୋ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭତି। ସୁଖଂ ୱେଦଯତୀତି ସୁଖଂ ପଟିଲଭତି। ଚିତ୍ତଂ

ସମାଧିୟତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧିନା ସମାଧିୟତି। ଅୟଞ୍ହି ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଆଗତାଗତଟ୍ଠାନେ ଝାନୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାନି ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ତସ୍ସା ପୀତିୟା ଅନ୍ତରା ଓସକ୍କିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତୋ ଉପଚାରକମ୍ମଟ୍ଠାନିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତୀ''ତି। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ । ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ, ସମାଧିନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠତିଂସାୟ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ସମାଧିୟେୱ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ। ସୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତିଆଦୀସୁ ଆଚରିୟସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତଂ ହୋତି। ସୁଟ୍ଠୁ ମନସିକତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରିତଂ। ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାୟାତି ପଞ୍ଞାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତଂ। ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେତି ତସ୍ମିଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନପାଳିଧମ୍ମେ।

ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀୟାତି ୱିମୁତ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତଂ, ତଂ ପରିପାଚେନ୍ତୀତି ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀୟା। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାତି ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାତି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ପହାନସଞ୍ଞାତି ପହାନାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ୱିରାଗସଞ୍ଞାତି ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା।

''ଇମେ ଖୋ ଆୱୁସୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଛବ୍ବୀସତିୟା ପଞ୍ଚକାନଂ ୱସେନ ତିଂସସତପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୩। ଇତି ପଞ୍ଚକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଛକ୍କୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଜ୍ଝତ୍ତିକାନି। ବାହିରାନୀତି ତତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଜ୍ଝତ୍ତତୋ ବହିଭୂତାନି। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଆୟତନକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତାୱ। ୱିଞ୍ଞାଣକାୟାତି ୱିଞ୍ଞାଣସମୂହା। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଚକ୍ଖୁପସାଦନିସ୍ସିତଂ କୁସଲାକୁସଲୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଚକ୍ଖୁନିସ୍ସିତୋ ସମ୍ଫସ୍ସୋ। ସୋତସମ୍ଫସ୍ସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଇମେ ଦସ ସମ୍ଫସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ସେସୋ ସବ୍ବୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ନାମ। ୱେଦନାଛକ୍କମ୍ପି ଏତେନେୱ ନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ରୂପସଞ୍ଞାତି ରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନା ସଞ୍ଞା। ଏତେନୁପାୟେନ ସେସାପି ୱେଦିତବ୍ବା। ଚେତନାଛକ୍କେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତଥା ତଣ୍ହାଛକ୍କେ।

ଅଗାରୱୋତି ଗାରୱୱିରହିତୋ। ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୟୋ ଅନୀଚୱୁତ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଧରମାନେ ତୀସୁ କାଲେସୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଯାତି। ସତ୍ଥରି ଅନୁପାହନେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ସୌପାହନୋ ଚଙ୍କମତି, ନୀଚେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମତି, ହେଟ୍ଠା ୱସନ୍ତେ ଉପରି ୱସତି, ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛତ୍ତଂ ଧାରେତି, ଉପାହନଂ ଧାରେତି, ନହାୟତି, ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା କରୋତି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଚେତିୟସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟନଟ୍ଠାନେ ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ କରୋତି, ଅୟଂ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ସଂଘୁଟ୍ଠେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି, ସମୁଲ୍ଲପନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ନ ୱାଚେତି, ଅୟଂ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ଥେରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନିସୀଦତି, ପଞ୍ହଂ କଥେତି, ୱୁଡ୍ଢେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ତିଟ୍ଠତି, ନିସୀଦତି, ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ ୱା ହତ୍ଥପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ ୱା କରୋତି, ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଧାରେତି, ଅୟଂ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ମିମ୍ପି ହି ଅଗାରୱେ କତେ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ କତୋୱ ହୋତି। ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ପନ ଅପୂରୟମାନୋୱ ସିକ୍ଖାୟ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଅପ୍ପମାଦଲକ୍ଖଣଂ ଅନନୁବ୍ରୂହୟମାନୋ ଅପ୍ପମାଦେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଦୁୱିଧମ୍ପି ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ପଟିସନ୍ଥାରେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଛ ଗାରୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରାତି ସୋମନସ୍ସସମ୍ପୟୁତ୍ତା ୱିଚାରା। ସୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିୟନ୍ତି ସୋମନସ୍ସକାରଣଭୂତଂ। ଉପୱିଚରତୀତି ୱିତକ୍କେନ ୱିତକ୍କେତ୍ୱା ୱିଚାରେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଦୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରାପି ଏୱମେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ଉପେକ୍ଖୂପୱିଚାରା। ସାରଣୀୟଧମ୍ମା ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତା। ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋତି ଇମିନା ପନ ପଦେନ କୋସମ୍ବକସୁତ୍ତେ ପଠମମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ଇଧ ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା।

ୱିୱାଦମୂଲଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୫।ୱିୱାଦମୂଲାନୀତି ୱିୱାଦସ୍ସ ମୂଲାନି। କୋଧନୋତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣେନ କୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପନାହୀତି ୱେରଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେନ ଉପନାହେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱାଦୋ କଥଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିଯ ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିୱାଦଂ ଆପନ୍ନେସୁ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ୱିୱଦନ୍ତି। ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ୱିୱଦତି। ତତୋ ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକା ୱିୱଦନ୍ତି। ଅଥ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ ହୋନ୍ତି ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ। ତତୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଭୁମ୍ମା ଦେୱତା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପରମ୍ପରା ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଠପେତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକେ ସବ୍ବେ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମୱାଦୀହି ପନ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋୱ ବହୁତରା ହୋନ୍ତି। ତତୋ ''ଯଂ ବହୁକେହି ଗହିତଂ, ତଂ ତଚ୍ଛ''ନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହୁତରାୱ ଅଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଅଧମ୍ମଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱଦନ୍ତା ଅପାଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱାଦୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ହୋତି।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିସାଯ। ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ପରେସଂ ପରିସାଯ।

ମକ୍ଖୀତି ପରେସଂ ଗୁଣମକ୍ଖନଲକ୍ଖଣେନ ମକ୍ଖେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପଳାସୀତି ଯୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଳାସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଇସ୍ସୁକୀତି ପରସକ୍କାରାଦୀନି ଇସ୍ସାଯନଲକ୍ଖଣାଯ ଇସ୍ସାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଚ୍ଛରୀତି ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଠୋତି କେରାଟିକୋ। ମାଯାୱୀତି କତପାପପଟିଚ୍ଛାଦକୋ। ପାପିଚ୍ଛୋତି ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନିଚ୍ଛକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ନତ୍ଥିକୱାଦୀ ଅହେତୁକୱାଦୀ ଅକିରିଯୱାଦୀ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତି ସଯଂ ଦିଟ୍ଠିମେୱ ପରାମସତି। ଆଧାନଗ୍ଗାହୀତି ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହୀ। ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗହିତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ।

ପଥୱୀଧାତୂତି ପତିଟ୍ଠାଧାତୁ। ଆପୋଧାତୂତି ଆବନ୍ଧନଧାତୁ। ତେଜୋଧାତୂତି ପରିପାଚନଧାତୁ। ୱାଯୋଧାତୂତି ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଧାତୁ। ଆକାସଧାତୂତି ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠଧାତୁ। ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୂତି ୱିଜାନନଧାତୁ।

ନିସ୍ସରଣିଯଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୬।ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋତି ନିସ୍ସଟଧାତୁଯୋୱ। ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀତି ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। 'ମା ହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ'ତି ଯସ୍ମା ଅଭୂତଂ ବ୍ୟାକରଣଂ ବ୍ୟାକରୋତି, ତସ୍ମା ମା ଏୱଂ ଭଣୀତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଯଦିଦଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଯା ଅଯଂ ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଇଦଂ ନିସ୍ସରଣଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ, ବ୍ୟାପାଦତୋ ନିସ୍ସଟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ପନ ମେତ୍ତାଯ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ତତିଯମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ''ପୁନ ବ୍ୟାପାଦୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ତତିଯଫଲେନ ନିବ୍ବାନଂ ପସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ। ଏତେନୁପାଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅନିମିତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି। ସା ହି ରାଗନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚେୱ ରୂପନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ଅଭାୱା ''ଅନିମିତ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତା। ନିମିତ୍ତାନୁସାରୀତି ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦଂ ନିମିତ୍ତଂ ଅନୁସରତୀତି ନିମିତ୍ତାନୁସାରୀ।

ଅସ୍ମୀତି ଅସ୍ମିମାନୋ। ଅଯମହମସ୍ମୀତି ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅଯଂ ନାମ ଅହଂ ଅସ୍ମୀତି ଏତ୍ତାୱତା ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକତଂ ହୋତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାକଥଂକଥାସଲ୍ଲନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାଭୂତଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ। 'ମା ହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ'ତି ସଚେ ତେ ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅରହତ୍ତବ୍ୟାକରଣଂ ମିଚ୍ଛା ହୋତି, ତସ୍ମା ମା ଅଭୂତଂ ଭଣୀତି ୱାରେତବ୍ବୋ। ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତୋତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲୱସେନ ହି ନିବ୍ବାନେ ଦିଟ୍ଠେ ପୁନ ଅସ୍ମିମାନୋ ନତ୍ଥୀତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅସ୍ମିମାନସମୁଗ୍ଘାତୋତି ୱୁତ୍ତୋ।

ଅନୁତ୍ତରିଯାଦିଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୭।ଅନୁତ୍ତରିଯାନୀତି ଅନୁତ୍ତରାନି ଜେଟ୍ଠକାନି। ଦସ୍ସନେସୁ ଅନୁତ୍ତରିଯଂ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥିରତନାଦୀନଂ ଦସ୍ସନଂ ନ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ନିୱିଟ୍ଠପେମୱସେନ ଦସବଲସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା କସିଣାସୁଭନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ଦସ୍ସନାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ। ଖତ୍ତିଯାଦୀନଂ ଗୁଣକଥାସୱନଂ ନ ସୱନାନୁତ୍ତରିଯଂ, ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ନିୱିଟ୍ଠପେମୱସେନ ତିଣ୍ଣଂ ୱା ରତନାନଂ ଗୁଣକଥାସୱନଂ ତେପିଟକବୁଦ୍ଧୱଚନସୱନଂ ୱା ସୱନାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ। ମଣିରତନାଦିଲାଭୋ ନ ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସତ୍ତୱିଧଅରିଯଧନଲାଭୋ ପନ ଲାଭାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ। ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦିସିକ୍ଖନଂ ନ ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯଂ, ସିକ୍ଖତ୍ତଯପୂରଣଂ ପନ ସିକ୍ଖାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ। ଖତ୍ତିଯାଦୀନଂ ପାରିଚରିଯା ନ ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ରତନାନଂ ପାରିଚରିଯା ପାରିଚରିଯାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ। ଖତ୍ତିଯାଦୀନଂ ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଂ ନାନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଂ, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ରତନାନଂ ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଂ ଅନୁସ୍ସତାନୁତ୍ତରିଯଂ ନାମ।

ଅନୁସ୍ସତିଯୋୱ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି ନାମ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତୀତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଗୁଣାନୁସ୍ସରଣଂ। ଏୱଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ହି ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ତଂ ପୀତିଂ ଖଯତୋ

ୱଯତୋ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଉପଚାରକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମେତଂ ଗିହୀନମ୍ପି ଲବ୍ଭତି, ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ୱିତ୍ଥାରକଥା ପନେତ୍ଥ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସତତୱିହାରଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୮।ସତତୱିହାରାତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନିଚ୍ଚୱିହାରା। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱାତି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ତଂ ରୂପଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ଦିସ୍ୱା ଜୱନକ୍ଖଣେ ଇଟ୍ଠେ ଅରଜ୍ଜନ୍ତୋ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି, ଅନିଟ୍ଠେ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତୋ ନ ଦୁମ୍ମନୋ। ଅସମପେକ୍ଖନେ ମୋହଂ ଅନୁପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ମଜ୍ଝତ୍ତୋ, ସତିଯା ଯୁତ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ପଜାନୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତି ଛସୁପି ଦ୍ୱାରେସୁ ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତୀତି ଇମିନା ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା କଥିତା। ସମ୍ପଜାନୋତି ୱଚନତୋ ପନ ଚତ୍ତାରି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସତତୱିହାରାତି ୱଚନତୋ ଅଟ୍ଠପି ମହାଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି ଅରଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତୋତି ୱଚନତୋ ଦସପି ଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସୋମନସ୍ସଂ କଥଂ ଲବ୍ଭତୀତି ଚେ ଆସେୱନତୋ ଲବ୍ଭତି।

ଅଭିଜାତିଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

୩୨୯।ଅଭିଜାତିଯୋତି ଜାତିଯୋ। କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋତି କଣ୍ହେ ନୀଚକୁଲେ ଜାତୋ ହୁତ୍ୱା। କଣ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତୀତି କାଳକଂ ଦସଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଧମ୍ମଂ ପସୱତି କରୋତି। ସୋ ତଂ ଅଭିଜାଯିତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ସୁକ୍କଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ଅହଂ ପୁବ୍ବେପି ପୁଞ୍ଞାନଂ ଅକତତ୍ତା ନୀଚକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଇଦାନି ପୁଞ୍ଞଂ କରୋମୀତି ପୁଞ୍ଞସଙ୍ଖାତଂ ପଣ୍ଡରଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାଯତି। ସୋ ତେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ସଚେ କଣ୍ହଂ ଭୱେଯ୍ୟ, କଣ୍ହୱିପାକଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ସଚେ ସୁକ୍କଂ, ସୁକ୍କୱିପାକଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅପ୍ପଦାନତୋ ପନ ''ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅରହତ୍ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ହି କିଲେସନିବ୍ବାନନ୍ତେ ଜାତତ୍ତା ନିବ୍ବାନଂ ନାମ। ତଂ ଏସ ଅଭିଜାଯତି ପସୱତି କରୋତି। ସୁକ୍କାଭିଜାତିକୋ ସମାନୋତି ସୁକ୍କେ ଉଚ୍ଚକୁଲେ ଜାତୋ ହୁତ୍ୱା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଛକ୍କୱଣ୍ଣନା

ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯାତି ନିବ୍ବେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଭଜନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଦୟୋ ପଞ୍ଚକେ ୱୁତ୍ତା। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ସଞ୍ଞା ନିରୋଧସଞ୍ଞା ନାମ।

''ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଦ୍ୱାୱୀସତିଯା ଛକ୍କାନଂ ୱସେନ ବାତ୍ତିଂସସତପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଛକ୍କୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସତ୍ତକୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ଇତି ଛକ୍କୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସତ୍ତକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାୱ ଧନଂ ସଦ୍ଧାଧନଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ପଞ୍ଞାଧନଂ ପନେତ୍ଥ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ। ପଞ୍ଞାଯ ହି ଠତ୍ୱା ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପଞ୍ଚସୀଲାନି ଦସସୀଲାନି ପୂରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗୂପଗା ହୋନ୍ତି, ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ, ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ଇମାସଂ ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ପଟିଲାଭକାରଣତୋ ପଞ୍ଞା ''ଧନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ସତ୍ତପି ଚେତାନି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାନେୱ କଥିତାନି। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକଥା କଥିତାୱ।

ସମାଧିପରିକ୍ଖାରାତି ସମାଧିପରିୱାରା। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠାଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ଇମେପି ସତ୍ତ ପରିକ୍ଖାରା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାୱ କଥିତା।

ଅସତଂ ଧମ୍ମା ଅସନ୍ତା ୱା ଧମ୍ମା ଲାମକା ଧମ୍ମାତି ଅସଦ୍ଧମ୍ମା। ୱିପରିଯାଯେନ ସଦ୍ଧମ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ ପନ ସଦ୍ଧାଦୟୋ ସବ୍ବେପି ୱିପସ୍ସକସ୍ସେୱ କଥିତା। ତେସୁପି ପଞ୍ଞା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା। ଅଯଂ ୱିସେସୋ।

ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମାତି ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମା। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଗେୟ୍ୟାଦିକଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନାତୀତି ଧମ୍ମଞ୍ଞୂ। ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥଞ୍ଞୂ। ''ଏତ୍ତକୋମ୍ହି ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାୟା''ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ତଞ୍ଞୂ। ପଟିଗ୍ଗହଣପରିଭୋଗେସୁ ମତ୍ତଂ ଜାନାତୀତି ମତ୍ତଞ୍ଞୂ। ଅୟଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ, ଅୟଂ କାଲୋ ପରିପୁଚ୍ଛାୟ, ଅୟଂ କାଲୋ ଯୋଗସ୍ସ ଅଧିଗମାୟାତି ଏୱଂ କାଲଂ ଜାନାତୀତି କାଲଞ୍ଞୂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ କାଲୋ। ଦସ ପରିପୁଚ୍ଛାୟ। ଇଦଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ। ଦସ ୱସ୍ସାନି ପନ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ କାଲୋ। ୱୀସତି ପରିପୁଚ୍ଛାୟ। ତତୋ ପରଂ ଯୋଗେ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ପରିସଂ ଜାନାତୀତି ପରିସଞ୍ଞୂ। ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜାନାତୀତି ପୁଗ୍ଗଲଞ୍ଞୂ।

୩୩୧ ।ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନୀତି ନିଦ୍ଦସାଦିୱତ୍ଥୂନି। ନିଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ନିବ୍ବୀସୋ, ନିତ୍ତିଂସୋ, ନିଚ୍ଚତ୍ତାଲୀସୋ, ନିପ୍ପଞ୍ଞାସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଏୱଂ ୱଚନକାରଣାନି। ଅୟଂ କିର ପଞ୍ହୋ ତିତ୍ଥିୟସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତିତ୍ଥିୟା ହି ଦସୱସ୍ସକାଲେ ମତଂ ନିଗଣ୍ଠଂ ନିଦ୍ଦସୋତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ କିର ପୁନ ଦସୱସ୍ସୋ ନ ହୋତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଦସୱସ୍ସୋୱ। ନୱୱସ୍ସୋପି…ପେ… ଏକୱସ୍ସୋପି ନ ହୋତି। ଏତେନେୱ ନୟେନ ୱୀସତିୱସ୍ସାଦିକାଲେପି ମତଂ ନିବ୍ବୀସୋ, ନିତ୍ତିଂସୋ, ନିଚ୍ଚତ୍ତାଲୀସୋ, ନିପ୍ପଞ୍ଞାସୋତି ୱଦନ୍ତି। ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଗାମେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ଆହ –

''ନ ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ତିତ୍ଥିୟାନଂ ଅଧିୱଚନଂ ମମ ସାସନେ ଖୀଣାସୱସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଖୀଣାସୱୋ ହି ଦସୱସ୍ସକାଲେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ପୁନ ଦସୱସ୍ସୋ ନ ହୋତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଦସୱସ୍ସୋୱ, ନୱୱସ୍ସୋପି…ପେ… ଏକୱସ୍ସୋପି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏକୱସ୍ସୋୱ, ଦସମାସିକୋପି…ପେ… ଏକମାସିକୋପି। ଏକଦିୱସିକୋପି। ଏକମୁହୁତ୍ତୋପି ନ ହୋତି ଏୱ। କସ୍ମା? ପୁନ ପଟିସନ୍ଧିୟା ଅଭାୱା। ନିବ୍ବୀସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତି ଭଗୱା ମମ ସାସନେ ଖୀଣାସୱସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ''ନ୍ତି –

ୱତ୍ୱା ଯେହି କାରଣେହି ସୋ ନିଦ୍ଦସୋ ହୋତି, ତାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ଦେସେସି। ଥେରୋପି ତମେୱ ଦେସନଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସିକ୍ଖାସମାଦାନେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତୀତି ସିକ୍ଖତ୍ତୟପୂରଣେ ବହଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି। ଆୟତିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାସମାଦାନେ ଅୱିଗତପେମୋତି ଅନାଗତେ ପୁନଦିୱସାଦୀସୁପି ସିକ୍ଖାପୂରଣେ ଅୱିଗତପେମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଧମ୍ମନିସନ୍ତିୟାତି ଧମ୍ମନିସାମନାୟ। ୱିପସ୍ସନାୟେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଚ୍ଛାୱିନୟେତି ତଣ୍ହାୱିନୟନେ। ପଟିସଲ୍ଲାନେତି ଏକୀଭାୱେ। ୱୀରିୟାରମ୍ଭେତି କାୟିକଚେତସିକସ୍ସ ୱୀରିୟସ୍ସ ପୂରଣେ। ସତିନେପକ୍କେତି ସତିୟଞ୍ଚେୱ ନେପକ୍କଭାୱେ ଚ। ଦିଟ୍ଠିପଟିୱେଧେତି ମଗ୍ଗଦସ୍ସନେ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସଞ୍ଞାସୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ସଞ୍ଞା ଅସୁଭସଞ୍ଞା। ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ସଞ୍ଞା ଆଦୀନୱସଞ୍ଞା ନାମ। ସେସା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତା ଏୱ। ବଲସତ୍ତକୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସତ୍ତକପୁଗ୍ଗଲସତ୍ତକାନି ୱୁତ୍ତନୟାନେୱ । ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଅନୁସୟନ୍ତୀତି ଅନୁସୟା। ଥାମଗତୋ କାମରାଗୋ କାମରାଗାନୁସୟୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସଂୟୋଜନସତ୍ତକଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଅଧିକରଣସମଥସତ୍ତକୱଣ୍ଣନା

ଅଧିକରଣସମଥେସୁ ଅଧିକରଣାନି ସମେନ୍ତି ୱୂପସମେନ୍ତୀତି ଅଧିକରଣସମଥା। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ। ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣନ୍ତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ। ସମଥାୟ ୱୂପସମାୟାତି ସମଥତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ୱୂପସମନତ୍ଥଞ୍ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ…ପେ… ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ଇମେ ସତ୍ତ ସମଥା ଦାତବ୍ବା।

ତତ୍ରାୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟନୟୋ। ଅଧିକରଣେସୁ ତାୱ ଧମ୍ମୋତି ୱା ଅଧମ୍ମୋତି ୱା ଅଟ୍ଠାରସହି ୱତ୍ଥୂହି ୱିୱଦନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯୋ ୱିୱାଦୋ, ଇଦଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ନାମ। ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା ୱା ଆଚାରଦିଟ୍ଠିଆଜୀୱୱିପତ୍ତିୟା ୱା ଅନୁୱଦନ୍ତାନଂ ଅନୁୱାଦୋ ଉପୱଦନା ଚେୱ ଚୋଦନା ଚ, ଇଦଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ନାମ। ମାତିକାୟ ଆଗତା ପଞ୍ଚ, ୱିଭଙ୍ଗେ ଦ୍ୱେତି ସତ୍ତପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା, ଇଦଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ନାମ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପଲୋକନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ କରଣଂ, ଇଦଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ନାମ।

ତତ୍ଥ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନ ଚ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକାୟ ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନେୱ ସମ୍ମମାନଂ ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱା ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିୟ୍ୟାତିତଂ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘେନ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱୂପସମେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ତତ୍ଥେୱ ଉବ୍ବାହିକାୟ ସମ୍ମତପୁଗ୍ଗଲେହି ୱା ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ସମ୍ମତି। ଏୱଂ ସମ୍ମମାନେ ଚ ପନେତସ୍ମିଂ ଯା ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ଧମ୍ମସମ୍ମୁଖତା ୱିନୟସମ୍ମୁଖତା ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା, ଅୟଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଚ କାରକସଙ୍ଘସ୍ସ ସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗିଵସେନ ସମ୍ମୁଖୀଭାଵୋ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା। ସମେତବ୍ବସ୍ସ ଵତ୍ଥୁନୋ ଭୂତତା ଧମ୍ମସମ୍ମୁଖତା। ଯଥା ତଂ ସମେତବ୍ବଂ, ତଥେଵ ସମ୍ମନଂ ଵିନଯସମ୍ମୁଖତା। ଯୋ ଚ ଵିଵଦତି, ଯେନ ଚ ଵିଵଦତି, ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାଵୋ ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା। ଉବ୍ବାହିକାଯ ଵୂପସମେ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ପରିହାଯତି। ଏଵଂ ତାଵ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନେଵ ସମ୍ମତି।

ସଚେ ପନେଵମ୍ପି ନ ସମ୍ମତି, ଅଥ ନଂ ଉବ୍ବାହିକାଯ ସମ୍ମତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ନ ମଯଂ ସକ୍କୋମ ଵୂପସମେତୁ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସେଵ ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତି, ତତୋ ସଙ୍ଘୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଲାକଗ୍ଗାହାପକଂ ସମ୍ମନ୍ନତି। ତେନ ଗୁଳ୍ହକଵିଵଟକସକଣ୍ଣଜପ୍ପକେସୁ ତୀସୁ ସଲାକଗ୍ଗାହେସୁ ଅଞ୍ଞତରଵସେନ ସଲାକଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ସନ୍ନିପତିତପରିସାଯ ଧମ୍ମଵାଦୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟତାଯ ଯଥା ତେ ଧମ୍ମଵାଦିନୋ ଵଦନ୍ତି, ଏଵଂ ଵୂପସନ୍ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାଯ ଚ ଵୂପସନ୍ତଂ ହୋତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯୋ ଵୁତ୍ତନଯୋ ଏଵ। ଯଂ ପନ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାକମ୍ମସ୍ସ କରଣଂ, ଅଯଂ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା ନାମ। ଏଵଂ ଵିଵାଦାଧିକରଣଂ ଦ୍ଵୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି। ଅନୁଵାଦାଧିକରଣଂ ଚତୂହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି – ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ସତିଵିନଯେନ ଚ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯେନ ଚ ତସ୍ସପାପିଯସିକାଯ ଚ। ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନେଵ ସମ୍ମମାନଂ ଯୋ ଚ ଅନୁଵଦତି, ଯଞ୍ଚ ଅନୁଵଦତି, ତେସଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ସଚେ କାଚି ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି, ଉଭୋ ଖମାପେତ୍ଵା, ସଚେ ଅତ୍ଥି, ଅଯଂ ନାମେତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀତି ଏଵଂ ଵିନିଚ୍ଛିତଂ ଵୂପସମ୍ମତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯଲକ୍ଖଣଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ। ଯଦା ପନ ଖୀଣାସଵସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅମୂଲିକାଯ ସୀଲଵିପତ୍ତିଯା ଅନୁଦ୍ଧଂସିତସ୍ସ ସତିଵିନଯଂ ଯାଚମାନସ୍ସ ସଙ୍ଘୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ସତିଵିନଯଂ ଦେତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ସତିଵିନଯେନ ଚ ଵୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ଦିନ୍ନେ ପନ ସତିଵିନଯେ ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କସ୍ସଚି ଅନୁଵାଦୋ ନ ରୁହତି।

ଯଦା ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉମ୍ମାଦଵସେନ ଅସ୍ସାମଣକେ ଅଜ୍ଝାଚାରେ ‘‘ସରତାଯସ୍ମା ଏଵରୂପିଂ ଆପତ୍ତି’’ନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଚୋଦିଯମାନୋ ‘‘ଉମ୍ମତ୍ତକେନ ମେ , ଆଵୁସୋ, ଏତଂ କତଂ, ନାହଂ ତଂ ସରାମୀ’’ତି ଭଣନ୍ତୋପି ଭିକ୍ଖୂହି ଚୋଦିଯମାନୋଵ ପୁନ ଅଚୋଦନତ୍ଥାଯ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯଂ ଯାଚତି, ସଙ୍ଘୋ ଚସ୍ସ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯଂ ଦେତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯେନ ଚ ଵୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ଦିନ୍ନେ ପନ ଅମୂଳ୍ହଵିନଯେ ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କସ୍ସଚି ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଅନୁଵାଦୋ ନ ରୁହତି।

ଯଦା ପନ ପାରାଜିକେନ ଵା ପାରାଜିକସାମନ୍ତେନ ଵା ଚୋଦିଯମାନସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତୋ ପାପୁସ୍ସନ୍ନତାଯ ପାପିଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ‘‘ସଚାଯଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ଭଵିସ୍ସତି, ସମ୍ମା ଵତ୍ତିତ୍ଵା ଓସାରଣଂ ଲଭିସ୍ସତି। ସଚେ ଛିନ୍ନମୂଲୋ ଅଯମେଵସ୍ସ ନାସନା ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ତସ୍ସପାପିଯସିକଂ କରୋତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ତସ୍ସପାପିଯସିକାଯ ଚ ଵୂପସନ୍ତଂ ହୋତୀତି। ଏଵଂ ଅନୁଵାଦାଧିକରଣଂ ଚତୂହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି। ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ତୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେନ ଚ ତିଣଵତ୍ଥାରକେନ ଚ। ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନେଵ ଵୂପସମୋ ନତ୍ଥି। ଯଦା ପନ ଏକସ୍ସ ଵା ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ସଙ୍ଘଗଣମଜ୍ଝେସୁ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଦେସେତି, ତଦା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେନ ଚ ଵୂପସମ୍ମତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେ ତାଵ ଯୋ ଚ ଦେସେତି, ଯସ୍ସ ଚ ଦେସେତି, ତେସଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାଵୋ ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଗଣସ୍ସ ଚ ଦେସନାକାଲେ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ପରିହାଯତି। ଯା ପନେତ୍ଥ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋତି ଚ ଆମ, ପସ୍ସାମୀତି ଚ ପଟିଞ୍ଞା, ତାଯ ପଟିଞ୍ଞାଯ ‘‘ଆଯତିଂ ସଂଵରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି କରଣଂ, ତଂ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ନାମ। ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ହି ପରିଵାସାଦିଯାଚନା ପଟିଞ୍ଞା। ପରିଵାସାଦୀନଂ ଦାନଂ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ନାମ। ଦ୍ଵେ ପକ୍ଖଜାତା ପନ ଭଣ୍ଡନକାରକା ଭିକ୍ଖୂ ବହୁଂ ଅସ୍ସାମଣକଂ ଅଜ୍ଝାଚରିତ୍ଵା ପୁନ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଚେ ମଯଂ ଇମାହି ଆପତ୍ତୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କାରେସ୍ସାମ, ସିଯାପି ତଂ ଅଧିକରଣଂ କକ୍ଖଳତାଯ ସଂଵତ୍ତେଯ୍ୟାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆପତ୍ତିଯା କାରାପନେ ଦୋସଂ ଦିସ୍ଵା ଯଦା ତିଣଵତ୍ଥାରକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତଦା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନ ଚ ତିଣଵତ୍ଥାରକେନ ଚ ସମ୍ମତି।

ତତ୍ଥ ହି ଯତ୍ତକା ହତ୍ଥପାସୂପଗତା ‘‘ନ ମେତଂ ଖମତୀ’’ତି ଏଵଂ ଦିଟ୍ଠାଵିକମ୍ମଂ ଅକତ୍ଵା ନିଦ୍ଦମ୍ପି ଓକ୍କନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ଠପେତ୍ଵା ଥୁଲ୍ଲଵଜ୍ଜଞ୍ଚ ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ସବ୍ବାପତ୍ତିଯୋ ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତି, ଏଵଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ତୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି। କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ଏକେନ ସମଥେନ ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାଵିନଯେନେଵ। ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ଯଥାନୁରୂପଂ ଇମେହି ସତ୍ତହି ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥାଯ ଵୂପସମାଯ ସମ୍ମୁଖାଵିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ…ପେ… ତିଣଵତ୍ଥାରକୋତି। ଅଯମେତ୍ଥ ଵିନିଚ୍ଛଯନଯୋ। ଵିତ୍ଥାରୋ ପନ ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତୋଯେଵ। ଵିନିଚ୍ଛଯୋପିସ୍ସ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ଵୁତ୍ତୋ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ସତ୍ତକାନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠନୱୁତି ପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ସତ୍ତକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠକୱଣ୍ଣନା

୩୩୩। ଇତି ସତ୍ତକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଟ୍ଠକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ମିଚ୍ଛତ୍ତାତି ଅୟାଥାୱା ମିଚ୍ଛାସଭାୱା। ସମ୍ମତ୍ତାତି ୟାଥାୱା ସମ୍ମାସଭାୱା।

୩୩୪।କୁସୀତୱତ୍ଥୂନୀତି କୁସୀତସ୍ସ ଅଲସସ୍ସ ୱତ୍ଥୂନି ପତିଟ୍ଠା କୋସଜ୍ଜକାରଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତୀତି ଚୀୱରୱିଚାରଣାଦିକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି। ନ ୱୀରିୟଂ ଆରଭତୀତି ଦୁୱିଧମ୍ପି ୱୀରିୟଂ ନାରଭତି। ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସାତି ଝାନୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲଧମ୍ମସ୍ସ ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା। ଅନଧିଗତସ୍ସାତି ତସ୍ସେୱ ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମତ୍ଥାୟ। ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସାତି ତସ୍ସେୱ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକରଣତ୍ଥାୟ। ଇଦଂ ପଠମନ୍ତି ଇଦଂ ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀତି ଏୱଂ ଓସୀଦନଂ ପଠମଂ କୁସୀତୱତ୍ଥୁ। ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ମାସାଚିତଂ ମଞ୍ଞେ’’ତି ଏତ୍ଥ ପନ ମାସାଚିତଂ ନାମ ତିନ୍ତମାସୋ। ୟଥା ତିନ୍ତମାସୋ ଗରୁକୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଗରୁକୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତୀତି ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି।

୩୩୫।ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନୀତି ୱୀରିୟକାରଣାନି। ତେସମ୍ପି ଇମିନାୱ ନୟେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୩୬।ଦାନୱତ୍ଥୂନୀତି ଦାନକାରଣାନି। ଆସଜ୍ଜ ଦାନଂ ଦେତୀତି ପତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେତି। ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ମୁହୁତ୍ତଂୟେୱ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେତି, ଦସ୍ସାମି ଦସ୍ସାମୀତି ନ କିଲମେତି। ଇତି ଏତ୍ଥ ଆସାଦନଂ ଦାନକାରଣଂ ନାମ ହୋତି। ଭୟା ଦାନଂ ଦେତୀତିଆଦୀସୁପି ଭୟାଦୀନି ଦାନକାରଣାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ଭୟଂ ନାମ ଅୟଂ ଅଦାୟକୋ ଅକାରକୋତି ଗରହାଭୟଂ ୱା ଅପାୟଭୟଂ ୱା। ଅଦାସି ମେତି ମୟ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ଏସ ଇଦଂ ନାମ ଅଦାସୀତି ଦେତି। ଦସ୍ସତି ମେତି ଅନାଗତେ ଇଦଂ ନାମ ଦସ୍ସତୀତି ଦେତି। ସାହୁ ଦାନନ୍ତି ଦାନଂ ନାମ ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରଂ, ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ପଣ୍ଡିତେହି ପସତ୍ଥନ୍ତି ଦେତି। ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାରଚିତ୍ତପରିକ୍ଖାରତ୍ଥଂ ଦାନଂ ଦେତୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ପରିୱାରତ୍ଥଞ୍ଚ ଦେତି। ଦାନଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁକଂ କରୋତି। ୟେନ ଲଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସୋପି ଲଦ୍ଧଂ ମେତି ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ୟେନ ଦିନ୍ନଂ, ସୋପି ଦିନ୍ନଂ ମୟାତି ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଇତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁକଂ କରୋତି, ତେନେୱ ‘‘ଅଦନ୍ତଦମନଂ ଦାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥାହ –

‘‘ଅଦନ୍ତଦମନଂ ଦାନଂ, ଅଦାନଂ ଦନ୍ତଦୂସକଂ;

ଦାନେନ ପିୟୱାଚାୟ, ଉନ୍ନମନ୍ତି ନମନ୍ତି ଚା’’ତି।

ଇମେସୁ ପନ ଅଟ୍ଠସୁ ଦାନେସୁ ଚିତ୍ତାଲଙ୍କାରଦାନମେୱ ଉତ୍ତମଂ।

୩୩୭।ଦାନୂପପତ୍ତିୟୋତି ଦାନପଚ୍ଚୟା ଉପପତ୍ତିୟୋ। ଦହତୀତି ଠପେତି। ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଭାୱେତୀତି ୱଡ୍ଢେତି। ହୀନେ ୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ହୀନେସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେସୁ ୱିମୁତ୍ତଂ। ଉତ୍ତରି ଅଭାୱିତନ୍ତି ତତୋ ଉତ୍ତରି ମଗ୍ଗଫଲତ୍ଥାୟ ଅଭାୱିତଂ। ତତ୍ରୂପପତ୍ତିୟା ସଂୱତ୍ତତୀତି ୟଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା କୁସଲଂ କତଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତନତ୍ଥାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

ୱୀତରାଗସ୍ସାତି ମଗ୍ଗେନ ୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନରାଗସ୍ସ ସମାପତ୍ତିୟା ୱା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତରାଗସ୍ସ। ଦାନମତ୍ତେନେୱ ହି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଦାନଂ ପନ ସମାଧିୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରୋ ପରିୱାରୋ ହୋତି। ତତୋ ଦାନେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱୀତରାଗସ୍ସ ନୋ ସରାଗସ୍ସା’’ତି।

ଖତ୍ତିୟାନଂ ପରିସା ଖତ୍ତିୟପରିସା, ସମୂହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମା ଲୋକଧମ୍ମା। ଏତେହି ମୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ହୋନ୍ତିୟେୱ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ‘‘ଅଟ୍ଠିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋକଧମ୍ମା ଲୋକଂ ଅନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତି, ଲୋକୋ ଚ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ଅନୁପରିୱତ୍ତତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୮।୫)। ଲାଭୋ ଅଲାଭୋତି ଲାଭେ ଆଗତେ ଅଲାଭୋ ଆଗତୋ

ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୩୩୮। ଅଭିଭାଯତନୱିମୋକ୍ଖକଥା ହେଟ୍ଠା କଥିତା ଏୱ।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଏକାଦସନ୍ନଂ ଅଟ୍ଠକାନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠାସୀତି ପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଅଟ୍ଠକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନୱକୱଣ୍ଣନା

୩୪୦। ଇତି ଅଟ୍ଠକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ନୱକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନୀତି ଆଘାତକାରଣାନି। ଆଘାତଂ ବନ୍ଧତୀତି କୋପଂ ବନ୍ଧତି କରୋତି ଉପ୍ପାଦେତି।

ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ତଂ ଅନତ୍ଥଚରଣଂ ମା ଅହୋସୀତି ଏତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କୁତୋ ଲବ୍ଭା, କେନ କାରଣେନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ ? ପରୋ ନାମ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିଯା ଅନତ୍ଥଂ କରୋତୀତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଘାତଂ ପଟିୱିନୋଦେତି। ଅଥ ୱା ସଚାହଂ ପଟିକୋପଂ କରେଯ୍ୟଂ, ତଂ କୋପକରଣଂ ଏତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲେ କୁତୋ ଲବ୍ଭା, କେନ କାରଣେନ ଲବ୍ଭଞ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କୁତୋ ଲାଭାତିପି ପାଠୋ, ସଚାହଂ ଏତ୍ଥ କୋପଂ କରେଯ୍ୟଂ, ତସ୍ମିଂ ମେ କୋପକରଣେ କୁତୋ ଲାଭା, ଲାଭା ନାମ କେ ସିଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ ହୋତି।

୩୪୧।ସତ୍ତାୱାସାତି ସତ୍ତାନଂ ଆୱାସା, ୱସନଟ୍ଠାନାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧାୱାସାପି ସତ୍ତାୱାସୋୱ, ଅସବ୍ବକାଲିକତ୍ତା ପନ ନ ଗହିତା। ସୁଦ୍ଧାୱାସା ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧାୱାରସଦିସା। ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଅନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତେସୁ ତଂ ଠାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ ହୋତୀତି ଅସବ୍ବକାଲିକତ୍ତା ନ ଗହିତା। ସେସମେତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୪୨। ଅକ୍ଖଣେସୁ ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସିଯତୀତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ଦେସିଯତି। ଓପସମିକୋତି କିଲେସୂପସମକରୋ। ପରିନିବ୍ବାନିକୋତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବାନାୱହୋ। ସମ୍ବୋଧଗାମୀତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣପଟିୱେଧଗାମୀ। ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଅସଞ୍ଞଭୱଂ ୱା ଅରୂପଭୱଂ ୱା।

୩୪୩।ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରାତି ଅନୁପଟିପାଟିଯା ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବୱିହାରା।

୩୪୪।ଅନୁପୁବ୍ବନିରୋଧାତି ଅନୁପଟିପାଟିଯା ନିରୋଧା।

‘‘ଇମେ, ଖୋ ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଛନ୍ନଂ ନୱକାନଂ ୱସେନ ଚତୁପଣ୍ଣାସ ପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ନୱକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦସକୱଣ୍ଣନା

୩୪୫। ଇତି ନୱକୱସେନ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦସକୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ନାଥକରଣାତି ‘‘ସନାଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରଥ ମା ଅନାଥା, ଦସ ଇମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ନାଥକରଣା’’ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୧୮) ଏୱଂ ଅକ୍ଖାତା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠାକରା ଧମ୍ମା।

କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା କଲ୍ଯାଣା ଅସ୍ସ ମିତ୍ତାତି କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତୋ। ତେ ଚସ୍ସ ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ସହ ଅଯନତୋ ସହାଯାତି କଲ୍ଯାଣସହାଯୋ। ଚିତ୍ତେନ ଚେୱ କାଯେନ ଚ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତେସୁ ଏୱ ସମ୍ପୱଙ୍କୋ ଓନତୋତି କଲ୍ଯାଣସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ସୁୱଚୋହୋତୀତି ସୁଖେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ହୋତି ସୁଖେନ ଅନୁସାସିତବ୍ବୋ। ଖମୋତି ଗାଳ୍ହେନ ଫରୁସେନ କକ୍ଖଳେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଖମତି, ନ କୁପ୍ପତି। ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିନ୍ତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ଓୱଦିଯମାନୋ ୱାମତୋ ଗଣ୍ହାତି, ପଟିପ୍ଫରତି ୱା ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ଓୱଦଥ, ଭନ୍ତେ , ଅନୁସାସଥ, ତୁମ୍ହେସୁ

ଅନୋୱଦନ୍ତେସୁ କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଓୱଦିସ୍ସତୀ’’ତି ପଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହାତି।

ଉଚ୍ଚାୱଚାନୀତି ଉଚ୍ଚାନି ଚ ଅୱଚାନି ଚ। କିଂ କରଣୀଯାନୀତି କିଂ କରୋମୀତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମାନି। ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚକମ୍ମାନି ନାମ ଚୀୱରସ୍ସ କରଣଂ ରଜନଂ ଚେତିଯେ ସୁଧାକମ୍ମଂ ଉପୋସଥାଗାରଚେତିଯଘରବୋଧିଯଘରେସୁ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏୱମାଦି। ଅୱଚକମ୍ମଂ ନାମ ପାଦଧୋୱନମକ୍ଖନାଦିଖୁଦ୍ଦକକମ୍ମଂ। ତତ୍ରୁପାଯାଯାତି ତତ୍ରୁପଗମନୀଯା। ଅଲଂ କାତୁନ୍ତି କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁନ୍ତି ୱିଚାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ।

ଧମ୍ମେ ଅସ୍ସ କାମୋ ସିନେହୋତି ଧମ୍ମକାମୋ, ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପିଯାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଯସମୁଦାହାରୋତି ପରସ୍ମିଂ କଥେନ୍ତେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣାତି, ସଯଞ୍ଚ ପରେସଂ ଦେସେତୁକାମୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନଯେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଧମ୍ମୋ, ୱିନଯୋ ଅଭିୱିନଯୋତି ଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ। ଅଭିଧମ୍ମୋତି ସତ୍ତ ପକରଣାନି। ୱିନଯୋତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗା। ଅଭିୱିନଯୋତି ଖନ୍ଧକପରିୱାରା। ଅଥ ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକମ୍ପି ଅଭିଧମ୍ମପିଟକମ୍ପି ଧମ୍ମୋ ଏୱ। ମଗ୍ଗଫଲାନି ଅଭିଧମ୍ମୋ। ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକଂ ୱିନଯୋ। କିଲେସୱୂପସମକାରଣଂ ଅଭିୱିନଯୋ। ଇତି ସବ୍ବସ୍ମିମ୍ପି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମେ ଅଭିଧମ୍ମେ ୱିନଯେ ଅଭିୱିନଯେ ଚ। ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜୋତି ବହୁଲପାମୋଜ୍ଜୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କୁସଲେସୁଧମ୍ମେସୂତି କାରଣତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ, ଚତୁଭୂମକକୁସଲଧମ୍ମକାରଣା, ତେସଂ ଅଧିଗମତ୍ଥାଯ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୬। କସିଣଦସକେ ସକଲଟ୍ଠେନ କସିଣାନି। ତଦାରମ୍ମଣାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଖେତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱା ଆଯତନାନି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉପରି ଗଗନତଲାଭିମୁଖଂ। ଅଧୋତି ହେଟ୍ଠା ଭୂମିତଲାଭିମୁଖଂ। ତିରିଯନ୍ତି ଖେତ୍ତମଣ୍ଡଲମିୱ ସମନ୍ତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଉଦ୍ଧମେୱ କସିଣଂ ୱଡ୍ଢେତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଅଧୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମନ୍ତତୋ। ତେନ ତେନ ୱା କାରଣେନ ଏୱଂ ପସାରେତି ଆଲୋକମିୱ ରୂପଦସ୍ସନକାମୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯ’’ନ୍ତି। ଅଦ୍ୱଯନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଏକସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାୱାନୁପଗମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ହି ଉଦକଂ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ସବ୍ବଦିସାସୁ ଉଦକମେୱ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ, ଏୱମେୱ ପଥୱୀକସିଣଂ ପଥୱୀକସିଣମେୱ ହୋତି , ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କସିଣସମ୍ଭେଦୋତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଫରଣଅପ୍ପମାଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଚେତସା ଫରନ୍ତୋ ସକଲମେୱ ଫରତି, ନ ‘‘ଅଯମସ୍ସ ଆଦି, ଇଦଂ ମଜ୍ଝ’’ନ୍ତି ପମାଣଂ ଗଣ୍ହାତୀତି। ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣନ୍ତି ଚେତ୍ଥ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସେ ପୱତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ କସିଣୱସେନ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସେ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୱସେନ ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣେ ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନାନଯେନ ପନେତାନି ପଥୱୀକସିଣାଦୀନି ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତାନେୱ।

ଅକୁସଲକମ୍ମପଥଦସକୱଣ୍ଣନା

୩୪୭। କମ୍ମପଥେସୁ କମ୍ମାନେୱ ସୁଗତିଦୁଗ୍ଗତୀନଂ ପଥଭୂତତ୍ତା କମ୍ମପଥା ନାମ। ତେସୁ ପାଣାତିପାତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ମୁସାୱାଦାଦଯୋ ଚ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱିତ୍ଥାରିତା ଏୱ। କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋତି ଏତ୍ଥ ପନ କାମେସୂତି ମେଥୁନସମାଚାରେସୁ ମେଥୁନୱତ୍ଥୂସୁ ୱା। ମିଚ୍ଛାଚାରୋତି ଏକନ୍ତନିନ୍ଦିତୋ ଲାମକାଚାରୋ। ଲକ୍ଖଣତୋ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମାଧିପ୍ପାଯେନ କାଯଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତା ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନୱୀତିକ୍କମଚେତନା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ।

ତତ୍ଥ ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଂ ନାମ ପୁରିସାନଂ ତାୱ ମାତୁରକ୍ଖିତା, ପିତୁରକ୍ଖିତା, ମାତାପିତୁରକ୍ଖିତା, ଭାତୁରକ୍ଖିତା, ଭଗିନିରକ୍ଖିତା, ଞାତିରକ୍ଖିତା, ଗୋତ୍ତରକ୍ଖିତା, ଧମ୍ମରକ୍ଖିତା, ସାରକ୍ଖା, ସପରିଦଣ୍ଡାତି ମାତୁରକ୍ଖିତାଦଯୋ ଦସ। ଧନକ୍କୀତା, ଛନ୍ଦୱାସିନୀ, ଭୋଗୱାସିନୀ, ପଟୱାସିନୀ, ଓଦପତ୍ତକିନୀ, ଓଭଟଚୁମ୍ବଟା, ଦାସୀ ଚ ଭରିଯା ଚ, କମ୍ମକାରୀ ଚ ଭରିଯା ଚ, ଧଜାହଟା, ମୁହୁତ୍ତିକାତି ଏତା ଧନକ୍କୀତାଦଯୋ ଦସାତି ୱୀସତି। ଇତ୍ଥୀସୁ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସାରକ୍ଖସପରିଦଣ୍ଡାନଂ ଦସନ୍ନଞ୍ଚ ଧନକ୍କୀତାଦୀନନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ଅଞ୍ଞେ ପୁରିସା। ଇଦଂ ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଂ ନାମ। ସୋ ପନେସ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ସୀଲାଦିଗୁଣରହିତେ ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନେ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜୋ। ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ମହାସାୱଜ୍ଜୋ। ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ଭାରା ଅଗମନୀଯୱତ୍ଥୁ, ତସ୍ମିଂ ସେୱନଚିତ୍ତଂ, ସେୱନପ୍ପଯୋଗୋ, ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତିଅଧିୱାସନନ୍ତି। ଏକୋ ପଯୋଗୋ ସାହତ୍ଥିକୋ ଏୱ।

ଅଭିଜ୍ଝାଯତୀତି ଅଭିଜ୍ଝା, ପରଭଣ୍ଡାଭିମୁଖୀ ହୁତ୍ୱା ତନ୍ନିନ୍ନତାଯ ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ‘‘ଅହୋ ୱତ ଇଦଂ ମମସ୍ସା’’ତି ଏୱଂ ପରଭଣ୍ଡାଭିଜ୍ଝାଯନଲକ୍ଖଣା ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱିଯ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜା ମହାସାୱଜ୍ଜା ଚ। ତସ୍ସା ଦ୍ୱେ ସମ୍ଭାରା ପରଭଣ୍ଡଂ, ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମନଞ୍ଚ। ପରଭଣ୍ଡୱତ୍ଥୁକେ ହି ଲୋଭେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ନ ତାୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତି, ଯାୱ ‘‘ଅହୋ ୱତୀଦଂ ମମସ୍ସା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ନ ପରିଣାମେତି।

ହିତସୁଖଂ ବ୍ଯାପାଦଯତୀତି ବ୍ଯାପାଦୋ। ସୋ ପରଂ ୱିନାସାଯ ମନୋପଦୋସଲକ୍ଖଣୋ ଫରୁସାୱାଚା ୱିଯ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜୋ ମହାସାୱଜ୍ଜୋ ଚ। ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ

ସମ୍ଭାରା ପରସତ୍ତୋ ଚ, ତସ୍ସ ୱିନାସଚିନ୍ତା ଚ। ପରସତ୍ତୱତ୍ଥୁକେ ହି କୋଧେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ନ ତାୱ କମ୍ମପଥଭେଦୋ ହୋତି, ଯାୱ ‘‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ ୱିନସ୍ସେୟ୍ୟା’’ତି ତସ୍ସ ୱିନାସଂ ନ ଚିନ୍ତେତି।

ଯଥାଭୁଚ୍ଚଗହଣାଭାୱେନ ମିଚ୍ଛା ପସ୍ସତୀତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ସା ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିପରୀତଦସ୍ସନଲକ୍ଖଣା। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ୱିଯ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜା ମହାସାୱଜ୍ଜା ଚ। ଅପିଚ ଅନିଯତା ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜା, ନିଯତା ମହାସାୱଜ୍ଜା। ତସ୍ସା ଦ୍ୱେ ସମ୍ଭାରା ୱତ୍ଥୁନୋ ଚ ଗହିତାକାରୱିପରୀତତା, ଯଥା ଚ ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଥାଭାୱେନ ତସ୍ସୂପଟ୍ଠାନନ୍ତି।

ଇମେସଂ ପନ ଦସନ୍ନଂ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥାନଂ ଧମ୍ମତୋ କୋଟ୍ଠାସତୋ ଆରମ୍ମଣତୋ ୱେଦନାତୋ ମୂଲତୋତି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମତୋତି ଏତେସୁ ହି ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତ ଚେତନାଧମ୍ମାୱ ହୋନ୍ତି। ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ତଯୋ ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତା।

କୋଟ୍ଠାସତୋତି ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଚାତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ କମ୍ମପଥା ଏୱ ହୋନ୍ତି, ନୋ ମୂଲାନି। ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦା କମ୍ମପଥା ଚେୱ ମୂଲାନି ଚ। ଅଭିଜ୍ଝା ହି ମୂଲଂ ପତ୍ୱା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ ହୋତି। ବ୍ୟାପାଦୋ ଦୋସୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ ହୋତି।

ଆରମ୍ମଣତୋତି ପାଣାତିପାତୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାରମ୍ମଣତୋ ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣୋ ହୋତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ସତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ୱା ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣଂ ୱା, ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱସେନ ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣୋ। ‘‘ସତ୍ତାରମ୍ମଣୋ’’ତିପି ଏକେ। ମୁସାୱାଦୋ ସତ୍ତାରମ୍ମଣୋ ୱା ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣୋ ୱା, ତଥା ପିସୁଣୱାଚା। ଫରୁସୱାଚା ସତ୍ତାରମ୍ମଣାୱ। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତୱସେନ ସତ୍ତାରମ୍ମଣୋ ୱା ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣୋ ୱା। ତଥା ଅଭିଜ୍ଝା। ବ୍ୟାପାଦୋ ସତ୍ତାରମ୍ମଣୋୱ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ତେଭୂମକଧମ୍ମୱସେନ ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣା।

ୱେଦନାତୋତି ପାଣାତିପାତୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୋ ହୋତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ରାଜାନୋ ଚୋରଂ ଦିସ୍ୱା ହସମାନାପି ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଘାତେଥା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନା ପନ ଦୁକ୍ଖସମ୍ପଯୁତ୍ତାୱ ହୋତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ତିୱେଦନଂ। ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ସୁଖମଜ୍ଝତ୍ତୱସେନ ଦ୍ୱିୱେଦନୋ। ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତେ ପନ ମଜ୍ଝତ୍ତୱେଦନୋ ନ ହୋତି। ମୁସାୱାଦୋ ତିୱେଦନୋ। ତଥା ପିସୁଣୱାଚା। ଫରୁସୱାଚା ଦୁକ୍ଖୱେଦନା। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ତିୱେଦନୋ। ଅଭିଜ୍ଝା ସୁଖମଜ୍ଝତ୍ତୱସେନ ଦ୍ୱିୱେଦନା ତଥା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ବ୍ୟାପାଦୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୋ।

ମୂଲତୋତି ପାଣାତିପାତୋ ଦୋସମୋହୱସେନ ଦ୍ୱିମୂଲକୋ ହୋତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ଦୋସମୋହୱସେନ ୱା ଲୋଭମୋହୱସେନ ୱା। ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ଲୋଭମୋହୱସେନ। ମୁସାୱାଦୋ ଦୋସମୋହୱସେନ ୱା ଲୋଭମୋହୱସେନ ୱା ତଥା ପିସୁଣୱାଚା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ ଚ। ଫରୁସୱାଚା ଦୋସମୋହୱସେନ। ଅଭିଜ୍ଝା ମୋହୱସେନ ଏକମୂଲା। ତଥା ବ୍ୟାପାଦୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଲୋଭମୋହୱସେନ ଦ୍ୱିମୂଲାତି।

କୁସଲକମ୍ମପଥଦସକୱଣ୍ଣନା

ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଆଦୀନି ସମାଦାନସମ୍ପତ୍ତସମୁଚ୍ଛେଦୱିରତିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଧମ୍ମତୋ ପନ ଏତେସୁପି ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତ ଚେତନାପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି ୱିରତିଯୋପି। ଅନ୍ତେ ତଯୋ ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତାୱ।

କୋଟ୍ଠାସତୋତି ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତ କମ୍ମପଥା ଏୱ, ନୋ ମୂଲାନି। ଅନ୍ତେ ତଯୋ କମ୍ମପଥା ଚେୱ ମୂଲାନି ଚ। ଅନଭିଜ୍ଝା ହି ମୂଲଂ ପତ୍ୱା ଅଲୋଭୋ କୁସଲମୂଲଂ ହୋତି। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଅଦୋସୋ କୁସଲମୂଲଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଅମୋହୋ କୁସଲମୂଲଂ।

ଆରମ୍ମଣତୋତି ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ଆରମ୍ମଣାନେୱ ଏତେସଂ ଆରମ୍ମଣାନି। ୱୀତିକ୍କମିତବ୍ବତୋଯେୱ ହି ୱେରମଣୀ ନାମ ହୋତି। ଯଥା ପନ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ କିଲେସେ ପଜହତି, ଏୱଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାଦିଆରମ୍ମଣାପେତେ କମ୍ମପଥା ପାଣାତିପାତାଦୀନି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟାନି ପଜହନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱେଦନାତୋତି ସବ୍ବେ ସୁଖୱେଦନା ହୋନ୍ତି ମଜ୍ଝତ୍ତୱେଦନା ୱା। କୁସଲଂ ପତ୍ୱା ହି ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ନାମ ନତ୍ଥି।

ମୂଲତୋତି ପଟିପାଟିୟା ସତ୍ତ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଅଲୋଭଅଦୋସଅମୋହୱସେନ ତିମୂଲାନି ହୋନ୍ତି, ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱିମୂଲାନି। ଅନଭିଞ୍ଞା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱିମୂଲା, ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଏକମୂଲା। ଅଲୋଭୋ ପନ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ମୂଲଂ ନ ହୋତି। ଅନ୍ଭାପାଦେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଅଲୋଭାଦୋସୱସେନ ଦ୍ୱିମୂଲା ଏୱାତି।

ଅରିୟୱାସଦସକୱଣ୍ଣନା

୩୪୮ ।ଅରିୟୱାସାତି ଅରିୟା ଏୱ ୱସିଂସୁ ୱସନ୍ତି ୱସିସ୍ସନ୍ତି ଏତେସୂତି ଅରିୟୱାସା। ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋତି ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ଖୀଣାସୱୋ ଅୱସି ୱସତି ୱସିସ୍ସତୀତି ତସ୍ମା ଅୟଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା, ଅରିୟସ୍ସ ୱାସତ୍ତା ଅରିୟୱାସୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତୀତି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ନାମ କେତି? ଞାଣାଦୟୋ। ‘‘ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ କିରିୟତୋ ଚତ୍ତାରି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ‘‘ସତତୱିହାରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଟ୍ଠ ମହାଚିତ୍ତାନି। ‘‘ରଜ୍ଜନଦୁସ୍ସନଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଦସ ଚିତ୍ତାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସୋମନସ୍ସଂ ଆସେୱନୱସେନ ଲବ୍ଭତି।

ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସାତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ହି ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସବ୍ବକାଲଂ ସତି ଆରକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି । ତେନେୱସ୍ସ ‘‘ଚରତୋ ଚ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନନ୍ତି ବହୂନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ସମଣାତି ପବ୍ବଜୁପଗତା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଭୋୱାଦିନୋ। ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନୀତି ବହୂନି ପାଟେକ୍କସଚ୍ଚାନି, ଇଦମେୱ ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଚଂ, ଇଦମେୱ ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ପାଟିୟେକ୍କଂ ଗହିତାନି ବହୂନି ସଚ୍ଚାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୁନ୍ନାନୀତି ନିହତାନି। ପଣୁନ୍ନାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ନିହତାନି। ଚତ୍ତାନୀତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ୱନ୍ତାନୀତି ୱମିତାନି। ମୁତ୍ତାନୀତି ଛିନ୍ନବନ୍ଧନାନି କତାନି। ପହୀନାନୀତି ପଜହିତାନି। ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନୀତି ୟଥା ନ ପୁନ ଚିତ୍ତଂ ଆରୁହନ୍ତି, ଏୱଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତାନି। ସବ୍ବାନେୱ ତାନି ଗହିତଗ୍ଗହଣସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଭାୱୱେଚନାନି।

ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋତି ଏତ୍ଥ ଅୱୟାତି ଅନୂନା। ସଟ୍ଠାତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା। ସମ୍ମା ଅୱୟା ସଟ୍ଠା ଏସନା ଅସ୍ସାତି ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ। ସମ୍ମା ୱିସ୍ସଟ୍ଠସବ୍ବଏସନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତନ୍ତିଆଦୀହି ମଗ୍ଗସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତି କଥିତା।

ରାଗୋମେ ପହୀନୋତିଆଦୀହି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୟ ଫଲଂ କଥିତଂ।

ଅସେକ୍ଖଧମ୍ମଦସକୱଣ୍ଣନା

ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତିଆଦୟୋ ସବ୍ବେପି ଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ଏୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାଞାଣନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାୱ କଥିତା। ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀତି ଇମିନା ପଦେନ ୱୁତ୍ତାୱସେସା। ଫଲସମାପତ୍ତିଧମ୍ମା ସଙ୍ଗହିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

‘‘ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇତି ଛନ୍ନଂ ଦସକାନଂ ୱସେନ ସମସଟ୍ଠି ପଞ୍ହେ କଥେନ୍ତୋ ଥେରୋ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଦସକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ହସମୋଧାନୱଣ୍ଣନା

୩୪୯ । ଇଧ ପନ ଠତ୍ୱା ପଞ୍ହା ସମୋଧାନେତବ୍ବା। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ସୁତ୍ତେ ଏକକୱସେନ ଦ୍ୱେ ପଞ୍ହା କଥିତା। ଦୁକୱସେନ ସତ୍ତତି। ତିକୱସେନ ଅସୀତିସତଂ। ଚତୁକ୍କୱସେନ ଦ୍ୱେସତାନି। ପଞ୍ଚକୱସେନ ତିଂସସତଂ। ଛକ୍କୱସେନ ଚାତ୍ତିଂସସତଂ। ସତ୍ତକୱସେନ ଅଟ୍ଠନୱୁତି। ଅଟ୍ଠକୱସେନ ଅଟ୍ଠାସୀତି। ନୱକୱସେନ ଚତୁପଣ୍ଣାସ। ଦସକୱସେନ ସମସଟ୍ଠୀତି ଏୱଂ ସହସ୍ସଂ ଚୁଦ୍ଦସ ପଞ୍ହା କଥିତା।

ଇମଞ୍ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧୱଚନେ ଅଞ୍ଞୋ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ଏୱଂ ବହୁପଞ୍ହପଟିମଣ୍ଡିତୋ ନତ୍ଥି। ଭଗୱା ଇମଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସକଲଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଦୀପେତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିୟଂ ସୀହନାଦଂ ନଦତି। ସାୱକଭାସିତୋତି ୱୁତ୍ତେ ଓକପ୍ପନା

ନ ହୋତି, ଜିନଭାସିତୋତି ୱୁତ୍ତେ ହୋତି, ତସ୍ମା ଜିନଭାସିତଂ କତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଓକପ୍ପନଂ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତନ୍ତେ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସାଧୁକାରଂ ଅଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି, ସାଧୁ, ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଗୀତିପରିଯାଯଂ ଅଭାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗୀତିପରିଯାଯନ୍ତି ସାମଗ୍ଗିଯା କାରଣଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ସାଧୁ, ଖୋ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ମମ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଅଭାସୀ’’ତି। ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସୀତି ଅନୁମୋଦନେନ ସମନୁଞ୍ଞୋ ଅହୋସି। ଏତ୍ତକେନ ଅଯଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ଜିନଭାସିତୋ ନାମ ଜାତୋ। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଇମଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ମନସିକରୋନ୍ତା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୂତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେତି ସାୱକାନଂ ଆଲପନମେତଂ। ବୁଦ୍ଧା ହି ପରିସଂ ଆମନ୍ତୟମାନା ‘ଭିକ୍ଖୱେ’ତି ୱଦନ୍ତି। ସାୱକା ସତ୍ଥାରଂ ଉଚ୍ଚଟ୍ଠାନେ ଠପେସ୍ସାମାତି ସତ୍ଥୁ ଆଲପନେନ ଅନାଲପିତ୍ୱା ଆୱୁସୋତି ଆଲପନ୍ତି। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ତେ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ। କେ ପନ ତେ ଭିକ୍ଖୂତି? ଅନିବଦ୍ଧୱାସା ଦିସାଗମନୀୟା ଭିକ୍ଖୂ। ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଦ୍ୱେ ୱାରେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତନ୍ତି – ଉପକଟ୍ଠୱସ୍ସୂପନାୟିକକାଲେ ଚ ପୱାରଣକାଲେ ଚ। ଉପକଟ୍ଠୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଦସପି ୱୀସତିପି ତିଂସମ୍ପି ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂ ୱଗ୍ଗା ୱଗ୍ଗା କମ୍ମଟ୍ଠାନତ୍ଥାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଭଗୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିତ୍ୱା କସ୍ମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପକଟ୍ଠାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ୱିଚରଥାତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥ ତେ ‘‘ଭଗୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଆଗତମ୍ହ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନୋ ଦେଥା’’ତି ୟାଚନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ତେସଂ ଚରିୟୱସେନ ରାଗଚରିତସ୍ସ ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦେତି। ଦୋସଚରିତସ୍ସ ମେତ୍ତାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ମୋହଚରିତସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସୋ ପରିପୁଚ୍ଛା – ‘କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛା, ଇଦଂ ତୁୟ୍ହଂ ସପ୍ପାୟ’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖତି। ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦେତି। ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ପସାଦନୀୟସୁତ୍ତନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିଂ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଞ୍ଚ ପକାସେତି। ଞାଣଚରିତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂୟୁତ୍ତେ ଗମ୍ଭୀରେ ସୁତ୍ତନ୍ତେ କଥେତି। ତେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସଚେ ସପ୍ପାୟଂ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତି। ନୋ ଚେ ହୋତି, ସପ୍ପାୟଂ ସେନାସନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତା ତେମାସିକଂ ପଟିପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତା ୱାୟମନ୍ତା ସୋତାପନ୍ନାପି ହୋନ୍ତି ସକଦାଗାମିନୋପି ଅନାଗାମିନୋପି ଅରହନ୍ତୋପି।

ତତୋ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ପୱାରେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭଗୱା ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତୋ…ପେ… ଅହଂ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆରୋଚେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପକଟ୍ଠାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଆଗତା। ଏୱଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱା ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତି, ୟଥାହ ‘‘ଅପଲୋକେଥ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ’’ତି। ଭିକ୍ଖୂ ଚ ୱଦନ୍ତି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅପଲୋକେମ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୨)। ଅଥ ନେ ଭଗୱା ତେସଂ ଦସ୍ସନେ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ‘‘ସେୱଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ; ଭଜଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ। ପଣ୍ଡିତା ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଗ୍ଗାହକା ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜନେତା ଏୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ଜାତସ୍ସ ଆପାଦେତା ଏୱଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ। ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ୱିନେତି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥେ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୩୭୧)।

ତଦାପି ଭଗୱା ଇମେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସୟଂ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସାୱକୱିନେୟ୍ୟା’’ତି ଅଦ୍ଦସ। ସାୱକୱିନେୟ୍ୟା ନାମ ୟେ ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ଧମ୍ମଦେସନାୟ ବୁଜ୍ଝନ୍ତି ସାୱକାନମ୍ପି। ବୁଦ୍ଧୱିନେୟ୍ୟା ପନ ସାୱକା ବୋଧେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ସାୱକୱିନେୟ୍ୟଭାୱଂ ପନ ଏତେସଂ ଞତ୍ୱା କତରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେସନାୟ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସାତି ଦିସ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ଥେରୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗତତ୍ଥ ଆୱୁସୋ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଗତମ୍ହ ସତ୍ଥାରା ପନ ଅମ୍ହେ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସିତା’’ତି। ତତୋ ଥେରୋ ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ମୟ୍ହଂ ଦେସନାୟ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, କୀଦିସୀ ନୁ ଖୋ ତେସଂ ଦେସନା ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗାରାମା, ସାମଗ୍ଗିରସସ୍ସ ଦୀପିକା ନେସଂ ଦେସନା ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ତଥାରୂପଂ ଦେସନଂ ଦେସେତୁକାମୋ ଦସୁତ୍ତରଂ ପୱକ୍ଖାମୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦସଧା ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିଭତ୍ତୋତି ଦସୁତ୍ତରୋ, ଏକକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ଦସକା ଗତୋତିପି ଦସୁତ୍ତରୋ, ଏକେକସ୍ମିଂ ପଞ୍ହେ ଦସ ଦସ ପଞ୍ହା ୱିସେସିତାତିପି ଦସୁତ୍ତରୋ, ତଂ ଦସୁତ୍ତରଂ। ପୱକ୍ଖାମୀତି କଥେସ୍ସାମି। ଧମ୍ମନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାନପତ୍ତିୟାତି ନିବ୍ବାନପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିୟାୟାତି ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିୟନ୍ତକରଣତ୍ଥଂ। ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନନ୍ତି ଅଭିଜ୍ଝାକାୟଗନ୍ଥାଦୀନଂ ସବ୍ବଗନ୍ଥାନଂ ପମୋଚନଂ।

ଇତି ଥେରୋ ଦେସନଂ ଉଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତତ୍ଥ ପେମଂ ଜନେନ୍ତୋ ଏୱମେତଂ ଉଗ୍ଗହେତଙ୍କଂ ପରିୟାପୁଣିତଙ୍କଂ ଧାରେତଙ୍କଂ ୱାଚେତଙ୍କଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀତି ଚତୂହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି, ‘‘ଏକାୟନୋ ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ତେସଂ ତେସଂ ସୁତ୍ତାନଂ ଭଗୱା ୱିୟ।

ଏକଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୧। (କ) ତତ୍ଥ ବହୁକାରୋତି ବହୂପକାରୋ।

(ଖ) ଭାୱେତବ୍ବୋତି ୱଡ୍ଢେତବ୍ବୋ।

(ଗ) ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋତି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତବ୍ବୋ।

(ଘ) ପହାତବ୍ବୋତି ପହାନାନୁପସ୍ସନାଯ ପଜହିତବ୍ବୋ।

(ଙ) ହାନଭାଗିଯୋତି ଅପାଯଗାମିପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନକୋ।

(ଚ) ୱିସେସଭାଗିଯୋତି ୱିସେସଗାମିୱିସେସାଯ ସଂୱତ୍ତନକୋ।

(ଛ) ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝୋତି ଦୁପ୍ପଟିଲକ୍ଖକରୋ।

(ଜ) ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବୋ।

(ଝ) ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋତି ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ ଅଭିଜାନିତବ୍ବୋ।

(ଞ) ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କାତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ମାତିକାସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତି ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯଥା ନାମ ଦକ୍ଖୋ ୱେଳୁକାରୋ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତଂ ୱେଳୁଂ ଛେତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ଦସଧା ଖଣ୍ଡେ କତ୍ୱା ଏକମେକଂ ଖଣ୍ଡଂ ହୀରଂ ହୀରଂ କରୋନ୍ତୋ ଫାଲେତି, ଏୱମେୱ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସପ୍ପାଯଂ ଦେସନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଦସଧା ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଏକେକକୋଟ୍ଠାସେ ଏକେକପଦଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ‘‘କତମୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ବହୁକାରୋ, ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଦେସନଂ ୱିତ୍ଥାରେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ସବ୍ବତ୍ଥକଂ ଉପକାରକଂ ଅପ୍ପମାଦଂ କଥେସି। ଅଯଞ୍ହି ଅପ୍ପମାଦୋ ନାମ ସୀଲପୂରଣେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗେ, ସତ୍ତସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ, ୱିପସ୍ସନାଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାପନେ, ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଦୀସୁ, ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିପଞ୍ଚଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ, ମହାୱିହାରସମାପତ୍ତିଯଂ, ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ, ସତିପଟ୍ଠାନାଦୀସୁ, ବୋଧିପକ୍ଖିଯେସୁ, ୱିପସ୍ସନାଞାଣାଦୀସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ୱିଜ୍ଜାସୂତି ସବ୍ବେସୁ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ବହୂପକାରୋ।

ତେନେୱ ନଂ ଭଗୱା ‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା…ପେ… ତଥାଗତୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି କୁସଲା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେତେ ଅପ୍ପମାଦମୂଲକା ଅପ୍ପମାଦସମୋସରଣା, ଅପ୍ପମାଦୋ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ’’ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୫।୧୩୯) ନଯେନ ହତ୍ଥିପଦାଦୀହି ଓପମ୍ମେହି ଓପମେନ୍ତୋ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯେଅପ୍ପମାଦୱଗ୍ଗେ ନାନପ୍ପକାରଂ ଥୋମେତି। ତଂ ସବ୍ବଂ ଏକପଦେନେୱ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଥେରୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଆହ। ଧମ୍ମପଦେ ଅପ୍ପମାଦୱଗ୍ଗେନାପିସ୍ସ ବହୂପକାରତା ଦୀପେତବ୍ବା। ଅସୋକୱତ୍ଥୁନାପି ଦୀପେତବ୍ବା –

(କ) ଅସୋକରାଜା ହି ନିଗ୍ରୋଧସାମଣେରସ୍ସ ‘‘ଅପ୍ପମାଦୋ ଅମତପଦ’’ନ୍ତି ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱ ‘‘ତିଟ୍ଠ, ତାତ, ମଯ୍ହଂ ତଯା ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ କଥିତ’’ନ୍ତି ସାମଣେରେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରେସି। ଇତି ଥାମସମ୍ପନ୍ନେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅପ୍ପମାଦସ୍ସ ବହୂପକାରତା ତୀହି ପିଟକେହି ଦୀପେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବା। ଯଂକିଞ୍ଚି ସୁତ୍ତଂ ୱା ଗାଥଂ ୱା ଅପ୍ପମାଦଦୀପନତ୍ଥଂ ଆହରନ୍ତୋ ‘‘ଅଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଆହରସି, ଅତିତ୍ଥେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସେୱେତ୍ଥ ଥାମୋ ଚ ବଲଞ୍ଚ ପମାଣଂ।

(ଖ) କାଯଗତାସତୀତି ଆନାପାନଂ ଚତୁଇରିଯାପଥୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରୋ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ ଦସ ଅସୁଭା ନୱ ସିୱଥିକା ଚୁଣ୍ଣିକମନସିକାରୋ କେସାଦୀସୁ ଚତ୍ତାରି ରୂପଜ୍ଝାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନସତିଯା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସାତସହଗତାତି ଠପେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ସାତସହଗତା ହୋତି ସୁଖସମ୍ପଯୁତ୍ତା, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

(ଗ) ସାସୱୋ ଉପାଦାନିଯୋତି ଆସୱାନଞ୍ଚେୱ ଉପାଦାନାନଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯଭୂତୋ। ଇତି ତେଭୂମକଧମ୍ମମେୱ ନିଯମେତି।

(ଘ) ଅସ୍ମିମାନୋତି ରୂପାଦୀସୁ ଅସ୍ମୀତି ମାନୋ।

(ଙ) ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋତି ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତୋ ଉପ୍ପଥମନସିକାରୋ।

(ଚ) ୱିପରିଯାଯେନ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

(ଛ) ଆନନ୍ତରିକୋଚେତୋସମାଧୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ଫଲଂ ଆନନ୍ତରିକୋ ଚେତୋସମାଧି ନାମ । ଇଧ ପନ ୱିପସ୍ସନାନନ୍ତରୋ ମଗ୍ଗୋ ୱିପସ୍ସନାଯ ୱା ଅନନ୍ତରତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଫଲଦାଯକତ୍ତା ଆନନ୍ତରିକୋ ଚେତୋସମାଧୀତି ଅଧିପ୍ପେତୋ।

(ଜ) ଅକୁପ୍ପଂ ଞାଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଫଲପଞ୍ଞା ଅକୁପ୍ପଞାଣଂ ନାମ। ଇଧ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପଞ୍ଞା ଅଧିପ୍ପେତା।

(ଝ) ଆହାରଟ୍ଠିତିକାତି ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତିକା। ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋତି ଯେନ ପଚ୍ଚଯେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅଯଂ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

(ଞ) ଅକୁପ୍ପାଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତି।

ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଞାତପରିଞ୍ଞା କଥିତା। ପରିଞ୍ଞାଯ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା। ପହାତବ୍ବସଚ୍ଛିକାତବ୍ବେହି ପହାନପରିଞ୍ଞା। ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋତି ଫଲଂ କଥିତଂ, ମଗ୍ଗୋ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେ ଲବ୍ଭତି। ଫଲଂ ପନ ଅନେକେସୁପି ଲବ୍ଭତିଯେୱ।

ଭୂତାତି ସଭାୱତୋ ୱିଜ୍ଜମାନା। ତଚ୍ଛାତି ଯାଥାୱା। ତଥାତି ଯଥା ୱୁତ୍ତା ତଥାସଭାୱା। ଅୱିତଥାତି ଯଥା ୱୁତ୍ତା ନ ତଥା ନ ହୋନ୍ତି। ଅନଞ୍ଞଥାତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରତୋ ନ ଅଞ୍ଞଥା। ସମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧାତି ତଥାଗତେନ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ହେତୁନା କାରଣେନ ସଯମେୱ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଞାତା ୱିଦିତା ସଚ୍ଛିକତା। ଇମିନା ଥେରୋ "ଇମେ ଧମ୍ମା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଅହଂ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଲେଖୱାଚକସଦିସୋ"ତି ଜିନସୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଓକପ୍ପନଂ ଜନେସି।

ଏକଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱେଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୨। (କ) ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ବହୁକାରାତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞା ଧମ୍ମା ସୀଲପୂରଣାଦୀସୁ ଅପ୍ପମାଦୋ ୱିଯ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉପକାରକା ହିତାୱହା।

(ଖ) ସମଥୋଚ ୱିପସ୍ସନା ଚାତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା କଥିତା। ଇମସ୍ମିଂ ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତେ ପୁବ୍ବଭାଗା କଥିତା।

(ଛ) ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାଯ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯାତି ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ହେତୁ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାଯ, ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା। ତଥା ଦୋୱଚସ୍ସତା ପାପମିତ୍ତତା ସଂକିଲେସାଯ; ସୋୱଚସ୍ସତା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ୱିସୁଦ୍ଧିଯା। ତଥା ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି; ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି। ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଗା ଚତ୍ତାରୋ ୱିସଂଯୋଗା। ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖିଲା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ଛ ଅଗାରୱା ଛ ଗାରୱା। ସତ୍ତ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା। ଅଟ୍ଠ କୁସୀତୱତ୍ଥୂନି ଅଟ୍ଠ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନି। ନୱ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନି ନୱ ଆଘାତପ୍ପଟିୱିନଯା। ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥାତି ଏୱଂ ପଭେଦା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

(ଝ) ସଙ୍ଖତା ଧାତୂତି ପଚ୍ଚଯେହି କତା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା। ଅସଙ୍ଖତା ଧାତୂତି ପଚ୍ଚଯେହି ଅକତଂ ନିବ୍ବାନଂ।

(ଞ) ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚାତି ଏତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ।

ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ଅଭିଞ୍ଞାଦୀନି ଏକକସଦିସାନେୱ, ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବପଦେ ପନ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବପଦେ ଫଲଂ।

ଦ୍ୱେଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତଯୋଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୩। (ଛ) କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସୋ ହି ସବ୍ବସୋ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ। ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଦିଦଂ ଆରୁପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆରୁପ୍ପେପି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ। ପୁନ ଉପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣତୋ ସବ୍ବସୋ ରୂପାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ। ନିରୋଧୋ ତସ୍ସନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇଧ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ନିରୋଧୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅରହତ୍ତଫଲେନ ହି ନିବ୍ବାନେ ଦିଟ୍ଠେ ପୁନ ଆଯତିଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରା ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଂ ସଙ୍ଖତନିରୋଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯତ୍ତା ନିରୋଧୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

(ଜ) ଅତୀତଂସେ ଞାଣନ୍ତି ଅତୀତଂସାରମ୍ମଣଂ ଞାଣଂ ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇମସ୍ମିମ୍ପି ୱାରେ ଅଭିଞ୍ଞାଦଯୋ ଏକକସଦିସାୱ। ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝପଦେ ପନ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବେ ଫଲଂ।

ତଯୋଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତ୍ତାରୋଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୪। (କ) ଚତ୍ତାରି ଚକ୍କାନୀତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍କଂ ନାମ ଦାରୁଚକ୍କଂ, ରତନଚକ୍କଂ, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ, ଇରିଯାପଥଚକ୍କଂ, ସମ୍ପତ୍ତିଚକ୍କନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ଯଂ ପନିଦଂ ସମ୍ମ, ରଥକାର, ଚକ୍କଂ ଛହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତଂ, ଛାରତ୍ତୂନେହୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୫) ଇଦଂ ଦାରୁଚକ୍କଂ। ‘‘ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୫।୧୩୨) ଇଦଂ ରତନଚକ୍କଂ। ‘‘ପୱତ୍ତିତଂ ଚକ୍କ’’ନ୍ତି (ମ। ନି। ୨।୩୯୯) ଇଦଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ‘‘ଚତୁଚକ୍କଂ ନୱଦ୍ୱାର’’ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୯) ଇଦଂ ଇରିଯାପଥଚକ୍କଂ। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତାନଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଚତୁଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୪।୩୧) ଇଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଚକ୍କଂ। ଇଧାପି ଏତଦେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ।

ପତିରୂପଦେସୱାସୋତି ଯତ୍ଥ ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱରୂପେ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ ଦେସେ ୱାସୋ। ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସଯୋତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅୱସ୍ସଯନଂ ସେୱନଂ ଭଜନଂ। ଅତ୍ତସମ୍ମାପଣିଧୀତି ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ମା ଠପନଂ, ସଚେ ପନ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସଦ୍ଧାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ତାନି ପହାଯ ସଦ୍ଧାଦୀସୁ ପତିଟ୍ଠାପନଂ। ପୁବ୍ବେ ଚ କତପୁଞ୍ଞତାତି ପୁବ୍ବେ ଉପଚିତକୁସଲତା। ଇଦମେୱେତ୍ଥ ପମାଣଂ। ଯେନ ହି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ କୁସଲଂ କତଂ ହୋତି, ତଦେୱ କୁସଲଂ ତଂ ପୁରିସଂ ପତିରୂପଦେସେ ଉପନେତି, ସପ୍ପୁରିସେ ଭଜାପେସି । ସୋ ଏୱ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ମା ଠପେତି। ଚତୂସୁ ଆହାରେସୁ ପଠମୋ ଲୋକିଯୋୱ। ସେସା ପନ ତଯୋ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା କଥିତା। ଇଧ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଲୋକିଯା।

(ଚ) କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗାଦଯୋ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗାଦିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

(ଛ) ହାନଭାଗିଯାଦୀସୁ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ କାମସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ହାନଭାଗିଯୋ ସମାଧି। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଠିତିଭାଗିଯୋ ସମାଧି। ୱିତକ୍କସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିଯୋ ସମାଧି। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଞ୍ହିତୋ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ସମାଧୀତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବସମାପତ୍ତିଯୋ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା କଥିତାୱ।

ଇମସ୍ମିମ୍ପି ୱାରେ ଅଭିଞ୍ଞାଦୀନି ଏକକସଦିସାନେୱ। ଅଭିଞ୍ଞାପଦେ ପନେତ୍ଥ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବପଦେ ଫଲଂ।

ଚତ୍ତାରୋଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୫। (ଖ) ପୀତିଫରଣତାଦୀସୁ ପୀତିଂ ଫରମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଦ୍ୱୀସୁ ଝାନେସୁ ପଞ୍ଞା ପୀତିଫରଣତା ନାମ। ସୁଖଂ ଫରମାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ତୀସୁ ଝାନେସୁ ପଞ୍ଞା ସୁଖଫରଣତା ନାମ। ପରେସଂ ଚେତୋ ଫରମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଚେତୋପରିଯପଞ୍ଞା ଚେତୋଫରଣତା ନାମ। ଆଲୋକଫରଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପଞ୍ଞା ଆଲୋକଫରଣତା ନାମ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତଂ ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘ଦ୍ୱୀସୁ ଝାନେସୁ ପଞ୍ଞା ପୀତିଫରଣତା, ତୀସୁ ଝାନେସୁ ପଞ୍ଞା ସୁଖଫରଣତା। ପରଚିତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋଫରଣତା, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ଆଲୋକଫରଣତା। ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି (ୱିଭ। ୮୦୪)।

ତତ୍ଥ ପୀତିଫରଣତା ସୁଖଫରଣତା ଦ୍ୱେ ପାଦା ୱିଯ। ଚେତୋଫରଣତା ଆଲୋକଫରଣତା ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥା ୱିଯ। ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ମଜ୍ଝିମକାଯୋ ୱିଯ । ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନିମିତ୍ତଂ ସୀସଂ ୱିଯ। ଇତି ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁରିସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

(ଜ) ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେ ୱାତିଆଦୀସୁ ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସୋ ହି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ ସୁଖତ୍ତା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ। ପୁରିମୋ ପୁରିମୋ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ସମାଧିସୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଆଯତିଂ ସୁଖୱିପାକୋ।

କିଲେସେହି ଆରକତ୍ତା ଅରିଯୋ। କାମାମିସୱଟ୍ଟାମିସଲୋକାମିସାନଂ ଅଭାୱା ନିରାମିସୋ। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ମହାପୁରିସେହି ସେୱିତତ୍ତା ଅକାପୁରିସସେୱିତୋ। ଅଙ୍ଗସନ୍ତତାଯ ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାଯ ସବ୍ବକିଲେସଦରଥସନ୍ତତାଯ ଚ ସନ୍ତୋ। ଅତପ୍ପନୀଯଟ୍ଠେନ ପଣୀତୋ। କିଲେସପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଲଦ୍ଧତ୍ତା କିଲେସପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଭାୱଂ ୱା ଲଦ୍ଧତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି ହି ଇଦଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକିଲେସେନ ୱା ଅରହତା ଲଦ୍ଧତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଲଦ୍ଧୋ। ଏକୋଦିଭାୱେନ ଅଧିଗତତ୍ତା ଏକୋଦିଭାୱମେୱ ୱା ଅଧିଗତତ୍ତା ଏକୋଦିଭାୱାଧିଗତୋ। ଅପ୍ପଗୁଣସାସୱସମାଧି ୱିଯ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ ଚିତ୍ତେନ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ନିଗ୍ଗଯ୍ହ କିଲେସେ ୱାରେତ୍ୱା ଅନଧିଗତତ୍ତା ନସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିତଗତୋ। ତଞ୍ଚ ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ତତୋ ୱା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସତିୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତତ୍ତା। ସତୋୱ ସମାପଜ୍ଜତି ସତୋ ୱୁଟ୍ଠହତି। ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲୱସେନ ୱା ସତୋ ସମାପଜ୍ଜତି ସତୋ ୱୁଟ୍ଠହତି। ତସ୍ମା ଯଦେତ୍ଥ ''ଅଯଂ ସମାଧି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖୋ ଚେୱ ଆଯତିଞ୍ଚ ସୁଖୱିପାକୋ''ତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନସ୍ସ ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ଏକମଙ୍ଗଂ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ଏୱମିମେହି ପଞ୍ଚହି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେହି ଅଯଂ ସମାଧି ''ପଞ୍ଚଞାଣିକୋ ସମ୍ମାସମାଧୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ।

ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ୱିସେସଭାଗିଯପଦେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବପଦେ ଫଲଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଛଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୬। ଛକ୍କେସୁ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝପଦେ ପନେତ୍ଥ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସଂ।

ସତ୍ତଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୭। (ଞ) ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତୀତି ହେତୁନା ନଯେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। କାମାତି ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ, ଦ୍ୱେପି ସପରିଳାହଟ୍ଠେନ ଅଙ୍ଗାରକାସୁ ୱିଯ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ୱିୱେକନିନ୍ନନ୍ତି ନିବ୍ବାନନିନ୍ନଂ। ପୋଣଂ ପବ୍ଭାରନ୍ତି ନିନ୍ନସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ୱୂପକଟ୍ଠନ୍ତି ନିଯତିଭୂତଂ। ନିଓଣ୍ହତି ଅହୋ। କୁତୋ? ସବ୍ବସୋ ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ତେଭୂମକଧମ୍ମେହୀତି ଅହୋ। ଇଧ ଭାୱେତବ୍ବପଦେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୮। (କ) ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକାଯ ପଞ୍ଞାଯାତି ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହସ୍ସ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ତରୁଣସମଥୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ । ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆଦିଭୂତାଯ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଞ୍ଞାଯ। ତିବ୍ବନ୍ତି ବଲୱଂ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ହିରୀ ଚ ଓତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ। ପେମନ୍ତି ଗେହସ୍ସିତପେମଂ। ଗାରୱୋତି ଗରୁଚିତ୍ତଭାୱୋ। ଗରୁଭାୱନୀଯଞ୍ହି ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତୋ କିଲେସା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଓୱାଦାନୁସାସନିଂ ଲଭତି। ତସ୍ମା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିହାରୋ ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

(ଛ) ଅକ୍ଖଣେସୁ ଯସ୍ମା ପେତା ଅସୁରାନଂ ଆୱାହନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱିୱାହନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ପେତ୍ତିୱିସଯେନେୱ ଅସୁରକାଯୋ ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

(ଜ) ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚଯଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଅଧିଗମଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ପରିଯତ୍ତିଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଧୁତଙ୍ଗଅପ୍ପିଚ୍ଛୋତି ଚତ୍ତାରୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚଯଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ବହୁଂ ଦେନ୍ତେ ଅପ୍ପଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅପ୍ପଂ ଦେନ୍ତେ ଅପ୍ପତରଂ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ନ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ନ ଅନୱସେସଗାହୀ ହୋତି। ଅଧିଗମଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ମଜ୍ଝନ୍ତିକତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଗମଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଜାନିତୁଂ ନ ଦେତି। ପରିଯତ୍ତିଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ତେପିଟକୋପି ସମାନୋ ନ ବହୁସ୍ସୁତଭାୱଂ ଜାନାପେତୁକାମୋ ହୋତି ସାକେତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ୱିଯ। ଧୁତଙ୍ଗଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଧୁତଙ୍ଗପରିହରଣଭାୱଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଜାନିତୁଂ ନ ଦେତି ଦ୍ୱେଭାତିକତ୍ଥେରେସୁ ଜେଟ୍ଠକତ୍ଥେରୋ ୱିଯ। ୱତ୍ଥୁ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତଂ। ଅଯଂ ଧମ୍ମୋତି ଏୱଂ ସନ୍ତଗୁଣନିଗୂହନେନ ଚ ପଚ୍ଚଯପଟିଗ୍ଗହଣେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ଚ ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଯଂ

ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନୋ ମହିଚ୍ଛସ୍ସ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ତୀହି ସନ୍ତୋସେହି ସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସ। ପୱିୱିତ୍ତସ୍ସାତି କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକେହି ୱିୱିତ୍ତସ୍ସ। ତତ୍ଥ କାଯୱିୱେକୋ ନାମ ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୁୱସେନ ଏକୀଭାୱୋ। ଏକୀଭାୱମତ୍ତେନ ପନ କମ୍ମଂ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୀତି କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, ଅଯଂ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ନାମ। ସମାପତ୍ତିମତ୍ତେନେୱ କମ୍ମଂ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୀତି ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଅଯଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ ନାମ। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘କାଯୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ। ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପତ୍ତାନଂ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୁପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନ’’ନ୍ତି (ମହାନି। ୪୯)।

ସଙ୍ଗଣିକାରାମସ୍ସାତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକାଯ ଚେୱ କିଲେସସଙ୍ଗଣିକାଯ ଚ ରତସ୍ସ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯସ୍ସାତି କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯୱସେନ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯସ୍ସ। ଉପଟ୍ଠିତସତିସ୍ସାତି ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନୱସେନ ଉପଟ୍ଠିତସତିସ୍ସ। ସମାହିତସ୍ସାତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ। ପଞ୍ଞୱତୋତି କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଞୱତୋ। ନିପ୍ପପଞ୍ଚସ୍ସାତି ୱିଗତମାନତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚସ୍ସ।

ଇଧ ଭାୱେତବ୍ବପଦେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ନୱଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। (ଖ) ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧୀତି ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପାପେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ପଧାନଙ୍ଗଂ। ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧୀତି ୱିପସ୍ସନାଯ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତା ଅଟ୍ଠ ପଗୁଣସମାପତ୍ତିଯୋ। ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧୀତି ସପଚ୍ଚଯନାମରୂପଦସ୍ସନଂ। କଙ୍ଖାୱିତରଣୱିସୁଦ୍ଧୀତି ପଚ୍ଚଯାକାରଞ୍ଞାଣଂ। ଅଦ୍ଧତ୍ତଯେପି ହି ପଚ୍ଚଯୱସେନେୱ ଧମ୍ମା ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପସ୍ସତୋ କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି। ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଓଭାସାଦଯୋ ନ ମଗ୍ଗୋ, ୱୀଥିପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଞ୍ଞାଣଂ ମଗ୍ଗୋତି ଏୱଂ ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ। ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧୀତି ରଥୱିନୀତେ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନା କଥିତା, ଇଧ ତରୁଣୱିପସ୍ସନା। ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧୀତି ରଥୱିନୀତେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ, ଇଧ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନା। ଏତା ପନ ସତ୍ତପି ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ ୱିତ୍ଥାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତା। ପଞ୍ଞାତି ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞା। ୱିମୁତ୍ତିପି ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତିଯେୱ।

(ଛ) ଧାତୁନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଫସ୍ସନାନତ୍ତନ୍ତି ଚକ୍ଖାଦିଧାତୁନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସାଦିନାନତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଫସ୍ସନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚାତି ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସାଦିନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ । ୱେଦନାନାନତ୍ତନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜାଦିୱେଦନାନାନତ୍ତଂ। ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚାତି କାମସଞ୍ଞାଦିନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ। ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତନ୍ତି କାମସଙ୍କପ୍ପାଦିନାନତ୍ତଂ। ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଛନ୍ଦନାନତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତତାଯ ରୂପେ ଛନ୍ଦୋ ସଦ୍ଦେ ଛନ୍ଦୋତି ଏୱଂ ଛନ୍ଦନାନତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପରିଳାହନାନତ୍ତନ୍ତି ଛନ୍ଦନାନତ୍ତତାଯ ରୂପପରିଳାହୋ ସଦ୍ଦପରିଳାହୋତି ଏୱଂ ପରିଳାହନାନତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପରିଯେସନାନାନତ୍ତନ୍ତି ପରିଳାହନାନତ୍ତତାଯ ରୂପପରିଯେସନାଦିନାନତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଲାଭନାନତ୍ତନ୍ତି ପରିଯେସନାନାନତ୍ତତାଯ ରୂପପଟିଲାଭାଦିନାନତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

(ଜ) ସଞ୍ଞାସୁ ମରଣସଞ୍ଞାତି ମରଣାନୁପସ୍ସନାଞାଣେ ସଞ୍ଞା। ଆହାରେପଟିକୂଲସଞ୍ଞାତି ଆହାରଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ସବ୍ବଲୋକେଅନଭିରତିସଞ୍ଞାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ୱଟ୍ଟେ ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ସେସା ହେଟ୍ଠା କଥିତା ଏୱ। ଇଧ ବହୁକାରପଦେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଦସଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୩୬୦। (ଝ) ନିଜ୍ଜରୱତ୍ଥୂନୀତି ନିଜ୍ଜରକାରଣାନି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋତୀତି ଅଯଂ ହେଟ୍ଠା ୱିପସ୍ସନାଯପି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ଏୱ ପହୀନା। କସ୍ମା ପୁନ ଗହିତାତି ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା। ୱିପସ୍ସନାଯ ହି କିଞ୍ଚାପି ଜିଣ୍ଣା, ନ ପନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ମଗ୍ଗୋ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ନ ପୁନ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ଦେତି। ତସ୍ମା ପୁନ ଗହିତା। ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ନଯୋ ନେତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯା ଚତୁସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା ଭାୱନାପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କତମେ ଚତୁସଟ୍ଠି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତି, ଅନୁସ୍ସରଣଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତି, ୱିଜାନନଟ୍ଠେନ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅଭିନନ୍ଦନଟ୍ଠେନ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପୱତ୍ତସନ୍ତତିଅଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ

ପରିପୂରେତି…ପେ… ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପୱତ୍ତସନ୍ତତିଅଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପରିପୂରେତୀତି ଏୱଂ ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଚତୂସୁ ଫଲେସୁ ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠ ହୁତ୍ୱା ଚତୁସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇଧ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟପଦେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଇଧ ଠତ୍ୱା ପଞ୍ହା ସମୋଧାନେତବ୍ବା। ଦସକେ ସତଂ ପଞ୍ହା କଥିତା। ଏକକେ ଚ ନୱକେ ଚ ସତଂ , ଦୁକେ ଚ ଅଟ୍ଠକେ ଚ ସତଂ, ତିକେ ଚ ସତ୍ତକେ ଚ ସତଂ, ଚତୁକ୍କେ ଚ ଛକ୍କେ ଚ ସତଂ, ପଞ୍ଚକେ ପଞ୍ଞାସାତି ଅଡ୍ଢଛଟ୍ଠାନି ପଞ୍ହସତାନି କଥିତାନି ହୋନ୍ତି।

‘‘ଇଦମୱୋଚ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁ’’ନ୍ତି ସାଧୁ, ସାଧୂତି ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତା ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ତାଯ ଚ ପନ ଅତ୍ତମନତାଯ ଇମମେୱ ସୁତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜମାନା ପଞ୍ଚସତାପି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୂତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଦସୁତ୍ତରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ପାଥିକୱଗ୍ଗସ୍ସ ୱଣ୍ଣନାତି।

ପାଥିକୱଗ୍ଗଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ଆଯାଚିତୋ ସୁମଙ୍ଗଲ, ପରିୱେଣନିୱାସିନା ଥିରଗୁଣେନ;

ଦାଠାନାଗସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ, ଥେରୱଂସନ୍ୱଯେନ।

ଦୀଘାଗମୱରସ୍ସ ଦସବଲ, ଗୁଣଗଣପରିଦୀପନସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥଂ;

ଯଂ ଆରଭିଂ ସୁମଙ୍ଗଲ, ୱିଲାସିନିଂ ନାମ ନାମେନ।

ସା ହି ମହାଟ୍ଠକଥାଯ, ସାରମାଦାଯ ନିଟ୍ଠିତା;

ଏସା ଏକାସୀତିପମାଣାଯ, ପାଳିଯା ଭାଣୱାରେହି।

ଏକୂନସଟ୍ଠିମତ୍ତୋ, ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋପି ଭାଣୱାରେହି;

ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନତ୍ଥାଯ, ଆଗମାନଂ କତୋ ଯସ୍ମା।

ତସ୍ମା ତେନ ସହା’ଯଂ, ଅଟ୍ଠକଥା ଭାଣୱାରଗଣନାଯ;

ସୁପରିମିତପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଚତ୍ତାଲୀସସତଂ ହୋତି।

ସବ୍ବଂ ଚତ୍ତାଲୀସାଧିକସତ, ପରିମାଣଂ ଭାଣୱାରତୋ ଏୱଂ;

ସମଯଂ ପକାସଯନ୍ତିଂ, ମହାୱିହାରେ ନିୱାସିନଂ।

ମୂଲଟ୍ଠକଥାସାରଂ, ଆଦାଯ ମଯା ଇମଂ କରୋନ୍ତେନ;

ଯଂ ପୁଞ୍ଞମୁପଚିତଂ ତେନ, ହୋତୁ ସବ୍ବୋ ସୁଖୀ ଲୋକୋତି।

ପରମୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯପଟିମଣ୍ଡିତେନ ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦିଗୁଣସମୁଦଯସମୁଦିତେନ ସକସମଯସମଯନ୍ତରଗହନଜ୍ଝୋଗାହଣସମତ୍ଥେନ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯସମନ୍ନାଗତେନ ତିପିଟକପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦେ ସାଟ୍ଠକଥେ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣପ୍ପଭାୱେନ ମହାୱେଯ୍ୟାକରଣେନ କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଲାୱଣ୍ଣଯୁତ୍ତେନ ଯୁତ୍ତମୁତ୍ତୱାଦିନା ୱାଦୀୱରେନ ମହାକୱିନା ପଭିନ୍ନପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରେ ଛଳଭିଞ୍ଞାଦିପ୍ପଭେଦଗୁଣପଟିମଣ୍ଡିତେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତବୁଦ୍ଧୀନଂ ଥେରୱଂସପ୍ପଦୀପାନଂ ଥେରାନଂ ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ ୱଂସାଲଙ୍କାରଭୂତେନ ୱିପୁଲୱିସୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧିନା ବୁଦ୍ଧଘୋସୋତି ଗରୂହି ଗହିତନାମଧେଯ୍ୟେନ ଥେରେନ କତା ଅଯଂ ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନୀ ନାମ ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥା –

ତାୱ ତିଟ୍ଠତୁ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଲୋକନିତ୍ଥରଣେସିନଂ;

ଦସ୍ସେନ୍ତୀ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ, ନଯଂ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଯା।

ଯାୱ ବୁଦ୍ଧୋତି ନାମମ୍ପି, ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ଲୋକମ୍ହି ଲୋକଜେଟ୍ଠସ୍ସ, ପୱତ୍ତତି ମହେସିନୋତି।

ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନୀ ନାମ

ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।